ȘTEFAN POPA

BĂRBĂȚIE ȘI CREDINȚĂ

DACIA

Scanned with OKEN Scanner

ȘTEFAN POPA

BĂRBĂȚIE ȘI CREDINȚĂ

Dacă există "ceva" cu adevărat în această lume în care te poți regăsi pe tine însuți, acel "ceva" este RUGĂCIUNEA.

Cu cea mai mare dragoste pentru prietena mea Suminița,

25.10.1997. [signature]

ŞTEFAN POPA

BĂRBĂȚIE ȘI CREDINȚĂ

Cu o prefață de Pr. Prof. Univ. Dr. IOAN ICĂ

EDITURA DACIA
CLUJ-NAPOCA, 1997

Scanned with OKEN Scanner

„Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele mele nu vor trece".

(Matei 24,35)

L-am căutat pe Dumnezeu în oamenii din satul meu, apoi în cărți, în idei şi în simboluri.

Dar aceasta nu-mi dădea pace şi nici dragoste. Într-o zi am descoperit în scrierile Sfinților Părinți, că este posibil să-l întâlneşti pe Dumnezeu cu adevărat în rugăciune.

Cu multă răbdare, am încercat şi am înțeles, puțin câte puțin, că Dumnezeu este aproape, că mă iubeşte şi că lăsându-mă umplut de iubirea Lui, inima mea se va deschide celorlalți.

Am înțeles că iubirea este comuniune cu Dumnezeu şi cu cel de lângă mine. Şi că fără această comuniune lumea nu este decât tristețe, ruine, dezolare, masacrare. Numai dacă va voi să trăiască în această iubire, lumea va cunoaşte viața veşnică.

Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae

Scanned with OKEN Scanner

PREFAȚĂ

În explozia de literatură teologică și religioasă de orientări și direcții din cele mai diferite, la care asistăm, după aproape cinci decenii de propagandă și educație ateo-comunistă, apariția de carte religioasă bună, cu adevărat folositoare și ziditoare este și rămâne un eveniment. Pentru că pe lângă lucrări teologice și religios-morale bune, nu puține sunt și din acelea care nu zidesc, ci dimpotrivă derutează și seamănă confuzii în inimile tineretului creștin ortodox.

Când acum un an domnul căpitan aviator Ștefan Popa a venit sfios cu manuscrisul cărții de față, a fost pentru mine o surpriză mai mult decât plăcută, mai întâi, pentru că dânsul fiind un militar de profesie s-a încumetat să abordeze o temă atât de frumoasă și dificilă în același timp, și al doilea, pentru că deși scrisă pentru un public mai larg, lucrarea dovedea pe lângă o mare dragoste de Biserica strămoșească și o bună informare și stăpânire a problemelor teologice, precum și o mânuire cu ușurință a condeiului la un nivel aproape de invidiat pentru specialiști.

Cartea „Bărbăție și credință", scrisă cu competență și căldură, pe înțelesul tuturor, abordează problemele credinței strămoșești în cadrul relației strânse dintre Biserică și Armată în trecut și astăzi, având un caracter misionar, de întărire a credinței ortodoxe în rândul tinerilor ostași. Ea evidențiază frăția și conlucrarea de veacuri între Armata țării și Biserica străbună, ca și „rolul și importanța covârșitoare a acestor doi stâlpi de bază ai statului de drept, la unitatea și continuitatea neamului românesc, precum și astăzi în faza integrării României în structurile europene și euro-atlantice".

„Astăzi, mai mult ca oricând, spune autorul, Armata și Biserica trebuie să-și unească eforturile pentru formarea spirituală și morală a

Scanned with OKEN Scanner

ostaşilor, încălzindu-le inimile cu dulceaţa duhovnicească a învăţăturilor dumnezeieşti, pentru a nu se abate de la calea adevărului şi virtuţii, oţelindu-le voinţele cu exemplul înaintaşilor pentru fapte de credincioşie, vitejie şi patriotism."

Pe lângă expunerea elementelor esenţiale ale credinţei ortodoxe, ca şi cele privind asistenţa şi educaţia religioasă în armată, autorul abordează cu curaj şi o serie de probleme noi, mai diferite, despre eroii martiri ai Revoluţiei din decembrie 1989, despre măreţia şi slăbiciunile Ortodoxiei, despre secte şi criza lumii moderne, despre personalităţile remarcabile ale spiritualităţii româneşti contemporane ş.a.

Lucrarea este de actualitate şi umple un gol de mult simţit în literatura de specialitate privind rolul Bisericii în armată. Ea prezintă de asemenea un larg interes atât pentru specialişti istorici şi teologi (preoţi militari, profesori şi studenţi) cât şi pentru militarii de toate gradele, chiar şi pentru marele public interesat într-un fel sau altul de problemele religioase în general şi cele ce privesc relaţia Biserică şi Armată în special.

Prestigioasa Editură „Dacia" din Cluj cuprinzând-o în programul său editorial pe 1997 vine astfel în întâmpinarea unor solicitări reale atât din partea Bisericii cât şi a Armatei. Suntem convinşi că ea îşi va atinge scopul pentru care a fost scrisă.

Apreciind străduinţile lăudabile ale autorului şi calităţile deosebite ale lucrării, o recomandăm cu toată căldura publicului larg cititor, teologilor ca şi ostaşilor, precum şi tuturor celor interesaţi.

Pr. Prof. Univ. Dr. IOAN ICĂ
Cluj-Napoca, octombrie 1997

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

1. Simbolul credinţei 11
2. Cuvânt către cititori. 13
3. Noţiuni generale despre religie 15
   3.1. Necesitatea cunoaşterii adevărurilor generale ale religiei creştine 17
   3.2. Religia şi omul 21
   3.3. Religia şi ştiinţa 26
   3.4. Omul şi tehnica 30
   3.5. Religia şi cultura 37
   3.6. Religia şi arta 54
4. Cultul divin. Cultul eroilor. Însemnătatea simbolică a principalelor acte liturgice 56
   4.1. Cultul divin particular şi public 56
   4.2. Cultul sfinţilor 58
   4.3. Cultul eroilor 59
   4.4. Eroii-martiri ai Revoluţiei din Decembrie 1989 63
   4.5. Însemnătatea simbolică a principalelor acte liturgice 68
5. Locurile de închinare: biserici şi capele. Obiecte şi veşminte sacre 71
   5.1. Biserici şi capele 72
   5.2. Obiectele şi veşmintele sacre 75
   5.3. Altarul de campanie al preotului militar 77
6. Biserica şi însuşirile ei 79
   6.1. Biserica Ortodoxă – adevărata biserică a Mântuitorului Iisus Hristos 79
   6.2. Însuşirile bisericii 81
   6.3. Poruncile bisericii 82
7. Participarea la slujbele bisericeşti 86
   7.1. Despre rostul Bisericii şi mergerea la Biserică 86
   7.2. Pregătirea pentru a merge la Biserică 87
   7.3. Cum să ne purtăm în Biserică 89

Scanned with OKEN Scanner

7.4. Ascultarea de Biserică 93
8. Însemnătatea sărbătorilor de peste an; sărbători închinate sfinţilor militari 98
8.1. Sărbători de peste an, fixe şi cu dată variabilă 98
8.2. Sărbătorile închinate sfinţilor militari (ostaşi) 100
8.3. Calendarul cu sfinţii militari din an prăznuiţi de Biserica Ortodoxă a răsăritului 102
8.4. Explicarea semnelor puse înaintea zilelor anului pentru arătarea praznicelor (sărbătorilor) Împărăteşti şi ale tuturor sfinţilor . 113
8.5. Calendarul (Sinaxarul) Creştin Ortodox 114
8.6. Data Sfintelor Paşti după Vechea Pascalie, pe stil nou 116
9. Fiinţa omului: trup şi suflet 118
9.1. Originea trupului şi sufletului omenesc 118
9.2. Sufletul omenesc – Icoana Dumnezeirii 121
9.3. Deosebirea şi independenţa sufletului de trup 124
9.4. Spiritualitatea sufletului omenesc 127
9.5. Trei puteri sufleteşti: raţiunea, libertatea şi voinţa 130
9.6. Trup şi suflet 132
9.7. Îngrijirea sufletului 147
10. Cuvânt plin de mult folos despre rugăciune 150
10.1. Rugăciunea – cuvânt bun 150
10.2. Esenţa rugăciunii 153
10.3. Despre puterea rugăciunii 160
10.4. Rugăciunea în linişte 162
10.5. Rugăciunea pentru începători 167
10.6. Rugăciunea lui Bartimeu 170
10.7. Tipicul sfintei Rugăciuni – cea cu mintea 172
10.8. Rugăciunea lui Iisus – rugăciune universală 174
10.9. Rugăciunea ostaşului în timp de pace şi la campanie 178
10.10. Taina mântuirii ce se descoperă prin rugăciunea neîncetată 179
11. Monahismul – Chivotul Neamului Românesc 189
11.1. Monahismul – flacăra nestinsă a creştinismului 189
11.2. Călugăria – calea experienţei esenţiale 192

Scanned with OKEN Scanner

11.3. Monahul – om al rugăciunii pentru lume 195
11.4. Spovedania omului lăuntric 199
11.5. Destăinuirea unui călugăr de la Sfântul Munte 202
11.6. Personalități remarcabile ale spiritualității românești contemporane 209
11.7. Tezaurul spiritual al României; mănăstirile și schiturile ortodoxe din România 219
12. Familia creștină – temelia morală a societății 241
12.1. Familia – celulă și garanție a trăiniciei și progresului statului de drept 241
12.2. Datoriile soților, unul față de altul 243
12.3. Datoriile părinților față de copii și ale copiilor față de părinți 246
12.4. Mama în familia de azi 248
12.5. Tineretul și viața de familie 250
12.6. Cuvânt plin de mult folos pentru tineri 255
13. Sectele religioase 258
13.1. Cauzele apariției și răspândiri sectelor religioase 258
13.2. Tipologia sectelor religioase și doctrinele acestora 261
13.3. Convertirea la Ortodoxie 271
13.4. De vorbă cu un sectar 273
13.5. Sectele și criza lumii moderne 277
14. Armata și Biserica 281
14.1. Armata și Biserica – instituții fundamentale ale unității și continuității românești 281
14.2. Crucea și Spada; Drapelul și Evanghelia 285
14.3. Măreția și slăbiciunile Ortodoxiei 291
14.4. Armata Română în statul de drept și în faza integrării europene 301
14.5. Personalități militare în cultura română 309
14.6. Binecredincioșii voievozi: Ștefan cel Mare, Neagoe Basarab, Constantin Brâncoveanu – apărători ai legii strămoșești ... 330
14.7. Comandantul militar și problematica religioasă 368
14.8. Asistența religioasă – ca drept al militarului 371

Scanned with OKEN Scanner

14.9. Aspecte ale asistenței religioase din armatele diferitelor țări 374
14.10. Preotul militar și formarea militarului în spiritul valorilor morale și virtuților militare 382
14.11. Preotul militar și formarea militarului în spiritul binelui și adevărului 387
14.12. Preotul militar și formarea militarului în spiritul valorii păcii 390
14.13. Preotul militar – educator religios al militarilor 393
14.14. Pilde, sfaturi, îndemnuri de învățătură creștină ortodoxă pentru tinerii militari 399
14.15. Lăcașurile de cult ale Bisericii Ortodoxe Române 406
14.16. Modul de adresare față de clerici 408
14.17. Apelul mareșalului Ion Antonescu către slujitorii altarelor 410
15. Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință – Patronul (ocrotitorul) spiritual al Armatei Române 412
15.1. Viața și activitatea sa 412
15.2. Minunile săvârșite de către Sfântul Mare Mucenic Gheorghe 414
16. Bibliografie 424

Scanned with OKEN Scanner

2. CUVÂNT CĂTRE CITITORI

Comunicarea între oameni s-a făcut dintru începuturi prin CUVÂNT, fie pe cale orală, fie în scris. Fiecare "cuvânt" sau cuvântare este o catehează de pregătire pentru viața de aici și de dincolo.

Animat de iubirea pentru adevăr, dreptate și credință, sunt conștient că m-am încumetat la un demers temerar, dar absolut necesar pentru o lume prinsă nemijlocit în vâltoarea marilor prefaceri religioase, sociale, politice, economice, militare etc.

După cincizeci de ani de comunism, în care educația religioasă a avut mult de suferit, am considerat ca fiind necesară prezentarea unor teme, care prin conținutul lor să împlinească și să completeze lipsa de interpretare a unor texte legate de căile și mijloacele de mântuire, dar și de viață socială.

Cartea de față este scrisă pe înțelesul tuturor credincioșilor, fără speculații teologice, având un caracter misionar de întărire a credinței strămoșești. Cuvintele de învățătură sunt întemeiate pe citate din Sfânta Scriptură și din Sfinții Părinți. Ele se adresează minții, dar mai ales simțirii și trăirii creștine, urmărind trezirea și întoarcerea celui păcătos la pocăință, pentru dobândirea mântuirii sale.

Descifrarea dinamicii raportului Armată - Biserică până la etapa zilelor noastre a îndrumat firesc investigația spre problematica, de netăgăduit interes pentru fiecare cetățean a rolului și locului celor două instituții de bază ale societății, în statul de drept și în faza integrării României în structurile europene și euro-atlantice.

În prima parte a cărții sunt prezentate problemele legate de religie în general, de biserică, privită ca lăcaș de cult, aspecte privind calendarul creștin și sărbătorile creștine, despre rugăciune și monahism precum și anumite pilde, sfaturi și îndemnuri pentru tineri.

În partea a doua a cărții sunt prezentate aspecte legate de armată, asistență religioasă în armată, educația religioasă în armată, dragostea lui Dumnezeu pentru ostași și se încheie cu viața, activitatea

Scanned with OKEN Scanner

şi minunile Sfântului Mare Mucenic Gheorghe - Patronul (ocrotitorul) spiritual al Armatei Române.

Credem că, astăzi, mai mult poate ca oricând, Armata şi Biserica trebuie să-şi unească eforturile pentru formarea spirituală şi morală a ostaşilor, încălzindu-le inimile cu dulceaţa duhovnicească a învăţăturilor Dumnezeieşti pentru a nu se abate de la calea adevărului şi virtuţii, oţelindu-le voinţele cu exemplul înaintaşilor pentru fapte de vitejie şi patriotism.

Cartea "BĂRBĂŢIE ŞI CREDINŢĂ", o carte frumoasă şi cuprinzătoare în învăţături creştine şi de istorie naţională, aduce în actualitate îndemnul de preţuire a acestora pentru că ele au fost verificate de nenumăratele jertfe făcute pe altarul "Patriei" de către ostaşii ARMATEI ROMÂNE precum şi de slujitori ai lui Hristos. Ea scoate în evidenţă încă o dată frăţia sudată de vremea veacurilor dintre Armată şi Biserică, subliniind rolul sacramental sfinţitor al celei din urmă.

Doresc ca cititorii acestei cărţi să-şi îndeplinească menirea de adevăraţi creştini, credincioşi, drepţi, buni, iubitori de bine şi să vieţuiască între rodnicia deplină a darurilor Sfântului Duh: dragostea, bucuria, pacea, îndelungata răbdare, ascultarea, bunătatea, facerea de bine, credincioşia (Galateni 5,22).

Mulţumesc cu adâncă recunoştinţă Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Bartolomeu Anania, pentru arhiereasca binecuvântare ce a dat-o scrierii acestei lucrări, tuturor celor care m-au sprijinit, într-un fel sau altul, la editarea acestei cărţi de zidire creştinească şi ostăşească.

Doresc ca, prin cele scrise în această modestă carte să aduc un cuviincios omagiu celui ce a fost Episcopul Armatei, generalul de brigadă PARTENIE CIOPRON - generalul sufletelor ostaşilor, care anul acesta ar fi împlinit 101 ani.

AUTORUL

Cluj-Napoca, septembrie 1997

Scanned with OKEN Scanner

3. NOȚIUNI GENERALE DESPRE RELIGIE

"Căci ne-ai făcut pe noi, Doamne, spre a Te căuta şi neliniştit e sufletul meu până nu se va odihni întru Tine"

(Fericitul Augustin)

Gânditori moderni au definit cel mai adesea Religia ca pe o instituție între alte instituții. Un grup de oameni caracterizați prin aceleaşi practici, sentimente şi idei referitoare la o lume invizibilă, ar forma Religia. Aceasta ar însemna că Religia e şi ea o instituție socială ca şi oricare alta.

Adevărul e însă că Religia e o instanță atotputernică, în acelaşi timp umană şi divină. Religia nu e o instituție, ci e instituția prin excelență. Este însuşi chipul spiritual al existenței generale. Religia e organizarea realității, e realitatea complet şi suprem organizată, având ca instanță atotputernică pe Dumnezeu, care totodată o pătrunde universal cu prezența sa. Oricum ar fi, un lucru rezultă cu evidență chiar din definițiile gânditorilor - mai mult sau mai puțin sociologi: acela că Religia are ca trăsătură esențială postularea unei lumi invizibile, a unei ordini înalte, la care trebuie să se raporteze lumea faptelor vizibile. Iată ceea ce constituie cu putere caracterul primordial idealist al Religiei.

Omul religios e obsedat in chip permanent de un ideal, cu care caută să-şi potrivească paşii. El are, ca aspect exterior, ceva dintr-un blând lunatec perseverent, care dacă se detaşează oarecum din lucrurile pipăibile, e tocmai pentru a pătrunde într-o realitate, mai adâncă. De aici profundul realism al idealismului religios. Ideea transcendentului religios prilejuieşte o minunată scară metrică, ce dă mereu omului religios conştiința că întâmplările din lumea aceasta sunt numai nişte realități reduse şi că trebuie înmulțite şi subliniate cu o câtime foarte mare; pentru a putea sugera măcar splendoarea adevărurilor şi existențelor din lumea de dincolo, unde tronează idealul pur în toată maiestatea lui.

Scanned with OKEN Scanner

Din natura Religiei, astfel arătată, se vede uşor care e importanţa ei. Religia e însemnată, înainte de toate, pentru mântuirea omului - cea mai gravă şi mai dificilă problemă, care se pune unei minţi conştiente că, omul are un destin înalt şi o responsabilitate enormă. După aceea, Religia e însemnată pentru înălţarea vieţii pe pământ, chiar dacă prin absurd am spune că ideile omeneşti despre transcendent sunt gratuite, Religia încă va rămâne cu rolul cel mai mare pe care îl poate crea o disciplină: acela de a spiritualiza viaţa. Chiar partizanii istoricismului şi pozitivismului religios nu pot tăgădui Religiei acest rol mai mult decât respectabil, pe care l-a avut şi-l va avea în istorie, în aşa măsură, încât, dacă am presupune că istoria ar rămâne fără Religie, ea s-ar pierde în nimicnicie. Afară deci de importanţa pentru mântuire a omului, care e rolul dintâi al Religiei, aceasta e însemnată ca fiind cel mai bun mijloc pentru trezirea şi realizarea spiritualităţii din nou. Astfel, Religia este importantă nu numai din punct de vedere strict religios, ci şi pentru ridicarea vieţii în orice formă a ei. Religia apare totodată şi ca cea mai bună morală. Această puternică bivalenţă a ei, neîntâlnită de nici o altă disciplină, de a asigura mântuirea şi de a înălţa viaţa de aici, decurge tocmai din ceea ce am văzut că face caracterul idealist prin excelenţă al Religiei.

Pe întreaga gamă a vieţii religioase, s-a păstrat constant concepţia Religia - legătura dintre Dumnezeu şi om. Caracteristica din totdeauna a Religiei este legătura conştientă şi liberă dintre om şi Dumnezeu. Această legătura se manifestă prin cunoaşterea şi adorarea lui Dumnezeu ca două momente esenţiale ale religiei.

Analiza etimologică a cuvântului "RELIGIE" va preciza sensul noţiunii. După Cicero, cuvântul "RELIGIE" ar deriva de la verbul "religoene" care însemna în ultima lui evoluţie "a venera", implicând şi o nuanţă de frică pioasă. După scriitorii Lactanţiu şi Augustin, cuvântul "RELIGIE" ar deriva de la verbul "religoare", care însemna legătura ce uneşte pe om cu Dumnezeu.

Deci, Religia este legătura liberă, conştientă şi personală a omului cu Dumnezeu, care se realizează în viaţa spirituală prin

Scanned with OKEN Scanner

adorare, iar în afară se manifestă prin cult. Religia are trei părți constitutive: doctrină, morală, cult.

Nu orice idee despre Dumnezeu şi om este compatibilă cu noțiunea de Religie. Pentru ca omul să stea în legătură cu Dumnezeu, se cere ca Dumnezeu sa fie înțeles ca o ființă mai presus de lumea spirituală şi personală.

Dumnezeul adevărat religiei trebuie să intre El mai întâi în legătură cu omul, să i se descopere, să-i lumineze mintea pentru ca omul să-l poată cunoaşte. Religia n-ar fi posibilă dacă omul n-ar fi o făptură psiho-fizică, "Căci ne-ai făcut pe noi Doamne, spre a Te căuta şi neliniştit e sufletul meu până nu se va odihni întru Tine" zice Fericitul Augustin.

Religia se înfățişează sub două forme: internă şi externă. Aspectul intern al Religiei se desfăşoară printr-o stare sufletească a omului, printr-un sentiment religios, exprimat prin: pietate, religiozitate, credință, adorare, sentimentul sublimului al puterii. Aspectul extern constă dintr-o seamă de atitudini morale: rituri, ceremonii, practici.

3.1. Necesitatea cunoaşterii adevărurilor generale ale religiei creştine

Apologetica este disciplina teologică care are ca obiect apărarea şi justificarea religiei creştine prin mijloace oferite de rațiune.

Cuvântul vine de la grecescul "apologetikos" sau "apologia" care înseamnă apărarea, justificarea unei credințe sau a unei persoane. În acest sens avem la greci cunoscuta : "apologie a lui Socrate".

În biserica creştină au fost întrebuințate ambele denumiri însă cu înțelesuri deosebite: "apologia", folosită încă de la începutul creştinismului, înseamnă apărarea unor puncte parțiale de credință, precum şi respingerea atacurilor aduse, pe când apologetica înseamnă justificarea şi apărarea doctrinei creştine considerată în întregimea ei.

Scanned with OKEN Scanner

În sensul apologiei au scris primii apărători ai credinței creștine, numiți de aceea și apologeți, cum au fost: Iustin Martirul, Tatian Antenagora, Tertulian, etc.

Apologetica în înțelesul de astăzi s-a dezvoltat mai târziu, începând cu Evul Mediu, deși începuturi avem și la scriitori mult mai vechi ca: Augustin, Grigore de Nyssa și Ioan Damaschinul. A culminat și s-a desăvârșit în veacul al XVIII-lea, determinată în special de atacurile ateiste ale filozofiei materialiste.

În acest sens Apologetica este știința apologiei, adică știința care se ocupă cu justificarea și apărarea sistematică a adevărurilor fundamentale ale religiei cu ajutorul rațiunii. De aceea Apologetica se mai numește și Teologie fundamentală, denumire uzitată mai ales în Biserica Catolică, pe când protestanții folosesc cu predilecție termenul de apologetica. În Biserica Ortodoxă sunt folosite ambele denumiri, una indicând conținutul ei, alta metoda ei. Termenul de apologetică e mai indicat și mai acceptat întrucât el implică însuși scopul principal urmărit de disciplina noastră. Acest scop este apărarea și justificarea religiei cu luminile rațiunii omenești și pe baza datelor revelației naturale. Legile lumii și cele ale rațiunii sunt acelea care duc la adevărurile fundamentale ale religiei în genere, a cărei realizare absolută o exprimă religia creștină.

Prin aceasta, cu Apologetica se deosebește atât de dogmatică, de care se apropie prin conținutul său, cât și de filozofie, cu care se înrudește prin metoda sa. Dogmatica este expozitivă și imperativă, Apologetica este demonstrativă și constrângătoare. Rațiunea folosită în chip de subsidiar în dogmatică, trece pe primul plan în Apologetică. Adevărurile de credință devin adevăruri și pentru rațiune, mai mult, adevărurile eterne ale rațiunii divine se arată constrângătoare și pentru rațiunea umană. Prin aceasta se marchează și deosebirea Apologeticii față de filozofia religiei. Adevărurile religiei naturale, care formează obiectul filozofiei religiei, sunt condiționate în Apologetică de adevărul absolut realizat în religia creștină.

Din toate acestea, rezultă că obiectul Apologeticii este expunerea, apărarea și justificarea cu mijloace raționale a adevărurilor

Scanned with OKEN Scanner

generale ale religiei; transpunerea lor în cadrul religiei creştine, în care îşi au realizarea absolută şi apărarea în luminile Ortodoxiei.

Aşa şi este concepută Apologetica în întreaga teologie creştină, cu deosebirea că protestanţii accentuează mai mult partea generală, iar catolicii pe cea confesională. La unii precumpăneşte preocuparea filozofică, la alţii cea confesional - polemică.

O apologetică obiectivă trebuie să fie liberă însă de subiectivismul confesional, cum va trebui să fie şi o Apologetică ortodoxă, care nu va fi călăuzită decât de două principii: puterea adevărului şi puritatea credinţei.

Expunerea şi cunoaşterea adevărurilor generale ale religiei creştine cerute de Apologetică ca chestiune de metodă, sunt imperioase pentru religia creştină dintr-o serie întreagă de considerente:

a. În primul rând aceste adevăruri nu se cunosc. Nu se cunosc în realitatea lor şi nici în puritatea lor. Şi nu e vorba de adversarii fireşti ai religiei creştine - adepţii altor religii. Nu se cunosc adesea de cei ce le mărturisesc şi le apără, cum nu se cunosc de cei ce le neagă sau le atacă. Creştini prin botez şi tradiţie, ne dispensăm de a cunoaşte temeiurile credinţei creştine, uitând că, după cum nu se poate practica ştiinţa fără a cunoaşte legile ei, tot aşa nu se poate practica religia fără a-i cunoaşte dogmele. Pe acestea le declarăm însă contrare raţiunii, fără a le confrunta măcar cu această raţiune.

b. Când adevărurile religiei nu se ignoră, ele se mistifică. Câte atacuri gratuite nu s-au adus religiei creştine prin falsa atribuire a "absurdului" drept criteriu în materie de credinţă ? Acel "Credo quia absurdum" atribuit lui Tertulian, greşit interpretat, a fost însă de mult răsturnat de "Credo ut cognoscam" a lui Augustin, exprimat cu mult înaintea lui "Credo ut intelligam" a lui Anselm de Contebury şi prezent în toată activitatea scriitorilor creştini.

c. Mistificărilor li s-a adăugat apoi tot balastul certurilor şi exagerărilor confesionale, uitându-se că religia creştină e deasupra confesiunilor şi că ortodoxia a fost scutită de aceste erori. Din oprimarea intelectuală a scolasticii, ca şi din cea politică a Inchiziţiei

Scanned with OKEN Scanner

s-au făcut capete de acuzare religiei creştine în genere. Acel "Ecrasez l'infame" a lui Voltaire, care viza puterea politică a papalităţii şi a bisericii creştine a devenit lozinca contra întregii biserici creştine, deşi catolicismul nu e totuna cu creştinismul.

De scolastică, ca şi de veleităţile politice ale catolicismului, a suferit în primul rând religia creştină şi eliberarea de ele a fost un triumf al acesteia. Resentimentele născute din lupta raţiunii contra scolasticii au rămas însă şi, încă dăinuiesc creând în chip artificial un antagonism între creştinism şi raţiune. Acest antagonism însă nu există. Lucrul reiese cu evidenţă din cunoaşterea adevărurilor reale care stau la baza religiei creştine: *existenţa unui Dumnezeu, ca putere creatoare şi guvernatoare a lumii, existenţa unui suflet, independent de materie şi înzestrat cu libertate, necesitatea şi posibilitatea supra-naturalului pentru explicarea şi completarea naturalului, puncte centrale ale religiei creştine, ca şi ale oricărei alte religii* sunt astăzi adevăruri şi pentru ştiinţă. Firește că adevărurile speciale ale religiei creştine, cum ar fi spre exemplu actul central al răscumpărării, stau deasupra oricărei argumentări raţionale. Adversari ai religiei creştine sunt în primul rând adversarii oricărei religii: ateii, fie că se intitulează *pozitivişti*, fie *materialişti*. Cei dintâi neagă orice existenţă dincolo de lumea contingentă a fenomenelor, cei din urmă neagă orice realitate în afară de materie.

Materialismul însă a fost de mult înlăturat din domeniul ştiinţei ca şi din cel al filozofiei, iar pozitivismul transformat în agnosticism nu e decât o nouă variantă a vechiului scepticism.

Alţii sunt adversari ai creştinismului din motive estetice sau etice, cum a fost interconfesionalismul lui Lessing, păgânismul lui Nietzsche sau budismul lui Schopenhauer. Din motive politice se declară adversar al creştinismului, socialismul, deşi revendicările lui sunt posibile şi în lumina creştinismului, şi comunismul, al cărui anarhism e fatal opus creştinismului.

Alţii, în fine, îi sunt adversari din motive felurite: din indiferenţă ori ignoranţă, sau din tendinţă de originalitate. E toată acea masă de liber - cugetători şi aconfesionali, de adepţi ai cultelor bizare

Scanned with OKEN Scanner

şi ai asociaţilor suspecte, de teozofi, francmasoni, spiritişti şi ocultişti, care, din ignoranţă, lene, modă, sau interes, îngroaşă numărul vrăşmaşilor creştinismului.

Sunt, în sfârşit, adversari naturali ai creştinismului: adepţii altor religii. Aceştia sunt cei mai numeroşi.

Apologetica nu se îndreaptă însă către aceşti adversari care n-au primit încă lumina Evangheliei. Venirea lor spre creştinism stă în voia Domnului, care le va acorda graţia sa şi Evanghelia va stăpâni peste tot pământul. Apologetica creştină se îndreaptă în primul rând către aceia dintre "adversari" care, deşi au primit sau au cunoscut adevărurile Evangheliei, le resping în numele raţiunii. Faţă de aceştia, scopul Apologeticii este să facă din raţiunea lor un sprijin temeinic pentru credinţă.

3.2. Religia şi omul

Adeseori se afirmă de către unii că, în evul civilizaţiei tehnice şi trăind în mijlocul preocupărilor cotidiene, de tot felul, omul nu ar mai avea nevoie de Dumnezeu; că ar putea trăi fără Dumnezeu şi fără Religie. Dintr-o astfel de atitudine iresponsabilă nu reiese altceva decât semne de împotrivire faţă de Religie.

Este firesc şi logic să ne întrebăm: mai avem nevoie de Religie, sau nu ?! Mai avem nevoie de Biserică ca mijloc de menţinere a legăturii dintre om si Dumnezeu - Creatorul său ?! Mai avem nevoie de morala creştină, care menţine echilibrul uman, care ridică pe om la demnitatea de "chip al lui Dumnezeu" ?!

Pentru a putea răspunde la aceste întrebări, mai întâi se cuvine a face lămurire: ce înţelegem prin Religie şi care este esenţa ei ? Răspunsurile pot fi multiple; însă cel real este următorul: Religia este comuniunea de iubire atât dintre Dumnezeu şi om cât şi dintre om şi Dumnezeu, comuniune care se manifestă lăuntric prin evlavie şi simţire creştină, iar in exterior, prin cultul divin, prin virtuţi exprimate prin fapte bune. Deci, Religia este, mai presus de toate, iubirea faţă de Dumnezeu. Trebuie să se înţeleagă că Religia nu provine de la om; ea

Scanned with OKEN Scanner

nu este o creaţie a omului - cum se afirmă adeseori - ci ca este un fenomen mai presus de lume; este un dar primit de către om, de la Dumnezeu. Religia, aşadar, o avem de la Dumnezeu, ca expresie a iubirii Sale faţă de om şi ca descoperire a Sa în faţa omului. Mai mult decât atât, noi nu l-am fi putut cunoaşte pe Dumnezeu dacă El nu ne-ar fi iubit mai întâi, şi nu s-ar fi descoperit pe Sine însuşi.

Simţul religios este, deci, o realitate şi un fenomen divin, întipărit profund în sufletul omului. El este o calitate specifică sufletului ca toate celelalte simţuri. Omul întreg este acela care are şi îşi dezvoltă toate simţurile, inclusiv simţul religios. Fără simţul religios, omul este ca fără simţul văzului sau al auzului, sau a altor însuşiri. Fără aceste simţuri, omul ar fi o făptură incompletă. Fără simţul religios în zadar îi vorbim unui om de Religie, pentru că îi lipseşte organul aperceptiv, adică, simţul prin care i se pot comunica adevărurile religioase.

Osteneala de a-l convinge pe un necredincios despre adevărul Religiei, este tot aşa de zadarnică şi de inutilă, ca şi osteneala de a vorbi orbului despre culori, surdului despre muzică şi pruncului despre existenţa cosmosului. Totuşi, în iubirea Sa nemărginită faţă de om, Dumnezeu aşteaptă ca întreaga omenire să-l cunoască. Aceasta, însă, depinde de fiecare in parte. Prin urmare, fiinţa Religiei este un dar deosebit de la Dumnezeu care se imprimă în sufletul uman, ca orice dar sufletesc, ca orice simţ, fără de care omul nu poate fi întreg.

Religia este condiţionată de doi factori: Dumnezeu şi omul. Dumnezeu există; iar de existenţa omului se poate îndoi cineva ?! Deci, Religia este posibilă prin existenţa neîndoielnică a acestor doi factori : - Dumnezeu şi omul creat de Dumnezeu.

Ca argument la cele spuse, precizăm: Orice lucru îşi are un autor; orice lege un legiuitor; orice copil o mamă; orice operă un artist creator... deci nici lumea nu ne-o putem imagina fără Creatorul ei, fără Dumnezeu, Autorul ei. Dumnezeu există; există şi omul creat de Dumnezeu, iar legătura lor indisolubilă se face prin Religie.

Dintr-un început, Religia era şi viaţă şi lumină. Ea era făclia prin care omul a ieşit din viaţa insectelor, din necunoaştere la

Scanned with OKEN Scanner

cunoaștere și prin ea a putut pătrunde în zarea istoriei. Atunci când nu era știință, nici filozofie, nici artă, nici școli, Religia exista. Ea era: cultura, demnitatea și personalitatea omului. Ea era, deci, dintru început filozofie, artă și peste toate acestea, școala omenirii.

Ce ne oferă Religia ? Religia oferă omului realitatea vieții pământești și a celei cerești. Cu toate facultățile sale sufletești, omul caută cauza lumii și a vieții, caută rostul său în lume, scopul și idealul său. Prin rațiune, omul caută adevărul, binele și mai presus de toate, fericirea. El caută să afle adevărul suprem - Dumnezeu. Caută concepția reală despre lume, despre viață, despre sine. Se întreabă: de unde vine, cine este, care este rolul său în lume, și încotro merge?

Prin dimensiunile ei divine, Religia a pătruns și pătrunde tot mai adânc în tainele despre adevărul vieții. Ea dă omului răspunsurile adevărate, la aceste întrebări. Ea oferă omului adevărata concepție despre lume, despre viață, despre om. De aceea Religia este necesară pentru om, pentru cunoașterea adevărului suprem. În drumul către cunoașterea adevărului, omul este tentat să nu împlinească constant binele. Nici nu cunoaște întotdeauna ce este bine și ce este rău. Religia rămâne să descopere conștiința despre cunoașterea Binelui Suprem și a fericirii celei veșnice.

Prin Religie, fericirea cea adevărată și veșnică este rodul purității sufletești, al nevinovăției, ca dar al sfințeniei și ca un bun ceresc. Viața omului religios este plină de lumină și mereu gata spre sfințenie și spre împărtășire cu Dumnezeu, dar mai presus de acestea, ea este și o putere de consolare permanentă a omului aflat la diferite răspântii ale vieții sale.

Deci, Religia este necesară omului nu numai din punct de vedere metafizic, istoric, psihologic, etc., ci și din punct de vedere al cunoașterii lui Dumnezeu, ca adevărat părinte al său, și pentru buna îndeplinire a chemărilor sale existențiale.

De pildă, Religia devine necesitate pentru soț, soție și pentru copii. Pe soț îl povățuiește la îndeplinirea îndatoririlor ce îi revin ca susținător al familiei, pe soție o îndrumă să-și îndeplinească rolul de mamă așa după cum Dumnezeu dintru începuturi a rânduit; pe copil îl

Scanned with OKEN Scanner

călăuzește în deprinderea de a deosebi binele de rău, lumina de întuneric, în cunoașterea virtuților, în condamnarea și ferirea de vicii și în urmarea binelui cu statornicie, în vederea educării sale pentru societate și împlinirea lui în obligațiile ce-i revin față de ea.

Religia în societate

Istoria dovedește că nu există societăți fără Religie. Dacă totuși astfel de societăți areligioase ar exista atunci ele nu pot avea o bază morală și deci pot fi corupte. Societatea religioasă, dimpotrivă, este o societate pacifică, o societate demnă, morală, o societate prosperă în toate domeniile ei de activitate. Ea, Religia, conferă societății vigoare prin oamenii de caracter pe care îi formează în școala sa altruistă și prin coeziune, prin cultură; nivelând și metamorfozând pe toți membrii ei mici sau mari, bogați sau săraci, învățați sau neînvățați, bărbați, femei și copii. Nicăieri în lume oamenii nu se pot simți mai solidari și mai înfrățiți unii cu alții ca în fața altarului sfânt și a lui Dumnezeu - Părintele tuturor.

Religia în viața statului

Toate așezămintele statale trebuie să fie sub ocrotirea lui Dumnezeu, pentru că - spune Sfânta Scriptură - nu este stăpânire decât de la Dumnezeu și rânduită de El (Romani 13,1). De aceea principiul autorității statale are cel mai puternic și autentic temei în Religie. Fără aspectul religios și moral al legilor, statul se descompune. Chiar dacă s-ar dori înlăturată de către cineva, ea nu dispare, nu piere, ci rămâne tainică în conștiința și existența omului, la fel cum unele râuri dispar prin munții stâncoși ca să reapară fără a ști când și unde. Istoria este martoră în acest sens, chiar în contemporaneitate. Legiuitorii de seamă ai lumii au considerat și au recunoscut că Statul este întemeiat pe Religie iar autoritatea sa emană de la Dumnezeu. Chiar și Justiția are la bază principiul responsabilității morale. Dreptatea Justiției vine din adâncul conștiinței religioase și morale. Dreptatea rezultă din litera legii, se concretizează adeseori în nedreptate, devenind chiar păcat strigător la cer (asupra văduvelor, a orfanilor, a suferinzilor, etc.).

Scanned with OKEN Scanner

După litera legii au fost uciși profeții lumii. Chiar Mântuitorul Hristos a fost judecat pe nedrept după litera legii, aplicată de Pilat, prin presiunea mulțimii, cu toate că a recunoscut: "Nevinovat sunt față de sângele Dreptului acesta".

Dreptatea autentică nu se poate identifica sau legaliza, sau distribui, fără Religie. Multe sunt dificultățile întâmpinate de Justiție și de magistrați, când se confruntă cu inculpați, martori și apărători lipsiți de conștiință religioasă, prestând jurăminte nedrepte și astfel se caută distribuirea dreptății după alte criterii decât cele religioase (sacre și veșnice).

Și cultura, la rândul său, are nevoie de principiile religioase pentru dezvoltarea însușirilor bune. Toate popoarele lumii și-au început cultura prin Religie. Cele mai importante creații culturale ale lor conțin principii religioase, ceea ce dovedește că Religia dintotdeauna a avut un rol creator și susținător de cultură. Religia apare în istorie ca factor de creație, inspirație și progres al culturii. Este demn de remarcat că diferitele culturi ale popoarelor antice au apărut și dispărut odată cu Religia din care s-au născut.

Pe lângă aceasta, amintim că Religia noastră este aceea care ne dă numele de creștini, cel mai cinstit nume pe care îl poate purta o ființă umană. Ea ne oferă bucuria sărbătorilor cu sublimitatea lor, cu toate trăirile sfinte. Ne dă Biblia - Sfânta Scriptură - cartea vieții și a nemuririi. Ne dă pacea cu Dumnezeu, viața veșnică, bunuri cerești, pe care nimeni nu le poate da omului. Ne dă legea Dumnezeiască moștenită de la părinți, ne dă Testamentul strămoșilor, relevat in cuvintele: "Ține legea tatălui tău și nu uita învățătura mamei tale" (Proverbe 6,20-23).

Conchidem deci: Religia a creat și creează sfințenia în lume. Fără Religie, sacrul lipsește, familia se destramă, legăturile dintre oameni sfârșesc și încetează, știința nu-și poate îndeplini rolul său. Cine neagă rolul Religiei, neagă valoarea omului, a familiei și a societății. Neagă justiția și morala, neagă știința și cultura. Neagă și desființează așezămintele de veacuri a tot ceea ce este sfânt, curat și nepieritor; așezăminte pe care Dumnezeu a binevoit a le crea de la

Scanned with OKEN Scanner

început pentru făptura Sa, ca ea să se bucure şi să se desăvârşească prin ele.

În contrast cu aceste valori veşnice şi de înveşnicire a omului, ne întrebăm: Cu ce ar putea fi ele înlocuite ? ...

3.3. Religia şi ştiinţa

S-a definit religia ca raportul dintre om şi divinitate. Din acest raport rezultă în mod firesc şi o concepţie religioasă despre lume şi viaţă, ale cărei adevăruri religia le deţine din sursa revelaţiei supranaturale şi în temeiul credinţei.

Alături de ea, omul şi-a făcut şi o concepţie ştiinţifică având ca sursă legile naturii şi puterea raţiunii. Plecând din surse diferite, ele au şi scopuri diferite: ştiinţa urmăreşte cunoaşterea lumii şi a vieţii, religia, destinul şi fericirea lumii. Deosebite prin origine şi scop, ele nu pot fi identice, fără a fi prin aceasta contrare.

Cum se explică atunci conflictul dintre ele ? Răspunsul e unul şi singurul: prin încălcarea domeniilor şi încălcarea atribuţiilor care revin fiecăruia dintre ele. Această depăşire e posibilă şi înlesnită de felul cum e concepută realitatea, care e obiectul comun şi punctul de contact al amândurora. Căci, oricât s-ar deosebi între ele religia şi ştiinţa, realitatea pe care o au în faţă e una şi aceiaşi. Şi această realitate e atât de natură spirituală cât şi de natură materială şi nu numai de ordine naturală ci şi supranaturală. Realitatea este că pe când realitatea materială ne e dată în forme de timp şi spaţiu, realitatea spirituală e liberă de aceste forme. Avem o realitate fizică, a consistenţei în spaţiu, una istorică a succesiunii în timp, o realitate spirituală, dezlegată de timp şi spaţiu, cum sunt valorile ideale de adevăr bine şi frumos, şi realitatea supranaturală, a divinităţii, sesizată de sentimentul religios.

Această realitate, una în totalitatea ei, e concepută în chip deosebită de spiritul omenesc: sesizată prin credinţă e religie, realitatea sesizată prin raţiune e ştiinţă. În religie accentul cade pe realitatea

Scanned with OKEN Scanner

suprasensibilă, pe "supranatural", în ştiinţă accentul cade pe realitatea sensibilă, pe "natural".

Realitatea însă rămâne aceiaşi în totalitatea ei, fie obiect al ştiinţei, fie al religiei. Sub această formă însă, ştiinţa este egală cu filozofia care, singură, priveşte realitatea întreagă sub prisma raţiunii, după cum religia o priveşte sub cea a credinţei. Filozofia a fost şi forma sub care s-a prezentat, la început, ştiinţa. Aşa a fost la greci, creatorii ştiinţei, şi până târziu, în lumea modernă. Sub această formă nici nu au existat conflicte reale între ştiinţă şi credinţă. Filosofii erau adesea şi teologi, oameni de ştiinţă şi de credinţă, cum au fost Platon şi Aristotel, Augustin şi Toma d'Aquino, Descartes şi Leibniz. Conflicte întâmplătoare au putut fi şi în faza aceasta. Ele au devenit inevitabile însă când ştiinţa a confirmat fie conţinutul, fie conceptul asupra realităţii.

În timpurile moderne, s-a substituit conceptului de ştiinţă în genere acela de "ştiinţe exacte" sau "pozitive", iar realitatea a fost redusă numai la latura ei fizică, la lumea fenomenală. Realitatea noumenală, cum o numeşte filozofia, sau cea supranaturală cum o numeşte religia, a rămas în afară de aceste graniţe, deşi ea este cauza şi suportul oricărei manifestări fenomenale. De aici nu urmează însă că această realitate nu există.... Ştiinţele exacte tăgăduiesc însă această realitate. În cazul acesta ele depăşesc propriile lor graniţe, şi de aici un prim motiv de conflict, pricinuit de ştiinţă. Conflictul poate proveni şi din partea religiei, când aceasta din motive de dogmă caută să infirme adevăruri bine stabilite în lumea fizică. Astfel au fost cunoscute cazuri din perioada scolastică, vizând sfericitatea pământului, heliocentrismul şi geocentrismul etc.

Atitudinile trecătoare şi recunoscute ca eronate din partea religiei tind să devină permanente din partea ştiinţei pozitive, care nu numai că ignoră, dar şi tăgăduieşte o realitate supra-fenomenală. Însă ştiinţa pozitivă sau exactă nu este ştiinţa însăşi, ci numai un fragment din ea şi o metodă a ei. Una reduce realitatea la fenomen, cealaltă la cantitate. Dar fiecare reprezintă numai fragmente din ea, de aceea se numesc "ştiinţe" şi nu "ştiinţă". Ele nu pot concepe realitatea în

Scanned with OKEN Scanner

întregime nici măcar pe cea din lumea fenomenală, De altfel, nici nu urmăresc acest lucru, fiindcă fragmentarea şi simplificarea realităţii sunt principiile lor de metodă. A fragmenta şi a simplifica natura e a o cunoaşte şi a o domina. Acesta este principiul călăuzitor al ştiinţelor exacte, principiu util, prin triumfurile tehnice prin care le-a realizat. A reconstitui însă din aceste fragmente toată realitatea şi a da o concepţie generală şi completă despre ea este de a depăşi marginile şi puterile ştiinţei exacte. Când lucrul s-a încercat, conflictul a fost inevitabil şi cu religia şi cu filozofia.

Ştiinţa pozitivă este redusă la constatările de fapt, la date contingente şi relative - la ipoteze. Fără ele nu se poate avea o conştiinţa despre lume, cum nu se poate avea una numai prin ele. "Căci dacă conceptele generale fără fapte sunt goale, faptele singure sunt oarbe" (Kant, Critica raţiunii pure).

Lumea în totalitatea ei rămâne obiectul ştiinţei ca filozofie, obiectul acesteia fiind universul şi absolutul. Filozofia postulează însă acest absolut, dar nu-i poate da un conţinut. Acest conţinut i-l dă numai religia, şi unde încetează raţiunea începe credinţa. Toate sistemele ştiinţifice sau filozofice simt nevoia, în ultimă instanţă, de a ancora la tărâmul metafizicii şi religiei. Religia se impune ca o necesară completare a ştiinţei. Raportul dintre ele se arată de a fi acela al unei armonice colaborări şi completări.

De unde atunci conflictul ?

Din lipsa de siguranţă şi control care caracterizează datele credinţei, zic adversarii religiei. Raţiunea nu le poate accepta fiindcă nu le poate verifica. Chiar şi atunci când ele se impun, ştiinţa pozitivă are datoria de a le ignora. De aceea ea este şi trebuie să rămână agnostică.

Sunt într-adevăr datele religiei mai puţin sigure ca cele ale ştiinţei?

Religia, se spune, se bazează pe dogme şi credinţă. Datele ei nu se pot verifica, nici controla. Ştiinţa se bazează pe intuiţia faptelor şi pe legile raţiunii. Datele şi rezultatele ei se pot verifica şi controla.

Scanned with OKEN Scanner

Nimic mai înşelător ca intuiţia faptelor, nimic mai relativ ca legile raţiunii. Sensurile ne înşeală prin subiectivismul lor, legile raţiunii - prin relativismul lor. Deci, ele nu pot fi nici izvor şi nici criteriu al siguranţei. "Experienţa", mereu invocată de ştiinţă, e constituită mai mult din conjuncturile raţiunii, decât din realitatea nudă a faptelor.

Dar de aceste izvoare se foloseşte şi religia. Şi de "intuiţia internă" a sentimentului religios şi de "experienţa externă" a religiei obiective. Psihologia religiei şi istoria religiilor oferă un vast câmp de experienţă pentru certitudinea religioasă. Iar principiile raţiunii converg toate către absolutul religios. Dacă erori sunt posibile aici, ele sunt posibile în aceeaşi măsură ca şi în câmpul experienţei ştiinţifice.

Dar se zice: Ştiinţa îşi are criteriul siguranţei în sine, religia îl deţine prin autoritate şi credinţă. De autoritate şi credinţă uzează şi abuzează şi ştiinţa. Câţi au măsurat distanţele dintre astre, şi totuşi le cred, câţi au văzut atomii, şi totuşi îi acceptă. Câţi am verificat prin noi atâtea dintre ipotezele pe care ştiinţa ni le oferă ca să le credem ?

Ştiinţa oferă siguranţa pe care religia nu o dă. Caracterul ştiinţei este însă relativitatea. Aşa afirmă cei mai străluciţi reprezentanţi ai ei, de la Auguste Comte - întemeietorul pozitivismului - până la Poincaré şi Einstein. Ştiinţa este un şir de ipoteze controlabile sau necontrolabile, dar mereu supuse schimbărilor. Asupra aceluiaşi complex de fenomene pot fi posibile ştiinţific mai multe ipoteze. Ceea ce dă uneia dintre ele aparenţă de adevăr sunt simplicitatea şi practicitatea ei. Chiar acolo unde ştiinţa crede a oferi adevăruri sigure, cât de puţine sunt acestea faţă de imensul ocean al Universului "din care - cum spunea marele Newton - el ne aruncă câteva legi pe care le culegem ca şi copii scoicile aruncate de adâncul oceanului la ţărm".

Trăim înconjuraţi de mister, pe care nu-l cunoaştem şi poate nu-l vom cunoaşte cu raţiunea niciodată. *Ignoranus ignorabinus* sunt cuvintele săpate pe frontispiciul ştiinţei de unul din fanaticii ei, fiziologul Bois Reymond.

Falimentul ştiinţei? Cine ar cuteza s-o spună ? Religia nici într-un caz nu, căci ar fi în dezavantajul ei şi contrar scopului ei.

Scanned with OKEN Scanner

Cunoaşterea lumii prin puterea raţiunii e unul de dictatele religiei, căci din această cunoaştere reiese şi mai evident puterea divinităţii.

Conflict între religie şi ştiinţă nu poate fi, dacă fiecare îşi păstrează domeniul şi scopurile sale. Cel puţin aşa au crezut marii creatori ai ştiinţei, pentru care ştiinţa nu a fost o piedică pentru credinţa lor, ci, din contră, un motiv în plus pentru afirmarea divinităţii.

Aşa au crezut Pascal, creatorul matematicii moderne, Newton, al mecanicii şi Lavoisier, al chimiei anorganice, Liebing, al celei organice, Volta, Bunsen şi Amper, creatorii electricităţii statice şi dinamice, Pasteur, creatorul microbiologiei, Robert Mayer, al termodinamicii, Kepler şi Herschel, astronomiei moderne, Cuvier, paleontologiei, Humboldt şi Ratzel, etnografiei şi antropologiei, Rante şi Mommsen, ai istoriei, Descartes, Leibniz şi Rant, filozofiei, Rieman, Gauss şi Cauchy, marii matematicieni, Faraday, Bequęrel şi Claude Bernard, fizicieni şi naturalişti, Fay şi Wolf, ambii astronomi, Heinrich Herz, descoperitorul undelor hertziene şi atâţia alţii din creatorii de ştiinţă, care au fost toţi şi oameni de credinţă.

Şi dacă pentru aceştia a fost posibilă armonia dintre ştiinţă şi credinţă, să nu fie ca posibilă şi pentru noi, care ne adăpăm de la izvoarele ştiinţei şi trăim în realitatea credinţei ?

Raportul armonic dintre ştiinţă şi credinţă trebuie să fie o dogmă pentru fiecare dintre ele, "fiindcă dacă puţină ştiinţă îndepărtează de Dumnezeu, multă ştiinţă apropie de el"; spunea încă de mult creatorul noii metodologii în ştiinţă, Francis Bacon.

3.4 Omul şi tehnica

Problema tehnicii şi a raportului ei faţă de cultură şi istorie apare abia în secolul XIX. Al XVII-lea, cu scepticismul său temeinic şi cu acea îndoială care este identică cu disperarea, se întrebase cu privire la sensul şi valoarea culturii - o întrebare care a condus la alte întrebări tot mai sfâşietoare, creând astfel temeiurile posibilităţii pentru ca în secolul XX, astăzi, să privim istoria lumii într-adevăr ca pe o problemă.

Scanned with OKEN Scanner

Pe atunci, în epoca lui Robinson şi a lui Rousseau, a parcurilor englezeşti şi a poeziei bucolice, omul << originar >> fusese văzut ca un fel de oiţă paşnică şi plină de virtuţi, dar care a fost pervertită mai târziu prin cultură. Elementul tehnic era pe de-a-ntregul trecut cu vederea şi în raport cu consideraţiile morale, nu era privit, în orice caz, ca fiind demn de luat în seamă.

Dar tehnica maşinilor din Europa occidentală, care de la Napoleon încoace a sporit colosal datorită oraşelor-fabrici, a căilor ferate, şi a vapoarelor cu aburi, a impus în cele din urmă abordarea serioasă a problemei. Ce înseamnă tehnica ? Ce sens are ea în cadrul istoriei, ce valoare în viaţa oamenilor, ce importanţă morală sau metafizică ? Au existat numeroase răspunsuri la aceste întrebări, dar ele pot fi reduse în fond la două.

Pe de o parte erau idealiştii şi ideologii-urmaşii clasicismului umanist al epocii lui Goethe, cei care au disprețuit lucrurile tehnice şi chestiunile economice ca aflându-se, în genere, în afară şi sub nivelul culturii. Goethe, cu simţul său desăvârşit pentru tot ceea ce însemnă realul încercase în partea a doua din Faust să pătrundă în profunzimile acestei noi lumi a faptelor. Dar deja la Wilhelm von Humbold apare concepţia filozofică despre istorie, străină realului, potrivit căreia în cele din urmă, semnificaţia unei epoci istorice era privită în funcţie de mulţimea tablourilor şi a cărţilor care au apărut în acea vreme. Un conducător dobândea doar atunci însemnătatea când se manifesta ca mecena. Ceea ce el însemna în rest nu mai era luat în seamă. Statul era o perturbare a culturii autentice care se desfăşura în sălile de curs, odăile învăţaţilor şi în ateliere; războiul, o barbarie incredibilă din vremuri trecute, iar economia ceva prozaic şi stupid peste care se trecea cu vederea, deşi se apela zilnic la ea. A aşeza un mare om de afaceri sau inginer alături de poeţi şi gânditori era aproape lezmajestate faţă de cultura << autentică >>. A se vedea în acest sens << Consideraţiile privind istoria lumii >> de Jakob Burckhard. Dar acesta a fost punctul de vedere al celor mai mulţi filozofi de catedră şi chiar al multor istorici mergând până la literaţii şi esteticienii metropolelor actuale care socoteau mai importantă scrierea unui roman

Scanned with OKEN Scanner

decât construirea unui motor de avion. De cealaltă parte se afla materialismul, în esență de proveniență engleză, marea modă a semidocților din jumătatea a doua a secolului trecut, a foiletoanelor liberale și a adunărilor populare radicale ale marxiștilor și ale scriitorilor de literatură etică socială care se considerau gânditori și poeți.

Dacă acelora le lipsea simțul pentru real, acestora le lipsea într-o măsură uluitoare profunzimea. Idealul era exclusiv utilitatea. Ceea ce era util << omenirii >> aparținea culturii, era cultura. Restul era lux, superstiție sau barbarie.

Dar util era ceea ce servea << fericirii celor mulți >> iar fericirea consta în a nu face nimic. Aceasta este în ultimă instanță concepția lui Bentham, Mills și Spencer. Țelul omenirii consta în a-l degreva cât mai mult posibil pe fiecare individ de-o cât mai mare parte a muncii sale și de a o transfera mașinii. Eliberarea de << mizeria sclaviei salariale >> și egalitatea în amuzament, confort și desfătare artistică >> - acel << panem et circenses >> a metropolelor universale târzii - încep a se prefigura. Filistinii progresului se entuziasmau de fiecare buton ce punea în mișcare un dispozitiv care, aparent, economisea munca umană. În locul religiei autentice a vremurilor trecute apare entuziasmul plat față de << cuceririle omenirii >>, prin care se înțelegeau exclusiv progresele unei tehnici ce economisea munca și era făcută să amuze. Sufletul nu intra în discuție.

Cu puține excepții aceasta nu era pe gustul marilor inventatori și de asemenea nici al cunoscătorilor problemelor tehnice, ci al spectatorilor, care, ei înșiși, nu pot învăța nimic, și, în orice caz, nu înțelegeau nimic din toate acestea, dar adulmecau ceva în folosul lor. Și, cu toată lipsa de imaginație, ce caracterizează materialismul tuturor civilizațiilor, se eliberează acum o imagine a viitorului - fericirea veșnică pe pământ, un scop final și o stare perpetuă - sub auspiciile tendințelor tehnice ale anilor 80, într-o contradicție demnă de a fi luată în seamă față de conceptul progresului ce exclude << stagnarea >>. Astfel au apărut cărți precum << Vechea și noua credință >> de

Scanned with OKEN Scanner

Straub, << Retrospectivă din anul 2000 >> a lui Bellamy sau << Femeia şi socialismul >> a lui Bebel. Nici un război, nici o diferenţă de rase, popoare, state, religii; nici criminali şi aventurieri, nici conflicte ca urmare a superiorităţii şi al alterităţii, nici ură, nici răzbunare, doar o tihnă nesfârşită de-a lungul tuturor mileniilor. Astfel de nerozii ne mai fac şi astăzi când trăim fazele finale ale acestui optimism trivial, să ne gândim cu groază la plictiseala înfiorătoare - acel *taedum vitae* al erei imperiale romane, - care acoperă sufletul doar la o simplă lectură a unor astfel de idile care, de fapt, în condiţiile unor realizări doar parţiale, ar conduce la crime în masă şi la sinucideri.

Ambele concepţii sunt astăzi învechite. Secolul 20 s-a maturizat în sfârşit pentru a pătrunde în semnificaţia ultimă a faptelor din a căror întreg se compune adevărata istorie universală. Nu mai este vorba de a interpreta, potrivit unui gest particular al unor indivizi sau al unor mase întregi, lucrurile şi evenimentele din perspectiva unei tendinţe raţionaliste, a dorinţelor sau a speranţelor proprii. În locul lui << aşa trebuie să fie >> sau << aşa ar trebui să fie >>, trece neîndurătorul: aşa este şi aşa va fi. Un scepticism mândru înlocuieşte sentimentalismele secolului trecut. Am învăţat că istoria este o realitate, care nu ia în seamă de fel aşteptările noastre.

Tactul fizionomic, singurul care te face apt să pătrunzi sensul a tot ceea ce se întâmplă, privirea lui Goethe, privirea cunoscătorilor de oameni înnăscuţi, a cunoscătorilor vieţii şi istoriei, această privire care cuprinde epoci întregi, descifrează semnificaţia mai profundă a trecutului.

Pentru a înţelege esenţa elementului tehnic nu e nevoie să porneşti de la tehnica maşinilor, cu atât mai puţin de la ideea seducătoare că producţia maşinilor şi uneltelor ar fi scopul tehnicii.

În realitate tehnica este străveche. De-asemenea, ea nu este ceva concret istoric, ci un fapt extrem de general. Ea se extinde mult dincolo de om, în viaţa animalelor, şi anume, a tuturor animalelor. Spre deosebire de plante, din tipul de viaţă al animalelor fac parte: mişcarea liberă în spaţiu, arbitrariul relativ, autonomia faţă de restul întregii naturi, - şi astfel, necesitatea de a afirma împotriva acesteia, de

Scanned with OKEN Scanner

a conferi propriei existențe un sens oarecare, conținut și superioritate. Semnificația elementului tehnic poate fi înțeleasă doar pornind de la suflet.

Căci viața capabilă de mișcare liberă a animalelor este luptă și nimic altceva, iar tactica vieții - superioritatea și inferioritatea lor față de << celălalt >>, fie că este vorba de natura vie sau de cea neînsufletită - decide asupra istoriei acestei vieți și asupra faptului că destinul ei este de a suferi istoria din partea celorlalți sau de a fi istorie pentru alții.

Tehnica este tactica întregii vieți. Ea este o formă interioară a procedeului în luptă, aceasta din urmă fiind însăși viața.

Iată o altă greșeală ce trebuie evitată aici: tehnica nu trebuie să fie înțeleasă pornind de la unealtă. Importantă nu este producerea lucrurilor, ci maniera de a le utiliza, nu arma ci lupta. Și, după cum în războiul modern, tactica, respectiv tehnica de a duce războiul, este elementul decisiv, iar tehnicile de a inventa, realiza și aplica armele pot figura numai ca elemente ale procedeului general, tot astfel se întâmplă pretutindeni.

Există nenumărate tehnici lipsite de orice fel de unelte: tehnica diplomatică, tehnica administrativă ca o menținere în formă a statutului pentru luptele istoriei politice. Există procedee chimice și de tehnică a gazelor. Există, în cadrul oricărei lupte pentru o problemă, o tehnică logică. Există o tehnică a scrisului, a zborului, a pilotajului etc. Nu este vorba de lucruri, ci întotdeauna de o activitate care are un scop. Acest lucru este trecut cu vederea adeseori chiar în cercetarea preistoriei, care are în vedere mult obiectele din muzee și prea puțin nenumăratele procedee care trebuie să fi fost utilizate dar nu au lăsat nici o urmă.

Fiecare mașină servește doar unui procedeu și s-a născut în gândirea legată de acest procedeu. Toate mijloacele de transport s-au dezvoltat pornind de la gândirea ce avea ca obiect mersul cu vehiculul, vâslitul, navigatul, zborul, iar nu pornind de la reprezentarea mașinii sau a bărcii. Metoda însăși este o armă. De aceea, tehnica nu este o << parte >> a economiei, după cum nici economia alături de război și

Scanned with OKEN Scanner

politică, nu este o << parte >> de sine stătătoare a vieții. Toate acestea sunt aspecte ale unei aceleiași vieți însuflețite, aflate în activitate și în luptă. Dar există totuși o continuitate între lupta originală a animalelor timpurii și procedeele inventatorilor și inginerilor moderni, și, de asemenea, între arma primitivă și construirea mașinii cu ajutorul căreia este dus războiul actual împotriva naturii și prin care natura este înșelată.

Aceasta se numește progres. El a fost marea lozincă a secolului trecut. Istoria era privită ca o stradă pe care << omenirea >> mărșăluia vitează tot mai departe - adică, în fond, doar popoarele albe, iar dintre acestea, doar locuitorii metropolelor, de fapt, numai cei <<civilizați>>.

Dar încotro ? Cât timp ? Și ce urmează ?

Era cam ridicol acest marș neîncetat spre un țel la care nu se gândea nimeni serios, pe care nimeni nu căuta a și-l imagina clar, nu îndrăznea a și-l imagina, pentru că un țel este un sfârșit. Nimeni nu face ceva, fără a se gândi la clipa în care va dobândi ceea ce a făcut. Nu porți războaie, nu navighezi, nu faci nici măcar o mișcare, fără a te gândi la durată sau la un sfârșit. Orice mare creator cunoaște și se teme de golul care urmează finalizării unei opere.

Din dezvoltare face parte împlinirea - fiecare dezvoltare are un început, fiecare împlinire este un sfârșit -, tinereții îi aparține bătrânețea, apariției trecerea, vieții moartea. Animalul, cu gândirea lui legată de prezent, nu cunoaște și nu bănuiește moartea ca un fapt viitor, ca o amenințare. El cunoaște doar frica de moarte în momentul în care este ucis. Omul însă, a cărui gândire s-a eliberat de constrângerea lui << aici și acum >>, care rătăcește cu gândul peste << ieri >> și << mâine >>, peste << cândva >>-ul trecutului și al viitorului, o cunoaște dinainte, și depinde de profunzimea ființei sale și a felului cum privește el lumea dacă va depăși sau nu frica în fața sfârșitului. Conform unei legende din vechea Eladă, de la care pornește și Iliada, Ahile ar fi fost pus de mama lui să aleagă între o viață lungă sau una mai scurtă, plină de fapte și glorie, iar el a ales-o pe cea din urmă.

Scanned with OKEN Scanner

Am fost şi suntem prea superficiali şi laşi pentru a suporta caracterul trecător a tot ceea ce este viu. Acest caracter este înveşmântat într-un optimism roz al progresului în care, de fapt, nu crede nimeni; îl ascundem prin literatură şi ne amăgim cu idealuri pentru a nu mai vedea nimic. Însă vremelnicia, apariţia şi dispariţia, este forma realului, de la stele, a căror soartă nu poate fi anticipată de către noi, şi până la viermuiala nestatornică de pe această planetă. Viaţa individului - fie el animal, plantă sau om - este la fel de trecătoare precum cea a popoarelor şi a culturilor. Orice creaţie este sortită pieirii, fiecare gând, fiecare intervenţie, fiecare faptă sunt date uitării. Pretutindeni bănuim evoluţii istorice cu un destin excepţional şi care, până la urmă, au dispărut. Ruinele operelor, culturilor trecute apar pretutindeni în faţa ochilor noştri. Din hibrisul lui Prometeu, care se avântă spre cer spre a supune omului forţele divine, face parte prăbuşirea. Deci ce rost mai are vorbăria despre << veşnicele cuceriri ale omenirii >> ?

Istoria universală arată cu totul altfel decât şi-o imaginează însăşi epoca noastră. Istoria omului este scurtă în raport cu istoria lumii vegetale şi animale de pe această planetă spre a nu mai vorbi despre durata de viaţă a lumilor stelare. Ea reprezintă o bruscă ascensiune şi un declin de-a lungul a câtorva milenii, ceva lipsit de importanţă în destinul pământului. Iar noi, oamenii secolului XX, ne îndreptăm cu ochii deschişi spre sfârşit. Interesul nostru pentru istorie, capacitatea noastră de a scrie istoria, sunt un semn care trădează cursul descendent al drumului. Această înzestrare a cunoaşterii iscoditoare apare, pentru o clipă, numai pe culmile marilor culturi, în trecerea lor spre faza de civilizaţie.

În şi pentru sine, este lipsit de importanţă ce soartă are, printre roiul stelelor << veşnice >>, această mică planetă care, undeva în spaţiul nesfârşit, îşi urmează pentru scurt timp traiectoria. Cu atât mai neînsemnat este ceea ce se mişcă pentru câteva clipe pe suprafaţa ei. Dar fiecare dintre noi, în şi pentru sine un nimic, este, pentru o clipă extrem de scurtă - cât durata unei vieţi - proiectat în această viermuială, tocmai de aceea, această lume în miniatură, această

Scanned with OKEN Scanner

<< istorie universală >> sunt pentru noi atât de importante. Mai mult, este destinul fiecăruia ca, prin naşterea sa, să fie nu numai proiectat în această istorie universală în genere, ci şi într-un anumit secol, într-o anumită ţară, etnie, religie, într-o anumită stare socială. Nu putem alege să vrem a fi fiul unui ţăran egiptean care a trăit pe la 3000 î. Chr., al unui rege persan sau al unui vagabond din zilele noastre.

Acestui destin - sau acestui accident - trebuie să i ne supunem. El te condamnă la anumite situaţii, intuiţii şi realizări. Nu există un << om în sine >> cum pălăvrăgesc filozofii, ci numai oameni aparţinând unei epoci, unui loc, sau unei rase, cu un fel de-a fi personal care se impune sau piere în lupta cu o lume dată, în timp ce universul continuă să existe în jur divin şi imperturbabil. Această luptă este viaţa, şi anume în sensul lui Nietzsche, ca o luptă ce-şi are originea în voinţa de putere, crudă, neîndurătoare, o luptă fără milă.

3.5. Religia şi cultura

A vorbi despre << religie şi cultură >>, nu este oare o încercare de a pune de acord două relaţii diferite, ba chiar opuse ? Tocmai sub acest aspect de contrast şi de << conflict >> le-a privit şi le priveşte încă multă lume. Într-adevăr, pentru mulţi, printre care se numără atât credincioşi cât şi necredincioşi, unii istorici, filozofi, sociologi şi mai ales ideologi ai socialismului şi comunismului. Biserica este o instituţie obscurantistă, reacţionară, inamică a progresului şi a culturii. Este prezentată cu satisfacţie lipsa de entuziasm a primilor creştini faţă de frumuseţile civilizaţiei greco-romane, care ar fi fost, păsă-mi-te, distrusă de creştinism, atitudinea rezervată sau chiar lipsită de bunăvoinţă a monahismului faţă de lume, unele măsuri nefericite luate de Biserica Romei împotriva unor oameni de ştiinţă, rugurile medievale aprinse de aceasta, unele enciclice provenind chiar de la papi ai timpurilor moderne, în general, neîncrederea Bisericii, faţă de anumite tendinţe şi exigenţe ale civilizaţiei, încetineala cu care se acomodează la ritmul de evoluţie al lumii, ataşamentul său faţă de principii şi tradiţii, precum şi unele greşeli, pe care orice Biserică le-a

Scanned with OKEN Scanner

săvârşit la un moment dat . Toate acestea devin astfel motive pentru a se afirma că religia nu are nimic de-a face cu cultura, ba că-i este chiar potrivnică, punându-se deci, întrebarea dacă ea îşi poate justifica existenţa în lumea civilizată şi ajungându-se cu uşurinţă la părerea că religia este condamnată la pierire, fără ca acest lucru să dăuneze cu nimic culturii.

Nu este vorba doar de simple presupuneri sau de reflexii teologice; aceasta este părerea şi sentimentul împărtăşit de mulţi dintre << civilizaţii >> noştri, care înclină să considere şi astăzi Biserica drept un duşman al lumii, aşa cum o considerau cei care, cu multe veacuri în urmă, îi calificau pe creştini: << *Genus hominum superstitionis novae ac maleficae* >> (Svetaniu, Vita Neronis, 16), acuzaţi de ură împotriva neamului omenesc: << *odio humani generis convicti* >> (Tacit, Anale XV, 44). Sunt şi alţii care, din diverse motive, cred că Biserica nu are nimic de câştigat dintr-o alianţă cu cultura acestei lumi, şi că trebuie să se îndepărteze de aceasta, spre binele său. Sunt, însă, mulţi care consideră că, dimpotrivă, Biserica şi cultura se pot înţelege şi pot colabora, altfel spus, că Biserica poate şi trebuie să se ocupe de cultură. Iată suficiente motive pentru a îndreptăţi importanţa şi actualitatea pe care problema raporturilor dintre Biserică şi cultură, o are pentru un Congres de Teologie Ortodoxă.

La drept vorbind, opinia care atribuie creştinismului o anumită opoziţie faţă de cultură nu este întru-totul greşită. Ca religie, creştinismul nu are scopuri culturale. Religia îl leagă pe om de Dumnezeu şi-l orientează către El. Ea afirmă sufletul, nemurirea, veşnicia, viaţa de dincolo. Scopul său nu se limitează la lumea aceasta. Pentru omul religios - şi mă gândesc la creştin - lucrul cel mai important este să poată moşteni Împărăţia lui Dumnezeu, Împărăţie care nu este din lumea aceasta (Ioan 18, 36).

Îndeplinirea poruncilor Dumnezeieşti făgăduieşte creştinului o fericire duhovnicească, viitoare, cerească. Ţelul suprem al creştinismului este, deci, să trăiască fericit în veşnicie. Viaţa pământească nu-i epuizează existenţa; ea nu este decât lupta care, după

Scanned with OKEN Scanner

moarte, îi va încununa credința și virtuțile, devotamentul față de Dumnezeu, atașamentul față de voința dumnezeiască. Creștinul dorește, rugându-se: << Vie împărăția Ta, facă-se voia Ta >> (Matei 6,10).

Cultura, în schimb, este îndeletnicire omenească închinată scopurilor pământești ale vieții noastre, limitată și legată de condițiile din viața aceasta. Ea este o lucrare specifică omului, corespunzând aptitudinilor sale, nevoilor cât și aspirațiilor sale de stăpân al pământului. În accepția sa generală, cultura care adesea este identificată cu civilizația, reprezintă suma activității umane, atât de vastă și variată în acțiunile sale multiple, activitate care a schimbat fața pământului și condițiile materiale și morale ale omului primitiv. Ea reprezintă aportul său la viață. În accepție mai restrânsă, cultura este educarea spiritului, raportându-se la intelect și, îndeosebi, la morală.

Suntem înclinați să apreciem cultura în raport cu natura: prin cultură omul elaborează natură, o cucerește, o organizează, o domină, manifestându-și capacitatea de a gândi și de a acționa, precum și măreția sa, care îl ridică mai presus de toate celelalte făpturi de pe pământ. Cultura este sarcina pe care el trebuie să o îndeplinească pentru a se instrui, pentru a trăi mai bine, pentru a progresa. Cultura este destinul firesc, pământesc al omului. Iată de ce ea reprezintă totuși legătura omului cu pământul pe care locuiește și pe care îl transformă prin munca sa. Iată de ce ea depinde și de condițiile naturii pământești și omenești.

Cultura se deosebește, deci, de religie atât prin geneză, cât și prin motivație și scop. Religia îl afirmă pe Dumnezeu și ne înalță către cer, cultura îl afirmă pe om și îl apleacă spre pământ. Religia îl preamărește pe Dumnezeu și ne înalță către cer, cultura îl preamărește pe om. Religia este transcendentă și teocentrică, cultura este relativă și antropocentrică. Religia, să zicem creștinismul, este mesajul lui Dumnezeu, care ne cheamă la El, ne mântuiește. Cultura nu ne mântuiește, țelul său fiind bunăstarea pe pământ. După cum spune Jacques Maritain: << ... cultura sau civilizația își are rădăcinile în solul vieții firești, în timp ce rădăcinile Bisericii se află în cerul vieții, mai

Scanned with OKEN Scanner

presus de fire >> (Religion et culture, Questions disputées, Paris, 1930, pag.57).

Tocmai din această deosebire de esență și de aspirații pot apărea conflicte între creștinism și cultură. Este vorba un conflict de principii și tendințe opuse, pe care istoria l-a cunoscut sub diferite forme și în epoci diferite. Cea pe care o trăim noi astăzi este una din cele mai grave: criza culturii moderne, la care se adaugă o criză a vieții religioase. În același timp, este și o criză a raporturilor dintre creștinism și cultură, fiind, prin consecințele sale cea mai gravă și mai îngrijorătoare din câte cunoaștem.

Într-adevăr, cultura modernă este strălucită. Științele și tehnica, mai ales, ating culmi nebănuite până acum. Este un secol al progresului prin excelență și trebuie să-i recunoaștem ceea ce are valabil și binefăcător. Niciodată n-a mai beneficiat omenirea de atâtea mijloace, atât de perfecționate, pentru a-și satisface necesitățile și a-și spori bunăstarea.

Din păcate, nu totul este bun și sănătos în această splendidă cultură: dacă progresul cantitativ este incontestabil, calitatea, în schimb, lasă mult de dorit.

<< Progresul științei aplicate, spune Henri Davenson, pune în mâinile noastre elementele civilizației, dar nu ne învață cum să le folosim . Viața noastră devine astfel mai complexă, chiar și mai bogată am putea spune, dar nu și mai bună. Și câte iluzii nutreau scientiștii de odinioară !! >> (Fondements d'une culture chrétienne, coll. cahiers de la Nouvelle Journée, 27, Paris, 1931, pag.33). Iată-i dezmințiți prin însăși lucrarea lor. Cultura modernă nu ne asigură o viața mai bună. Ea a devenit o civilizație lipsită de suflet, deficitară, falimentară. Iar teologii nu sunt singurii care o constată. În cartea sa devenită celebră, Dr.Alexis Carrel acuză în mai multe rânduri civilizația modernă de a fi sărăcit viața spirituală: << Civilizația științifică ne-a închis lumea sufletului, spune el. Ne-a mai rămas numai cea a materiei. >> (L' homme, cet inconnu, Paris, 1935, pag. 211). Această civilizație este viciată de defecte și mizerii, a căror gravitate o resimțim din ce în ce mai mult. Să ne amintim ororile războaielor și revoluțiilor recente,

Scanned with OKEN Scanner

să ne dăm seama cât suferă semenii noştri din cauza anomaliilor vieţii sociale, să luăm în considerare imoralitatea vieţii personale şi publice, să ne gândim la mulţimea viciilor, crimelor, sinuciderilor, afacerilor necinstite, nedreptăţilor, spectacolelor inumane, la lupta politică şi socială atât de aprigă, la nenumăratele manifestări materiale şi păgâne ale vieţii moderne.

Toate acestea sunt simptome ale căderii, ale întoarcerii la barbarie, ale lipsei de cultură. Moravurile, care sunt cea mai înaltă expresie a culturii, care sunt cultura însăşi în ce are ea mai elevat şi mai curat, cultura sufletească - îndeosebi moravurile sunt cele care se înăspresc, sentimentele umane devin vulgare, omul moral decade. Cum spunea Berdiaev: << Omul natural, rob al necesităţii, triumfă asupra omului duhovnicesc >> (Un nouveau Moyen - Age. Reflexion sur la destinée de la Russie et de l' Europe, traduit du russe par A.M.F., 13- e édition, Paris, 1930, p. 21).

Din punct de vedere spiritual, omul civilizat al secolului nostru redevine un primitiv şi un păgân. Este rezultatul firesc al culturii sale, ştiinţifice şi tehnice, fără îndoială, dar care specifică necesităţile sufleteşti pentru cele trupeşti şi preferă satisfacţiile prezente, pământeşti, fericirii viitoare, cereşti. Căci omul modern trăieşte pentru pământ, pentru astăzi, crede în existenţa sa somatică şi limitată, profesează indiferenţa religioasă şi morală; îl uită pe Dumnezeu şi viaţa de dincolo, îşi uită ţelul său duhovnicesc care depăşeşte limitele vieţii acesteia, îşi creează idoli, are cultul plăcerii, al interesului, al forţei, devine egoist, dur, fără scrupule, urmăreşte doar câştigul şi satisfacerea instinctelor şi poftelor sale. Modestia, mila, compătimirea, blândeţea, milostenia, castitatea şi-au pierdut valoarea morală, fiind considerate virtuţi minore, care nu mai interesează pe omul emancipat, îndrăzneţ şi puternic al secolului XX.

Desigur, nu trebuie să generalizăm, dar nu putem nega că aceasta este tendinţa dominantă şi caracteristică a epocii noastre. Este o stare sufletească, o mentalitate care se afirmă, care este aprobată, imitată, care tinde să se generalizeze. Concretul vieţii moderne este o ilustrare a acesteia şi, din acest punct de vedere, perspectiva nu este

Scanned with OKEN Scanner

deloc încurajatoare. Lumea trăieşte într-o anumită dezordine morală, care îi provoacă suferinţa şi neliniştea. Are cunoştinţa bolii şi a necesităţii unui remediu. Unde să-l găsească ? Este rândul nostru, al creştinilor, să ne întrebăm: Cum ar putea Biserica să ajute lumea civilizată şi suferindă, ce-ar putea face ca să remedieze deficienţele culturii dezechilibrate ale secolului nostru ? Şi, îndeosebi ce ar putea face Biserica Ortodoxă pentru a preîntâmpina, pe terenul său, decăderea unei culturi care ameninţă să-i antreneze şi pe credincioşi pe panta decăderii morale şi care le tulbură deja viaţa duhovnicească?

Se pune în primul rând întrebarea, în ce măsură şi în ce chip poate ajuta creştinismul la redresarea culturii? Misiunea sa este religioasă. Ca religie a mântuirii, el poate contraria cultura, pe care o şi critică. Se ştie, de altfel, că Evanghelia nu este un program cultural.

" Creştinismul - s-a afirmat - nu este o metodă de rezolvare a dificultăţilor temporare " (Henri Davenson, op. cit., p. 107). El slujeşte nevoilor sufletului. Dar tocmai din aceasta poate sluji şi culturii.

Orice religie are influenţă asupra culturii. Religia nu este numai legătura omului cu Dumnezeu. Ea este şi o concepţie despre viaţă, o normă de viaţă, o disciplină de viaţă, o practică. Nu este o preocupare de ordin pur metafizic sau mistic. Doctrina religioasă este un răspuns la marile probleme ale existenţei şi ale vieţii. Ca religie, creştinismul are dogme în care să crezi şi precepte pe care să le îndeplineşti. Fiind în acelaşi timp şi credinţă şi morală, creştinismul impune o viaţă morală conform preceptelor sale, comparabilă cu credinţa şi transformând prin aceasta viaţa omului, creează astfel o viaţă nouă. Creştinismul conferă vieţii un sens superior, o susţine, înnobilează, o curăţeşte, o desăvârşeşte. Domnul a spus: " Eu sunt Calea. Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14,6); El este deci o nouă viaţă duhovnicească.

Iată de ce creştinismul este o religie culturală prin excelenţă. El a creat condiţii morale, singurele care pot garanta dezvoltarea armonioasă a vieţii omului şi a culturii sale a unei culturi superioare, solidă şi valabilă pentru toate veacurile. " Trebuie deci să recunoaştem,

Scanned with OKEN Scanner

spune A. Cournot, armonii originale şi primitive între principiile creştinismului şi condiţiile esenţiale ale progresului civilizaţiei moderne " (Traité de l' anchainement de idees fundamentales dans les sciences et dans l' histoire. Nouvelle éd. publiée par L.Lévy - Bruhl, Paris, 1911, p. 659).

Principiul cultural al creştinismului este de ordin moral. Or, un astfel de principiu caracterizează o cultură. Nu există cultură demnă de acest nume fără morală. O cultură imorală este un nonsens, ea devine un sinonim al pierzaniei. Cultura vizează îndeosebi educaţia sufletului. Ea trăieşte din suflet, este pentru suflet, şi nu poate ignora nici neglija exigenţele sale cele mai legitime, care sunt spirituale şi morale. Pe bună dreptate se spune că: << sufletul culturii este cultura sufletului >> (Die Seele der Kultur ist die Kultur der Seele, citat de A. Rademacher, art. Kultur dans le << Lexikon für Theologie und Kirche >>, t. VI, Freiburg im Breisgau, 1934, col. 292).

Creştinismul este cel care a descoperit omul lăuntric, omul moral, care a umanizat omul în adevăratul sens al cuvântului, care l-a cultivat mai mult decât oricare altă religie sau filozofie, care l-a cultivat desăvârşit până a-l face sfânt. Creştinismul a cultivat omul, moralizându-l, şi întotdeauna îl va cultiva aşa. Lumea nu a cunoscut o altă forţă culturală de valoarea creştinismului, un generator de cultură tot atât de eficace ca religia mântuirii.

Într-adevăr, Împărăţia pe care o vesteşte creştinismul nu este din lumea aceasta. Dar Împărăţia lui Dumnezeu, pe care omenirea mântuită de Hristos este chemată să o moştenească, se află deja în noi: << Căci, iată, împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru >> (Luca 17,21). Ea începe prin convertirea noastră, prin transformarea noastră lăuntrică, prin hotărârea şi eforturile noastre de a gândi şi de a trăi ca nişte creştini, adică oameni renăscuţi, mântuiţi de Fiul lui Dumnezeu. În conştiinţa noastră de creştini avem îndemnul şi îndrumătorul vieţii noastre şi chiar a culturii noastre. Dacă Evanghelia nu este un program cultural, ea este în schimb ceva mai măreţ şi mai necesar culturii şi umanităţii: este spiritul însuşi al culturii, sufletul

Scanned with OKEN Scanner

unei culturi cu adevărat superioară, armonioasă, binefăcătoare, sufletul unui program al culturii, sufletul culturii sufletului.

Încă la început, Evanghelia a arătat ce putere are şi continuă să o facă. Ea a cultivat omenirea. Creştinismul a apărut în epoca unei culturi înfloritoare, dar vicioase. A fost combătut ca şi astăzi, în numele acestei culturi, de care greco-romanii erau mândri pe drept cuvânt. Era considerat un pericol pentru cultura antică, pentru că îi arăta slăbiciunea şi vestea o viaţă nouă, al cărei duh este diferit de cel al lumii. Şi, totuşi << duşmanul >> culturii a fost salvatorul culturii. Creştinismul a propovăduit şi a realizat vieţi admirabile, a dat exemplul unei vieţi morale necunoscute până atunci, a creat o societate a cărei solidaritate, milostenie, curaj, sinceritate, pudoare, castitate, curăţie, demnitate erau cunoscute şi de păgâni. În sânul unei lumi în descompunere morală şi socială, creştinismul a întemeiat Biserica. Cetatea lui Dumnezeu, comuniunea Sfinţilor. Este cel mai frumos şi cel mai indispensabil lucru pe care o religie îl poate oferi lumii: o societate îndreptată, regenerată, mântuită, pentru Dumnezeu şi pentru lume, câştigată pentru viaţă şi pentru cultură.

Creştinismul nu a negat direct instituţiile acestei lumi. Le-a lăsat să existe, dar le-a adus spiritul lor purificator şi de viaţă dătător, ideea şi exemplul unei vieţi duhovniceşti, ideea filiaţiei dumnezeieşti a omenirii, care vede în Dumnezeu pe tatăl său şi modelul său de desăvârşire morală, ideea egalităţii şi fraternităţii umane, a destinului veşnic a sufletului, a răspunderii sale în faţa lui Dumnezeu. Prin aceasta a fost transfigurată lumea veche, ea şi cultura ei.

Se ştie că Biserica a fost salvarea vechii culturi greco-romane. Epuizată de eforturi şi de abuzuri, lumea veche era pe moarte; aproape îşi pierduse sensul şi dorinţa de a trăi şi roasă de vicii încetase de a fi creatoare. Năvălirile barbare o găseau în starea aceasta de slăbiciune şi îi ameninţau cultura. Barbarii nu puteau nici înţelege, nici păstra, nici crea una mai bună. Cultura urma, deci, să piară. Dar, Biserica era acolo, puternică şi conştientă de misiunea sa civilizatoare. Ea devenind astfel, protectoarea şi promotoarea culturii salvatoare a ceea ce era de salvat din cultura greco-romană, o preluă, păstrând-o de-a lungul

Scanned with OKEN Scanner

Evului Mediu, o transmise lumii moderne. Cultura modernă, în esența ei, este vechea cultură greco-romană, transfigurată și transmisă, nouă la Biserica medievală. Ea este, astfel, opera milenară a Bisericii, este o cultură creștinată, atât cât a fost cu putință așa ceva. Renașterea și umanismul, revoluțiile, descoperirile, progresul general al științei au contribuit la slăbirea elementului său religios și simțului moral, făcând din ea o cultură profană, laică ba chiar anticreștină.

Biserica a pierdut inițiativa culturală avută în Evul Mediu; a pierdut-o din ce în ce mai mult, atât din cauza lumii cât și a propriilor ei greșeli, iar astăzi se află în fața unei culturi lipsită de bunăvoință în ceea ce o privește. Ea se vede din nou marginalizată, iar de data aceasta nemulțumirea ei este cu atât mai mare cu cât desconsiderarea îi vine din partea acestui copil adoptiv al său, care este cultura modernă, cultura care cu toate tendințele sale păgâne, păstrează încă din ideile morale și instituțiile sociale cu care a înzestrat-o creștinismul.

Legătura care unea cultura de Biserică a slăbit mult dar nu s-a rupt. Creștinismul se recunoaște, repet, în multe din operele culturale ale umanității moderne. Aceasta profesează fără să-și dea seama multe principii profund creștine, pe care caută să le promoveze uneori în pofida Bisericii însăși. Deviza Revoluției franceze, devizele noilor revoluții sociale sunt, în ceea ce au mai bun, principii creștine, sunt bunuri creștine însușite de toți, bunuri religioase și morale transformate în bunuri sociale și culturale. Creștinismul își păstrează întotdeauna dreptul de paternitate asupra culturii moderne, pe care aceasta nu îl poate nega. Creștinismul are totodată și datoria de a opera asupra culturii, datorie de la care nu se poate eschiva.

Problema care se pune pentru noi este tocmai de a releva drepturile Bisericii asupra culturii și de a o pune în situația de a-și îndeplini cât mai bine datoria pe care o are față de aceasta, pentru a asigura din nou culturii și umanității asistența binefăcătoare și mântuitoare a creștinismului.

Dar care ar putea fi în vremea noastră raporturile dintre Biserica lui Hristos și cultura acestei lumi, cultură laică, față în față cu Biserica sau chiar potrivnică ? Ce ar putea face Biserica pentru a-și

Scanned with OKEN Scanner

pune pecetea sa spirituală pe această cultură pozitivistă individualistă, materialistă ? Cum ar putea Biserica să-şi exercite influenţa spirituală asupra unei culturi emancipate, îndepărtată de evanghelii, îndreptată către idoli, dintre care unii sunt adevăraţi monştri ? Cum ar putea rezista Biserica atâtor tendinţe contrarii ale ştiinţei, literaturii, artei, presei, politicii, modei, străzii, atâtor greşeli, atâtor frivolităţi, atâtor prejudecăţi, şi atâtor vicii ? Cum ar putea Biserica stăvili atâtea pericole lumeşti şi cum le-ar putea înlătura ?

Trebuie să recunoaştem că sarcina îi este pe cât de măreaţă pe atât de grea. Biserica trebuie să creştineze din nou cultura, mai bine decât a făcut-o în Evul Mediu şi într-o lume care nu mai este barbară. Ce poate aduce Biserica în acest scop lumii moderne, culturii sale păgânizate?

Ceea ce le-a adus întotdeauna, forţa morală a religiei, legea mântuitoare a lui Hristos, spiritul şi virtuţile Evangheliei, moravurile şi instituţiile creştine fără de care nu se poate edifica pentru societate o casă solidă şi sigură: ideea autorităţii divine, ierarhia valorilor, simţul moral, un ideal care depăşeşte contingentul. Tocmai datorită faptului că rămâne legată de pământ, cultura noastră este atât de relativă, de imperfectă, de schimbătoare, de neputincioasă în a ne asigura pacea, încrederea, împăcarea, bucuria de a trăi. Ea a uitat chipul împărăţiei lui Dumnezeu şi a pierdut astfel din vedere planul superior al aspiraţiilor umane, fiind astfel condamnată să se ocupe exclusiv de scopuri foarte apropiate, provizorii, deseori meschine. Cât de adevărate şi frumoase sunt cuvintele lui Ernst Troeltsch : " Lumea de dincolo este puterea lumii de dincoace (...) Etosul creştin pune întregii vieţi sociale şi tuturor străduaniilor un scop în faţa ochilor care se află în faţa tuturor lucrurilor trecătoare ale vieţii pământeşti şi în raport cu celelalte reprezintă numai valori de apropiere ".(Doctrinele sociale ale bisericilor şi grupărilor creştine, Tübingen, 1919, p.979).

Nu este vorba de a crea noua cultură, ci de a îmbunătăţi pe cea existentă. O nouă cultură ar fi de dorit, în principiu, dar este irealizabilă. Nu poate fi creată dintr-o dată. Cultura este rodul a mai multor veacuri, este o tradiţie adânc înrădăcinată, care nu poate fi

Scanned with OKEN Scanner

smulsă dintr-o dată din sufletul poporului. Ea ia naştere din acest suflet, dar îi şi supravieţuieşte.

Biserica nu va trebui, deci, să creeze o altă ştiinţă, o altă artă, o altă tehnică, alte forme politice, sociale sau chiar economice. Ea nu poate distruge ceea ce există, nu pretinde să creeze din nimic o întreagă lume nouă şi ideală, lumea sa care să nu aibă nici o legătură cu lumea existentă. Ea nu-i ucide nici pe păcătoşi, nici pe bolnavi; dimpotrivă, se adresează lor, unora pentru a-i îndrepta, altora pentru a-i vindeca. Cultura modernă este păcătoasă şi bolnavă; Biserica o va trata ca atare.

Ca întotdeauna ea va respecta instituţiile existente în măsura în care acestea îşi îndeplinesc misiunea lor firească. Ea le va observa, însă, evoluţia, spiritul, faptele, le va corecta defectele, le va susţine punctele pozitive, se va bucura de binefacerile lor. Biserica nu trebuie să rupă relaţiile cu cultura, nu-i poate întoarce spatele, are nevoie de aceasta şi este chemată să o ajute.

Desigur, Biserica nu este solidară cu orice preţ cu cultura. Nu-şi poate lega soarta de cea a culturii, ea se află şi trebuie să rămână mai presus de cultură, o instituţie supraculturală, întrucât este mai presus de fire. Alianţa sa cu cultura este condiţionată şi limitată, nu merge până la capăt, ci se opreşte acolo unde conştiinţa Bisericii de Trup a lui Hristos îi cere să se oprească. Cultura poate rătăci, poate decade, se poate chiar compromite. Concepţia oarecum exagerată a lui Spengler, care vorbeşte de moartea culturilor, i-a făcut pe unii să tragă un semnal de alarmă recomandând Bisericii să dezlege corabia creştinismului de cea a culturii, care se va scufunda. Sub această formă, recomandarea este poate exagerată şi inoperantă.

Sunt alţii, care, din alte motive mai mult mistice, consideră şi ei că raporturile creştinismului care îşi are originea de sus, cu cultura, care vine de jos, ar fi fatale primului. Contactul cu cultura ar păta creştinismul, aşa cum păcatul pătează un suflet imaculat. Cred, însă, că nu ajunge să negăm cultura pentru a mântui creştinismul. Cred că, pentru reuşita a însăşi misiunii sale sociale, creştinismul poate şi trebuie să păstreze legătura cu cultura. Dacă Biserica s-ar refugia în

Scanned with OKEN Scanner

pustie sau s-ar închide în mănăstiri, rămânând izolată de lume, ea nu ar mai putea exercita nici o influență asupra acesteia. Asceza și Mistica sunt niște minunate flori creștine, dar creștinismul nu se reduce nicidecum numai la ele. Păcătoșii și bolnavii pe care Biserica vrea să-i vindece și să-i mântuie se află în lume.

Cultura modernă, repet, este bolnavă. Biserica trebuie să o trateze ca atare, luându-și, desigur, toate precauțiile pentru a se feri de o molipsire funestă. Căci, într-adevăr trebuie știut dacă Biserica poate face concesii culturii, și în ce sens. Nu trebuie decât să se întrebe dacă acțiunea sa este compatibilă cu Evanghelia, dacă se sfârșește în duhul lui Hristos și al creștinismului. Din fericire, Evanghelia este atât de plină de înțelegere, iar tradițiile creștine sunt atât de sigure și de puternice, încât Biserica nu riscă nicidecum să se înșele dacă le respectă. Numai aplicând principiile sale evanghelice și tradiționale la nevoile culturii, Biserica o poate ajuta să se redreseze.

Cultura modernă este marea comoară pe care omenirea civilizată și-a adunat-o pe pământ. Biserica trebuie să-i aducă aminte că această comoară este plăpândă și pieritoare, că << molia și rugina o strică >> (Matei 6,19). Cultura modernă este caracterizată printr-o luptă aprigă pentru existență; Biserica trebuie să reamintească omului că << nu numai cu pâinea va trăi, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu >> (Matei 4,4). Cultura modernă este strădania Martei; Biserica trebuie să zidească după pilda Mariei (Luca 10, 38-42).

Biserica trebuie să lupte pentru primatul spiritual, pentru a repune spiritul în drepturile sale. Cultura este materialistă, creștinismul are cu ce să o înduhovnicească. Cultura este antropocentrică; creștinismul o readuce la Dumnezeu, care este creatorul culturii. Biserica se va lega, deci, nu de formele culturii, ci îi va judeca intențiile, duhul, sensul, și va încerca să le pună în aplicare pe ale sale. Nu va aboli cultura, ci o va împlini, așa cum e împlinită legea și profeții, aducându-i corectivul moralei creștine și al concepției sale despre viață. Creștinismul va fi pentru cultură << sarea pământească, lumina lumii, făclia pusă în sfeșnic care luminează tuturor >> (Matei 5,13-15).

Scanned with OKEN Scanner

Rolul civilizator al Bisericii a fost şi va fi întotdeauna cel de a impune legea morală mai presus de toate celelalte. În viaţa modernă, această valoare este răsturnată, călcată în picioare, discreditată, defăimată. Aceasta este cauza esenţială a tuturor relelor de care suferim. Biserica trebuie să restabilească ordinea, morala, singura care permite omenirii să-şi păstreze neatinse instituţiile fundamentale, ca familia şi Statul. Ea trebuie să redreseze valoarea morală, şi este singura care o poate face; dacă nu, viaţa omenirii va fi ameninţată - şi este deja - de catastrofe morale şi sociale, al căror început a fost făcut la două extremităţi ale bătrânei noastre lumi civilizate.

Aceste catastrofe, de a căror gravitate şi oroare sunt conştienţi toţi creştinii, ne obligă să reflectăm cu seriozitate asupra viitorului culturii, ca şi asupra celui al Bisericii. Trebuie reparate greşelile, dacă au fost făcute: trebuie făcut ce nu a fost făcut. Trebuie ca Biserica să câştige şi să educe copiii, tineretul, poporul. Trebuie să meargă să-i caute oriunde s-ar fi rătăcit şi să-i cheme la sânul său matern. Trebuie să-i pregătească în vederea bătăliilor care trebuie purtate împotriva răului şi să-şi alcătuiască în acelaşi timp cadrele marii sale oştiri de credincioşi, spirite de elită în toate domeniile vieţii care să o poată sprijinii efectiv în orice împrejurare şi în orice manifestare a vieţii civilizate, în ştiinţă, în artă, în literatură, în presă, în politică, în armată, în economie, pretutindeni. Aşa cum am spus, Biserica nu poate crea o ştiinţă, o tehnică, o industrie creştină, dar ea poate pregăti savanţi creştini, militari creştini, artişti, scriitori creştini, industriaşi creştini, comercianţi creştini, economişti creştini, funcţionari creştini. Prin toţi aceştia, Biserica va putea face duhul creştinismului să pătrundă în cultură aşa cum printr-o mulţime mereu crescândă de creştini practicanţi, va putea opune hoardelor Barbare ale lui Antihrist o armată capabilă să reziste şi să învingă, să salveze morala şi cultura.

Nu este cazul să insistăm aici asupra mijloacelor de care dispune Biserica pentru a creştina cultura şi pentru a o răspândi printre cei civilizaţi şi necivilizaţi. Aceasta este o problemă de misiune externă şi internă, care-şi găseşte soluţia cu ajutorul cultului, al şcolii,

Scanned with OKEN Scanner

al armatei, al literaturii, al presei, al cuvântului, al instituțiilor filantropice, cu ajutorul a tot ceea ce Biserica poate crea sau pune în slujba sa mântuitoare.

Am considerat necesar să arăt poziția sa de principiu și de fapt în raport cu cultura și atitudinea pe care Biserica o poate lua față de aceasta, spre binele culturii, cât și spre binele Bisericii. Rezultă, deci, pentru a rezuma cele spuse și a preciza punctul de vedere pe care l-am expus, că religia și cultura sunt două realități diferite, opozabile prin unele din tendințele lor, dar acomodabile pe tărâmul vieții, care trebuie slujită și de religie și de cultură, în vederea desăvârșirii morale a omului și spre binele lui.

Religia creștină vrea să-l transforme și să-l mântuie pe om; cultura îi dezvoltă facultățile și vrea să-i asigure stăpânirea asupra pământului și bunăstarea. Între creștinism și cultură raporturile necesare s-au stabilit încă de la începuturi. Creștinismul s-a răspândit într-o lume cultivată, a profitat de cultură și a slujit-o la rândul său, scăpând-o de barbarie.

Cultura antică a continuat de-a lungul Evului Mediu cu ajutorul Bisericii și la adăpostul acesteia.Biserica este cea care a transfigurat-o și a adaptat-o lumii, sub influența creștinismului fiind elaborată cultura modernă care a primit de la acesta (creștinismul) cele mai valoroase idei și instituții ale sale.

Însă curentele istoriei moderne i-au deviat calea, îndepărtând-o de biserică, mama adoptivă. Prin tendințele sale cele mai caracteristice, cultura modernă este în opoziție cu aspirațiile religioase și morale ale creștinismului. Creștinii au de ce să se simtă răniți și neliniștiți. Lumea civilizată are și ea de ce să se neliniștească. Experiența comunismului, noua barbarie și noul păgânism, este înspăimântătoare și amenință atât religia cât și cultura. Pentru a se salva din dezastrul comun, Biserica și cultura ar trebui să dea mâna, să colaboreze, să se ajute reciproc. Alianța lor este posibilă, ba este chiar necesară. Pentru aceasta Biserica trebuie să înțeleagă spiritul vremii, iar cultura trebuie să accepte colectivul creștinismului. Biserica nu poate îmbrățișa interese și scopuri străine esenței și misiunii sale. Nu

Scanned with OKEN Scanner

poate ignora nici ceea ce o desparte, nici ceea ce o apropie de lumea modernă. Trebuie să-şi deschidă din nou calea către inima omenirii rătăcitoare, să cucerească umanitatea, să-i cucerească pe intelectuali, să-şi formeze campionii şi eroii în vederea zilelor de posibil martiriu.

Adevărata cultură, cultura sufletului, va avea mult de câştigat din aceasta. Creştinismul o postulează, el poate, în plus, să promoveze şi să consolideze printr-o transfuzie de duh Evanghelia, singurul care deţine principiile şi mijloacele mântuitoare, capabile să domolească suferinţele culturale ale unei lumi dezorientate, dezechilibrate. Nici legile, nici ştiinţa, nici instituţiile acestei lumi nu au soliditatea, nici prestigiul cuvântului lui Dumnezeu. Ele sunt opera omului şi a timpului. Biserica este opera lui Hristos, ea este aici pentru vecie. Ea depăşeşte oamenii şi veacurile, având de partea sa chezăşia unei stabilităţi fără de care nici măcar viaţa omenească nu ar fi cu putinţă.

Cultura, în schimb, înaintează cu paşi repezi, ea se schimbă neîncetat, este mereu neîmplinită; ea se supune impulsului momentan, riscând chiar salturi periculoase, în timp ce Biserica este conservatoare, ea modelează evoluţia, stabilizează efectele pozitive, păstrează şi pune în valoare toate bunurile autentice ale omenirii. Prin stabilitatea sa, ea asigură continuitatea, care este o condiţie a vieţii istorice, o apără de schimbările bruşte sau arbitrare. Viaţa omenească nu se poate lăsa antrenată de curentul schimbărilor zilnice, ea are nevoie de un liman sigur. Creştinismul este cel care îl oferă; el a primit de la Hristos << cuvintele vieţii veşnice >> (Ioan 6,68).

Acestea sunt adevărurile pe care Biserica trebuie să le facă înţelese lumii civilizate şi pe care lumea însăşi începe să le înţeleagă în faţa frământărilor care au ajuns să tulbure ordinea socială şi să răstoarne instituţiile fundamentale ale omenirii. Biserica trebuie să-i înveţe pe oameni că au întotdeauna nevoie de protecţia şi îndrumarea sa.

Scanned with OKEN Scanner

Prin cultură, omenirea s-a depărtat de Biserică şi caută chiar să se lipsească de ea. Emancipându-se de Biserică, ea s-a emancipat şi de Dumnezeu. Desigur că nu fără urmări grave. Lumea modernă a încetat să-şi creeze în cultura sa un nou Turn Babel, o nouă sfidare adresată lui Dumnezeu. Se refugiază acolo, îşi caută adăpost, crede că şi-a ridicat casă stabilă şi sigură pe pământ. Din nefericire noul turn nu poate nici el să apere omenirea de potop. Popoarele, clasele sociale, indivizii, îşi dispută tot mai acerb cât mai mult loc, cât mai multă pâine. Oamenii civilizaţi se omoară între ei în numele culturilor şi cu armele oferite de aceasta. În loc de potop, turnul este ameninţat de foc, focul războaielor şi al revoluţiilor. Turnul culturii se clatină deja şi poate îngropa sub ruinele sale pe cei care l-au ridicat.

Biserica trebuie să salveze în corabia sa tot ceea ce poate fi salvat, dar nu legându-se de principiile trecătoare ale acestei lumi, ci vâslind cu nădejde către limanul mântuirii, acolo unde Hristos veghează asupra destinului spiritual al omenirii. Biserica trebuie să ajute cultura, desigur, dar fără să prejudicieze astfel creştinismul. Trebuie să-i amintească omului că, deşi cultura caută să-i asigure stăpânirea asupra pământului, aceasta îi aparţine totuşi lui Dumnezeu şi el este cel care i l-a dăruit omului, făptura sa. Într-un cuvânt, Biserica trebuie să readucă cultura către Dumnezeu, să facă din ea un omagiu adus creatorului şi mântuitorului omenirii. Este datoria oricărei Biserici demne de misiunea sa socială.

În încheiere, trebuie să spun câteva cuvinte despre Biserica Ortodoxă. Mulţi o judecă acuzând-o că nu a jucat un rol deosebit în istoria culturii. Ori, aceasta înseamnă să nu-i cunoşti trecutul. Activitatea şi influenţa avute în răsărit. Desigur, Biserica ortodoxă nu s-a aflat în situaţia bisericii romane, care a trebuit să preia în apus moştenirea Imperiului Roman, dar opera sa culturală nu este câtuşi de puţin neglijabilă. Într-un anumit sens, Biserica Ortodoxă a făcut mai mult pentru credincioşii săi decât Biserica Romei însăşi. Ea a reprezentat în cadrul statului cea mai importantă şi venerabilă instituţie culturală, a cultivat limba naţională, a întemeiat instituţii de o mare utilitate socială şi naţională, a constituit o adevărată şcoală pentru

Scanned with OKEN Scanner

popor, l-a educat, i-a modelat sufletul, i-a insuflat o pietate specifică, virtuți și moravuri .care sunt zestrea oricărui popor ortodox. Consider că se poate afirma, că nici o altă Biserică nu a făcut atât de mult pentru cultura națională a poporului și mai ales nu a dezvoltat în asemenea măsură simțul milosteniei și al iubirii creștine ca Biserica Ortodoxă. Dacă ținem seama de rolul jucat de Biserica Ortodoxă în rândul popoarelor care timp de mai multe secole au fost lipsite de organizare statală, trebuie să recunoaștem că își merită pe deplin numele de maică a acestor popoare, și a culturii acestora care, până în secolul XIX., a fost o cultură medievală, Biserica bisericească și monastică plină de credință și de armonie.

Din păcate civilizația apuseană adoptată de popoarele noastre ortodoxe le-a adus odată cu binefacerile sale, și idei nereligioase și prejudecăți anticlericale. Sunt mulți pe la noi care au învățat să repete că Biserica este o instituție inutilă. Spiritul laic și francmasonic, care se face resimțit în unele cercuri influente, vine să întărească această concepție nedreaptă și periculoasă. Biserica Ortodoxă se află într-o situație politică, socială și culturală diferită de cea a Bisericilor apusene. Ea nu a aprins ruguri, nu a condamnat oameni de știință, nu a manevrat puterea lumească, nu a profanat Evanghelia și altarele, nu a pus religia la dispoziția stăpânilor politici. Desigur, a avut și ea slăbiciunile ei, dar a fost pe nedrept condamnată pentru greșelile altora. Și se face o mare eroare când se reproșează Bisericii Ortodoxe lipsa de cultură a popoarelor ei. Toți cei care cunosc istoria politică a Răsăritului, recunosc că Biserica Ortodoxă a fost o instituție providențială pentru popoarele sale.

Locul pe care îl ocupă în sânul acestor popoare continuă să-i asigure avantajele morale care să-i permită să lucreze cu succes pentru cultura maselor. Trebuie să profite de acest lucru, înainte de a pierde cârma poporului sub influența ideilor nesănătoase importate de aiurea și care caută să-i dispute sufletul poporului. Ea trebuie să reziste în vâltoarea crizei, cu convingerea că acestui popor i-a fost și pedagog și îndrumător în zilele tulburi ale trecutului său. Nu

Scanned with OKEN Scanner

este, evident, obligată să-l învețe științele, tehnica înaltă, cultura intelectuală, dar trebuie cu atât mai mult să făurească moravurile, să cultive sufletul și să lucreze astfel pentru sănătatea culturii care este moralitatea.

Biserica Ortodoxă a făcut toate acestea cu multă demnitate în trecut. O va putea face și pe viitor, având certitudinea că nici toată cultura lumii nu i-ar putea insufla sufletului omenesc ceea ce-i poate ca insufla prin cuvântul lui Hristos și prin pilda unei vieți morale demnă de a fi admirată și imitată, așa cum a fost pentru păgânii de odinioară.

Îndeosebi prin prestigiul și prin influența sa morală, Biserica va putea întotdeauna să lucreze pentru cultură. Trăind ca niște adevărați creștini, fiii Bisericii vor putea transfigura din nou lumea civilizată și necivilizată și vor putea mântui astfel sufletul culturii, adică cultura sufletului.

Vechii creștini, strămoșii noștri, aveau conștiința de a fi în lume, altceva decât lumea. Ei afirmau că ceea ce este sufletul pentru trup este creștinismul pentru lume (Epistola către Diognet, cap. VI). Există o pagină din Epistola către Diognet care este, în această privință, de o frumusețe și de o claritate absolut caracteristică și instructivă. Dacă ar trebui să recomand Bisericii un program cultural, mi-aș îngădui să mă refer la această pagină. Rezultă de aici că o mai bună cultură necesită o omenire mai bună. Aici se află soluția problemei noastre << religia și cultura >> , să aplicăm Evanghelia lui Hristos la toate aspectele vieții omenești, să-l convertim pe om la creștinism. << Deci - cum spune Sfântul Apostol Pavel - dacă cineva este în Hristos, este în făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi >> (II Corinteni 5, 17) .

3.6. Religia și arta

Niciuna din manifestările vieții sufletești nu este mai apropiată de Religie decât arta. Mulți admiratori ai artei, neținând cont bine de

Scanned with OKEN Scanner

ceea ce este Religia, cred că arta ar putea ține locul Religiei şi vorbesc despre o Religie a frumosului. Arta este un produs spontan al sufletului omenesc însă istoria ne arată că arta a fost întotdeauna nedespărțită de Religie şi arta a atins apogeul în epocile de înflorire a vieții religioase căreia i-a servit ca formă de manifestare.

Ideea de inspirație dumnezeiască este comună Religiei şi artei; cei vechi credeau că nu poate fi cineva artist fără inspirație. Artiştii erau numiți favoriții, profeții sau slujitori ai muzelor şi erau priviți ca sfinți; mulți dintre ei obişnuiau să invoce muzele în realizarea operelor lor. "Dumnezeu - spunea Ovidius - trăieşte în noi. Avem părtăşie cu cerul."

Religia şi arta corespund aspirațiilor ideale ale sufletului omenesc; atât Religia cât şi arta îl transportă pe om într-o lume ideală, dincolo de limitele spațiului şi ale timpului. Prin Religie, omul tinde către Dumnezeu, către absolut. La fel şi artistul în opera sa caută absolutul, perfecțiunea. Deci, Religia şi arta sunt cele două aripi cu ajutorul cărora sufletul se înalță din aceasta lume materială într-o lume ideală, absolută.

Religia şi arta se folosesc mai mult de simboluri şi de imagini create de fantezie şi mai puțin de silogisme şi idei. Despre această afirmație dintre artă şi Religie Goethe spunea: "Oamenii sunt numai atât timp producători de poezie şi artă, cât sunt credincioşi." De menționat faptul că Religia este legată întotdeauna de morală, în timp ce arta se adresează părții emotive a sufletului şi scopul ei este atins dacă crearea sau contemplarea unei opere de artă produce în suflet un sentiment de mulțumire şi de înălțare. Arta influențează mult sufletul omenesc şi un exemplu tipic este muzica. Religia este o concepție despre viață şi un factor social, deoarece determină închegarea comunității omeneşti.

Scanned with OKEN Scanner

4. CULTUL DIVIN. CULTUL EROILOR. ÎNSEMNĂTATEA SIMBOLICĂ A PRINCIPALELOR ACTE LITURGICE

"Una am cerut de la Domnul, pe aceasta o voi căuta: să locuiesc în Casa Domnului în toate zilele vieții mele".

(Psalmi 26, 7)

4.1. Cultul divin particular şi public

"Bucurați-vă cu cei ce se bucură, plângeți cu cei ce plâng".

(Romani 12, 5)

Cultul înseamnă în general arătarea în afară a credinței față de Dumnezeu, a respectului şi a euforiei pe care le avem față de El, prin anumite acte religioase şi după rânduiala veche fixată de Biserică.

Omul simte nevoia ca să-şi arate credința, respectul, evlavia şi mulțumirea către Dumnezeu. Un alt scop al serviciului divin este de a învăța pe credincioşi învățătura Bisericii şi a le susține credința.

Când cultul se mărgineşte numai la suflet, adică nu se arată prin nici un semn exterior, prin nici o mişcare, prin nici un gest, se numeşte *cult intern*, iar când se arată prin semne exterioare, se numeşte *cult extern*.

Ca semn exterior prin care se manifestă cultul, putem enumera: facerea Sfintei Cruci, îngenuncherea, mătăniile, rugăciunea, căutarea, sărutarea Sfintei Evanghelii, a sfintelor icoane, moaştelor, etc. Ambele forme de cult sunt de fapt unul şi acelaşi lucru, înfățişat numai în două feluri, privit din două puncte de vedere diferite: al stării sufleteşti care constituie cultul şi al manifestării ei. De aceea, între ele este aceeaşi legătură ca între suflet şi trup.

Căldura sufletească, sau pietatea care constituie cultul intern este fără putere şi neroditoare, dacă nu se arată prin acte văzute, care constituie cultul extern, sunt forme goale, fățărnicie curată, dacă nu izvorăşte din evlavie, din pietatea inimii.

La rândul său, cultul extern este particular şi public.

Scanned with OKEN Scanner

Cultul particular este îndeplinirea actelor cultice de fiecare individ în parte şi aparte, adică nu împreună şi la un loc cu alţii.

Cultul public se săvârşeşte de regulă în Biserică şi în anumite zile, mai ales în zilele de sărbătoare.

Cultul public este săvârşirea actelor cultice de către slujitorii bisericeşti, în faţa creştinilor adunaţi în număr mai mare sau mai mic, ca să ia parte la efectuarea lui.

Cultul public este necesar, pentru că binefacerile şi darurile lui Dumnezeu se revarsă prin el asupra tuturor oamenilor. Pentru aceea suntem datori cu toţii deodată şi la un loc să-I mulţumim, să-L lăudăm şi să-L slăvim neîncetat pe Dumnezeu. De asemenea, şi în cazurile de nenorociri publice, trebuie să-L rugăm cu toţii să ne scape de ele.

Prin arhitectura şi pictura bisericilor, prin citirile, rugăciunile şi cântările slujitorilor bisericeşti, prin ţinuta şi mişcările lor pline de evlavie, prin pietatea adâncă de care sunt pătrunşi cei ce iau parte la serviciul divin, cultul public influenţează puternic asupra sufletului omenesc şi-l determină spre o viaţă curată şi sfântă. Câţi păgâni şi necredincioşi, câţi rătăciţi şi stricaţi nu s-au făcut oameni buni, plăcuţi lui Dumnezeu, buni creştini numai datorită participării la cultul public!

În fine, adunând în faţa altarului oameni de toate vârstele şi de toate categoriile sociale şi amintindu-le că toţi sunt fii ai lui Dumnezeu şi deci fraţi între ei, cultul public contribuie în foarte mare măsură la nivelarea diferenţelor sociale, la cimentarea înţelegerii, a frăţiei, a dragostei ce trebuie să domnească între oameni şi prin aceasta la întronarea împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ.

Prin cultul divin, sub toate formele lui, ne arătăm respectul ce datorăm lui Dumnezeu. Arătăm acest respect Lui prin jertfele ce aducem lui Dumnezeu. Şi trebuie să aducem jertfe şi să practicăm cultul prin nepreţuitele foloase ce El le aduce omului, ca individ şi ca societate.

Respectul ce-l datorăm şi-l arătăm lui Dumnezeu, actele de cult, poartă numele de *adorare* sau închinare dumnezeiască.

În afară de adorare, pe care o dăm numai lui Dumnezeu, este *venerarea*, adică respectul sau cinstirea ce o dăm îngerilor şi sfinţilor.

Scanned with OKEN Scanner

Ingerii fiind fiinţe superioare nouă, oamenilor, stând în apropierea lui Dumnezeu şi făcându-se cunoscută voia Sa, merită cinstire şi respect din partea noastră. Pe sfinţi ca pe unii ce au fost în viaţa pământească oameni ca şi noi, dar, prin virtuţile lor au câştigat viaţa de veci, îi cinstim şi-i rugăm să intervină către Dumnezeu pentru iertarea păcatelor noastre.

4.2. Cultul sfinţilor

"Minunat este Dumnezeu între Sfinţii Săi".

(Psalmi 67, 36)

Sfinţii sunt toţi aceia pe care Biserica îi cinsteşte şi ni-i pune înainte ca modele de urmat fie pentru viaţa lor curată, fie prin moartea lor martirică sau pentru lupta lor deosebită în răspândirea şi în întărirea credinţei creştine. Ei sunt *eroii credinţei*, aşa cum vitejii pe câmpul de luptă sunt eroii neamului. Căci, un câmp de luptă este şi viaţa noastră, în care avem de dus un război neîncetat împotriva pornirilor rele din noi înşine sau a ispitelor din afară: împotriva mâniei, a invidiei, a răutăţii de tot felul, a ambiţiilor deşarte, a lăcomiei, a desfrânării, ş.a.m.d. În lupta aceasta însă, puţini sunt cei ce biruiesc desăvârşit; aceşti biruitori, aceşti învingători sunt eroii lui Hristos, sunt sfinţii, care au câştigat cununa mântuirii.

Sfânta Biserică Ortodoxă a lui Hristos acordă o cinstire deosebită unora din fiii ei, care s-au mutat din Biserica luptătoare în cea triumfătoare, pentru că au trăit în gradul cel mai înalt după voia lui Dumnezeu sau au primit martiriul pentru dragostea lui Hristos. Sfinţii se roagă lui Dumnezeu pentru noi, fără a atinge lucrarea mijlocitoare a Domnului. De aceea suntem îndreptăţiţi să-i chemăm să se roage pentru folosul nostru. Cinstea şi respectul li se dă sfinţilor ca unor persoane care s-au deosebit în luptele lor pentru credinţă şi virtute şi s-au învrednicit de slava lui Dumnezeu şi de fericirea Sa.

Credem, desigur, că cinstirea şi închinarea care se dă lui Dumnezeu se deosebeşte de cinstirea dată sfinţilor. Cinstirea dată sfinţilor se arată în mai multe feluri: se rânduiesc sărbători în cinstea

Scanned with OKEN Scanner

lor, se construiesc biserici în numele lor, se cinstesc icoanele şi sfintele lor moaşte, prin care ne arătăm respectul religios faţă de ei. Chemarea sfinţilor ca "să se roage pentru noi" nu se împotriveşte Sfintei Scripturi, ci se întemeiază pe ea şi este aprobată de Sfinţii Părinţi şi de Biserică.

În afară de mărturiile Sfintei Scripturi, care adeveresc că cinstirea sfinţilor de către creştinii ortodocşi este o foarte înţeleaptă practică a Sfintei Biserici a lui Hristos, avem şi multe mărturii ale Sfinţilor Părinţi, care stabilesc dogma Bisericii Ortodoxe: cinstirea sfinţilor. Astfel, Sfântul Ioan Damaschin mărturiseşte: "Ne închinăm şi cinstim numai pe Ziditorul şi Creatorul ca pe Cel în chip firesc Dumnezeu. Ne închinăm şi sfinţilor, ca unor prieteni aleşi ai lui Dumnezeu şi mijlocitori către Dânsul".

4.3. Cultul eroilor

"Pace vouă, mari mucenici ai neamului nostru...!"

Bazat pe credinţa în Dumnezeu, "cultul eroilor" se apropie mult de cultul sfinţilor, întrucât atât pe eroi cât şi pe sfinţi, îi cinstim şi slăvim nu pentru ei, ci pentru măreţia şi eternitatea ce se descoperă şi manifestă prin ei.

Eroismul, inspirat de ideea creştină şi de patriotism este o virtute de valoare absolută, o jertfă supremă. Prin eroism se scriu pe cartea veşniciei faptele omeneşti, prin eroism se realizează cel mai preţios tezaur naţional al unui popor, bogăţia lui culturală, spirituală şi măreţia istoriei sale naţionale, prin care trăieşte şi din care se hrăneşte sufleteşte. Cu această zestre un popor intră în marea familie a popoarelor, în istoria lumii.

Românii întotdeauna vor şti să-şi apere strămoşescul pământ încununat de crestele falnicilor Carpaţi, pământ care a fost stropit cu sângele scump al miilor de martiri şi eroi ce s-au adus jertfă pe altarul Patriei.

Trăim ca neam român şi creştin, pentru că eroi ne-am zămislit, prin eroi ne-am apărat glia strămoşească.

Scanned with OKEN Scanner

Credința în viața de după moarte a îndemnat pe oameni în toate timpurile să dea trupurilor celor morți o îngrijire deosebită, îndepărtându-le în locuri ferite, pentru a nu fi pângărite.

Profanarea sau pângărirea și violarea mormintelor era socotită de cei vechi ca o mare nelegiuire și se pedepsea cu mare asprime. În primele trei secole ale Bisericii, creștinii fiind persecutați de către păgâni, nu puteau să-și îngroape morții lor în orașe și de aceea ei căutau locuri ferite, în afara orașelor sau în apropierea drumurilor. După încetarea persecuțiilor, creștinii au început a fi îngropați împrejurul sau chiar în pridvorul Bisericii. Și la noi este obiceiul ca ctitorii sau ziditorii de Biserici să fie înmormântați chiar în Biserică.

Cinstirea morților se întemeiază pe credința în nemurirea sufletului. De aceea îl găsim și la popoarele păgâne dinainte de Hristos. Sub o formă superioară, cultul acesta s-a păstrat și în creștinism. Păgânii obișnuiau să pună în mormântul celui mort tot ce îi fusese acestuia drag în viață: mâncăruri preferate, câinii, chiar sclavii, pentru că ei credeau că morții se pot folosi de acestea și în viața de dincolo. Desigur că această concepție a fost respinsă de creștinism care aduce o nouă lumină asupra vieții viitoare. Viața de dincolo este o viață spirituală, în care sufletul nu are nevoie de nimic material. Acolo, în fața Judecătorului Suprem, doar faptele săvârșite pe pământ îl mai însoțesc pe om; și acestea sunt pentru răsplata sau pentru osânda lui, după cum au fost, bune sau rele.

Pentru aceasta, ca să ușureze judecata sufletului celui mort, cei care rămân fac parastase, adică pomeni și rugăciuni către Dumnezeu, pentru a îndupleca marea-I bunătate să nu osândească pe vecie pe cel plecat dintre noi, dacă acesta a făcut păcate. După orânduiala veche a Bisericii, se fac parastase și pomeni pentru cei morți, la trei zile după moarte, la nouă zile, la patruzeci de zile, la un an și așa mai departe.

Știind că rugăciunile și pomenile pe care le facem pentru cei adormiți, le aduc mare folos, să nu uităm pe morții noștri, ci să împlinim cele rânduite de Biserică, pentru odihna sufletelor lor, la timpurile stabilite.

Scanned with OKEN Scanner

De la cultul restrâns, pe care fiecare familie îl dă morților ei, s-a ajuns la cultul general al eroilor, pe care țara întreagă îl dă celor căzuți pe câmpul de luptă. Deşi au fost ani când "cultul eroilor" a fost aproape uitat, ca să nu spunem chiar înlăturat, încă un păcat greu al totalitarismului ateu, Sfânta Biserică i-a pomenit întotdeauna la fiecare Sfântă Liturghie pe aceşti fii buni ai săi şi ai tării, aşa cum face şi acum şi va face până la sfârşitul veacurilor când, la ieşirea cu Cinstitele Daruri, preotul rosteşte şi cuvintele: "Pe ostaşii români căzuți pe toate câmpurile de luptă pentru apărarea țării, reîntregirea neamului şi slava Sfintei noastre Biserici, Domnul Dumnezeu să-i pomenească întru Împărăția Sa". Ba mai mult, în foarte multe Biserici Ortodoxe, eroii din partea locului respectiv sunt trecuți la loc de cinste pe unul din pereții Bisericii, în multe parohii s-au ridicat troițe pentru cinstirea lor. Biserica a făcut şi face acest lucru pentru că, aşa cum potrivit s-a spus, "osemintele eroilor sunt pietre de temelie ale Țării", casa noastră părintească, în care ne-a fost rânduit să ne ducem zilele pe acest pământ. Pentru odihna sufletelor ostaşilor căzuți în război, se roagă toți preoții tuturor bisericilor noastre. Rugăciunile preoților să le însoțim cu ale noastre şi să ne rugăm pentru: "odihna sufletelor lor, pentru pacea şi pentru mântuirea lor". Să ne rugăm, fiindcă prin moartea lor, noi avem viață, să ne rugăm pentru că jertfa lor aduce pace hotarelor şi pământurilor pe care trăim. "Ostaşii noştri căzuți pe frontul de luptă pentru întregirea şi apărarea Patriei", cum rosteşte preotul în ruga sa, sunt eroii noştri. Ei trăiesc peste veacuri mereu, prin viața noastră, trăiesc prin pomenirea pe care le-o facem totdeauna şi prin cinstirea pe care le-o dăm. De aceea, în fiecare an, ziua Înălțării Domnului este închinată lor, este Ziua Eroilor. Toți trebuie să îngenunchem în această zi şi să ridicăm pentru ei o caldă şi pioasă rugăciune de recunoştință şi slavă. În ziua aceasta, mormintele lor sunt împodobite cu flori şi coroane. Pentru ca recunoştința noastră să fie deplină şi ei să fie mulțumiți, să nu uităm pe cei dragi ai lor, rămaşi în viață. Acestora li se alătură eroii morți în revoluția din decembrie 1989, pentru libertate, demnitate umană şi democrație în țara noastră,

Scanned with OKEN Scanner

cât şi cei care au murit la datorie, atât în țară cât şi în afara granițelor acesteia.

Războaiele purtate de poporul român de-a lungul istoriei a dus la secerarea de vieți omeneşti - câtă frunză şi iarbă - ale ostaşilor, care au murit pentru Patrie. De-a lungul şi de-a latul teritoriului românesc - în munți, prin toate văile, câmpiile şi văgăunile - sunt presărate trupurile acelor care cu prețul sângelui lor au apărat Patria. În scopul descoperirii locurilor cu mormintele celor căzuți pentru patrie, pentru îngrijirea şi cinstirea acestora, oameni cu inimi sincere şi deschise, cu un adevărat patriotism, au luat inițiativa înființării de societăți.

Astfel, la 19 septembrie 1919 la inițiativa Reginei Maria a României ia ființă Societatea "Mormintelor eroilor căzuți în război", cu sediul central la Bucureşti. Secțiunea Cluj a acestei societăți s-a înființat la începutul lunii martie 1920 la Sediul Corpului 6 Armată, la inițiativa şi demersurile generalului de divizie Nicolae Petala (preşedintele comitetului regional din Cluj).

În anul 1930, modificându-se statutul, societatea s-a numit "Cultul Eroilor". Aceasta a fost desființată de Regele Carol al II-lea în anul 1930, odată cu partidele politice. Societatea "Cultul Eroilor" a fost reînființată la inițiativa şi demersurile generalului de brigadă (r) Ilie Ungureanu, în 12 aprilie 1991, pe bază de sentință judecătorească, ca persoană juridică apolitică, neguvernamentală şi nonprofit cu sediul la Cluj-Napoca. Societatea organizează filiale județene, municipale, orăşeneşti şi comunale care să se subordoneze consiliului coordonator şi care lucrează într-o unitate de gândire şi acțiune. Societatea "Cultul Eroilor" îşi propune descoperirea în țară şi în străinătate a locurilor unde există monumente, morminte, cimitire ale celor căzuți pentru Patrie, de-a lungul istoriei noastre fără deosebire de confesiunea religioasă sau origine etnică, îngrijirea şi cinstirea mormintelor şi cimitirelor eroilor neamului românesc.

Considerăm că este necesar ca fiecare cetățean al României şi în mod deosebit militarii Armatei Române, fără deosebire de rang, de confesiune sau origine etnică, să-şi aducă contribuția la îndeplinirea înaltei opere de pietate şi recunoştință pentru cei care s-au jertfit pentru

Scanned with OKEN Scanner

Patrie, care constituie pentru noi toți și în special pentru tânăra generație adevărate pilde de vitejie, de jertfă pentru libertate și de iubire de neam, de frumoasă educație morală și patriotică.

Odihniți în pace, eroi ai patriei! Mormintele voastre sfințite, cunoscute ori necunoscute, le acoperă evlavia, recunoștința și admirația noastră. Dragostea noastră să reînvie, ca să fiți în veci cu noi ca sprijin sufletesc, izvor veșnic de lumină și credință și pildă de eroism și noblețe pentru urmași.

În veci să fiți slăviți!

4.4 . Eroii-martiri ai Revoluției din Decembrie 1989.

" Tineri, voi sunteți puternici, cuvântul lui Dumnezeu rămâne în voi pentru că ați biruit pe cel viclean..."

(I Ioan 11,14)

Este foarte greu să ții un necrolog când ai participat la evenimentele respective. În fața ochilor imaginea este imensă. Ceea ce au văzut ochii s-a așezat în toată ființa noastră și aceea mărturisim (I Ioan ,1-2). Încă auzim pocniturile diferitelor arme care ne coborâseră în apocalipsă. Nu se poate uita jeluirea văduvelor și mamelor, suspinul părinților și prietenilor pentru aceia care s-au jertfit pentru libertatea noastră. A fost o revoltă generală împotriva tiraniei și slujbașilor ei. A fost o trezire din întunericul cel mai dinăuntru. Foamea, frigul, minciuna erau "cuceririle" unei revoluții impuse. Nu se mai putea suporta. Cel nebun zicea în inima sa: nu este Dumnezeu...(Ps XIV 1) iar femeia sa, mai ales, poruncea ca o femeie nebună (Iov 11,10).

Și totdeauna Biserica Ortodoxă a fost alături de popor, nu cu porunci și sfaturi din afară, ci cu suferințele ei împreună cu credincioșii. Revoluția din Decembrie 1989 a fost o mișcare a tuturor sufletelor împilate, mișcare ce a crescut în 50 de ani ca un șuvoi de apă în fața căruia zidul nelegiuirii a căzut, ca un nor de furtună format departe, nevăzut, neauzit, dar care trăznește din senin, cei care n-au simțit românește, cei care nu sunt creștini, cei care au "filozofat"

Scanned with OKEN Scanner

Revoluția, încă sunt în durerile facerii căutându-i "originea" înlăturând din roata istoriei degetul lui Dumnezeu. Vai lor!

Nu se poate vorbi în istoria neamului nostru de o revoluție fără cruce și aghiasmă. Oriunde și oricând, preotul a fost prezent, dacă nu direct, atunci, prin credincioșii săi, Biserica este o comunitate a dreptății și a frăției, a binelui și liniștii sufletești. În ultima vreme, mulți lupi îmbrăcați în piele de oaie (Fapte XX,29) au dorit o "biserică a inchiziției", or, se știe, că numai puterea lumească îngăduie așa ceva. Biserica Ortodoxă Română nu-i un rezultat al propagandei religioase din apus sau răsărit, ci este o Biserică Apostolică ce și-a păstrat identitatea de două mii de ani: una, sfântă, apostolică și universală. Celelalte confesiuni aparțin minorităților naționale așezate pe pământul nostru și îngăduite de legea strămoșească. Alți hibrizi religioși pentru dezunirea românilor au origini străine duhului strămoșesc și credinței în Hristos.

Cauzele Revoluției sunt binecunoscute și încă mereu studiate, dar, culmea, sunt cercetate tot din punct de vedere social și material-ateu. Pe când originea oricărei revoluții pentru libertate și descătușare își are originea în înlăturarea păcatului, nelegiuirii, asupririi, robiei și multe altele (Matei XXV, 35-39). Persecuțiile împotriva creștinilor au fost declanșate tocmai pentru acest fapt; creștinii aveau libertatea desăvârșită în Hristos (Gal III,27) ei desființau din suflet granițele impuse și convenționale dintre oameni (Col III,11) ei căpătau chipul și asemănarea lui Dumnezeu (Facere 1,26) chip alterat de păcat, de robie, de zapis și vânzare vrăjmașul-ucigaș (Ioan VII,44). Preotul ortodox român și credincioșii săi nu manifestau ura omenească împotriva persoanei dușmanului, ci împotriva răului din acesta. De aceea, poporul nostru a fost și a rămas iertător, dar nu răbdător până la capăt, așa cum se știe din întreaga noastră istorie.

Ura împotriva Bisericii Ortodoxe nu se află într-o formă sau alta socială - acestea sunt doar exponente - ci împotriva binelui, adevărului, sfințeniei, dreptății și culturii creștine pe care le-a reprezentat. Acestea sunt de când lumea, fiindcă oamenii răi ajunși sus

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

își iau toată partea lor din viață (Matei VI,25), de Dumnezeu nu se tem și de oameni nu se rușinează (Luca XVIII,2-4). Asemenea reprezentanți ai răului au pângărit oameni și-au dat de-a lungul veacurilor martiri și mărturisitori, eroi și mucenici pe întregul pământ românesc.

În epoca încercărilor, în ateismul-materialist, a persecuțiilor religioase, Biserica Ortodoxă Română a fost cea mai zguduită. I s-au luat toate mijloacele de existență. A rezistat datorită puternicei credințe a poporului și a patriarhului-providențial Iustinian (1948-1977). S-a scos educația religioasă din școli, dar s-a intensificat predica și cateheza în biserică. S-au desființat școlile și facultățile de teologie dar Biserica și-a pregătit slujitorii sub crâncena urmărire și persecuție. Au fost arestări și deportări din rândul clerului (se exclud cei politici, politica n-are nimic comun cu Biserica), mii de martiri și mărturisitori știuți și neștiuți.

Glasul pruncilor Betleemului și mamelor lor (Matei II,16-18) lacrimile de la altar și morminte n-au contenit niciodată. Candela copiilor lui Dumnezeu nu s-a stins, dimpotrivă, fii-martiri ai lui Brâncoveanu au mărit rezistența tinerilor creștini români în fața tiranului cel păgân. În biserică și prin biserică s-a învățat și s-a propovăduit părinților și pruncilor adevărata istorie a acestui neam. Din cărțile vechi și ceruite, cum spunea și Eminescu, au auzit și s-au întărit tinerii în nădejdea pentru libertate. De aici din tinda bisericii sau din interior, au văzut lumina care va să fie. De la bunica au învățat colinde, și cântece de stea, cu bătrânii și în ascuns, au cântat prohodul și au menținut tradiții și obiceiuri sfinte. Educația ateistă a strangulat și nu a educat generații întregi, de aceea s-au înmulțit alarmant sectele și mișcările religioase fanatice și bigote. Conducerea era bolnavă, societatea putredă... Dar, diavolul, ocupându-se de distrugerea omului prin patimi, i-a uitat inteligența și creația minții lui prin mass-media. Toată lumea ținută în întuneric și hrănită cu minciuni era în fierbere. "Cruciada" împotriva necredinței rodea ca rugina scaunele cele înalte ale nelegiuirii din țările răsăritului. Arhistrategul Kremlinului curățise sabia Sf. Vladimir, lumea fiind uluită de paznicul mileniului

încreştinării ruşilor (1988). Portarii ladului din ţările "socialiste" se cutremura, dar nu pot întrevedea lumina învierii şi nici steaua Betleemului... Şi la noi, căutătorii de comori se aruncă în "flăcările" reînnoirii prin diversiuni, bune şi ele în situaţii tulburi. Astfel, la Timişoara, începe mişcarea pentru apărarea unui pastor calvin, maghiar, de către enoriaşii săi. Pastorul pleacă, comunitatea se împrăştie. Ei nu-s de acord cu devastarea magazinelor şi jafului în oraş. Apar grupări de români. Cunoscuta lor solidaritate în bine şi la adevăr mişcă inimile cetăţii de pe Bega. Străzile sunt pline. Se trage în mulţime din faţă, dar mai ales (de cine?). Tinerii români (nu s-a auzit nici un cuvânt străin) scandează... Sunt împrăştiaţi. Căminele studenţeşti (tot inteligenţa) se pregătesc şi studenţii se organizează pentru manifestări în ordine şi disciplină desăvârşită. Cedează autorităţile locale, 16-17 Decembrie, Timişoara oraş-martir. Mâna nevăzută a Sfântului Iosif de la Partoş (Moaştele sale se găsesc chiar aici, în catedrala mitropolitană) primeşte duhul tinerilor căzuţi pe treptele bisericii. Reţineri şi arestări. Părinţii, fraţii şi rudele, prietenii şi colegii îşi îngroapă morţii după datina strămoşilor.

Ţara este în fierbere. Tiranul este plecat pe calea magilor în Persia. În toată suflarea românească razele stelei Răsăritului dau priveghere tuturor.

Se întoarce cel în care poporul avusese încredere cândva. El strânge mulţime prin recunoscuta obligaţie şi ameninţare. Sângele fraţilor Abel din Timişoara striga din mormânt (Facere IV,10). Era 21 Decembrie. Adunarea de ovaţionare se transformă într-un butoi de pulbere. Glasul satanei este acoperit. Ardeau idolii minciunii. Se aruncau lozincile foamei şi întunericului... Ti-mi-şoa-ra era ritmul "corului robilor" de 45 de ani. Ca de obicei, studenţimea Capitalei abia aştepta... intervin organele de ordine şi chiar armata. Au apărut lozincile adevărului: Jos tirania... Pe zidurile universităţii se scriau ofurile celor umiliţi... Noi de-aicea nu plecăm... Seara, s-a tras în studenţi. Era ignatul. Sângele tinerilor curgea împins şi de jeturile de apă ale pompierilor spre treptele de la pasajul universităţii. Cuvintele lui Tertulian erau împlinite: din sângele martirilor, răsar noi creştini. A

Scanned with OKEN Scanner

trecut o noapte de groază. Mefisto şi stafiile lui mărşăluiau în jurul Universităţii ca diavolul, căutând pe cine să înghită (I Petru V,8). Bătăi, schingiuiri, loviri şi călcări în picioare, împingeri cu scuturi, ameninţări cu arme şi sabia, Jilava era neîncăpătoare, sectoarele miliţiei gemeau.

Şi a venit ziua a II-a, ziua despărţirii tăriei de pe ape (Facerea I,7-8), 22 Decembrie, în Piaţa Universităţii şi a Palatului cântau: Cu noi este Dumnezeu (Isaia VII,14 Matei I,23) şi colinde, îşi însemnau piepturile goale şi frunţile cu cruce... Cine îi învăţase?? Aici era Biserica prin slujitorii ei. Toţi erau creştini. Credeau în slavă şi în ziua de mâine. S-a tras în mulţime... Pe scaunul cel înalt s-a aşezat urâciunea pustiirii (Daniil IX,27) cu fiara apocaliptică (Apocalipsa XVIII-XIX). Ei s-au arătat mulţimii şi au văzut adevărul. Toţi huiduiau. S-a poruncit armatei să facă ordine şi să tragă! în cine şi de ce? a spus generalul Vasile Milea şi sângele său s-a amestecat cu el eroilor-martiri. Lumea a aflat. Armata cunoştea adevărul, ea era cu poporul... Armata e cu noi! a fost sabia care a spintecat inima vrăjmaşului şi slujitorilor săi. Drapelul ţării era însângerat. Toţi locuitorii capitalei şi din împrejurimi erau pe străzi. Orbii şi surzii nelegiuirii au tras în mulţime, care, înfuriată a început asaltul Palatului. Copii-săgeată s-au aruncat prin geamuri. Tineri vânjoşi, cu riscul vieţii, au despicat uşi şi ferestre. Căţărătorii s-au urcat la etaj şi au surprins gărzile. Unii s-au pregătit şi s-au predat împreună cu armele, alţii, inconştienţi au tras! Sângele adevărului curgea pretutindeni, cu Dumnezeu, înainte... Deşteaptă-te române... Eroi au fost, eroi sunt încă... se auzea pretutindeni. Veacurile s-au împletit aici în Piaţa martirilor, în toate pieţele unde totdeauna, s-a simţit şi s-a trăit românește şi creştineşte... Preoţii cei mari au dezlegat gurile clopotelor să sune, aşa cum au făcut de veacuri, ceasul libertăţii. Dealul Patriarhiei se cutremura ca la ceasul Învierii! Într-adevăr, venise Învierea! Tiranul îngrozit a declanşat forţele întunericului. Era prea târziu, clipa libertăţii se ivise odată cu nedreptatea şi acum era îndeplinirea ei. Un elicopter ridica de pe palat ultimele rămăşiţe ale înfruntării libertăţii şi osândirii noastre.

Scanned with OKEN Scanner

Mercenarii, năimiți, bine plătiți și hrăniți de pe spinarea bietului popor, au căutat prin teroare și uciderи să pună capăt libertății. Degeaba, ceasul adevărului triumfase, Ajunul Crăciunului era întâmpinat cu lacrimi de bucurie și de durere. Copiii neamului românesc își legaseră firul tradiției și obiceiurile cu strămoșii lor. Îngenunchiară în locul martiriajului, lumânarea și crucea salvatoare erau privite acum ca dătătoare de viață și libertate. Rămășițele pământești ale multor eroi-martiri (unele neidentificate) au fost strânse cu evlavie și înmormântate după cuviință în Cimitirul Eroilor martiri ai Revoluției... au urmat și alți răniți care au trecut către Domnul, iar mulți au rămas mutilați și bolnavi, suferinzi toată viața... Bătrânii stropiți cu sângele mucenicilor se găsesc la loc de venerare în Biserica Colțea (și ea persecutată și martirizată). La Belu (Cimitirul eroilor-martiri) se va ridica și o biserică de pomenire.

În ziua de Crăciun, Ziua Nașterii Pruncului Sfânt, reînnoirii lumii și trezirii la libertate din fașa și scutecele întunericului a neamului românesc, toată suflarea credincioșilor a participat la slujba Praznicului Venirii lui Hristos în lume, a privit la emisiunile TVR și radio și a ascultat slujba și colindele... Se zice că "Tiranul" ascultând toate acestea a lăcrimat și a zis: ... mamă! , cine m-a adus aici... în ce iad am intrat!!!

Da, se apropia iadul. Ca și Irod și Irodiada, ucigătorii copiilor neamului său au fost condamnați, după faptele lor, la moarte, ceea ce s-a și executat. Poate nu trebuia, chiar în această zi?! Dar corabia nebunilor s-a destrămat, furii și tâlharii au fost prinși, năimiții au fugit și urlă de peste hotare ca niște lupi turbați, totuși liniștea a început să-și găsească sălaș în sufletele oamenilor. Așa a luat sfârșit cea mai neagră pagină de ateism oficial în istoria românilor.

Să nu uităm niciodată mărturisitorii celor 45 de ani, martirii de totdeauna și martirii-eroi, prunci, tineri, elevi și eleve, studenți și studente, ostași și muncitori, părinți și bătrâni, căzuți pentru libertatea și demnitatea noastră în Revoluția din 16-17-21-22 Decembrie 1989.

Scanned with OKEN Scanner

Dumnezeu să-i odihnească şi cu dreptii să-i numere pe toţi martirii-eroi români şi pe toţi cei adormiţi întru nădejdea învierii (Ioan V,29;XI,25).

4.5. Însemnătatea simbolică a principalelor acte liturgice

"Omul lui Dumnezeu să fie desăvârşit, bine pregătit pentru orice lucru bun"

(2 Timotei 3, 17)

Simbol se cheamă un lucru sau un obiect material a cărui vedere trezeşte în minte o idee abstractă. Aşa, de exemplu, drapelul ostăşesc este simbolul patriei, culoarea neagră este simbolul doliului sau al tristeţii, şarpele este simbolul înţelepciunii, vulpea al şireteniei, câinele al fidelităţii, etc.

Este şi un fel de a vorbi prin simboluri sau simbolic, care se mai numeşte şi vorbire parabolică. Cel mai strălucit exemplu de vorbire parabolică sunt pildele Mântuitorului Hristos, în care, de exemplu semănătorul, stăpânul de vie, stăpânul de casă, împăratul sunt simboluri ale lui Dumnezeu, iar sămânţa este cuvântul Său, via este Legea lui Moise, lucrătorii săi sunt iudeii, etc.

Scopul întrebuinţării simbolurilor în vorbire sau artă este pe de o parte de a face mai lesne înţeleasă şi de cei simpli ideea abstractă ce o reprezintă ele, iar pe de altă parte, de a se feri de profanarea vulgului, ideile mai înalte şi greu de înţeles. Cei dintâi creştini s-au servit mult de simboluri, mai ales pentru cel din urmă motiv, pentru ca misterele creştine să nu fie luate în derâdere de păgâni, care nu le înţelegeau. Din această cauză, arta veche bisericească, îndeosebi, aşa cum se găseşte în catacombe, constă aproape numai din simboluri. Astfel, Dumnezeu - Tatăl, era simbolizat printr-o mână ce iese din nori, printr-un rug de foc, printr-un om înaripat, etc.

Mântuitorul Hristos este simbolizat printr-un păstor purtând o oaie pe umeri, printr-un miel, printr-un peşte, printr-o ramură de viţă, etc. Sfântul Duh era simbolizat printr-un porumbel, prin limbi de foc, etc. Apoi, ancora simbolizează nădejdea; crucea, credinţa; ramura de

Scanned with OKEN Scanner

măslin, pacea; ramura de smochin, biruința; cocoşul, învierea; fenixul, nemurirea, etc.

Naosul Bisericii simbolizează pământul, pentru că, aşa cum pe pământ trăiesc tot felul de oameni: buni şi răi, bogați şi săraci, înțelepți şi neghiobi, etc., tot astfel în această parte a Bisericii intră şi bărbați şi femei, şi cuvioşi şi păcătoşi, şi ostaşi şi civili, etc.

Altarul simbolizează cerul, pentru că în altar este de față cu trupul sub înfățişarea pâinii şi-a vinului, însuşi Hristos Dumnezeu şi în el nu intră decât sfinții slujitori.

Dintre slujbele sfinte enumerăm:

Slujba de seară sau Vecernia, simbolizează timpul mai înainte de venirea în lume a Mântuitorului Hristos, în neliniştea sufletească de care erau stăpâniți oamenii pioşi de atunci, cu dorul după Mântuitor, cu licăririle ce le-a revărsat în suflet religia Vechiului Testament şi sfârşeşte cu ivirea zorilor Noului Testament sau ale creştinismului. Psalmii care se citesc, cântările care se intonează şi rugăciunile care se rostesc la acest serviciu religios, ne redau în chip minunat varietatea stărilor sufleteşti prin care a trecut omenirea din punct de vedere religios, înainte de venirea Mântuitorului.

Slujba de dimineața sau Utrenia, simbolizează începutul Legii celei noi a creştinismului căutările şi citirile din timpul acestui serviciu religios se împletesc cu idei şi expresii din Vechiul Testament, iar din viața Mântuitorului se aminteşte şi simbolizează numai naşterea, ieşirea sa la predică şi răstignirea pe cruce. Naşterea şi răstignirea Domnului sunt simbolizate prin toate actele şi rugăciunile cuprinse sub numele de PROSCOMIDIE, adică pregătirea pâinii şi vinului pentru Sfânta Împărtăşanie.

Pâinea sau prescura simbolizează acum trupul Domnului înjunghiat cu *copia*, care simbolizează sulița. Pusă pe sfântul disc, pâinea simbolizează trupul Domnului ca prunc în ieslea Betleemului şi procovetele în care se acoperă, simbolizează scutecele în care a fost înfăşat pruncul Iisus, vinul pus în potir simbolizează sângele ce a curs din coasta lui Iisus, când a fost împuns cu sulița în coastă de un ostaş. Ieşirea sa la predică este, în fine, simbolizată prin ieşirea şi intrarea

Scanned with OKEN Scanner

preotului cu Sfânta Evanghelie când se cântă "Veniți să ne închinăm și să cădem la Hristos".

Liturghia numită a credincioșilor ca cel mai însemnat serviciu dumnezeiesc, cuprinde acte simbolice de cea mai mare însemnătate. Astfel ieșirea și întoarcerea cu Sfintele Daruri, în timpul cântării imnului heruvimic, simbolizează cel din urmă drum pe care l-a făcut Mântuitorul din Betania la Ierusalim, înaintea patimilor sale. Așezarea discului - și potirului - pe Sfânta Masă înseamnă, succesiv, răstignirea Domnului, coborârea Sa de pe Cruce și punerea în mormânt, iar tragerea perdelei de la ușile împărătești simbolizează rânduirea strajei la mormânt și pecetluirea lui.

Sfărâmarea pâinii sfinte, a Sfântului Agnet , de către preot, după ce a rostit cuvintele: să luăm aminte sfinților, simbolizează moartea Domnului, iar împărtășirea noastră, învierea Sa. Cele două arătări ale Sfintelor Daruri, către popor, din ușile împărătești, la sfârșitul liturghiei amintesc arătările Mântuitorului către Sfinții Apostoli după învierea pe Muntele Galileei și Muntele Măslinilor, iar ducerea discului și a potirului la proscomidie, simbolizează înălțarea Domnului.

Astfel, cele mai însemnate acte din viața Mântuitorului sunt simbolizate prin diferite acte liturgice.

5. LOCURILE DE ÎNCHINARE: BISERICI ȘI CAPELE. OBIECTELE ȘI VEȘMINTELE SACRE

Marea majoritate a omenirii, aderenții tuturor religiilor, de la cele mai simple la cele mai înalte, la creștinism au adorat și adora Dumnezeu în lăcașuri speciale, înălțate în cinstea sa. Astfel, păgânii au temple sau capiști în care își păstrează idolii și aduc jertfe. Iudeii au avut la început tabernacolul sau cortul mărturiei iar mai târziu templul din Ierusalim și acum au sinagogi. Mahomedanii au moschei și geamii, budiștii și brahmanii au pagode, etc.

Scanned with OKEN Scanner

Din primele timpuri ale creştinismului existau anumite locuri unde credincioşii se adunau ca să se roage şi să preamărească pe Dumnezeu.

Înaintea veacului al IV-lea, când au încetat persecuţiile păgânilor împotriva credinţei creştine, începuseră să se ridice lăcaşuri anumite pentru rugăciune, adică Biserici. Ele se zideau de obicei ca şi azi, în formă de cruce sau de corabie şi aveau întotdeauna intrarea în partea de apus, pentru ca credincioşii să poată sta cu faţa spre răsărit, de unde ne vine lumina soarelui şi unde a răsărit Soarele dreptăţii, Hristos, Mântuitorul lumii.

5.1. Biserici şi capele

"Biserica este corabia, iar creştinii care merg la Sfânta Biserică şi intră în ea se izbăvesc de furtuna păcatelor"

(Sfântul Nicodim)

Biserica, în înţeles liturgic, este lăcaşul în care se adună creştinii ca să ia parte la săvârşirea Sfintei Liturghii şi a celorlalte servicii dumnezeieşti, care formează cultul public. Bisericuţele construite pe lângă biserici mari, ori prin case particulare, spitale, cazărmi, cimitire, etc., poartă numele speciale de capele sau paraclise.

Biserica se împarte în patru părţi: pridvorul, tinda sau pronaosul, naosul sau sânul şi altarul.

Pridvorul, care se mai numeşte şi portic, se află în partea cea mai de apus a bisericii, fiind îngrădit cu coloane, cum se vede mai des la bisericile de la sate şi comune sau închis chiar cu uşi şi geamuri, cum se vede mai ales la bisericile de la oraşe. În pridvor stăteau odinioară cei ce trebuiau să se pocăiască, precum şi săracii. Şi astăzi stau aici uneori sărmanii, care cer de pomană.

Pronaosul este a doua parte a bisericii care este despărţită de restul bisericii prin stâlpi sau chiar prin pereţi de zid. În această parte stăteau în vechime păcătoşii opriţi de la Sfânta Împărtăşanie precum şi femeile, aşa cum se mai păstrează încă rânduiala prin unele biserici de la sate şi comune. Tot aici se făceau privegherile, adică

Scanned with OKEN Scanner

slujbele de noapte şi prohodirile pentru cei morţi şi se păstrează cazanul de botez (colimvitra sau cristelniţa), steagul sau praporul, unul sau mai multe felinare. Aici se săvârşeşte şi astăzi slujba botezului şi se citesc moliftele de dezlegare pentru femei, după patruzeci de zile de la naştere, precum şi rugăciunile de curăţire pentru tinerii căsătoriţi, la opt zile de la cununie. Această parte a biserici se mai numea odinioară şi paradis; de aceea, pe partea dinăuntru a peretelui dinspre miazăzi se zugrăvea şi se mai zugrăveşte încă uneori şi astăzi Adam şi Eva în rai, simbolizând ideea că raiul pierdut de primii oameni prin păcat se regăseşte în Biserica lui Dumnezeu pe pământ.

Naosul este partea de mijloc a bisericii, în care stă poporul la rugăciune. Mai poartă denumirea şi de navă, care arată că în biserică credincioşii află liniştea şi mântuirea sufletelor lor, întocmai cum pe o mare furtunoasă cei ameninţaţi de urgia valurilor şi a furtunilor îşi găsesc scăparea pe corabie. Lângă peretele dinspre stânga al naosului se află, la unele biserici, mai ales de la oraşe, amvonul, ca o mică estradă sau un balcon de pe care slujitorii altarului citesc Sfânta Evanghelie sau rostesc predica.

De-a lungul pereţilor sunt strane sau scaune în care credincioşii se pot aşeza în timpul slujbei, iar în partea dinspre apus, de o parte şi de alta se află uneori strane, sau jilţuri speciale pentru conducătorii ţării şi pentru arhierei.

Naosul se desparte de altar prin tâmplă sau catapeteasmă, care este un fel de perete alcătuit în întregime numai din icoane. În partea de jos a catapetesmei se află trei uşi, la mijloc o uşă dublă şi câte una laterală la nord şi la sud. În altar se intră prin cele trei uşi, dintre care cele de la mijloc se numesc uşi împărăteşti, iar cele laterale uşi îngereşti sau diaconeşti.

Deasupra catapetesmei este Crucea pe care este zugrăvit Domnul Iisus Hristos răstignit, având de-a dreapta şi de-a stânga pe Maica Domnului şi pe Sfântul Evanghelist Ioan, trişti, cum erau la picioarele crucii pe Golgota. Pe pereţi naosului, începând de la altar se zugrăvesc mai întâi chipurile mucenicilor şi apoi ale cuvioşilor, ca

Scanned with OKEN Scanner

pilde de viaţă pentru credincioşi. In naos se găsesc două sfeşnice cu câte trei lumânări numite împărăteşti - pentru că sunt aşezate în faţa icoanelor cu acelaşi nume - policandrul, stranele cântăreţilor bisericeşti.

Altarul este partea dinspre răsărit a bisericii. Numele vine de la cuvântul latinesc altăr care înseamnă loc înalt şi este într-adevăr, cu o treaptă sau două mai sus decât naosul. În el se săvârşeşte Sfânta Liturghie, se păstrează Sfânta împărtăşanie şi intră numai sfinţii slujitori, fiind partea cea mai însemnată a bisericii. În mijlocul lui se află Sfânta Masă sau Prestolul, pe care se săvârşeşte Sfânta Liturghie. Ea închipuieşte Masa de la Cina cea de Taină şi Mormântul Domnului. Este acoperită mai întâi cu o pânză albă, care înseamnă giulgiul cu care a fost înfăşurat trupul Domnului Iisus Hristos, când a fost pus în mormânt. Peste această pânză se aşterne un acoperământ mai strălucitor. În cele patru colţuri ale Sfintei Mese, se aşează chipurile Sfinţilor Evanghelişti, iar la piciorul sau la temelie se pun într-o cutiuţă sfinte moaşte ale Sfinţilor mucenici, pentru că în vechime toate bisericile se zideau pe mormintele sfinţilor martiri care-şi dădeau sufletul pentru credinţa creştină. Pe Sfânta Masă se află întotdeauna Sfântul Antimis, adică o bucată pătrată de pânză de in, în care se află o bucăţică din moaştele vreunui Sfânt şi pe care se zugrăveşte de obicei punerea în mormânt a Domnului Iisus Hristos.

Fără Sfântul Antimis nu se poate săvârşi nicidecum Sfânta Liturghie. Deasupra Sfântului Antimis stă Sfânta Evanghelie care cuprinde textele din Sfânta Scriptură pe care preoţii şi diaconii le citesc la slujbele dumnezeieşti. Pe Sfânta Masă se mai află una sau mai multe cruci mai mici, două sau mai multe sfeşnice precum şi Chivotul, care este un fel de biserică mică din metal scump, în care se păstrează Sfânta Împărtăşanie pentru cei bolnavi. În peretele de miazănoapte al Sfântului Altar se află o mică adâncitură care se numeşte proscomidiar, care simbolizează ieslea în care s-a născut Pruncul Iisus Hristos şi unde se pregătesc darurile, adică pâinea şi vinul care se sfinţesc în timpul Sfintei Liturghii.

Scanned with OKEN Scanner

5.2. Obiectele şi veşmintele sacre

"Numai să mă ating de hainele Lui şi mă voi face sănătoasă"

(Matei 9, 21)

La săvârşirea Sfintei Liturghii, a Sfintelor Taine şi a diferitelor ierurgii, slujitorii se servesc de diferite vase şi obiecte sfinte şi se îmbracă în veşminte sfinte.

A. Cele mai însemnate vase sfinte sunt următoarele:

Sfântul potir este vasul în care se pun şi se sfinţesc vinul şi apa pentru Sfânta împărtăşanie. El se confecţionează din material preţios, ca semn de deosebită cinste pentru sângele Domnului care se ţine în el şi pentru ca să nu coclească, are forma de cupă sau pahar cu picior şi simbolizează paharul de la Cina cea de Taină şi pe cel în care a curs sângele şi apa din coasta Mântuitorului pe cruce, când a fost împuns cu sulița.

Linguriţa, care serveşte la Sfânta Împărtăşanie, simbolizează cărbunele spiritual, care curăţă de păcate pe cei care se împărtăşesc cu credinţă.

Discul este un fel de taler mic cu picior. Pe el se pune Sfântul Agnet, adică partea de mijloc a prescurei, din care se pregăteşte Sfânta Împărtăşanie pe care este imprimat IIS. HR. NI. KA. precum şi alte părţi mai mici de prescură. Discul simbolizează ieslea în care a fost culcat Iisus Hristos ca prunc, precum şi Mormântul Domnului.

Chivotul sau artoforul este un vas de metal preţios în forma unei biserici care stă întotdeauna pe Sfânta Masă şi în care se păstrează Sfânta Împărtăşanie.

Cădelniţa este de asemenea un vas de metal, atârnat de nişte lănţişoare. Cu ea se tămâiază în timpul Sfintei Liturghii şi la alte servicii religioase.

Cristelniţa sau colimvitra este vasul în care se botează copiii, iar aghiasmatarul este vasul în care se binecuvântează şi se păstrează apa sfinţită.

B. Veşmintele sfinte sunt de trei feluri, după cele trei trepte ierarhice şi anume: diaconeşti, preoţeşti şi arhiereşti.

Scanned with OKEN Scanner

a) Veşmintele diaconeşti sunt:

Stiharul, un veşmânt lung până la călcâie şi cu mâneci care se confecţionează dintr-o stofă preţioasă de culoare albă sau deschisă şi închipuie nevinovăţia celui îmbrăcat cu el şi veşmântul strălucitor în care s-au arătat îngerii.

Orarul (de la latinescul orare = a se ruga),este o fâşie de material lungă cu care diaconul dă semnul de rugăciune. El se pune pe umărul stâng şi pe sub subţioara dreaptă, aşa că un capăt atârnă în faţă şi altul în spate şi simbolizează aripile îngerilor.

Mânicuţele sunt două fâşii de stofă cu care diaconul îşi strânge mânecile reverendei şi simbolizează legăturile cu care au fost legate mâinile Mântuitorului în timpul patimilor sale.

b) Veşmintele preoţeşti.

Pe lângă stihar şi mânicuţe, ca diaconul, preotul mai are următoarele veşminte:

Epitrahilul, care constă dintr-o bucată de stofă preţioasă, lată cam de 30-40 cm., lucrată astfel ca să se poată pune după gât şi să atârne în faţă până jos. El închipuie jugul sau sarcina preoţiei şi revărsarea harului dumnezeiesc peste cei ce-l poartă. Fără epitrahil preotul nu poate săvârşi nici o slujbă Sfântă şi sunt multe pe care le săvârşeşte numai preotul.

Brâul este de asemenea o bucată de stofă cu care se încinge preotul peste epitrahil şi stihar şi înseamnă puterea dată de Dumnezeu slujitorilor altarului.

Felonul sau sfita este un veşmânt fără mâneci, ca un fel de pelerină, mai scurtă în faţă şi mai lungă în spate. Ea se pune pe deasupra celorlalte veşminte şi simbolizează hlamida purpurie cu care a fost îmbrăcat Mântuitorul spre batjocură în curtea lui Pilat. Numai la Sfânta Liturghie se îmbracă preotul cu toate veşmintele sfinte, iar la alte servicii îşi pune numai felonul şi epitrahilul.

c) Veşminte arhiereşti.

Arhiereul se îmbracă cu stihar, mânicuţe, epitrahil şi brâu, afară de care mai are următoarele veşminte:

Scanned with OKEN Scanner

Sacosul, un veşmânt cu mâneci, lung până mai jos de genunchi, încheiat pe laturi cu 12 clopoţei care simbolizează glasul apostolilor la predică, iar sacosul închipuie cămaşa Mântuitorului, pentru care ostaşii au tras la sorţi.

Omoforul, o bucată de stofă preţioasă de lăţimea epitrahilului şi de lungimea orarului. Se pune peste umeri şi simbolizează oaia rătăcită din parabolă, pe care Mântuitorul a adus-o pe umeri în staul şi datoria ce o are arhiereul de a face la fel.

Bederniţa sau epigonatul este o icoană de formă rombică, de stofă frumoasă, cusută şi atârnată de brâu, cu un şnur, în aşa fel ca să ajungă în dreptul genunchiului drept. Ea aminteşte de ştergarul cu care Mântuitorul a şters picioarele ucenicilor la Cina cea de Taină şi simbolizează şi sabia Duhului, cu care se ucid vrăjmaşii mântuirii. Cu învoirea specială a episcopului, bederniţa se poartă şi de preoţii distinşi.

Engolpionul, o iconiţă rotundă, reprezentând pe Iisus Hristos sau pe Maica Domnului, se poartă atârnat de gât cu lanţ şi însemnează că arhiereul trebuie să se gândească întotdeauna la Acel pe care-l poartă zugrăvit.

Sfânta Cruce, împodobită cu pietre scumpe şi atârnată cu lanţ, lângă engolpion, simbolizează răbdarea cu care trebuie să se înarmeze arhiereul.

Mitra, pe care arhiereul o poartă pe cap în timpul serviciului, aminteşte de coroana de spini a Mântuitorului şi slava de care El s-a înconjurat înălţându-se la cer.

Cârja sau bastonul special pe care-l poartă arhiereul în timpul serviciului divin este simbolul înţelepciunii şi al autorităţii episcopale.

Mantia, un veşmânt larg şi lung, făcut de obicei din mătase de culoare închisă, are o mulţime de cute şi patru rânduri de galoni auriu sau argintiu, care simbolizează cele patru Evanghelii. Sus şi jos se încheie cu câte două tăbliţe care înseamnă Vechiul şi Noul Testament. Cu mantia se îmbracă arhiereul la orice alt serviciu afară de Sfânta Liturghie.

Scanned with OKEN Scanner

Dicherul şi *tricherul* sunt două sfeşnice, unul cu două şi altul cu trei lumânări, cu care binecuvântează arhiereul. Dicherul, simbolizând cele două firi ale Mântuitorului iar tricherul cele trei persoane ale Sfintei Treimi.

Vulturul, de pe perinița pe care stă arhiereul cu picioarele, înseamnă că, precum vulturul se înalță în zborul său mai presus de celelalte păsări, tot aşa şi arhiereul trebuie să se înalțe mai presus de ceilalți oameni prin știință, înțelepciune şi curățenia vieții sale.

5.3. Altarul de campanie al preotului militar

"Veniți la Mine toți cei osteniți şi împovărați şi Eu vă voi odihnii pe voi"

(Matei 11, 28)

Se compune obligatoriu din:

a) Sfântul Antimis, o bucată de pânză de in, în care se află o bucățică din moaştele unui Sfânt şi pe care se zugrăveşte de obicei, punerea în mormânt a Domnului Iisus Hristos. Fără Sfântul Antimis nu se poate săvârşi nicidecum Sfânta Liturghie.

b) Sfântul Potir, vasul în care se pun şi se sfințesc vinul şi apa pentru Sfânta Împărtăşanie.

c) Sfântul Disc, un fel de taler mic, cu picior. Pe el se pune Sfântul Agnet, adică partea de mijloc a prescurei, din care se pregăteşte Sfânta Împărtăşanie.

d) Copia, un cuțitaş în formă de lance cu vârf romboidal care serveşte la pregătirea Cinstitelor Daruri şi pe timpul săvârşirii Sfintei Liturghii.

e) Linguriţa, care serveşte la Sfânta Împărtăşanie şi simbolizează cărbunele spiritual, care curăță de păcate pe cei care se împărtăşesc cu credință.

f) Un burete cu care se curăță Sfântul Antimis şi Sfântul Disc după săvârşirea Sfintei Liturghii.

g) Procovățul, un ştergărel din pânză albă cu care se şterge pe dinăuntru Sfântul Potir, după săvârşirea Sfintei Liturghii.

Scanned with OKEN Scanner

h) Sfânta Evanghelie care cuprinde texte din Sfânta Scriptură.
i) Una sau mai multe cruciulițe.
j) Două sau mai multe sfeşnice.
k) Cădelnița, un vas de metal prețios, atârnat de nişte lănțişoare. Cu ea se tămâiază în timpul Sfintei Liturghii şi la alte slujbe religioase.
l) Lumânări şi tămâie.
Toate acestea se păstrează într-o ladă special destinată, în acest scop.
m) Măsuța proscomidiarului, care simbolizează ieslea în care s-a născut Pruncul Iisus Hristos şi unde se pregătesc Cinstitele Daruri.
n) Veşmintele preoțeşti (stihar, mânicuțe, epitrahilul, brâul, felonul).

6. BISERICA ŞI ÎNSUŞIRILE EI

"Doamne, iubit-am bunăcuviința casei Tale şi locul locaşului slavei Tale".

(Psalmi 25, 8)

6.1. Biserica Ortodoxă - adevărata Biserică a Mântuitorului Hristos

"Să-mi faci locaş sfânt şi voi locui în mijlocul lor"

(Ieşire 25, 8)

Prin cuvântul Biserică se pot înțelege două lucruri:
- locaşul în care se adună creştinii pentru a se ruga lui Dumnezeu;
- totalitatea celor care au crezut, cred şi mărturisesc pe Iisus Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu şi Mântuitor al lumii.

În acest din urmă înțeles, Biserica cuprinde atât pe oamenii dinainte de Iisus Hristos, care au aşteptat venirea Lui, cât şi pe cei de după venirea Sa, care au trăit şi trăiesc cu adevărata credință în Dumnezeu.

Scanned with OKEN Scanner

Din acest punct de vedere, se poate vorbi de o biserică a Vechiului Testament şi de o biserică a Noului Testament. Mai putem deosebi Biserica şi în luptătoare şi triumfătoare.

Biserica luptătoare este comunitatea credincioşilor în viaţă. Se numeşte luptătoare, pentru că membrii ei trebuie să lupte necontenit cu duşmanii din afară şi cu poftele şi patimile lăuntrice, pentru ca să poată păstra harul mântuitor.

Biserica triumfătoare este totalitatea credincioşilor drepţi şi sfinţi, care au trecut din această viaţă înarmaţi cu credinţă şi nădejde în Dumnezeu, încălziţi de focul dragostei dumnezeieşti şi împodobiţi cu podoaba faptelor bune. Cu alte cuvinte este comunitatea credincioşilor, care au avut în această lume o viaţă bună şi au primit în ceruri cununa dreptăţii pentru că locuinţa lor este în ceruri. Biserica triumfătoare se mai numeşte biserica cerească sau împărăţia slavei.

Membrii, adică fii ai Bisericii sunt toţi acei care au primit Botezul şi nu s-au despărţit ori n-au fost daţi afară din sânul ei. Încetează a mai fi membrii sau fii ai Bisericii renegaţii sau apostaţii, adică cei care se leapădă în toată forma de credinţa creştină; ereticii, adică cei care falsifică învăţătura de credinţă a Bisericii; schismaticii, adică cei ce nu se supun disciplinei Bisericii. Creştinul care cade în păcate grele, dar nu intră într-una din categoriile de mai sus, el continuă să fie membru al Bisericii. Bineînţeles că un asemenea om nu este membru adevărat, membru viu sau sănătos al Bisericii - cum sunt cei drepţi şi buni - ci un membru bolnav, care are nevoie de vindecare, de însănătoşire.

Protestanţii învaţă că numai cei drepţi şi sfinţi, nu şi cei păcătoşi, sunt membri ai Bisericii. Falsitatea învăţăturilor se vede din însuşi scopul Bisericii care este acela de a pregăti şi conduce la mântuire pe toţi oamenii. Pentru aceasta s-au dat Bisericii mijloace harice, ca să poată îndrepta pe păcătoşi. Silinţele ei sunt îndreptate mai ales ca să ducă pe cei păcătoşi la calea mântuirii, căci - după cuvântul Mântuitorului - cei bolnavi, iar nu cei sănătoşi au nevoie de doctor.

Scanned with OKEN Scanner

Apoi Mântuitorul Însuşi aseamănă Biserica cu ţarina, în care creşte şi grâu şi neghină; cu mreaja de pescuit care prinde şi peşti mari şi peşti mici; cu zece fecioare, din care numai cinci au fost înţelepte, iar cinci fără minte; cu un ospăţ de nuntă la care iau parte şi buni şi răi; cu o turmă în care sunt şi oi şi capre, etc.

Membrii conducători formează Biserica conducătoare sau învăţătoare, ori ierarhia bisericească, care constă din trei trepte: episcopi, preoţi, diaconi, iar membrii conduşi formează Biserica ascultătoare, sau turma cuvântătoare.

Protestanţii şi sectele care s-au născut din ei, nu recunosc deosebirea dintre Biserica conducătoare şi cea ascultătoare, dintre ierarhie şi turmă. Bazaţi pe cuvintele Sfântului Apostol Petru: " Voi sunteţi seminţie aleasă, preoţie împărătească, neam sfânt, popor al său dobândit..." (Petru 2, 9), ei susţin că fiecare creştin este preot şi deci nu mai este necesară o preoţie specială. Dacă au şi ei oameni anume însărcinaţi cu săvârşirea Sfintei Taine şi cu propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu - numiţi pastori - aceştia sunt socotiţi că-şi primesc puterea prin delegaţie de la popor, iar nu de la Dumnezeu.

6.2. Însuşirile Bisericii

"Îngerilor Săi va porunci pentru tine ca să te păzească în toate căile tale".

(Psalmi 90, 11)

În simbolul credinţei (art.IX) mărturisim că Biserica este una, sfântă, sobornicească şi apostolească.

Una se numeşte Biserica pentru că unul este capul şi întemeietorul ei Iisus Hristos şi unul este scopul sau ţinta ei; de a aduna pe toţi oamenii la un loc de a-i face să formeze o singură unitate, un întreg şi de a-i sfinţi. Mântuitorul însuşi vorbeşte adesea de-o mică turmă a Sa, al cărei păstor este El, de o unică împărăţie a cerurilor, spre care este calea. Sub ambele denumiri, de turmă şi de împărăţie a cerurilor, se înţelege Biserica. Bisericile Ortodoxe

Scanned with OKEN Scanner

Naționale și cele despărțite de Biserica Ortodoxă, trebuie privite ca membre ale micului trup al Bisericii lui Hristos.

Sfântă se numește Biserica pentru că sfânt este corpul și întemeietorul ei Hristos, pentru că fiul lui Dumnezeu, S-a jertfit pentru ea, ca s-o sfințească; pentru că în ea lucrează Sfântul Duh, care revarsă asupra ei harul sfinților și pentru că scopul Bisericii este de a sfinți pe oameni. Sfințenia Bisericii nu este micșorată, prin faptul că, în sânul ei trăiesc și cei păcătoși, pentru că aceștia sau se îndreaptă și se fac membri adevărați ai ei, sau rămân în păcatele lor și sunt socotiți ca membre moarte ale ei. Fiind sfântă, Biserica nu poate greși. Mai presus de greșeală nu sunt însă creștinii sau clericii, ca persoane, ci numai sinoadele, adică episcopii adunați în numele lui Iisus Hristos. Aceștia sunt luminați atunci de Duhul Sfânt, ca să hotărască cele ce sunt spre folosul credinței și spre bunul mers al Bisericii.

Sobornicească sau universală se cheamă Biserica, pentru care menirea este să cuprindă în sânul său popoarele, pentru că, prin harul dumnezeiesc, Biserica poate ierta toate păcatele și mântui pe toți oamenii și pentru ca să întemeieze pe hotărârile sinoadelor și soboarelor ecumenice adică a toată lumea.

Apostolească se numește, în sfârșit, Biserica, pentru că Sfinții Apostoli au întemeiat și organizat cele dintâi Biserici după porunca și spiritul dumnezeiescului Ion Învățător, și au rânduit până în cele mai mici amănunte tot ce trebuia să se facă în ele; iar cum au rânduit ei, așa s-a păstrat fără schimbare până în ziua de azi de adevărata Biserică apostolică de Biserica Ortodoxă. Pentru acesta se zice și în Sfânta Scriptură, că Biserica este zidită pe temelia Apostolilor, deși știm, că Îngerul ei Întemeietor în înțelesul strâns al cuvântului, este Iisus Hristos, Mântuitorul lumii. Singură, Biserica Ortodoxă întrunește aceste patru însușiri. Deci, ea este adevărata Biserică a lui Hristos.

Sfântul Apostol Pavel spune categoric că Iisus Hristos este cap al Bisericii, iar Biserica este trupul său; bărbatul este cap femeii,

Scanned with OKEN Scanner

precum Hristos este cap Bisericii...(Efes. 5, 23). Învățătura aceasta e profesată și de Sfinții Părinți.

6.3. Poruncile Bisericii

"De vrei să intri în viață păzește poruncile".

(Matei 19, 17)

1. Să luăm parte la serviciul divin în duminici și sărbători;
2. Să ținem toate posturile;
3. Să respectăm clerul bisericesc;
4. Să ne mărturisim păcatele regulat și să ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului;
5. Să nu citim cărți eretice (sectare) nici să le primim în casele noastre;
6. Să ne rugăm pentru toți dregătorii bisericești și cei lumești, ortodocși;
7. Să ținem posturile speciale și să facem rugăciunile rânduite de episcopul locului;
8. Să nu răpim avutul Bisericii;
9. Să nu facem nunți în posturi.

Toți creștinii care sunt adevărați membri ai Bisericii, trebuie să se supună poruncilor și orânduielilor ei. Căci nu suntem creștini dacă mărturisim numai cu buzele credința dar cu sufletul și cu faptele noastre o dezmințim.

1) Să mergem la Biserică, în fiecare duminică și sărbătoare pentru a asculta Sfintele Slujbe, este porunca care ne învață că nu este suficientă rugăciunea particulară, ci trebuie să o completăm cu rugăciunea publică sau de obște, mergând la Sfânta Biserică, ca să participăm la slujbele și rugăciunile săvârșite de preoții Bisericii. Veniți, dară, fraților și surorilor la Sfânta Biserică, aceasta să o faceți spre mântuirea sufletelor voastre. Nu pregetați dară pentru că voi nu ați mers atâta cale cât a mers împărăteasa de la miazăzi, ca să audă înțelepciunea lui Solomon, nici pe calea lungă nu vă osteniți, că treceți

Scanned with OKEN Scanner

peste mare, nici nu cheltuiți averi, nici de boli nu suferiți, că Biserica adăpostire este tuturor ce aleargă la dânsa. Că de eşti drept, să intri, ca să nu-ți pierzi dreptatea; iar de eşti păcătos să vii, ca să te mântuieşti. Că lumina este cuvântul lui Dumnezeu şi, încă, lumina mai mare decât lumina cea văzută, că pe suflet luminează, precum spune prorocul Isaia: "Poporul cel ce şedea întru întuneric, a văzut lumina mare", învățătura cea adevărată. Deci, câți veniți la Biserică, îndemnați şi pe cei ce nu vin, şi nimeni să nu zică "Nu sunt slobod", pentru că, dacă cineva va face isteț pe cel leneş, spre cele plăcute lui Dumnezeu, mult folos va lua de la Dumnezeu. La Sfânta Biserică se împart cuvintele lui Dumnezeu, cele mai de preț decât aurul şi mai scumpe decât pietrele cele mai de preț, mai dulci decât mierea, iar voi vă lipsiți de ele, pentru a voastră lenevire. Nu vă lipsiți, deci, de a voastră voie, de învățătura cea duhovnicească, prin care bine-ați prețui şi sufletele, v-ați putea mântui, pentru Iisus Hristos, a căruia este slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

2) Să ținem posturile rânduite de Sfânta Biserică, este porunca care ne învață să ținem posturile înscrise în calendarul bisericesc. Postirile sunt aducătoare de mari foloase sufleteşti şi trupeşti, propăşirea în virtute şi în sănătate trupească şi sufletească.

3) Să cinstim pe slujitorii bisericeşti este porunca care ne dă povață să iubim şi respectăm pe preoți. Preoții sunt părinții duhovniceşti ai enoriaşilor, ei sunt învățători, săvârşitori ai actelor sfințitoare şi conducători spre mântuire, de aceea se cuvin să fie respectați şi iubiți de fiii lor duhovniceşti. Sfântul Apostol Pavel dă păstoriților următoarea poruncă şi rugăminte: "Vă mai rugăm fraților să cinstiți pe cei ce se ostenesc între voi, care sunt mai marii voştri în Domnul şi vă povățuiesc, şi pentru lucrarea lor, să-i socotiți pe ei vrednici de dragoste prisositoare." (Tes.5,2-13)

4) Să ne mărturisim şi să ne împărtăşim cu Sfintele Taine în cele patru posturi sau cel puțin o dată pe an, în postul Sfintelor Paşti. Prin spovedanie şi prin împărtăşanie creştinul îşi curăță conştiința şi îşi

Scanned with OKEN Scanner

sporeşte puterea pentru a lupta împotriva răului din sine şi din lume şi se întăreşte în speranţa mântuirii.(Ioan 1,9)

5) Să nu folosim cărţilor ereticilor. Fiecare creştin ortodox, mai ales acela care nu este întărit în credinţa şi învăţătura Sfintei Biserici, trebuie, să se ferească de citirea cărţilor scrise de cei care s-au abătut de la dreapta credinţă şi voiesc să amăgească şi pe alţii, pe căile străine de acelea ale legii noastre ortodoxe.

6) Să ne rugăm pentru toţi ocârmuitorii noştri. Creştinii au porunca divină, să se roage atât pentru conducătorii lor din ierarhia bisericească, cât şi pentru conducătorii lor lumeşti, pentru că sunt fraţii lor.

7) În vreme de primejdii mari, dând urmare îndemnurilor patriarhului, arhiepiscopului sau episcopului locului, să ţinem post şi să veghem în rugăciune. Această poruncă învaţă pe creştini să aducă jertfa trupească şi sufletească orânduită de episcopul locului, adică să se roage şi să postească, ca să înlăture nenorocirea care se abate asupra lor.

8) Să nu înstrăinăm şi să nu folosim în scopuri străine bunurile Bisericii. Bunurile sfinţite de Biserică - icoane, veşminte, vase, cărţi liturgice - sunt folosite numai la sfintele slujbe. Ele trebuie să fie păstrate cu cea mai mare grijă, ca un avut obştesc şi sfânt.

9) Să nu facem nunţi şi ospeţe în post. Pentru a-i feri pe credincioşi de ispitele spre păcatele îmbuibării, ale beţiei, etc. Biserica opreşte săvârşirea cununiei şi a ospeţelor în post. Ea nu opreşte însă pe credincioşi de a lua parte la nunţi şi la alte împrejurări de bucurie şi de veselie în viaţă atunci când ele au loc, în mod cuviincios, şi la timpul cuvenit. Însăşi Sfânta Scriptură ne îndeamnă: "Bucuraţi-vă cu cei ce se bucură."(Rom. 14-15). Iar credincioşi să ia aminte că ospeţele, deşi sunt de multe ori prilejuite de raporturi umane obişnuite, pot deveni prilejuri de pierzanie sufletească.

Scanned with OKEN Scanner

7. PARTICIPAREA LA SLUJBELE BISERICEŞTI

"Iată, Dumnezeule, vin să fac voia Ta l".

(Psalmi 39, 11)

7.1. Despre rostul Bisericii şi despre mergerea la Biserică

Pe lângă rugăciunea pe care o face acasă, în cămara sa (Mat. 6,6), sau deosebi oriunde s-ar afla, creştinul se roagă şi în Biserică, împreună cu ceilalţi credincioşi, în locaşul sfinţit şi închinat lui Dumnezeu.

Locaşurile de închinare se fac după porunca lui Dumnezeu: << Să-mi faci locaş sfânt şi voi locui în mijlocul lor >> (Ieşire 25,8).

Închinarea şi slujirea lui Dumnezeu în biserică are făgăduinţa prezenţei Mântuitorului între cei care se roagă: << Că unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor >> (Mat. 18,20), precum şi nădejdea tare a împlinirii rugăciunilor ce facem: << Dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ în privinţa unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor de către Tatăl Meu care este în ceruri >> (Mat. 18,19).

La sfinţirea templului din Ierusalim, Solomon se ruga: << Orice rugăciune, orice cerere care se va face de orice om din poporul lui Israel... când îşi vor întinde mâinile lor la templul acesta, Tu să asculţi din cer, din locul şederii Tale şi să miluieşti, să faci şi să dai fiecăruia după căile sale >> (III Regi 8,38;39). Iar Dumnezeu i-a răspuns: << Am sfinţit templul pe care l-ai zidit, ca să petreacă numele Meu acolo în veci şi vor fi ochii şi inima mea acolo în toate zilele >> (III Regi 9,3).

Casa sfinţită şi închinată lui Dumnezeu este numită de Mântuitorul "Casa Tatălui Meu" (Ioan 2,16), << casă de rugăciune la toate neamurile >> (Marcu 11,17).

Dumnezeu ajută şi iartă păcatele celor ce se roagă cu credinţă în biserică (Ps. 19,2;Luca 18,10-14). Biserica este locaş sfânt şi sfinţilor, în care locuieşte nevăzut Dumnezeu (III Regi 9,3;

Scanned with OKEN Scanner

Mat. 23,21). În biserică primim învățătura creștină pentru întărirea credinței noastre, prin cuvântul Evangheliei, Apostolului, prin Cazanie, predicile slujitorilor și prin citirile și căutările, duhovnicești, ce alcătuiesc sfintele slujbe. În biserică primim harul sfinților ce ni se împărtășește prin sfintele taine. În biserică ne înfrățim prin rugăciune și căutare comună cu ceilalți credincioși, fără deosebire de stare și de vârstă, slăvind pe Dumnezeu << cu o gură și o inimă >>.

În biserică se înfățișează privirilor noastre Trupul tainic al lui Hristos, adică Biserica cea vie (I Cor. 12,17). În biserică primim îndemnuri spre binele nostru sufletesc și obștesc.

Pentru aceste foloase, creștinul trebuie să meargă cu regularitate, la biserică, în toate duminicile și sărbătorile, când se săvârșește Sfânta Liturghie; aceasta fiind și prima dintre cele nouă porunci ale Bisericii. După rânduielile Sfinților Părinți, dacă un creștin lipsește mai mult de trei duminici de la biserică, trebuie îndepărtat din comunitatea credincioșilor (Can. 80 al Sinodului VI ec.).

De asemenea și alte canoane prevăd că: << Cine defăimează Biserica, zicând că omul se poate ruga oriunde, anatema să fie >> (Can. 5 Gangra). Ca să nu cădem în osânda rânduită de Sfinții Părinți, pentru cei ce nu vin regulat la Biserică - este bine ca cel puțin unul din fiecare familie creștină să meargă duminica la Biserică.

În primele veacuri creștine, bisericile se zideau mai ales pe mormintele sfinților mucenici - de când a rămas rânduiala ca să se pună sfinte Moaște în piciorul sfintei Mese din altarul oricărei biserici, atunci când se sfințește.

Prin sfințire și prin rostul lor însemnat, bisericile sunt locașuri iubite, cinstite și prețuite de creștini: ei << nu disprețuiesc Biserica lui Dumnezeu >> (I Cor. 11,22) și jertfesc cu bucurie cele necesare pentru repararea și întreținerea bisericii (Deut. 16,16-17) având bună răsplătire cei ce << iubesc podoaba Casei Domnului>>.

Scanned with OKEN Scanner

7.2. Pregătirea pentru a merge la Biserică

Ca să intrăm în Casa lui Dumnezeu trebuie să ne apropiem de ea << cu inima curată, întru deplinătatea credinței, curățindu-ne prin stropire inimile de orice cuget rău și spălându-ne trupul cu apă curată >> (Evrei 10,22).

Astfel, mai întâi trupul nostru să fie curat, iar îmbrăcămintea, oricât de modestă, să fie îngrijită. Să avem însă în vedere și îndemnurile Sf. Ap. Pavel: << Să fie în îmbrăcăminte cuviincioasă, făcându-și podoabă din sfială și din cumințenie, nu din păr împletit și din aur sau mărgăritare sau din veșminte de mult preț >> (I Tim. 2,9).

Din ajun vom fi cumpătați la mâncare sau băutură și ne vom feri de orice fapte necuviincioase. Petrecerile prelungite în ajun de sărbătoare sunt păgubitoare pentru pregătirea de a participa cu vrednicie la sfânta slujbă. Iar a doua zi când mergem la biserică, nu vom mânca, nici nu vom bea sau fuma, mai ales dacă ne pregătim pentru primirea sfintei împărtășanii.

Vom avea grijă și de rânduirea treburilor gospodărești, așa ca să participăm la sfânta slujbă eliberați de << toată grija cea lumească >>.

Să ne pregătim mai ales sufletul nostru, căci, << omul se uită la față, iar Domnul se uită la inimă >> (I Regi 16,7). Sfântul Ap. Pavel ne îndeamnă: << Cugetați cele de sus, nu cele de pe pământ. Drept aceea omorâți mădularele voastre, ale omului pământesc, desfrânarea, necurățirea, patima, pofta rea și lăcomia, care este închinarea la idoli... mânia, iuțimea, răutatea, hula, cuvântul de ruşine din gura voastră >> (Colos 3,2;5;8). Prin cercetarea conștiincioasă a cugetului trebuie să ne curățim sufletul de aceste păcate și de altele.

Îmbrăcămintea sufletească cu care trebuie să venim la biserică ne-o arată Sfântul Ap. Pavel zicând: << Îmbrăcați-vă dar ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și prea iubiți, cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungată răbdare

Scanned with OKEN Scanner

îngăduindu-vă unul pe altul şi iertând unul altuia... Îmbrăcaţi-vă întru dragoste care este legătura desăvârşirii >> (Colos 3,12-14).

În pregătirea sufletească un rol însemnat îl are împăcarea şi iertarea, cu cei din jurul nostru, din familie sau semeni, pe care i-am supărat cu ceva. Fără această împăcare, participarea noastră la sfânta slujbă şi darurile noastre nu sunt primite, după cuvântul Mântuitorului: << Dacă îţi vei aduce darul tău la altar şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului şi mergi întâi şi împacă-te cu fratele tău şi apoi, venind, adu darul tău >> (Mat 5,23-24).

Şi darurile ce aducem la altar trebuie pregătite din vreme. Acestea sunt: prescuri, vin curat pentru pregătirea sfintei împărtăşanii, untdelemn pentru candele, tămâie şi lumânări, însoţite de pomelnice pentru vii şi morţi; acestea se predau preotului la altar.

După obiceiul locului, credincioşii aduc la biserică în semn de mulţumire pentru << toate câte Dumnezeu ne-a dat nouă >> şi pentru sfinţire şi binecuvântare şi alte prinoase, ca pârgă a roadelor muncii lor şi anume: la Sf. Paşti se aduc ouă roşii, cozonac şi pască; la Sf. Gheorghe (23 aprilie), se aduce caş dulce; la Sf. Ilie (20 iulie) se aduc diferite fructe şi faguri de miere; la Schimbarea la Faţă (6 august) se aduc struguri; la Naşterea Maicii Domnului (8 septembrie) se aduce vin nou ş.a.

7.3. Cum să ne purtăm în Biserică

Când intrăm în Biserică, intrăm de fapt în casa lui Dumnezeu; de aceea trebuie să lăsăm la pragul ei toate gândurile, toate grijile şi toate simţirile pământeşti sau lumeşti, intrând în Sfânta Biserică să fim astfel slobozi de greutatea grijilor de toate zilele şi să ne înălţăm cu gândul şi inima numai spre cer şi Dumnezeu. Este bine ca ori de câte ori luăm parte la Sfânta Liturghie să nu venim la Biserică cu mâinile goale, ci să aducem darul nostru pentru altar, ca de pildă: lumânări, tămâie, prescuri, vin, untdelemn, făină pentru Sfânta Liturghie. Lumânările se aprind în sfeşnic sau în faţa icoanelor, iar celelalte

Scanned with OKEN Scanner

daruri se dau preotului prin uşa de miazănoapte a altarului, odată cu pomelnicul familiei, pe care sunt scrise numele viilor şi morţilor ce trebuie pomeniţi la Sfânta Slujbă.

Păşind înăuntrul Sfintei Biserici, fă-ţi semnul Sfintei Cruci şi alungând toate grijile deşarte, cu mare evlavie rosteşte această rugăciune: "Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis; în casa Domnului voi merge. Iar eu întru mulţimea îndurărilor tale Doamne, voi intra în casa Ta; închina-mă-voi în Biserica Ta cea sfântă; Doamne, povăţuieşte-mă cu dreptatea Ta pentru vrăjmaşii mei, îndreptează înaintea Ta calea mea, ca fără alunecare să preaslăvesc o Dumnezeire; pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor! Amin."

Mergem spre Sfântul Altar şi ne închinăm mai întâi icoanei expuse pe iconostas unde de obicei este icoana învierii Domnului Iisus Hristos sau a Sfântului sărbătorit în ziua respectivă şi rostim cu mare evlavie această rugăciune: "Prea curatului Tău chip ne închinăm, Bunule, cerând iertare greşelilor noastre, Hristoase Dumnezeule, că de bună voie ai primit a Te sui cu trupul pe cruce ca să scapi din robia vrăjmaşului pe cei ce i-ai zidit. Pentru aceasta cu mulţumire strigăm ţie: toate le-ai umplut de bucurie, Mântuitorul nostru, care ai venit să mântuieşti lumea. Amin".

Se trece apoi la icoana din stânga, icoana Maicii Domnului, ne facem semnul Sfintei Cruci şi cu mare evlavie rostim această rugăciune: "Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe Tine Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită şi prea nevinovată şi Maica Dumnezeului nostru, Cea ce eşti mai cinstită decât Heruvimii şi mai slăvită fără de asemănare decât Serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu - cuvântul ai născut pe Tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim. Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi-n vecii vecilor! Amin."

Mergem apoi pe solee (pragul din faţa catapetesmei) închinându-ne şi eventual sărutând icoanele de la catapeteasmă, rostind în faţa fiecărei icoane următoarea rugăciune: "Sfinte Mare Mucenic (Sfinte, Cuvioase, Cuvioasă, numele Sfântului respectiv), ajută-mă pe mine păcătosul (păcătoasa)." În faţa icoanei Mântuitorului

Scanned with OKEN Scanner

Hristos, dacă nu ne aducem aminte altă rugăciune putem rosti cu evlavie, din adâncul inimii rugăciunea minții: "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul."

Dacă atunci când intrăm în Sfânta Biserică a început deja slujba, nu ne mai putem permite să facem ritualul acesta, ci ne închinăm discret, alegându-ne un loc de unde să participăm la slujbă, urmând să facem ritualul închinării, după terminarea acesteia. Dacă totuşi am intrat în Biserică înainte de începerea Sfintei Slujbe, ne facem ritualul închinării amintit mai sus, apoi ne vom aşeza fiecare la locul său: bărbaţii la dreapta, iar femeile la stânga naosului sau sânului Bisericii şi aşteptăm cu adâncă smerenie începerea sfintei slujbe, rostind cu evlavie următoarea rugăciune: "Doamne, Iisuse Hristoase care eşti îndurător şi milostiv tuturor celor ce Te cheamă pe Tine, Ţie mă rog: dăruieşte-mi putere şi învredniceşte-mă ca întru frica de Dumnezeu, cu toată înţelegerea şi cu toată luarea aminte să pot sta până la sfârşit cu inima frântă şi să ascult din toată inima cuvintele Tale cele dătătoare de viaţă şi să pot slăvi cu cuvinte curate jertfa cea fără de sânge a Sfintei şi Dumnezeieştei Liturghii. Alungă din inima mea toate gândurile deşarte, luminează-mi mintea cu strălucirea cunoştinţei de Dumnezeu, revarsă în inima mea mila Ta cea izvorâtoare de încredere, dăruieşte-mi şi mă luminează întru frica de Tine, care este începutul a toată înţelepciunea. Aşa, Doamne Împărate, auzi-mă când Te chem şi dăruieşte iertare tuturor păcatelor mele. Că Tu unul eşti binecuvântat cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, în veci. Amin."

Pe locul unde ne-am aşezat vom rămâne până la sfârşitul Sfintei Slujbe, pentru a păstra buna rânduială în Sfânta Biserică. Vom urmări cu atenţie şi cu multă băgare de seamă rânduiala Sfintei Slujbe, căci tot ceea ce se cântă, se citeşte sau rosteşte, se fac pentru noi toţi, iar nu numai pentru preotul slujitor, sau numai pentru cântăreţii bisericeşti de la strană.

La ieşirea preotului cu Sfintele Daruri, adună-ţi gândurile, fă semnul Sfintei Cruci şi cu mare evlavie, te roagă aşa: "Pomeneşte-mă Doamne când vei veni întru Împărăţia Ta; Pomeneşte-mă, Stăpâne, când vei veni întru Împărăţia Ta; Pomeneşte-mă, Sfinte, când vei veni

Scanned with OKEN Scanner

întru Împărăția Ta. Adu-ți aminte, Doamne de părinții și de frații noștri, de toți dreptmăritorii creștini și de robii tăi (aici se pomenește numele părinților, rudelor și prietenilor). Pomenește Doamne, pe adormiții robii Tăi (aici se pomenește răposații neamului tău și prietenii) și câte în viață au greșit cu gândul, cu cuvântul, cu fapta, iartă-le lor, Iubitorule de oameni. Amin."

În timpul desfășurării Sfintei Slujbe vom face semnul Sfintei Cruci și ne vom pleca genunchii la timpul cuvenit, (de exemplu la citirea Sfintei Evanghelii, la ieșirea preotului cu Sfintele Daruri, în timpul cântării Pre Tine te lăudăm, când se sfințesc darurile) și al Axionului.

Să unim rugăciunile noastre la rugăciunile Bisericii rostite de preot sau diacon. Dar să ne rugăm fierbinte lui Dumnezeu în mod deosebit pe timpul sfințirii Darurilor, căci nici o altă rugăciune nu este mai folositoare decât aceasta care se aduce odată cu cea a Bisericii prin mijlocirea Sfintelor Daruri. Să ascultăm cu multă atenție mai ales cele ce se citesc la Apostol și la Sfânta Evanghelie, precum și sfaturile și îndemnurile ce ni se dau prin predică.

La terminarea Sfintei Liturghii, fă semnul Sfintei Cruci și cu mare evlavie te roagă așa: "Mulțumesc Ție Doamne Atotștiitorule, că m-ai învrednicit pe mine, păcătosul, în această zi, în sfânta și dumnezeiesca Ta Biserică, de jertfa dumnezeiască și fără de sânge, care Ți s-a adus Ție, în cuvintele de slavă, de preotul slujitorul Tău, pentru păcatele noastre și întru aducere aminte a înfricoșătoarelor patimi ale Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Mă rog Ție dar, Stăpâne, Iubitorule de oameni, iartă-mi toate păcatele și-mi dă mie întru toate zilele mele să-mi aduc aminte de binefacerile Tale și, întru cuget curat, mulțumiri și rugăciuni să-ți aduc Ție, Părintelui celui fără de început, împreună și Unuia Născut Fiului Tău și Prea Sfântului Duh, acum și pururea și-n vecii vecilor! Amin."

După săvârșirea Sfintei Liturghii, cei pregătiți se împărtășesc, ceilalți primesc anafura. Toți cei care participă la Sfânta Liturghie sunt miruiți la terminarea Sfintei Slujbe cu untdelemn din candela de la icoana Mântuitorului Iisus Hristos.

Scanned with OKEN Scanner

La ieşirea din Sfânta Biserică, fă semnul Sfintei Cruci şi te roagă aşa: "Doamne Dumnezeul meu, Ţie-ţi încredinţez toată viaţa mea şi pe Tine te rog: apără-mă, mântuieşte-mă şi fă-mă părtaş îndurării Tale, dă-mi îndreptare vieţii şi purtare înţeleaptă, dăruieşte-mi sfârşit creştinesc, cinstit, paşnic şi mă fereşte de toată răutatea şi bântuirea potrivnicului. Iar în ziua temutei Tale judecăţi să-mi fi blând mie, robului Tău, şi să mă numeri cu oile cele alese de-a dreapta Ta, că împreună cu aceştia să Te slăvesc în veci. Amin."

Numai astfel vom putea spune că am luat cu adevărat parte la Sfânta Slujbă şi vom ieşi din Sfânta Biserică mai Luminaţi, mai Buni şi mai Apropiaţi de Dumnezeu.

7.4. Ascultarea de Biserică

"Toate poftele trupului călcând, viaţa duhovnicească să petrecem".

Potrivit învăţăturii creştine ortodoxe, prin Biserică înţelegem aşezământul duhovnicesc întemeiat de Domnul Hristos pentru sfinţirea şi mântuirea celor ce cred în El. Începutul Bisericii este jertfa de pe Cruce a Fiului lui Dumnezeu, iar inaugurarea lucrării ei între oameni a avut loc în ziua Cincizecimii din Ierusalim, când Duhul Sfânt s-a pogorât peste apostolii adunaţi în rugăciuni, i-a sfinţit şi întărit ca să fie vestitori ai Evangheliei.

De atunci şi până la sfârşitul lumii, Biserica rămâne "stâlp şi temelie a adevărului", "slăvită, neavând pată sau zbârcitură ori altceva de acest fel, ci să fie sfântă şi fără de prihană".(Timotei 3,15; Efeseni 5,27). Două sunt părţile care alcătuiesc acest trup al lui Hristos: ierarhia ocârmuitoare şi turma binecredincioşilor creştini. Membrii ierarhici urmaşii sfinţilor apostoli chemaţi şi aleşi de Dumnezeu ca să propovăduiască adevărurile de mântuire, să sfinţească viaţa oamenilor cu puterea binelui ce le vine de la Duhul Sfânt, şi să-i conducă pe fii lor duhovniceşti la cetatea cea nefăcută de mâna omenească din Ceruri.

Mirenii sau poporul lui Dumnezeu sunt datori să se supună părinţilor lor sufleteşti, episcopi şi preoţi, şi să-i asculte ca pe unii ce

Scanned with OKEN Scanner

sunt "împreună lucrători în Hristos" (II Corinteni 5,20). Rânduiala aceasta este, mai întâi, o lege a firii omeneşti. Oriunde există o grupare organizată de persoane libere, există neapărat şi o ordine şi o disciplină. În familie, puterea şi dreptul de conducere le deţin părinţii. În armată, gradele inferioare execută ordinele celor cu grade superioare şi toţi se supun dispoziţiilor comandantului. În societate, cetăţenii se bucură de o viaţă paşnică şi prosperă când sunt împlinite Constituţia şi legile ţării. Fără această orânduială, orice organizaţie se destramă, slăbeşte şi este expusă minciunii.

Însuşi Mântuitorul a arătat că "orice cetate sau casă care se dezbină, în sine nu va dăinui" (Matei 12,25). Comunitatea creştinilor credincioşi nu se poate abate de la această regulă. Voia lui Dumnezeu a fost ca să-şi aleagă dintre ucenicii săi, pe de o parte apostoli, episcopi şi preoţi care să înveţe, pe de altă parte, membri ai instituţiei sfinte, obligaţi să asculte şi să urmeze cuvântul lor. În legile Vechiului Testament aflăm stabilită ordinea de care am amintit mai sus. Spus-a Domnul fiilor lui Israel: "Vino la preoţi şi la leviţi şi întreabă-i... Fă după cuvântul ce-ţi vor spune ei şi sileşte-te să împlineşti tot ceea ce te vor învăţa ei" (Deuteronom 17,9-10).

Domnul Hristos, când i-a trimis pe Apostoli la vestirea cuvântului evangheliei, i-a întărit cu o autoritate aşa de mare, încât s-a identificat cu persoana lor, cu lucrarea lor: "Cel ce va asculta pe voi, pe Mine mă ascultă, iar cel ce se leapădă de voi, de Mine se leapădă, iar cel ce se leapădă de Mine, se leapădă de Cel care M-a trimis pe Mine" (Luca 10,16). În acelaşi înţeles vorbeşte şi Sfântul Pavel misionarul neobosit al neamurilor păgâne: "Ascultaţi pe conducătorii voştri şi vă supuneţi lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre."(Evrei 13,17) scria el credincioşilor ieşiţi dintre evrei, iar cititorilor epistolei către Tesaloniceni le spunea: "Vă rugăm fraţilor, să aveţi luare aminte pentru cei ce se ostenesc între voi, pentru cei ce vă ocârmuiesc întru Domnu" (I Tesaloniceni 5,12).

La poruncile Sfintei Scripturi se adaugă învăţătura sfinţilor Părinţi. Credincioşilor din vremea sa, Sfântul Ignatie al Antiohiei le dădea următoarea îndrumare: "Ascultaţi toţi de episcop ca de Hristos,

Scanned with OKEN Scanner

iar de preoţi ca de apostoli. Fără episcop nimeni să nu facă ceva din cele ce ţin de domeniul bisericesc. Unde este Episcopul, acolo trebuie să fie şi ceata credincioşilor". Iar cu un alt prilej: "Pe cel ce este rânduit de Dumnezeu pentru cârmuirea casei sale, trebuie să-l primim ca pe stăpânul ce l-a trimis". La fel statorniceşte pentru toate vremurile şi generaţiile de creştini Sfântul Ciprian, care afirma că: "cine nu este cu episcopul nu este nici în Biserică".

Într-adevăr, ierarhia Bisericii este coloana vertebrală a trupului lui Hristos, este la fel ca acel stâlp de foc care luminează poporul ales în drumul său spre ţara Canaanului. Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie, deopotrivă stabilesc legea că mirenii credincioşi, ca să poată afla adevărul Mântuitor şi a nu greşi în materie de credinţă, trebuie să asculte de Biserică. Pe răzvrătiţi, pe nesupuşii rânduielii lui Dumnezeu, Iisus Hristos îi aşează în rândurile celor mai păcătoşi. "Cel ce nu ascultă nici de Biserică să-ţi fie ca un păgân şi vameş". (Matei 18,17)

Se impune ca o necesitate reamintirea acestor învăţături pentru faptul că în vremea noastră, ca şi în curgerea veacurilor din era creştină, s-au aflat oameni care tăgăduiesc supunerea faţă de autoritatea bisericească. Din neştiinţă, din orbire sufletească sau din interese străine de dorul mântuirii, toţi ereticii învaţă că nu e trebuinţă de preoţi, că ei n-au un har deosebit de al celorlalţi creştini, că adevărul se află în Biblie, unde fiecare îl poate descoperi, cu luminile ce-i vin de sus. Mare rătăcire... Sfântul Apostol Pavel îi numeşte pe aceşti oameni "răzvrătiţi, grăitori în deşert şi înşelători, cărora trebuie să li se închidă gura ca unora ce răzvrătesc case întregi, învăţând, prin câştig urât, cele ce nu se cuvin"(Tit 1,10-11).

Ca să dovedim răutatea şi păcatul, ereticilor care hulesc împotriva preoţimii vom aminti cazul îngrozitor al unor "sectari", din vremea lui Moise şi Aron. Trei bărbaţi din sânul poporului biblic au uneltit împotriva căpeteniilor religioase care-i conduceau pe evrei spre pământul făgăduinţei şi au grăit: "Destul! Toată obştea şi toţi ce-i ce o alcătuiesc sunt sfinţi şi Domnul este între dânşii... Pentru că vă socotiţi voi mai presus de adunarea Domnului". Răzvrătiţii, după nume Core,

Scanned with OKEN Scanner

Datan şi Abiron, s-au răsculat împotriva lui Moise şi Aron, dar cartea Sfântă ne precizează că ei s-au adunat "împotriva Domnului". Pedeapsa înfricoşată care a dat-o Dumnezeu celor trei pizmăreţi a fost că pământul s-a deschis la porunca Celui Preaînalt şi rebelii au fost înghiţiţi de vii: "Şi şi-a deschis pământul gura şi i-a înghiţit pe ei şi casele lor şi toată averea lor" (Numerii 16,32).

Un exemplu pe cât de vechi, pe atât de lămurit este că cel ce nesocoteşte pe unşii Domnului săvârşeşte un mare păcat.

De aceea Biserica Ortodoxă Română, împreună cu slujitorii ei veghează necontenit la păstrarea neştirbită a învăţăturii adevărate a Mântuitorului Iisus Hristos, pe care strămoşii şi înaintaşii noştri au trăit-o cu evlavie şi au păzit-o cu sfinţenie. Ascultarea de Biserică e o datorie sfântă a fiecărui credincios, pentru că se păstrează, prin slujitorii săi rânduiţi adevărul pe care ei îl propovăduiesc. De aici se înţelege că trebuie să se dea ascultare şi îndrumărilor slujitorilor Bisericii, întrucât aceştia nu vorbesc de la ei, ci din Evanghelia Domnului Hristos, pentru că Iisus Mântuitorul le-a spus Sfinţilor Apostoli, deci şi slujitorilor bisericeşti de azi, care sunt urmaşii lor, aşa cum ne mărturiseşte Sfântul Apostol şi Evanghelistul Matei: "Nu voi sunteţi care vorbiţi ci Duhul Tatălui vostru care grăieşte întru voi". (Matei 10,20) Şi mai mult decât atât, slujitorii sfintelor altare, după o pregătire temeinică, primesc prin hirotonie, darurile Sfântului Duh de a învăţa, de a conduce şi de a sfinţi pe credincioşi. De aceea, orice preot este răspunzător de păstorirea turmei sale, având îndatorirea permanentă de a păstra şi întări unitatea fiilor duhovniceşti încredinţaţi, prin aceasta îndeplinind voia lui Hristos, care s-a rugat ca toţi "să fie una" (Ioan 17,11). Căci, "Hristos cel Unul îi ţine pe toţi credincioşii uniţi în sine ca într-un trup duhovnicesc prin preoţii săi, uniţi cu aceeaşi credinţă şi slujire a lui. Acest rol de primă importanţă l-au jucat preoţii noştri în viaţa poporului român de-a lungul întregii lui istorii", aşa cum sublinia regretatul Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloaie.

Credincioşii adevăraţi, cinstesc după cuviinţă pe preoţi, pentru harul preoţiei care li s-a împărtăşit prin punerea mâinilor arhiereului

Scanned with OKEN Scanner

asupra capului lor. Pentru aceasta găsim temei, mai întâi în Vechiul Testament, unde se dă această povățuire: "Din tot sufletul tău, teme-te de Domnul şi pe toți preoții lui cinsteşte-i" (Eclesiastul 7,30). Tot în legătură cu cinstirea şi dragostea, datorată slujitorilor Bisericii care sunt Părinții duhovniceşti ai credincioşilor această rugăminte, care, de fapt, este o îndrumare, dar şi o poruncă. "Şi pentru lucrarea lor, să-i socotiți pe ei vrednici de dragoste prisositoare" (1 Tesaloniceni 5,13).

În ceea ce priveşte ascultarea credincioşilor față de păstorii lor duhovniceşti, Sfântul Apostol Petru îndrumează spunând: "Tot aşa şi voi, fiii lor duhovniceşti, ascultați pe preoții voştri; şi toți, unii față de alții, îmbrăcați-vă întru smerenie, pentru că Dumnezeu celor mândrii le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har" (1 Petru 5,5). Iată că şi de aici se vede clar datoria credincioşilor de a asculta povățuirile păstorilor duhovniceşti, că cei ce au misiunea sfântă să poarte de grijă de sufletele lor, mijlocind pentru ei la Dumnezeu pentru ajutorul în cele bune şi folositoare, totodată fiecare preot având şi el datoria să se roage, pentru păcatele tuturor, şi pentru iertarea lor ca pentru ale sale. De asemenea, membrii Bisericii, pe lângă respectul cuvenit, ce trebuie să-l dovedească față de păstorii lor au datoria să se roage pentru ocârmuitorii duhovniceşti, adică ierarhia bisericească, dar şi pentru conducătorii neamului, pentru că toți suntem frați în credință.

În acest sens, cuvântul Sfintei Scripturi, prin Sfântul Apostol Pavel, sfătuieşte: "Vă îndemn deci, înainte de toate, să faceți cerere, rugăciuni, mijlociri, mulțumiri pentru toți oamenii, pentru cârmuitori şi pentru toți care sunt în înalte dregătorii, ca să petrecem viață paşnică şi liniştită întru toată cuvioşia şi bună cuviința, că acesta este lucru bun şi primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, care voieşte ca toți oamenii să se mântuiască şi la cunoştința adevărului să vină" (1 Timotei 2,1-4).

Din cele prezentate se poate vedea lămurit că ascultarea de Biserică este o îndatorire de seamă a credincioşilor, fiindcă ea este "stâlp şi temelie a adevărului". Din această ascultare reiese clar şi cinstirea ce trebuie să o dovedească, prin fapte, fiii Bisericii față de slujitorii ei, ca cei ce sunt urmaşi ai Sfinților Apostoli şi

Scanned with OKEN Scanner

propovăduitorii învățăturii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care se păstrează în toată integritatea şi puritatea ei numai în "una, sfântă, sobornicească şi apostolească Biserică", aşa cum mărturisim în Simbolul credinței.

8. ÎNSEMNĂTATEA SĂRBĂTORILOR DE PESTE AN; SĂRBĂTORI ÎNCHINATE SFINȚILOR MILITARI

"Bucurați-vă cu cei ce se bucură".

(Romani 12, 5)

8.1. Sărbători de peste an, fixe şi cu dată variabilă

"Nimeni nu-şi ia cinstea aceasta, ci dacă este chemat de Dumnezeu"

(Evrei 5, 4)

Faptele mari din viața popoarelor şi a instituțiilor trebuie memorate şi cinstite. Zilele în care se pomenesc asemenea fapte se numesc sărbători. Biserica având un trecut de aproape două mii de ani a avut de purtat lupte grele din care a ieşit totdeauna biruitoare. În amintirea marilor evenimente din viața sa şi a marilor personalități care au condus-o la biruință cu ajutorul lui Dumnezeu, Biserica are zile de sărbătoare. Sărbătorile mari creştine îşi au începutul din timpul înființării Bisericii. Mântuitorul Hristos a dat El însuşi Sfinților Apostoli pildă şi învățătură cum să serbeze Paştele.

Biserica Ortodoxă are două feluri de sărbători:

- sărbători Împărăteşti, care amintesc întâmplări din viața Mântuitorului Hristos şi a Sfintei Fecioare Maria, în număr de 12;
- sărbători ale sfinților.

Ele se împart în: sărbători cu dată fixă şi sărbători cu dată schimbătoare. Sărbători fixe se numesc cele care se țin totdeauna în aceeaşi zi a lunii. Sărbătorile Împărăteşti cu dată fixă sunt următoarele:

- Naşterea Domnului, la 25 decembrie;
- Tăierea Domnului împrejur, la 1 ianuarie;
- Botezul Domnului, la 6 ianuarie;

Scanned with OKEN Scanner

- Întâmpinarea Domnului, la 2 februarie;
- Buna Vestire, la 25 martie;
- Schimbarea la Față, la 6 august;
- Adormirea Maicii Domnului (Patroana spirituală a marinarilor), la 15 august;
- Naşterea Maicii Domnului, la 8 septembrie;
- Înălțarea Sfintei Cruci, la 14 septembrie;
- Intrarea în Biserică a Maicii Domnului, la 21 noiembrie.

Tot fixe sunt şi sărbătorile sfinților din care cele mai însemnate sunt:

- Sfântul Vasile cel Mare, la 1 ianuarie;
- Sfântul Ioan Botezătorul, la 7 ianuarie;
- Sfinții Trei Ierarhi Vasile cel Mare, Grigore Teologul şi Ioan Gură de Aur, la 31 ianuarie;
- Sfântul Mare Mucenic Gheorghe (Patronul spiritual al trupelor de uscat), la 23 aprilie;
- Sfinții Împărați Constantin şi Elena, la 21 mai;
- Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul, la 24 iunie;
- Sfinții Apostoli Petru şi Pavel, la 29 iunie;
- Sfântul Prooroc Ilie (Patronul spiritual al aviatorilor), la 20 iulie;
- Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul, la 29 august;
- Sfânta Cuvioasă Paraschiva, la 14 octombrie;
- Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, la 26 octombrie;
- Sfinții arhangheli Mihail şi Gavril, la 8 noiembrie;
- Sfântul ierarh Nicolae, la 6 decembrie.

Sărbători cu dată schimbătoare sunt cele care se schimbă după sărbătoarea Paştelui şi sunt următoarele:

- Paştele sau Învierea Domnului, care se serbează în cea dintâi duminică după luna plină, în urma echinocțiului de primăvară. El cade între 22 martie şi 25 aprilie;
- duminica Floriilor, sau duminica intrării triumfale a lui Hristos în Ierusalim;
- Joia sau Vinerea cea Mare, din săptămâna dinaintea Paştelui, în amintirea aşezării tainei Sfintei Împărtăşanii şi a răstignirii Domnului;

Scanned with OKEN Scanner

- Izvorul Tămăduirii, care serbează vinerea de după Paşte;
- Înălţarea Domnului, la 40 de zile după Paşte;
- Pogorârea Sfântului Duh, sau Rusaliile la 10 zile după Înălţare, sau la 50 de zile după Paşte.

În toate zilele acestea trebuie să încetăm lucrul, să mergem la Biserică, să ne odihnim trupeşte şi să ne recreem sufleteşte, prin citirea de cărţi religioase, prin conversaţii pioase şi prin săvârşirea de fapte de milostenie. În afară de sărbătorile bisericeşti mai sunt şi unele sărbători cu caracter religios, pe care Biserica nu le aprobă, ci chiar le condamnă. Asemenea sărbători sunt: Marţile şi Joile după Paşti, care se ţin spre a ferii viile şi holdele de grindină; Foca, spre a apăra de foc casa şi lucrurile, etc. Originea acestor sărbători este în cea mai mare parte, păgânească, iar a unora necunoscută. Ele se ţin, mai ales de populaţia de la sate şi se întemeiază pe superstiţiile sau credinţa deşartă, care slăbeşte şi subminează adevărata credinţă în Dumnezeu, singura raţională şi folositoare din toate punctele de vedere.

8.2. Sărbătorile închinate sfinţilor militari (ostaşi)

"Prin Sfinţii care sunt pe pământul Lui, minunată a făcut Domnul toată viaţa întru ei".

(Psalmi 15, 3)

- Sfântul Mare Mc. Teodor Stratilat din Eracleea, (+320), 8 februarie;
- Sfântul Mare Mc. Teodor Tiron din Evhaita - Pont, (+304), 17 februarie;
- Sfântul Mare Mc. Sebastian Stratilatul din Roma, (+306), 26 februarie;
- Sfinţii 40 Mucenici din Sevastia, (+320), 9 martie;
- Sfântul Mare Mc. Gheorghe din Capadochia, (+303), 23 aprilie;
- Sfântul Mare Mc. Anatolie Stratilat, (+303), 23 aprilie;
- Sfântul Mare Mc. Protoleon Stratilatul, (+303), 23 aprilie;
- Sfântul Mare Mc. Sava Stratilat, (+272), Pasicrat şi Valention din Durostolum (+305), 24 aprilie;
- Sfântul Mare Mc. Varvar Ostaşul, (sec IV), 6 mai;

Scanned with OKEN Scanner

- Sfinții Mari Împărați Constantin și Elena, 21 mai;
- Sfinții Mari Mc.. Ion, Meletie, Ștefan Stratilatul (sec II), 24 mai;
- Sfântul Mare Mc. Iuliu Veteranul din Durostolum (+297), 27 mai;
- Sfinții Mari Mc. Nicandru și Marcian din Durostolum, (+298), 8 iunie;
- Sfântul Mare Mc. Ion Ostașul (sec III), 12 iunie;
- Sfântul Mare Mc. Isihie din Durostolum, (+297), 15 iunie;
- Binecredinciosul Voievod Ștefan Cel Mare și Sfânt, (+1504), 2 iulie;
- Sfântul Mare Mc. Andrei Stratilat, (altul), 12 iulie;
- Sfântul Emilian din Durostolum, (+362), 18 iulie;
- Sfântul Mare Mc. Eustatie din Ancira, (+303-305), 28 iulie;
- Sfântul Mare Mc. Ioan Ostașul (sec IV), 30 iulie;
- Sfântul Evdochin din Capadochia (sec IX), 31 iulie;
- Sfântul Mare Mc. Evsignie din Antiohia, (sec IV), 5 august;
- Sfântul Mare Mc. Lucie Ostașul, 14 august;
- Sfântul martir Constantin-Vodă Brâncoveanu, 16 august;
- Sfântul Mare Mc. Evtihian și Andrei Stratilat, (+303-305), 19 august;
- Sfântul Corneliu Sutașul, (Apostol din cei 70), 13 septembrie;
- Sfântul Longin Sutașul, (sec I), 16 octombrie;
- Sfântul Mare Mc. Ieraclie Ostașul (sec III), 22 octombrie;
- Sfântul Mare Mc. Dimitrie, Izvorâtorul de mir, (+303), 26 octombrie;
- Sfântul Mare Mc. Nestor, (+303), 27 octombrie;
- Sfinții Mari Mc. Agapie și Eudoxie din Sevastia, (sec IV), 2 noiembrie;
- Sfântul Mare Mc. din Egipt, (+304), 11 noiembrie;
- Sfântul Mare Mc. Dasie (Dasius) din Durostolun, (sec IV), 20 noiembrie;
- Sfântul Mare Mc. Mercurie, (sec III), 24 noiembrie;
- Sfântul Mare Mc. Porfirie Stratilat, (+305), 25 noiembrie;
- Sfântul Mare Mc. Iacob Persul, (+421), 27 noiembrie.

Scanned with OKEN Scanner

8.3. Calendarul cu sfinții militari din an prăznuiți de Biserica Ortodoxă a răsăritului

1. ACACHIE din Fenicia (+274), mc., ostaş, moarte prin sabie, 1 martie.

2. ACACHIE din Nicomidia (+303), mc., sutaş, moarte prin sabie, 7 mai.

3. ACACHIE din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheț, 9 martie.

4. ACHIDIN din Nicomidia (+303), mc., ostaş, moarte prin sabie, 20 aprilie.

5. ACHIDIN din Persia (+341-345), mc., ostaş, slujitor la curtea regelui pers. Sopor II, moarte prin foc, 2 noiembrie.

6. ADRIAN din Nicomidia (+303-305), mc., general, moarte prin foc, 26 august.

7. AETIU din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheț, 9 martie.

8. AFTONIE din Persia (+341-345), mc., slujitor regesc, moarte prin sabie, 2 noiembrie.

9. AGAPIE (-), mc., ostaş, moarte prin foc, 3 noiembrie.

10. AGHIU din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheț, 9 martie.

11. AGLAIE din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheț, 9 martie.

12. AHAZ dreptul (+728), regele Iudeii, moarte naturală, 1 aprilie.

13. ALEXANDRU din Cordam (+303-305), mc, ostaş, moarte prin foc, 10 iunie.

14. ALEXANDRU din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheț, 9 martie.

15. ALEXANDRU NEVSKI (+1263), cneazul ruşilor, moarte naturală, 30 august.

16. ALEXANDRU romanul (+303-305), mc., ostaş, moarte prin sabie, 9 august.

Scanned with OKEN Scanner

17. ANATOLIE stratilatul (+303), mc., ofițer, moarte prin sabie, 23 aprilie.

18. ANDREI din Mesopotamia (+250), mc, ostaş, ucis cu pietre, 18 mai.

19. ANDREI stratilatul (+303-305), mc., ostaş, moarte prin sabie, 19 august.

20. ANICHIT din Nicomidia (+305), mc., ofițer, moarte în cuptor înroşit, 12 august.

21. ANTONIE din Lituania (+1347), mc., ofițer, spânzurat, 14 aprilie.

22. ANTONIN din Nicomidia (+303), mc., ostaş, moarte prin foc, 9 august.

23. APOLO (+303), mc., slujitor împărătesc, moarte prin sabie, 21 aprilie.

24. ARETA din Negron - Arabia (+523), mc, voievod, ucis, 24 octombrie.

25. ARIAN din Egipt (+303), mc., slujitor împărătesc, înecat, 14 decembrie.

26. ARSENIE cel Mare (+449), cuv., slujitor împărătesc, moarte naturală, 8 mai.

27. ARSENIE din Satro (sec IX), cuv., comandantul flotei împărăteşti, moarte naturală, 13 noiembrie.

28. ATANASIE din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheț, 9 mai.

29. ATTIC (-), mc., ostaş, moarte prin foc, 3 noiembrie.

30. AVXENTIE cel din munte (+470), cuv., ostaş, moarte naturală, 14 februarie.

31. AZI făcătorul de minuni (+303-305), mc., ostaş, moarte prin sabie, 19 noiembrie.

32. CALIST din Amona (+845-847), mc., ofițer, înecat, 6 martie.

33. CALISTRAT din Cartagena (+304), mc., ostaş, moarte prin sabie, 27 septembrie.

Scanned with OKEN Scanner

34. CANDIT din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

35. CHESARIE din Nicomidia (+303), mc., ostaş, moarte prin sabie, 20 aprilie.

36. CHINDEAS (CÎNDEA) din Dunostonim (+303), mc., ostaş, moarte prin sabie, 20 noiembrie.

37. CHIRIAC, fratele Sf. Orentie (+303-305), mc., ostaş, moarte prin sabie, 25 iunie.

38. CLAUDIE din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

39. CLAUDIE din Roma (+283), mc., ofiţer, înecat, 19 martie.

40. CLEONIC din Pont (+304), mc., ostaş, răstignit, 3 martie.

41. CODRAT (+274), mc., ostaş, moarte prin sabie, 4 martie.

42. CODRAT (+303), mc., slujitor împărătesc, moarte prin sabie, 21 aprilie.

43. CONSTANTIN CEL MARE (+337), binecredincios, împărat, moarte naturală, 21 mai.

44. CONSTANTIN din Amarea (+845-847), mc., ofiţer, înecat, 6 martie.

45. CORNELIE sutaşul (sec I), ap. din cei 70, ostaş, moarte naturală, 13 septembrie.

46. CRISTOFOR din Nicomidia (+303), mc., ostaş, moarte prin foc, 20 aprilie.

47. DADA din Dunstonim (+286), mc., ostaş, moarte prin sabie, 28 aprilie.

48. DASIE din Dunstonim (+303), mc., ostaş, moarte prin foc, 20 noiembrie.

49. DIMITRIE izvorâtorul de mir (+303), mc., guvernator Tesalonic, ucis cu sulița, 26 octombrie.

50. DOMNOS din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

51. DOROTEI din Nicomidia (+287), mc., dregător, moarte prin sabie, 28 decembrie.

Scanned with OKEN Scanner

52. ECAIT din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

53. EFREM din Antiohia (sec VI), cuv., general, moarte naturală, 7 martie.

54. ELEFTERIE cubicularul (+304), mc., slujbaş împărătesc, moarte prin sabie, 4 august.

55. ELPIDIFOR din Persia (+341-345), mc., slujitor la curtea regală, moarte prin sabie, 2 noiembrie.

56. EMILIAN din Dunstanim (+362), mc., ostaş, moarte prin foc, 18 iulie.

57. ERMIA din Comani (sec II), mc., ostaş, moarte prin sabie, 31 mai.

58. ERMOGHEN atenianul (+313), mc., slujbaş împărătesc, înecat, 10 noiembrie.

59. EROS din Anatolia (+303-305), mc., ostaş, 25 iunie.

60. EUDOXIE (sec III), mc., ostaş, moarte prin foc, 3 noiembrie.

61. EVCARPION din Nicomidia (+300), mc., ostaş, ars în cuptor, 18 mai.

62. EVDOCHIM din Carpadochia (sec IX), general, moarte naturală, 31 iunie.

63. EVDOXIE (+303), mc., dregător, moarte prin sabie, 6 septembrie.

64. EVENTIE din Antiohia (sec IV), mc., ostaş, moarte prin sabie, 9 octombrie.

65. EVGARF din Egipt (+313), mc., slujitor împărătesc, moarte prin sabie, 10 decembrie.

66. EUNICHIE din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

67. EVSIGNIE din Antiohia (+362), mc., ostaş, moarte prin sabie, 5 august.

68. EVSTATIE din Lituania (+1347), mc., ofiţer, spânzurat, 14 aprilie.

Scanned with OKEN Scanner

69. EVSTRATIE din Anavachia (+304), mc., cârmuitor de cetate, ucis în cuptor înroşit, 13 decembrie.

70. EVSTARTIE din Pecersca (+1097), mc., ofiţer, împuns cu sulița, 28 martie.

71. EVTIHIE din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

72. EXACUSTODIAN din Efes (+250), mc., ofiţer, îngropat de viu, 4 august.

73. FARMACHIE din Anatolia (+303-305), mc., ostaş, moarte prin sabie, 25 iunie.

74. FAUST (+303-305), mc., ostaş, moarte prin sabie, 12 iulie.

75. FILOCTIMON din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

76. FIRM din Anatolia (+303-305), mc., ostaş, 12 iunie.

77. FLAVIU din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

78. FOTINOS (+66), mc., general, jupuit de viu, 26 februarie.

79. GAIE din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

80. GHEORGHE din Capadochia (+303), mc., mare comandant de oşti, moarte prin sabie, 23 aprilie.

81. GORAIE din Capadochia (+314), mc., ofiţer, moarte prin sabie, 3 ianuarie.

82. GORGONIE din Nicomidia (+287), mc., dregător împărătesc, înecat, 28 decembrie.

83. GORGONIE din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

84. GRIGORIE din Segataria (+766), mc., ostaş, mort în surghiun, 28 noiembrie.

85. HERACLIE din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 28 noiembrie.

86. IOAN DAMASCHIN din Siria (+749), cuv., mare dregător, moarte naturală, 4 decembrie.

Scanned with OKEN Scanner

87. IOAN din Segataria (+764), mc., ostaş, mort în surghiun, 28 noiembrie.

88. IOAN din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

89. IOAN din Lituania (+1347), mc., ofiţer, spânzurat, 14 aprilie.

90. IOAN ostaşul (sec IV), mc., bogat, 30 iulie.

91. ION ostaşul, moarte naturală, 12 iunie.

92. ION stratilatul (sec II), mc., 24 mai.

93. IPATIE (+73), mc., ostaş, ucis cu xxxxx, 18 iunie.

94. IPOLIT din Roma (+258), mc., ostaş, moarte prin sabie, 10 august.

95. IRINA din Constantinopol (sec IX), împărătească, moarte naturală, 13 august.

96. ISICHIE din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

97. ISICHIE singliticul (+303-305), mc., general, înecat, 2 martie.

98. ISTUCARIE (sec III), mc., ostaş, moarte prin foc, 3 octombrie.

99. IUST din Roma (sec IV), mc., ostaş, moarte în cuptor, 14 iulie.

100. JUSTINIAN împăratul Bizanţului (+565), binecredincios, moarte naturală, 2 august.

101. KIRIL din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

102. LAZAR cneazul Serbiei (+1389), mc., moarte prin sabie, 15 iunie.

103. LEON CEL MARE (+474), binecredincios, împărat, moarte naturală, 20 ianuarie.

104. LEONTIE din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

105. LEONTIE din Fenicia (+73), mc., ostaş, ucis în chinuri, 18 iunie.

Scanned with OKEN Scanner

106. LEUCHIE din Britinia (+250), mc., comandant de cetate, moarte prin sabie, 14 decembrie.

107. LISIMAN din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

108. LONGHIN din Anatolia (+303-305), mc., ostaş, 25 iunie.

109. LONGHIN sutaşul (sec I), mc., sutaş, moarte prin sabie, 16 octombrie.

110. LUCA stâlpnicul din Anatolia (sec X), cuv., ostaş, moarte naturală, 11 decembrie.

111. LUCHIAN din Roma (sec I), mc., slujitor împărătesc, moarte prin sabie, 3 iunie.

112. MAIOR (sec IV),mc., ostaş, ucis prin lovituri, 15 februarie.

113. MARCHIAN împăratul Bizanţului (+457), binecredincios, moarte naturală, 17 februarie.

114. MARCIANA (-), împărătească, binecredincioasă, moarte naturală, 27 ianuarie.

115. MARDONIE din Nicomidia (+287),mc., dregător, moarte prin foc, 28 decembrie.

116. MARIN din Persia (+ 270), mc., sfetnic regesc, moarte prin sabie, 6 iulie.

117. MARIN romanul (sec III), mc., sfetnic împărătesc, moarte prin sabie, 16 decembrie.

118. MARTINIAN din Efes (+250), ofiţer superior, moarte naturală, 4 august.

119. MAURICHIE din Siria (+303-305),mc., ofiţer, moarte prin sabie, 21 februarie.

120. MAXIM din Antiohia (sec IV), mc., ostaş, moarte prin sabie, 9 octombrie.

121. MAXIMILIAN din Efes (+250), ofiţer superior, moarte naturală, 4 august.

122. MELITON din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

Scanned with OKEN Scanner

123. MEMNON din Tracia (+304), mc., sutaş, moarte prin foc, 20 august.

124. MERCURIE (sec III),mc., general, moarte prin sabie, 25 noiembrie.

125. MERTIE (+303), mc., ofiţer, ucis în bătăi, 12 ianuarie.

126. METODIE (+885), cuvios, general, moarte naturală, 11 mai.

127. MIGDONIE din Nicomidia (+287), mc., dregător, îngropat de viu, 28 decembrie.

128. MIHAIL voievodul Cernigovului (+1244), mc., moarte prin sabie, 20 septembrie.

129. MIL din Persia (+341),mc., ostaş, ucis, 10 noiembrie.

130. MINA (+303-305), mc., ostaş, moarte prin sabie, 10 iulie.

131. MINA ateńianul (+315), mc., slujitor împărătesc, spânzurat, 10 decembrie.

132. MINA din Egipt (+304), mc., ostaş, moarte prin sabie, 11 noiembrie.

133. NICANDRU din Ieiria (+303-305), general, moarte prin sabie, 8 iunie.

134. NICHITA (sec III), mc., general, moarte prin sabie, 25 noiembrie.

135. NICOLAE din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

136. NICOLAE monahul (sec IX), cuv., ofiţer, moarte naturală, 24 decembrie.

137. NICTOPOLION (sec III), mc., ostaş, moarte prin foc, 3 noiembrie.

138. NIL din Constantinopol (sec V), cuv., mare dregător, moarte naturală, 14 ianuarie.

139. ORENTIE din Anatolia (+303-305), mc., ostaş, 25 iunie.

140. OREST din Anavachia (+304), mc., ostaş, ucis pe pat înroşit, 13 decembrie.

Scanned with OKEN Scanner

141. PACTOBIE (sec III), mc., ostaş, moarte prin foc, 3 noiembrie.

142. PAHOMIE CEL MARE egipteanul (+346), cuv., ostaş moarte naturală, 15 mai.

143. PAMFILION (+303-305), mc., ostaş, ucis în bătăi 17 mai.

144. PANFAMIR (+303-305), mc., ostaş, ucis în bătăi 17 mai.

145. PASICRAT din Misia (+302), mc., ostaş, moarte prin sabie, 24 aprilie.

146. PAULIN din Italia (+431), cuv., mare dregător, moarte naturală, 23 ianuarie.

147. PAVEL din Mesopotamia (+350), mc., ostaş, ucis cu pietre, 18 mai.

148. PETRU din Galatia (sec IX), cuv., ofițer, moarte naturală, 9 octombrie.

149. PLACILA din Bizant (sec IV), binecredincios, împărat, moarte naturală, 14 septembrie.

150. POLIEUCT din Meletia (+255), mc., ofițer, moarte prin sabie, 9 ianuarie.

151. POPLIE din Eufrat (+380), cuv., dregător, moarte naturală, 25 ianuarie.

152. PORFIRIE (-), mc., sutaş, moarte prin sabie, 10 februarie.

153. PRISC din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheț, 9 martie.

154. PROCOPIE din Ierusalim (+303), mc., ofițer, moarte prin sabie, 8 iulie.

155. PROTOLEON stratilatul (+303), mc., ofițer, moarte prin sabie, 23 aprilie.

156. PULGHERIA din Constantinopol (+453), binecredincios, împărat, moarte naturală, 10 septembrie.

157. SAKEROON din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheț, 9 martie.

Scanned with OKEN Scanner

158. SAVA stratilatul (+272), mc., ofițer, înecat, 24 aprilie.

159. SAVATIE (+278), mc., ofițer, moarte prin sabie, 19 septembrie.

160. SAVEL din Persia (+362), mc., ambasador regesc, moarte prin sabie, 17 iunie.

161. SEBASTIAN din Roma (+288), mc., ofițer, ucis în chinuri, 18 decembrie.

162. SEBASTIAN stratilatul din Roma (-), general, jupuit de viu, 26 februarie.

163. SEVER din Tracia (+304), mc., sutaș, moarte prin sabie, 20 august.

164. SEVERIAN din Sevastia (+320), mc., ostaș, moarte prin îngheț, 9 martie.

165. SIMEON din Athos (+1199), cuv., voievodul Serbiei, moarte naturală, 14 ianuarie.

166. SIMEON din Constantinopol (sec X), mare dregător, moarte naturală, 9 noiembrie.

167. SISINIE din Sevastia (+320), mc., ostaș, moarte prin îngheț, 9 martie.

168. SMARAGD din Sevastia (+320), mc., ostaș, moarte prin îngheț, 9 martie.

169. SOLOHON din Egipt (+303-305), mc., ostaș, moarte în chinuri, 17 mai.

170. SOSTEN (+766), ostaș, mort în surghiun, 28 noiembrie.

171. STEFAN țarul Serbiei (+1331), mc., ucis în temniță, 11 noiembrie.

172. STEFAN stratilatul (sec II), mc., 24 mai.

173. STRATONIC (+274), mc., ostaș, moarte prin sabie, 4 martie.

174. TARAH (+304), mc., ostaș, ucis în chinuri, 12 octombrie.

175. TEODOR din Palestina (+850), mc., slujitor împărătesc, ucis în temniță, 27 decembrie.

Scanned with OKEN Scanner

176. TEODOR stratilat din Pont (+320), mc., general, moarte prin sabie, 8 februarie.

177. TEODOR TIRON din Pont (+304), mc., ostaş, moarte prin foc, 17 februarie.

178. TEODOSIE CEL MARE (+395), binecredincios, împărat, moarte naturală, 17 ianuarie.

179. TEODOSIE CEL TÂNĂR (+450), binecredincios, împărat, moarte naturală, iulie.

180. TEODUL (+73), mc., ostaş, ucis cu securea, 18 iunie.

181. TEODUL din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

182. TEODUL din Constantinopol (sec IV), cuv., dregător, moarte naturală, 3 decembrie.

183. TEOFANA din Constantinopol (+893), binecredincioasă, împărătească, moarte naturală, 16 decembrie.

184. TEOFIL din Amoreea (+845-847), mc., ofiţer, înecat, 6 martie.

185. TEOFIL din Capadochia (+288-300), mc., dregător. moarte prin sabie, 6 februarie.

186. TEOFIL din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

187. TEONA din Nicomidia (+303), mc., ostaş, moarte prin foc, 20 aprilie.

188. TEOPIST (+120), mc., ofiţer, moarte prin foc, 20 aprilie.

189. TOMA din Grecia (sec X), cuv., ostaş, moarte naturală, 7 iulie.

190. TROFIM din Nicomidia (+300), mc., ostaş, ars în cuptor, 18 martie.

191. UAR din Egipt (+304), mc., ostaş, ucis în chinuri, 19 octombrie.

192. UPRASIAN din Nicomidia (+295), mc., general, moarte prin foc, 9 martie.

Scanned with OKEN Scanner

193. URSICHIE (sec III), mc., ofiţer, moarte prin sabie, 14 august.

194. VALENT din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

195. VALENTIN din Misia (+302), mc., ostaş, moarte prin sabie, 24 aprilie.

196. VALERIU din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

197. VAPTOS (-), mc., sutaş, moarte prin sabie, 10 februarie.

198. ZINON din Capadochia (sec IV), cuv., ofiţer, moarte naturală, 10 februarie.

199. ZOSIMA din Antiohia (sec II), mc., ostaş, ucis cu securea, 19 iunie.

200. XANTIE din Sevastia (+320), mc., ostaş, moarte prin îngheţ, 9 martie.

Sfinţii militari mucenici arătaţi în vieţile sfinţilor numai după numărul lor:

9 mai, 200 mucenici ostaşi cu Sf. Hristofor, ucişi prin sabie.
21 iunie, 20 mucenici păzitori la temniţă cu Iulie preotul.
8 iulie, mucenici, două cete de soldaţi şi mulţi alţii cu Sf. Procopie, ucişi prin sabie.
23 iulie, mucenici, ostaşi prizonieri cu Împ. Nichifor, ucişi prin sabie.
6 septembrie, 1104 mucenici ostaşi, ucişi prin sabie.
19 noiembrie, 150 mucenici ostaşi, ucişi prin sabie.
19 noiembrie, 12 mucenici ostaşi, ucişi prin sabie.
20 noiembrie, 3 mucenici ostaşi, ucişi prin sabie.

Numărul sfinţilor militari mucenici a fost mult mai mare. Ştim de exemplu, că Împăratul Procopie al Bizanţului a fost prins de bulgari cu cea mai mare parte din ostaşii săi şi toţi au fost ucişi, dar nu se ştie numărul lor. Şi astfel de exemple sunt multe.

Scanned with OKEN Scanner

8.4 Explicarea semnelor puse înaintea zilelor anului pentru arătarea praznicelor (sărbătorilor) Împărăteşti şi ale tuturor Sfinţilor

Praznicele sunt împărţite în: praznice mari, de mijloc şi mici. Sărbătorile cu ţinere obştească sunt însemnate în calendar cu cruce (+) roşie. Creştinul trebuie să cunoască sărbătorile cu ţinere obştească, spre a le da cinstirea cuvenită atunci când Biserica le sărbătoreşte, pentru că: << acel ce se roagă odată cu Biserica se roagă în felul cel mai folositor >> (Fer. Augustin).

(+) - arată praznicele mari închinate: Sfintei Treimi, Mântuitorului, Sf. Duh, Născătoarei de Dumnezeu; sărbătorile închinate Înaintemergătorului (naşterea şi tăierea capului) şi a Sfântului Petru şi Pavel, la care se face priveghere mare;

+) - arată praznicele de mijloc ale Sfinţilor, la care se face priveghere;

+ - arată praznicele de mijloc la care nu se fac privegheri, ci se caută numai polideu;

X) - arată praznicele mici, care au doxologie mare;

X - arată praznicele mari, care au slujba pe şase.

8.5. Calendarul (Sinaxarul) Creştin Ortodox

Sinaxarul este înşirarea sărbătorilor cu dată fixă, pe luni şi pe zile. Sărbătorile care depind de Sfintele Paşti, ca şi Duminicile dinainte şi cele de după Paşti, Înălţarea Domnului, Pogorârea Sfântului Duh, Sfânta Treime, au data schimbătoare, după cum cad Sfintele Paşti. Toate sărbătorile formează calendarul din fiecare an.

După cum se ştie, Biserica şi-a rânduit sărbătorile în calendarul din vremea când ea s-a răspândit în lume şi anume în calendarul numit "Iulian", după Împăratul roman Iulius Cezar, în timpul căruia la anul 46 înainte de Hristos, calendarul acesta a fost întocmit şi pus în aplicare. În calendarul iulian, anul e socotit 365 zile. Dar anul ceresc este mai mare cu 5 ore şi ceva (48 minute,

Scanned with OKEN Scanner

45 secunde şi 98 sutimi). De aceea, la patru ani se adaugă câte o zi în luna februarie, care avea în acel an (bisect) 29 zile.

Numai că acest adaos, de câte 6 ore pe an, era mai mare cu 11 minute, 14 secunde şi 2 sutimi decât anul ceresc solar şi aşa, calendarul iulian rămânea în urmă cu această diferenţă, care adăugându-se an de an, în 128 ani făcea o zi întârziere.

La Sinodul I Ecumenic de la Niceea, (325) diferenţa era de trei zile. Sfinţii Părinţi au îndreptat atunci calendarul iulian, fixând echinocţiul de primăvară la 21 martie, în loc de 24, cât ajunsese cu cele trei zile de întârziere. Dar nu s-au luat măsuri pentru îndreptarea întârzierii în viitor.

Aşa că, la 1582, când s-a îndreptat calendarul de către romano-catolici (= calendarul gregorian), întârzierea era de 10 zile. Cum bisericile ortodoxe nu au îndreptat calendarul iulian odată cu romano-catolicii, întârzierea a ajuns după anul 1900 la 13 zile, încât echinocţiul real era la 8 martie în loc de 21 martie. Statele răsăritene au adoptat şi ele calendarul îndreptat în vigoare cu statele apusene. Deosebirea dintre calendarul de stat şi cel bisericesc ortodox, rămas în întârziere evidentă, dădea naştere la multe încurcături şi greutăţi, iar hotărârea de la Niceea asupra Sfintelor Paşti nu se mai respecta de fapt, echinocţiul nemaifiind la 21 martie.

Congresul interortodox de la Constantinopol din 1923, la care au participat delegaţi din mai toate Bisericile Ortodoxe, a recomandat îndreptarea calendarului iulian prin suprimarea celor 14 zile de întârziere (1 octombrie 1923 urma să fie socotită ca 14 octombrie). Cele mai multe biserici ortodoxe au aplicat această hotărâre de îndreptare a calendarului, când a socotit potrivit fiecare Biserică, ultima fiind Patriarhia Bulgară, care a aplicat-o în 1968. Dar fiindcă au mai rămas câteva Biserici Ortodoxe, între care Patriarhia Rusă, Patriarhia Sârbă, Patriarhia Ierusalimului, mănăstirile din Athos, care încă ţin calendarul iulian neîndreptat, - conferinţa interortodoxă de la Moscova (1948) a hotărât ca, până se va aplica aceeaşi măsură de îndreptare de către toate Bisericile Ortodoxe, Sfintele Paşti să se sărbătorească de toate Bisericile la

Scanned with OKEN Scanner

aceeaşi dată, după pascalia veche. Cu privire la sărbătorile cu dată fixă, aceeaşi conferinţă a hotărât că este "obligatoriu pentru cler şi credincioşi să urmeze stilul Bisericii locale, pe teritoriul căreia trăiesc". Prin această măsură, credincioşii ortodocşi români, care merg sau locuiesc în Rusia sau la Ierusalim, ţin sărbătorile cu dată fixă după calendarul iulian neîndreptat (= stilul vechi), în vigoare în acele biserici, iar credincioşii ortodocşi ruşi, care vin la noi sau care locuiesc la Bucureşti unde au biserică, ţin "toate sărbătorile creştineşti de peste an, după calendarul îndreptat, adică pe stil nou, după cum se prăznuiesc aceste sărbători în întreaga Biserică ortodoxă Română".

Această hotărâre este respectată de toate Bisericile Ortodoxe, care au calendar diferit. Ierarhii din Rusia, Serbia, din Patriarhia Ierusalimului au venit la noi şi au slujit cu ierarhii bisericii noastre, iar ierarhii noştri au slujit în bisericile din acele ţări, în dragoste şi înţelegere frăţească, semn că îndreptarea calendarului nu-i "abatere de la credinţă" sau "cădere din dogma ortodoxă", cum susţin unii răzvrătiţi, împotriva disciplinei bisericeşti.

Patriarhia Ierusalimului a comunicat că nu primeşte la Împărtăşire pe clericii (călugării) sau credincioşii care s-au răzvrătit împotriva conducerii legale a Bisericii Ortodoxe Române, pe tema îndreptării calendarului.

Astfel, toţi credincioşii de pe teritoriul Bisericii Ortodoxe Române, indiferent de naţionalitatea lor, au îndatorirea să respecte calendarul îndreptat, în vigoare la noi din 1924, şi să nu sărbătorească cu întârziere, sau de două ori aceleaşi sărbători, ci numai o dată, cu Biserica.

Ascultarea de Biserică, care-i "stâlpul şi temelia adevărului" (I Timotei 3,15; Matei 18,17-18) este datorie de seamă a tuturor credincioşilor, fiind prevăzută şi de Sfintele Canoane (73,74,75 Apostolice 12,15 Cartagina ş.a). Cine nu ascultă de Biserică se exclude singur din obştea mântuirii.

Scanned with OKEN Scanner

8.6. Data Sfintelor Paşti după vechea Pascalie, pe stil nou

1997	27	aprilie	2024	5	mai
1998	19	aprilie	2025	20	aprilie
1999	11	aprilie	2026	12	aprilie
2000	30	aprilie	2027	25	aprilie
2001	15	aprilie	2028	14	aprilie
2002	5	mai	2029	8	aprilie
2003	27	aprilie	2030	28	aprilie
2004	11	aprilie	2031	13	aprilie
2005	1	mai	2032	2	mai
2006	23	aprilie	2033	24	aprilie
2007	8	aprilie	2034	9	aprilie
2008	27	aprilie	2035	29	aprilie
2009	19	aprilie	2036	20	aprilie
2010	4	aprilie	2037	5	aprilie
2011	24	aprilie	2038	25	aprilie
2012	15	aprilie	2039	17	aprilie
2013	5	mai	2040	6	mai
2014	20	aprilie	2041	21	aprilie
2015	12	aprilie	2042	13	aprilie
2016	1	mai	2043	3	mai
2017	16	aprilie	2044	24	aprilie
2018	8	aprilie	2045	9	aprilie
2019	28	aprilie	2046	29	aprilie
2020	19	aprilie	2047	21	aprilie
2021	2	mai	2048	5	aprilie
2022	24	aprilie	2049	25	aprilie
2023	16	aprilie	2050	17	aprilie

<< Sf. Isaac Sinul zice: "Dacă într-o balanță vom pune toate faptele vieții de aici, iar în alta tăcerea vom vedea atunci că tăcerea precumpănește pe toate celelalte" >>

Scanned with OKEN Scanner

<< Sf. Ioan Scărarul zice: "tăcerea, zice el, este mama rugăciunii, întoarce din robia cugetelor, o nesimţită izbândă în fapte bune şi o neîncetată suire la cer" >>
<< Rugăciune pentru aproapele: "Milostive Doamne! Fie voia Ta, care vrea ca toţi să se mântuiască şi să ajungă la înţelegerea adevărului, mântuieşte şi miluieşte pe robul Tău (cutare). Primeşte această dorinţă, a mea, ca pe un strigăt de dragoste poruncită de Tine" >>

Canonizarea Sfântului Siluan Athonitul

Sfântul Siluan, fost stareţ la Sfântul Munte, a trecut în cele veşnice la 24 septembrie 1948.
<< Sfântul Siluan zice: "Ţine-ţi mintea în iad şi nu deznădăjdui" >>
<< Să-l vezi pe Dumnezeu aşa cum este >>
<< Cartea: "Stareţul Siluan" >>.

9. FIINŢA OMULUI: TRUP ŞI SUFLET

"Ce-i va folosi omului dacă va câştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde".

(Matei 16, 26)

9.1. Originea trupului şi a sufletului omenesc

"Şi se va întoarce ţărâna în pământ cum a fost; iar sufletul se va întoarce la Dumnezeu, Care l-a dat"

(Ecl. 12, 7)

Neamul întreg omenesc provine cu trupul material din sămânţa lui Adam; iar sufletul fiecărui om este dat de sus de la Dumnezeu, toţi oamenii provin din prima pereche: Adam şi Eva, pe calea zămislirii şi a naşterii naturale; ştiut însă că Dumnezeu este Creatorul fiecărui om în parte. Binecuvântarea "Creşteţi şi vă înmulţiţi, umpleţi pământul..." (Fac. 1, 28) rostită odată pentru totdeauna de cel Atotputernic, conservă efectul său în fiinţa corpurilor omeneşti până la sfârşitul

Scanned with OKEN Scanner

veacurilor. Referitor la crearea fiecărui om de către Dumnezeu, însuşi El adevereşte aceasta spunând lui Ieremia: "Te-am cunoscut înainte de a te forma Eu, în pântecul maicii tale, Eu te-am sfinţit înainte de a ieşi din sânul tău şi te-am pus Prooroc peste neamuri." (Ier. 1, 5)

Dumnezeu creează sufletul în corpul omenesc după zămislirea omului în pântecele maicii sale. Referitor la aceasta Isaia proroceşte aşa: "Iată ce spune Domnul Dumnezeu, care a creat şi a întins cerurile, care a întărit pământul şi a făcut să iasă şi să crească toate plantele, care a dat suflare şi respiraţie poporului ce-l umple, şi viaţa acelor ce merg." (Ier. 42, 5; 46, 16). Binecredincioasa Salomia, mama Macabeilor, arată şi mai lămurit această credinţă a Bisericii Vechiului Testament, când pe timpul persecuţiilor lui Antioh, îndemnând pe fiii săi a primi moartea pentru Legea lui Dumnezeu, îi spunea fiului cel mai mic astfel: "Nu ştiu cum te-ai format în sânul meu, căci nu ţi-am dat eu sufletul, Duhul şi viaţa; nici n-am unit eu membrele tale, spre a forma un corp; ci, Creatorul lumii, Care a format pe om în naşterea sa şi Care a dat origine la toate lucrurile, îţi va da încă Duh şi viaţă pentru mila Sa spre răsplată, că tu te disprețuieşti acum pe sine-ţi spre a te supune la Legea Sa" (II Mac. 7,22-24).

Referitor la originea sufletelor omeneşti, Sfânta Biserică Ortodoxă, întemeiată pe anumite locuri ale dumnezeieştilor Scripturi, a crezut întotdeauna ca şi acum, că sufletele oamenilor sunt create de Dumnezeu. "Trupul omenesc - mărturiseşte ea - este din sămânţa lui Adam; iar sufletul de la Dumnezeu", după cum adevereşte Sfânta Scriptură: "Domnul, Cel ce a întins cerul într-însul" (Zah. 12, 1). Altfel spus, dacă sufletul ar fi fost din sămânţa omului ar fi trebuit să moară cu trupul, şi ar fi trebuit să se desfacă în pământ. Dimpotrivă, vedem în Dumnezeiasca Scriptură locul unde Domnul Hristos vorbind tâlharului pe cruce spune: "Amin, zic ţie: astăzi vei fi cu mine în Rai" (Lc. 22, 43). Atunci trupul lui a rămas pe Cruce, iar sufletul lui, duhul lui nemuritor, a mers cu Domnul Hristos în Rai. Dacă (sufletul tâlharului) ar fi fost din sămânţa omului, ar fi trebuit să moară pe Cruce împreună cu trupul; se adevereşte dar cuvântul despre suflet care fiind viu în toată vremea stă înaintea lui Dumnezeu; căci de-ar fi

Scanned with OKEN Scanner

şi sufletul din aceeaşi sămânţă, din care este trupul, ar fi trebuit să moară împreună. Sufletul însă se dă de la Dumnezeu după cum se alcătuieşte trupul şi se face potrivit pentru primirea lui.

Dogma aceasta privitor la originea trupului şi sufletului omenesc a stabilit-o al cincilea sinod ecumenic, când a şi condamnat opinia lui Origen despre preexistenţa sufletelor omeneşti, când a şi statornicit aşa: "Conform cuvântului lui Dumnezeu, Biserica afirma că sufletul este creat odată cu corpul şi nu înaintea lui, precum învaţă Origen." Teodorit dă mărturia aceasta cel puţin în ceea ce priveşte Biserica Răsăriteană: "Sfânta Biserică având credinţa în dumnezeiasca Scriptură, învaţă că sufletul este format cu corpul, înţelegând prin aceea, nu că primeşte existenţa din aceeaşi sămânţă din care este format corpul, ci că prin voinţa Creatorului vine să însufleţească corpul în timpul formării sale".

În ceea ce priveşte Biserica Apuseană, iată ce spune Papa Leon şi fericitul Ieronim. "Religia catolică - spune Leon - mărturiseşte că fiecare om, corp şi suflet, este format şi însufleţit în sânul mamei de către Creator a toate, aşa cum rămâne contagiunea păcatului şi morţii sale, trecând de la primul om la toţi urmaşii săi." De asemenea Ieronim întreabă: "De unde au oamenii sufletele lor? Oare de la părinţi, ca animalele lipsite de minte, la care sufletul provine din suflet, precum şi corpul din corp? Sau mai bine, nu cumva creaturile raţionale, căzute pe pământ în urma alipirii lor de cele corporale, se unesc ele cu corpurile omeneşti?" sau n-ar fi mai bine, cum învaţă Biserica conform cuvintelor Mântuitorului : "Tatăl meu până acum lucrează şi Eu lucrez" (Ioan 5, 17). Aici se mai naşte întrebarea: Când anume se creează sufletele omeneşti şi se unesc cu corpul? Formarea corpului întrucât este material, se face gradat în sânul maicii. Sufletul însă, fiinţa simplă, necompusă din părţi nu se poate forma astfel, decât deodată. Şi într-adevăr, după învăţătura Bisericii Ortodoxe, sufletul este creat şi dat de Creator" chiar în momentul când corpul deja format este gata a-l primi" tot aşa învaţă şi Părinţii vechi ai Bisericii Chiril al Alexandriei, Augustin, Teodorit Ghenadie şi alţii. Ei citau diferite locuri din Sfânta Scriptură, din care se vede lămurit, că pruncul are

Scanned with OKEN Scanner

suflet chiar în sânul maicii sale, prin urmare înainte de naşterea sa. Sfânta Elisabeta, mama Sfântului Ioan Botezătorul, vorbind despre sine, a zis Fecioarei Maria: "Iată, când a ajuns glasul salutării Tale în urechile mele a săltat pruncul cu bucurie în pântecele meu" (Luca I, 44).

"Sufletul nostru - spune Dossuet - care e de natură spirituală şi nu stricăcioasă, a reunit cu sine un corp stricăcios şi din unirea unuia şi a celuilalt, rezultă un tot, care este omul. Spirit şi corp împreună nestricăcios şi stricăcios, inteligent şi brut. Această însuşire se cuvine totului în raport cu cele două părţi ale sale. Astfel şi Cuvântul Divin, a cărui putere susţine totul, s-a unit într-un chip particular, sau devine El însuşi printr-o perfectă unire". Această minunată unire, mai presus de percepţiile minţii omeneşti, face că Fiul lui Dumnezeu este în acelaşi timp Dumnezeu şi Om.

9.2. Sufletul omenesc - Icoana Dumnezeirii

"Iată ţi-l dau ţie, numai de sufletul lui să nu te atingi, să-l fereşti"

(Iov. 2, 6)

Marea problemă este sufletul. Există sau nu există? Unii spun una, alţii spun alta. Cândva, un preot a vorbit despre suflet. Un medic necredincios, care se afla printre ascultători, a fost indignat de acesta. El nu credea în suflet. La sfârşit, s-a apropiat de vorbitor şi i-a spus: "Ai văzut vreodată cu ochii tăi, părinte, un suflet? L-ai ascultat vreodată cu urechile dumnitale? L-ai gustat cu buzele dumnitale? L-ai mirosit cu nasul dumnitale?" Preotul a răspuns în sens negativ: "Nu, doctore. Nimic din cele ce aţi spus n-am făcut. Nici n-am văzut vreun suflet, nici nu l-am ascultat, nici nu l-am gustat, nici nu l-am mirosit". În avântul pe care şi-l luase, doctorul l-a sfătuit pe preot să înceteze a mai predica lumii despre lucruri care nu există. Preotul cu calm şi linişte, a luat cuvântul şi a spus doctorului: "Doctore, ai văzut vreodată o durere? Ai ascultat-o? Ai gustat-o cu limba dumnitale? Ai mirosit-o cu nasul dumnitale?". Pe acestea le-a uitat doctorul. Ce să spună? Să spună că a văzut durerea, a auzit-o, a gustat-o sau a mirosit-o? Cum să

Scanned with OKEN Scanner

spună aşa ceva, de vreme ce durerea, ca şi sufletul, nu se vede, nu se aude, nu se poate gusta, nici mirosi? A fost constrâns şi acesta să răspundă negativ. Şi a continuat preotul: "Aşadar doctore, să spunem că nu există durere? dacă am spune-o este o minciună, cea mai mare minciună. Există, deci suflet. Când Dumnezeu a luat ţărână din pământ şi a creat pe om, atunci "a suflat în faţa lui suflare de viaţă". Cu această "suflare" a creat sufletul duhovnicesc iar această insuflare ("a suflat") este caracterizată ca suflare de viaţă pentru că sufletul este izvorul vieţii trupului şi aceasta acţionează în aşa fel încât trupul omenesc să respire şi să trăiască. După cum spune Sfântul Cosma (Aitolos) sufletul "este acolo unde vede, aude, vorbeşte, umblă, învaţă ştiinţele, dă viaţă trupului şi nu-l lasă să se strice. Dacă iese sufletul, atunci trupul miroase urât şi-l mănâncă viermii".

Mare lucru este sufletul. Cel mai mare din câte există. Cineva a spus "Universul nu are nimic mai preţios decât sufletul omenesc". Mare este şi valoarea sa. Pentru aceasta vă spun neîncetat: "Dacă cineva aşează într-o parte a cântarului toate bogăţiile pământului, tot aurul şi argintul, toate rangurile şi titlurile, toate bunătăţile materiale, întreg Cosmosul, iar în cealaltă parte ar pune un suflet omenesc, cântarul se va înclina în partea în care se află sufletul. Pentru valoarea lui, Domnul Hristos a spus mereu aceste cuvinte: "Ce-i va folosi omului dacă va câştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde?" (Matei 16, 26). Infinită este valoarea sufletului. De aceea, infinită trebuie să fie şi grija noastră pentru el.

Mare minunăţie şi frumuseţe este sufletul. Sufletul omenesc este mai frumos decât toată lumea, pentru că numai lui Dumnezeu se poate asemăna în frumuseţea sa, aşa cum fierul din focul viu e asemenea cu fierbinţeala şi lumina jărateculuí, în care stă. Slava, mărirea şi valoarea unui suflet omenesc o vom vedea şi din libertatea lui, deşi neputinţa noastră ne împiedică a o descrie. Mărimea sufletului omenesc o vedem din nemărginita libertate cu care l-a înzestrat Dumnezeu mai mult decât pe toate creaturile pământeşti şi cereşti. Astfel, omul poate iubi pe cine vrea şi poate urâ pe cine vrea.

Scanned with OKEN Scanner

Filozofii neamurilor, oamenii învățați din toate vremurile, n-au putut nici unul a arăta adevărat ce este sufletul omului. Singurul, Dumnezeu Creatorul și Atotștiitorul ne-a arătat ce avem depozitat înăuntrul corpului nostru omenesc, o comoară de mare preț: sufletul. Aceasta ne-o arată și Dumnezeiasca Scriptură spunând: "Că avem comoara aceasta de mare preț în vase de lut..." Sufletul omenesc este o putere și viața simțită în corpul nostru omenesc. Sufletul omenesc este duh creat de Dumnezeu ca și celelalte Duhuri Îngerești, nu însă în același timp, adică înainte de creația lumii; ci după creație, în a șasea zi. Sufletul omenesc este icoana Dumnezeirii, scânteie divină din nemărginitul foc al Dumnezeirii, o părticică din Duhul lui Dumnezeu. Sufletul omenesc e o comoară de foarte mare preț, care nu se poate răscumpăra nici cu toate bogățiile lumii. Sufletul său trebuie să și-l păzească fiecare, mai mult decât orice din lume, fiindcă cu nimic nu se poate răscumpăra.

Iată, odată un om ieșise la marginea mării și se afla acolo un săculeț plin cu pietricele negre și mărunte. Ce să fie aceste pietricele? se întrebă omul, pipăindu-le în mână, și cum mergea pe țărmul mării începu a azvârli cu ele în păsările ce zburau pe deasupra apei. Pe când ajunse acasă mai avea o singură pietricică. O aruncă, așa din curiozitate în foc, să vadă ce fel de materie ar fi. Când colo, o Dumnezeule, piatra era cel mai curat diamant. Alergă repede la mare să afle și pe celelalte. Dar era prea târziu. Le aruncase în adâncul mării. Un adânc înțeles sufletesc este pentru noi în această istorioară. Timpul cel trecător ni s-a dat nouă de la Bunul Dumnezeu, ca o comoară prețioasă, să câștigăm cu ea veșnicia. Fiecare an din viața omului, fiecare lună, fiecare zi, fiecare ceas și fiecare clipă este o comoară pe care trebuie să o folosim pentru a dobândi mântuirea sufletului și viața cea veșnică. Însă, vai, cât de puțin știu a prețui și folosi această comoară! Cei mai mulți creștini - întocmai ca omul din istorioară - își aruncă comoara anilor și zilelor vieții în marea deșertăciunilor acestei lumi. Anii și zilele ce le trăiesc cei mai mulți creștini, sunt comori pierdute pentru suflet, pierdute pentru Împărăția lui Dumnezeu.

Scanned with OKEN Scanner

Vedea-vor pe urmă şi aceştia nebunia pe care au făcut-o, dar atunci va fi prea târziu.

9.3. Deosebirea şi independenţa sufletului de trup

"Nu vă temeţi de cei care ucid corpul; iar sufletul nu-l pot ucide"
(Matei 10, 28)

Mare şi minunată este deosebirea şi independenţa sufletului omenesc de trup. Deşi mulţi confundă sufletul cu trupul sau îl socotesc totuna ca şi bogatul lacom din Sfânta Evanghelie care spunea: "Suflete, ai multe bunătăţi strânse pentru mulţi ani; odihneşte-te, mănâncă, bea, veseleşte-te"; totuşi, deosebirea între suflet şi trup este foarte mare, sufletul este partea cea mai aleasă a omului şi cea mai desăvârşită din toate creaturile lui Dumnezeu. Ideea aceasta despre sufletul omenesc, ca parte cea mai aleasă şi cea mai înaltă, în comparaţie cu corpul omenesc, e pătrunsă şi în toată învăţătura revelată despre om, dar mai ales şi mai clar se descrie în revelaţia Noului Testament.

Dintre mărturiile Vechiului Testament, mai întâi de toate sunt vrednice de atenţie cuvintele Domnului, când El permite Satanei să se atingă cu mâna de carnea şi oasele dreptului Iov (Iov 2, 5), adică a lovit cu bube rele corpul lui, de la picioare până la cap (Iov 2, 7). Astfel, El a dat slobozenie Satanei asupra lui Iov, spunându-i: "Iată ţi-l dau ţie numai de sufletul lui să nu te atingi, să-l fereşti" (Iov 2, 6). Aici, sufletul lui Iov se deosebeşte de corpul lui, ca ceva de care nu trebuia şi n-a putut să se atingă Satana, ca ceva cu totul neatins şi ferit, pe când corpul trebuie să fie lovit de boli şi bube, chiar până în adâncul oaselor lui. Prin urmare sufletul, după condiţiile existente şi după natură, este foarte deosebit de corp.

Aceeaşi idee despre sufletul omenesc o exprimă şi Ecleziastul, când reprezintă ultima soartă a omului pe pământ, şi se va întoarce ţărâna în pământ cum a fost; iar sufletul se va întoarce la Dumnezeu, Care l-a dat" (Ecl. 12, 7). Dacă soarta din urmă a sufletului omenesc este aşa de deosebită de cea a trupului, că, pe când el se întoarce la

Scanned with OKEN Scanner

Dumnezeu, corpul se întoarce în pământ, apoi, se înțelege, că și după natură și condițiile existenței sale, el este cu totul deosebit de corp, și deosebit așa, după cum e cerul de pământ.

În cartea Proorocului Isaia se arată și unele din particularitățile caracteristice, cu care sufletul se deosebește de corp după menirea și poziția lui deosebită. Aici, Împăratul Iezechia în rugăciunea către Dumnezeu în vederea așteptării sfârșitului său apropiat, așa reprezintă acest sfârșit: "Locașul meu se ia din loc și se mută de la mine ca un cort păstoresc; tăia-se-va viața mea ca pânza țesătorului. Tăia-mă-va din temelie, ziua și noaptea am aștepta, ca Tu să-mi trimiți sfârșitul". (Iz. 31, 12) Astfel, duhul personal al omului stă în astfel de raport cu trupul, precum stă locuitorul cu locuința sa vremelnică, sau țesătorul cu pânza sa, și deci, sufletul e așa de deosebit după natură, de corp, după cum e deosebit locuitorul de cortul ocupat, sau țesătorul de lucrarea sa.

Aceeași idee despre suflet o are și revelația Noului Testament, exprimată încă și mai determinantă. Cu ce claritate, însuși Iisus Hristos ne vorbește despre înalta prerogativă a sufletului omenesc, comparativ cu tot ce este pământesc și sensibil, când a spus: "Ce folos este omului, de ar dobândi lumea toată, iar sufletul său își va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?.." (Mt. 16, 26; Mc. 8, 35-36). Nu mai puțin limpede a învățat Domnul Hristos și despre particularitatea deosebită a sufletului omenesc față de corp, când a trimis ucenicii Săi la propovăduire și le-a spus: "Nu vă temeți de cei care ucid corpul; iar sufletul nu-l pot ucide." (Matei 10, 28; Luca 12, 4).

Dacă, după cuvântul Mântuitorului, sufletul nu poate să fie ucis sau să moară și rămâne întreg chiar după ce se omoară sau moare corpul, apoi evident, că după natură el e departe de a fi ceea ce este corpul; că pe când corpul este supus morții și desfacerii, sufletul este nemuritor și nedistructibil, că pe când corpul trăiește numai prin legătura cu sufletul, sufletul din contră poate să existe și există și după desfacerea de dânsul sau independent de legătura cu corpul. Același lucru a mărturisit Domnul Hristos și despre propriul său suflet omenesc, când fiind cu Trupul pe Cruce, în minutul morții,

Scanned with OKEN Scanner

adresându-se Tatălui Său a spus: "Părinte în mâinile Tale îmi dau Duhul meu" (Luca 23,46). Cu ocazia oboselii ucenicilor Săi, în grădina Ghetsimani, el a spus: "Duhul (sufletul) este osârduitor; iar trupul neputincios" (Mc. 14,38), arătând prin aceasta, că sufletul omenesc, chiar în timpul legăturii sale cu trupul pe pământ nu atârnă până la atâta de trup, încât să nu poată trăi în el liber şi independent, sau ca să nu-şi poată păzi vigoarea şi puterea sa, cu toată neputinţa trupului.

După Apostolul Iacov, corpul fără suflet este mort (Iacov 2,26). El arată clar, că, corpul singur pentru sine n-are viaţă şi nu poate trăi. Corpul dacă trăieşte, trăieşte însă numai mulţumită legăturii sale cu sufletul, care îl însufleţeşte, cu viaţa sa. Prin urmare, singur sufletul este purtătorul vieţii în om. În suflet este singurul şi principalul izvor al vieţii şi puterea ei cârmuitoare. După Apostolul Pavel, corpul nu este decât camera pământească, în care trăieşte până la un timp sufletul omului, ca stăpânul în casă. Într-adevăr el este strâns unit cu sufletul care se află într-însul, că orice face Duhul, preamăreşte el pe Dumnezeu, sau se aseamănă cu locaşul Sfântului Duh sau în general face binele şi răul (I Corinteni 5,10), nu face altfel decât în unire cu trupul, dar cu toate acestea întotdeauna şi în toate ocaziile lucrătorul conştient, pricinuitor şi ocârmuitor, nu se arată corpul, ci singur sufletul, totdeauna însoţit şi ajutat de corp (II Corinteni 5,10).

Duhul omenesc nu este legat cu corpul într-atât şi nu depinde de dânsul aşa, ca să nu poată trăi şi lucra deloc fără ajutorul lui. El poate lucra în contra înclinărilor corpului, dacă ele îi împiedică înclinările lui (Gal. 5,17). Duhul omenesc poate în oricare privinţă chiar să se despartă de corp, ajungând la aşa stare că e greu de spus, de e corp sau în afară de corp (II Corinteni 12,2). El în fine şi după desfacerea completă de corpul muritor poate să existe şi să-şi păstreze conştiinţa de sine-şi personală. Pentru aceasta Apostolul striga: "Cine mă va izbăvi de trupul morţii acesteia? că mie a muri este câştig... dorinţă având a mă slobozi şi a fi împreună cu Hristos... (Filip 1,21-23). Atât e de deosebit şi înalt Duhul omenesc în comparaţie cu

Scanned with OKEN Scanner

trupul, după învățătura revelației Noului Testament. Sufletul e suflarea dumnezeirii. Astfel, trupul față de suflet, este ca locuința față de locuitor. După Atenagog "Sufletul nu este trup sau sânge precum corpul; ci el este duh curat. Astfel sufletul deşi se găseşte într-o legătură neîntreruptă cu corpul; deşi se manifestă prin aşa fel de acțiuni şi însuşiri, care esențialmente îl deosebesc de corp." Pe când corpul, conform cu natura sa, tinde ca să primească schimbările destinației lui, sufletului dimpotrivă îi sunt proprii înclinațiilor corporale şi tot ce se produce, a determina şi a măsura totdeauna cu semnele şi măsurile trebuincioase. După Sfântul Irineu "Corpul e cel ce primeşte de la noi suflare, viață şi creştere. Trupul nu e mai puternic decât sufletul; ci sufletul stăpâneşte şi cârmuieşte corpul. El se întârzie negreşit în iuțeala sa, întrucât corpul se amestecă în mişcarea lui, dar nu-şi pierde ştiința".

Dumnezeiasca Scriptură şi Sfânta Tradiție, ne arată clar, că: Sufletul omenesc este de la Dumnezeu şi are o origine de sine stătătoare față de trup. Şi că sufletul cu adevărat, după moartea trupului trăieşte pururea cu o viață înțeleaptă, firească, luminată şi fericită, a celor care au viețuit cu Dumnezeu aici.

9.4. Spiritualitatea sufletului omenesc

"Şi întru tot întregul duhul vostru şi sufletul şi trupul fără de prihană întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos să se păzească"

(I Tesaloniceni 5, 23)

Mare si minunată este taina aceasta a sufletului, care adeseori duce o grea luptă cu trupul material al omului. Aceasta e pentru mulți, o mare nedumerire. Aceasta se poate lămuri numai în lumina Dumnezeieştilor Scripturi şi a luminatei rațiuni... Tot aici - în Dumnezeiasca Scriptură - şi anume, în învățătura Apostolului Pavel, noi întâlnim o nedumerire, care cere a fi dezlegată. După cum am văzut, pretutindeni în Scriptură, ori şi unde se prescrie omului principiul spiritual în opoziție cu trupul, el întotdeauna se denumeşte cu termenul de suflet, sau de spirit, sau duh. Însuşi Apostolul Pavel,

Scanned with OKEN Scanner

dorind a arăta natura spirituală în om, față cu cea corporală, o numește uneori suflet, alteori spirit și alteori duh.(I Corinteni 6,20; 5,3-5; 7,34). Tot la același Apostol sunt și două locuri în care deopotrivă cu sufletul omenesc se amintește despre spirit (Duh), de unde natural poate să nască întrebarea: N-a admis oare Apostolul în natura omenească afară de suflet încă și spiritul (Duhul), ca o parte deosebită alcătuitoare a acestei naturi, sau ceea ce tot una, n-a admis afară de spirit (Duh) care formează partea paralelă cu corpul omenesc, încă și sufletul, ca o parte deosebită integrantă?

Primul dintre locurile arătate se găsește în epistola către evrei și se citește așa: "Viu este Cuvântul lui Dumnezeu și lucrător și mai ascuțit decât toată sabia ascuțită de amândouă părțile și străbate până la despărțirea sufletului și a duhului și a mădularelor și a măduvei și judecător cugetelor și gândurilor inimii..." (Evrei 4,12). Celălalt loc se află în epistola către Tesaloniceni și se citește așa: "Și întrutot întreg duhul vostru și sufletul, și trupul fără de prihană întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos să se păzească" (I Tes. 5,23). În primul caz, cum nu e greu de văzut, Apostolul sub duhul pus lângă suflet nu înțelege ceva cu totul alta sau paralel stătător cu sufletul; și tot același suflet, în partea cea mai ascunsă sau mai lăuntrică, până la care ajunge cuvântul lui Dumnezeu. Aceasta se confirmă și prin aceea, că tot aici relațiile între duh și suflet în care lucrează Cuvântul lui Dumnezeu, se aseamănă cu raportul dintre membre și creier; iar aceasta din urmă se raportează la cele dintâi nu ca ceva deosebit sau dinafară; ci intern, deci se raportează ca conținătorul către conținut. Apoi prin cugetarea sa despre străbaterea cuvântului lui Dumnezeu până la despărțirea duhului și a sufletului, judecă sentimentele și cugetările inimii; iar cugetările și sentimentele inimii el le atribuie sufletului (I Cor. 6,20; Efs. 6,6; Cols. 3,23; Evr. 10,39).

Sub spirit Apostolul înțelege nu o parte alcătuitoare a naturii omenești deosebită de suflet; ci ceva, care deși își are caracterul distinctiv totuși, e legat de suflet în mod inseparabil. Ce înțelege deci aici Apostolul? Pentru a pătrunde în ideea lui, e necesar, după cât ni se pare, să întoarcem atenția la faptul că, Apostolul dorind să se păstreze

Scanned with OKEN Scanner

duhul desăvârşit până la venirea lui Hristos e totuna cu spiritul faţă de oamenii trupeşti, căci pe când aceştia din urmă rămânând sub robia trupului, cugetă şi trăiesc numai trupeşte, cei dintâi din contra murind pentru corp şi renăscându-se cu duhul pentru altă viaţă harică, cugetă, trăiesc şi lucrează în totul nu după trup, ci după spirit (I Cor. 2,14; Rom. 8,5; I Cor. 3,3; Rom. 8,1-9; I Cor. 2,13-15;3,1;14,1; Gal. 6,1; Rom. 7,6).

Astfel, punând deci deosebirea esenţială a creştinilor de necreştinism în spiritualitatea lor, Apostolul a presupus într-înşii şi prezenţa oricărui spirit, care dirijează toată viaţa lor după caracterul acestui spirit şi care comunică sigiliul spiritualităţii sale, spirit propriu numai creştinilor. Însă acest spirit propriu fiecărui creştin după ideea Apostolului nu e altceva care stă paralel cu sufletul lui; ci este acelaşi suflet care după reîntoarcerea harică a început să trăiască cu Hristos o viaţă nouă spiritualo-harică (Rom. 6,4;7,6). E drept că la Apostol, omul spiritual totdeauna se contrapune omului sufletesc sau trupesc dar se contrapune nu după însuşi natura sa ci, după starea deosebită spirituală morală a acestei naturi. Omul sufletesc, după Apostol, nu e incapabil de viaţa spirituală; ci ea, din cauza completei robiri a spiritului de corp se găseşte într-o stare de modificare şi de perfectă inacţiune. Omul spiritual nu e fără suflet, care e legat de trup, dar sufletul în el fiind liber de trup, lasă să pătrundă şi să progreseze într-însul viaţa spirituală şi astfel zicând, trece în întregime în această viaţă (Rom. 8,13). De aceea, omul sufletesc prin renaşterea spirituală, poate să devină om spiritual (Rom. 7,5-6). Precum şi din contră omul spiritual prin disprețuirea vieţii sale spirituale, poate să se coboare la treapta omului trupesc sau sufletesc (Calc. 3,3). Pentru aceasta a şi exprimat Apostolul Pavel creştinilor tesalonicieni, dorinţa sa sinceră, ca ei să păstreze în întregime împreună cu sufletul şi corpul până la venirea Domnului Hristos şi să nu schimbe sau să piardă duhul lor (I Tes. 5,22).

Deci, a înţelege într-un sens sau altul locul pe care l-am citat, e slobod, căci nu se slăbeşte deloc învăţătura revelată, nici învăţătura Apostolului Pavel despre alcătuirea naturii omeneşti din două părţi.

Scanned with OKEN Scanner

sau despre existența în om; afară de corp, nu a două, ci numai a unui principiu spiritual, distinct de corp și numit suflet, spirit sau duh.

9.5. Trei puteri sufletești: rațiunea, libertatea și voința

"Că se află în noi voința de a face binele, prin natura noastră noi nu voim răul, căci chiar îl urâm"

(Romani 7, 17)

Ținta de căpetenie a fiecărui suflet omenesc, înțelept și drept-credincios, este de a se alimenta cu fructele înțelepciunii Dumnezeiești de a se mișca în bine, a crește și a tinde către desăvârșirea minunată pentru care este zidit de Creatorul său. Puterea aceasta care se manifestă mai mult ori mai puțin de oameni prin sufletele lor, se numește rațiune. Prin puterea aceasta a sufletului omul cunoaște, judecă drept și își agonisește simț bun, devine nobil în cugetări, cuvânt, fapte, lucrări, se conduce după Legile Dumnezeiești în folosul particular și obștești spre Slava lui Dumnezeu. Așadar, puterea aceasta pusă de Dumnezeu în suflet, este un mare și minunat dar Dumnezeiesc, cu care Dumnezeu a îmbogățit și împodobit pe om. Analogia dintre sufletul omenesc și rațiunea Dumnezeiască o arată fericitul Teodorit, adăugând că mintea omenească se aseamănă, în parte, cu Nemărginitul și prin faptul: "Că într-un moment străbate: răsăritul, apusul, miazăzi și miazănoapte, cele de deasupra, cele de dedesubt și cele de față, deși nu esențialmente, ci numai prin închipuire".

Rațiunea omenească se raportează la simțurile corporale nu ca rob; ci ca judecător și cârmuitor, care dispune și se folosește de dânsele după chibzuința sa personală. De aceea, dacă rațiunea nu voiește, nu întoarce nici o atenție la impresiile provenite de la simțurile corporale din afară. Din această cauză, mintea, chiar când simțurile sunt în stare de neactivitate sau de repaus, poate să se dedea la diferite ocupații de cugetări, poate să contemple ceea ce e în afară și mai presus de simțuri, mai presus chiar de om. Ce este deci ceea ce stă mai presus de om și în afară de simțuri? La aceasta ne dau răspuns părinții

Scanned with OKEN Scanner

şi scriitorii credinţei. Astfel, după Iustin, sufletul omenesc, în anumite condiţii, poate să contemple (într-însul), pe Chipul şi Asemănarea lui Dumnezeu, pentru că e înzestrat cu facultatea de a cugeta. Ce se atinge însă de sufletul animalelor, ele neavând această facultate, nu pot vedea pe Dumnezeu. După Atinagor, numai omul înzestrat de Creator cu raţiune, e predestinat a fi părtaş vieţii lui raţionale şi a fi totodată contemplator al Măreţiei şi al Înţelepciunii Lui întru tot strălucitoare. Deci, raţiunea împreună cu sufletul, fiind legată de corp e nevoită să se adreseze către simţurile externe şi impresiile din afară spre a câştiga cunoştinţa despre lumea care există în afară de aceasta. Cu toate acestea, raţiunea nu devine roaba acestor simţuri şi acestor impresii sensibile, după cum se întâmplă aceasta cu simţul instinctiv al animalelor. Nu se face roabă, pentru că în sine are oarecare putere de stăpânire, îngrădit puternic de orice influenţe potrivnice din afară şi nu poate fi niciodată nimicită de dânsele.

Raţiunea sufletului omenesc are în sine această putere, care nu există în instinctul animalelor. Raţiunea sufletului omenesc nu se mărgineşte numai la partea văzută; ci poate pătrunde şi în adâncul lor, explicând şi determinând sensul şi însemnătatea lor lăuntrică. Ea, în fine, e capabilă a se ridica de la cele văzute la cele nevăzute şi a tinde cu cugetarea la însuşi Creatorul a tot ce există la Dumnezeu. Această concluzie generală, trasă din vechea învăţătură creştină, despre asemănarea cu Dumnezeu a raţiunii omeneşti, observăm în treacăt, că, nu numai că nu e dezunire cu psihologia experimentală, ci din contra, e confirmată şi justificată în totul. Un al doilea mare dar Dumnezeiesc în viaţa aceasta este libertatea sufletului omenesc. Prin libertatea aceasta folosită cu bună chibzuială după dreptarul Dumnezeieştilor învăţături, noi putem progresa treptat până către vârful uriaş al desăvârşirii Duhovniceşti, la asemănarea omului cu Dumnezeu. Omul dacă n-ar fi liber a alege binele, n-ar fi vrednic de recompensă sau laudă, de asemenea n-ar fi pedepsit după dreptate dacă ar fi rău şi dacă n-ar putea fi altfel de cum s-a născut. După Sfântul Irineu (Cum Dumnezeu a pus în îngeri libertatea de a alege, tot astfel dintre făpturile pământeşti, numai pe om l-a creat liber şi cu putere, ca de

Scanned with OKEN Scanner

bună voie, iar nu din constrângere, să îndeplinească voința Lui și prin supunere să merite adevăratul bine. De aceea, de exemplu; grâul sau paiul fiind obiecte neînsufleţite şi neraţionale, sunt făcute aşa după natură. Omul însă fiind creat cu raţiune, liber a alege, singur e de vină dacă sub raportul moral, devine o dată grâu, iar altădată pai.)

Puterea libertății morale este proprietatea exclusivă numai a omului, despre aceasta ne convinge conștiința noastră personală și cea mai ușoară comparație a noastră cu celelalte ființe ale lumii. Omul, având o dezvoltare mai mare sau mai mică a puterilor sale spiritualo-morale, simte totdeauna, în voința sa, putere îndestulătoare de a nu fi dus de acesta împreună cu curentul curgător al impulsurilor externe; ci, a sta afară și mai presus de aceasta concentrându-se și determinând-o după propriile impulsiuni de hotărâri. De aceea omul are totdeauna cunoștința că face prin sine orice face, și face nu pentru că a fost constrâns de ceva din afară; ci pentru că singur în urma unor anumite planuri și hotărâri, îndreaptă spre acesta voința sa. Este drept, că adeseori voința omului pe cât se pare, fără voie se înclină către impulsiunile externe care-l captivează cu puterea lor. Totuşi puterea voinței libere a omului e aşa de mare, încât niciodată nu pot să o silească ceva a se schimba în sine însăşi, contra ei. Aceasta o vedem limpede în puterea voinței şi libertatea sufletească a Patriarhilor, a Proorocilor, a Apostolilor, a Mărturisitorilor, a Martirilor, a Cuvioşilor şi a altor aleşi ai lui Dumnezeu.

Această măreție internă de voință, care se arată atât de strălucitoare în conducerea de sine morală, este cu mult mai înaltă și mai excelentă, decât măreția externă care de obicei, se manifestă în afară, în dominarea tuturor celor omeneşti.

9.6. Trup şi suflet

Omul, aşa cum îl priveşte concepția religioasă, este compus din trup şi suflet. Aşa ni-l prezintă viața însăşi, pentru care trup şi suflet sunt două realități imediate, însă esențial deosebite. Fără această dualitate, religia nu şi-ar avea un sens, după cum nu şi-ar

Scanned with OKEN Scanner

avea nici omul însuşi. El s-ar integra în scara animală, stând în vârful ei dar nu în afară de ea. Ori omul se distanţează profund de restul vieţuitoarelor prin organismul său fizic şi se deosebeşte esenţial de ele prin viaţa sa sufletească.

Supus aceloraşi condiţii de existenţă fizică ca toate (celelalte) vieţuitoare, el prezintă în chip firesc multe asemănări cu acestea, dar se deosebeşte de cele mai înaintate dintre ele prin părţi proprii şi caracteristice vieţii sale organice specifice. Chiar şi faţă de maimuţele antropoide, cele mai apropiate de om pe scara animală, şi din care după materialismul antropologic, ar fi descins omul, aceste deosebiri sunt profunde: poziţia şi conformitatea craniului şi a feţei, a mâinilor şi a picioarelor, prezenţa şi distribuţia părului, sunt tot atâtea elemente diferenţiatoare între om şi ele. La acestea se adaugă elementul esenţial uman - graiul, pe care animalele nu-l au şi care este un corolar necesar al celuilalt element diferenţiator esenţial: sufletul. Animalul replică la sensibilitate, instinct şi acte reflexe şi cel mult la asociaţii de prezentare şi reproducere a acestora prin obişnuinţă, însă nici într-un caz la judecăţi şi noţiuni. Omul are o conştiinţă morală şi una religioasă, ceea ce animalele nu au; omul este capabil de progres, pe când animalele sunt imobilizate prin instincte şi fixităţi ale speciei.

Graiul, judecata, morala şi religia sunt toate datorate vieţii sufleteşti, care separă profund pe om de animal şi asigură o menire şi o poziţie specială în Univers. Persoana umană în care sunt unite trup şi suflet, spirit şi materie, indică atât necesitatea unei creaţii speciale, cât şi o menire specială încredinţată omului în Univers. Această menire e conştiinţa şi recunoştinţa faţă de Creator, pe care omul o exprimă prin sentimentul său religios.

Prezenţa sufletului în om e o realitate de care se lovesc şi în faţa căreia eşuează toate teoriile materialiste şi evoluţioniste. Sufletul nu se poate explica prin legile materiei, şi nici prin natura ei. Sufletul e o realizare aparte, generic deosebită de materie, pe care o depăşeşte, din care nu se poate deduce şi la care nu se poate reduce. Totuşi s-au făcut repetate încercări de a reduce actele sufleteşti la

Scanned with OKEN Scanner

simple manifestări ale materiei, făcând din sistemul nervos, şi în special din creier, organul generator al cugetării. Percepţii, noţiuni, conştiinţa nu ar fi decât rezultatul activităţii cerebrale, deci un suflet nu există, chiar dacă există acte sufleteşti. Cugetarea nu este decât o secreţie a materiei nervoase a creierului, după cum bila este o secreţie a pancreasului, ca să nu citäm alte analogii mai riscante. Se poate vorbi însă în chip ştiinţific de o identitate între creier şi cugetare?

Să analizăm motivele aduse în sprijinul acestei teorii.

a. În primul rând s-a evocat dependenţa între gradul de inteligenţă şi greutatea creierului la om şi animale. Raportată însă la scara animală, inclusiv omul, această teorie se dovedeşte nefondată, atât în ceea ce priveşte greutatea absolută, ar urma ca balena sau elefantul - al căror creier este de şapte ori respectiv de nouă ori mai greu decât al omului - să fie mai inteligente ca acesta, ceea ce evident nu este cazul. S-a zis însă: nu e vorba de greutatea absolută ci de cea relativă a creierului, în raport cu greutatea trupului. În cazul acesta avantajul ar fi de partea animalelor mici ca de exemplu păsările şi şoarecii. Corpul şoarecilor, spre exemplu este doar de 25 de ori mai greu decât creierul lor, pe când la om acest raport este cifrat la 46. Ar urma ca şoarecii sau păsările să fie mai inteligente ca omul! Deci teoria eşuează fiind contrazisă de fapte.

Teoria nu e mai fericită nici dacă e aplicată numai în limitele speciei umane. Cifrele date de antropologi indică următoarele medii de greutate ale creierului: la chinezi 1428 gr., la pieile-roşii din America 1375 gr., la eschimoşi 1359 gr., la negrii 1232, iar la englezi abia 1222 gr. Dacă teoria gradului de inteligenţă în raport cu greutatea creierului ar fi adevărată ar însemna că englezii să fie naţia cea mai puţin inteligentă, inferioară chiar negrilor!

La aceleaşi rezultate se ajunge dacă aplicăm teoria la indivizi. Dacă creierul lui Byron sau al lui Cromwell a trecut de 2000 gr., iar al lui Cuvier, Goethe sau Kant a trecut media de 1400 gr., ceea ce ar confirma teoria, ea este infirmată de greutatea creierului unui Hansman, marele mineralist francez, care abia atingea 1225 gr., iar a

Scanned with OKEN Scanner

lui Gambetta cobora la 1160 gr, deci la nivelul celui al negrilor şi al idioţilor.

Corectura încercată cu invocarea finetii ţesuturilor celulelor nervoase, sau cea cu mulţimea şi adâncimea circumvoluţiunilor cerebrale, nu a fost nici ea mai concludentă. Creierul porcului e mai bogat în circumvoluţiuni ca al câinelui, şi nu e mai inteligent, iar circumvoluţiunile măgarului sunt mai numeroase şi mai pronunţate ca ale omului şi totuşi se va conveni că măgarul nu e mai inteligent ca acesta.

Compoziţia păturii cenuşii de pe suprafaţa creierului, invocată în sprijinul acestei teorii, nu este nici ea mai norocoasă. Compoziţia acesteia este aproximativ aceeaşi la toţi oamenii şi ca atare ea nu ar putea explica nici măcar diferenţa gradelor de inteligenţă între indivizi.

Deci faptele nu îngăduie stabilirea unei legi în sensul voit de materialişti. Diversitatea lor ne indică mai degrabă că inteligenţa depinde de altceva decât de greutatea sau compoziţia creierului.

b. Localizările cerebrale. Din constatarea că anumite zone din creier corespund unor anumite grupe de acte sufleteşti s-au tras iarăşi concluzii asupra dependenţei cauzale dintre creier şi cugetare. Ceea ce numim noi suflet unitar şi indivizibil apare ca ceva material, divizibil şi localizat în anumite părţi ale creierului, de prezenţa sau absenţa cărora, ca şi de starea lor normală sau maladivă, depind actele sufleteşti corespunzătoare. S-au localizat, zic adepţii acestei teorii, zonele vederii, ale auzului, ale asociaţiilor, s-a localizat însăşi memoria, funcţie esenţială a sufletului, se ştie deci sediul acestora. Unde mai rămâne loc pentru o cugetare care să nu fie o funcţie a creierului?

Teoria localizărilor conţine unele constatări juste din care se trag însă concluzii exagerate. Mai întâi e exagerată afirmaţia că s-au putut localiza funcţii superioare ale inteligenţei cum ar fi formarea noţiunilor. Părerea aceasta este o simplă ipoteză a fiziologului german Flechsig, care zice că " anumiţi centrii cerebrali ar îndeplini funcţii de veritabile acte de cugetare". Această ipoteză e însă

Scanned with OKEN Scanner

respinsă de autorități în materie, ca M. Gilley de la "College de France" și Munck, care stabilesc că omul cugetă cu tot creierul, iar de localizări nu se poate vorbi decât pentru procesele psiho-motrice și psiho-senzoriale. Aceasta e confirmată de altfel și de fapte care dovedesc că lipsa centrului în care e localizată o funcție nu înseamnă neapărat și încetarea acelei funcții. Răniri grave în regiuni frontale n-au tulburat funcțiile de asociație, iar chirurgia experimentală în ultimul război a evidențiat cu prisosință că extirpări cvasi-totale ale diferitelor regiuni cerebrale n-au suprimat funcțiile sufleteşti socotite corespunzătoare. Supoziția înlocuirii funcției centrului dispărut dintr-o emisferă cu funcțiile centrului din emisfera cealaltă, la care s-au referit partizanii localizărilor, chiar dacă este adevărată, pledează contra acestor localizări şi pentru o finalitate biologică a creierului.

Aceste fapte dovedesc că sufletul nu se poate identifica cu creierul și funcțiile lui nu se pot localiza. Creierul este instrumentul prin care se manifestă sufletul, instrument necesar dar nu indispensabil, dovadă continuarea funcționării actelor sufleteşti chiar acolo unde corespondentul lor cerebral lipseşte. (H. Bergson, L'Energie spirituelle)

Ca o dovadă zdrobitoare în sprijinul localizărilor cerebrale s-a invocat localizarea actelor de memorie a cuvintelor, manifestată în cazurile de amnezie patologică, cum ar fi agrafiile, afaziile, ca şi paralizia progresivă. Memoria cuvintelor se pierde, fie ca scris (agrafie), fie ca grai (afazie), pe măsură ce dispar sau se defectează centrele în care ele sunt localizate. În cazuri de paralizie progresivă, deci de distrugere treptată a țesutului nervos cerebral, se constată şi o anumită ordine. Întâi substantivele proprii, apoi cele comune, în sfârşit adjectivele şi apoi verbele. Iată confirmată deci teoria localizărilor!

Concluziile care decurg din aceste fapte nu duc însă la identitatea dintre cugetare şi creier, şi nici măcar la materializarea actelor de memorie. Faptul că cuvintele dispar întotdeauna în una şi aceeași ordine, indiferent de felul maladiei şi de locul de unde ea

Scanned with OKEN Scanner

începe, precum şi revenirea în memorie a suvenirurilor odată uitate, dovedesc că nici în acest caz nu este vorba de localizări materiale, ci de defectarea aparatului funcțional al creierului în genere, a cărui menire, în cazul memoriei, nu e de a păstra în stratul celulelor nervoase suvenirurile, ci numai de a le readuce în conştiință, de a le reaminti. Că nu poate fi vorba de o păstrare materială a amintirilor în celulele nervoase rezultă din faptul că celulele sunt într-o perpetuă schimbare şi transformare până la totala lor înlocuire. Demonstrațiile fiziologului Florence în acest sens au fost hotărâtoare. În acest caz, amintirile în genere, ca şi cele ale cuvintelor, n-au cum şi nici unde se păstra, iar revenirea unor amintiri dispărute temporar, o dată cu o leziune sau dispariția unui centru nervos, dovedeşte că acestea existau indiferent de prezența sau absența acelui centru nervos. Unde?

Problema nici nu se poate pune pentru actele sufleteşti, care nu au nevoie de un substrat material pentru a exista şi a se păstra. (H. Bergson, Ibidem)

Funcția creierului în actele de memorie e numai una de rechemare şi facilitare a revenirii acestor amintiri în conştiință şi nu de păstrare sau de localizare a lor. Aşa-zisele localizări ale memoriei sunt mai mult o dovadă a independenței actelor sufleteşti față de creier şi nu a dependenței lor. Creierul se dovedeşte a fi un instrument folosit de suflet în manifestarea actelor sale, un instrument util, dar nu indispensabil pentru acesta.

c. Maladiile mintale. Acelaşi lucru rezultă şi din analiza cazurilor oferite de maladiile mintale invocate în sprijinul localizărilor cerebrale. Bolile mintale se datorează, normal, deranjamentelor organice ale creierului. Dar nu totdeauna. Sunt boli mintale - melancoliile, maniile - care nu prezintă deranjamente cerebrale. Dacă anumite stări de nebunie provin numai din cauza leziunilor cerebrale, cum se explică atunci momentele de luciditate, revenite la atâția dintre cei afectați? Şi cum se explică perfecta logică bizară, e drept - pe care o au adesea aceste creiere bolnave. Şi iarăşi, ceea ce este foarte semnificativ, cum se explică caracterul strict individual pe

Scanned with OKEN Scanner

care îl prezintă aceste maladii la fiecare dintre cei atinşi? Creierul e acelaşi la toţi şi manifestările în bolile mintale ar trebui să fie aceleaşi şi tratate la fel, cum e cazul cu toate celelalte boli ale organismului. Nu cumva individualitatea şi particularitatea lor se datorează sufletului, care singur beneficiază de acest atribut al individualităţii? Deranjamente şi maladii ale creierului au şi animalele, de ce nu au şi ele cazuri de alienare mintală?

S-au invocat de asemenea cazurile de dublă conştiinţă, eul original al omului nu dispare, ci avem de-a face cu o eronată interpretare a faptelor, care creează iluzia falsă a unei alte personalităţi (Rădulescu-Motru, Curs de psihologie).

Trup şi suflet se prezintă deci ca două realităţi distincte, fără ca sufletul să poată fi redus la simpla manifestare a materiei nervoase a creierului. Psihologia experimentală exprimă această dualitate sub forma unui perfect paralelism între suflet şi trup, fiecare avându-şi propria lui viaţă, actele sufleteşti fiind doar însoţite de actele corespunzătoare ale organismului trupesc. Paralelismul acesta nu e o soluţie, ci o chestiune de metodă. În locul metodei însă vorbesc faptele. Şi acestea ne fac dovada că între trup şi suflet există un raport de solidaritate, cum îl defineşte Bergson, raport în care trupul, prin sistemul său nervos, nu este decât instrumentul prin care se manifestă sufletul. Ca instrument de manifestare, trupul este necesar sufletului pentru manifestarea actelor sale aşa cum este necesară pana pentru transcrierea gândului, fără ca această peniţă de scris să fie identificată cu gândul însăşi, sau cauză a acestuia. Trupul este necesar sufletului, dar nu indispensabil. Sufletul trăieşte şi se manifestă şi fără acest instrument prin care el doar se sensibilizează şi se exteriorizează. Cazul surdo-muţilor orbi din naştere este o dovadă pentru aceasta. Sufletul este deosebit de trup şi numai în legătură cu acesta, utilizându-l pentru actele şi manifestările sale.

Existenţa sufletului omenesc ca o constantă de sine stătătoare şi independentă de trup, având propriul lui destin, este o dogmă fundamentală pentru religie. Dar acesta este şi un adevăr fundamental pentru ştiinţă. Aceasta recunoaşte sufletul ca o realitate

Scanned with OKEN Scanner

proprie şi de sine stătătoare. El nu este o formă a materiei şi nici nu se poate explica prin ea, ci îşi are în sine existenţa şi raţiunea suficientă a existenţei, deci este o substanţă.

Monismul materialist, care tinde să reducă totul la o singură substanţă - materia - a trebuit să cedeze, în ştiinţă, locul dualismului psiho-fizic care recunoaşte existenţa a două realităţi distincte şi independente una de alta: una a sufletului şi o alta a materiei. Aşa se şi explică paralelismul psiho-fizic care stă la baza psihologiei experimentale moderne. Conform acestuia, fenomenele sufleteşti îşi au corespondentul în procesele fizice ale organismului omenesc, care însoţesc actele sufleteşti, dar nu le cauzează, le exprimă, dar nu le reproduc.

Psihologia experimentală, vrând să rămână o ştiinţă exactă, nu vrea să tragă consecinţa firească a acestei dualităţi, adică existenţa unei substanţe sufleteşti. Ea se crede obligată să rămână numai la fenomene, fără a se ocupa de substanţe, acestea fiind de resortul metafizicii şi nu al ştiinţei pozitive, cum ţine să fie şi să rămână psihologia ştiinţifică. În acest sens şi nu numai în acest sens ea se şi intitulează "o psihologie fără suflet" (vezi Rădulescu-Motru, Ibidem).

Formula paralelismului nu e însă o soluţie, după cum recunoaşte W. Wundt, unul dintre reprezentanţii cei mai autorizaţi ai psihologiei moderne. Fiindcă dacă procesele fizice care însoţesc actele sufleteşti au ca substrat materia, care este substratul aflat la baza actelor sufleteşti şi de la care emană acestea? Deci însuşi paralelismul are un substrat şi pentru procesele psihice, cum există unul pentru procesele psihice, cum există unul pentru cele fizice. Acesta este sufletul-substanţă.

Necesitatea substanţei sufletului este cerută de o serie de fapte sufleteşti care, după cum remarcă psihologi de marcă precum, Theodor Lipps, Oswald Kulpe, Huga Munsterberg nu se pot explica fără ea. Aceste fapte sunt:

a. În primul rând conştiinţa. Ea domină toate actele vieţii sufleteşti. Ea raportează către eul nostru procesele fizice ale excitaţiei nervoase

Scanned with OKEN Scanner

şi le transformă în acte psihice, transformând actul mecanic al excitaţiei în actul reflectat şi conştient al senzaţiei. Cum poate ajunge materia singură în stare de conştiinţă, cum se poate ea reflecta pe sine, iată marea problemă deschisă de actul conştiinţei. "Este şi rămâne cu desăvârşire şi pentru totdeauna de neînţeles - zice marele fiziolog E. du Bois Reymond - ca unui număr de atomi de carbon, hidrogen, oxigen, etc. să nu-i fie indiferent faptul cum au fost aşezaţi şi cum s-au mişcat, sau cum se vor aşeza şi cum s-au mişcat, sau cum se vor aşeza şi cum se vor mişca". În nici un chip nu este de priceput cum din combinarea lor a putut să nască conştiinţa. Mişcarea nu poate produce decât mişcare. Ea nu este decât prefacere de energie, fără a lăsa vreun rest care să explice producerea conştiinţei. Asupra genezei acestui mister - conştiinţa - vom avea un perpetuu *ignorabimus*, căci, după firea lucrurilor, "conştiinţa nu va fi niciodată explicată prin condiţii materiale" (E. du Bois Reymond, Erenzen der mensehlichem Erkerentmiss).

b. Actele sufleteşti. Acestea nu se pot explica nici prin materie şi nici ca atribute ale ei. Caracteristica materiei este complexitatea şi diversitatea, ca şi spaţialitatea ei. Materia este, deci divizibilă. Actele sufleteşti prin care materia este nestinsă, unică şi simplă. Noi percepem obiectele, care se prezintă întotdeauna sub o complexă diversitate de impresii şi imagini, sub forma unei percepţii simple, unice şi totale: o casă, un om, un pom. Când introducem mâna în apă fierbinte, excitaţiile calorice sunt foarte felurite. Când vedem un om, cele vizuale sunt foarte diverse, la fel cele acustice, la auzul unui cântec. Şi totuşi, noi, avem despre ele o percepţie unică, o reprezentare, o noţiune. Ca să fie posibil acest lucru, trebuie ca agentul perceptiv să fie el însuşi unic şi imaterial, ca prin el materia să se dematerializeze, complexul să se simplifice, variatul şi discontinuul să se totalizeze în actul unic al percepţiei sau al noţiunii. Acest agent perceptiv nu este altceva decât substanţă simplă, activă şi imaterială a sufletului.

Eul sufletesc şi identitatea actelor sufleteşti nu se pot explica decât admiţând existenţa unui principiu simplu şi neschimbător,

Scanned with OKEN Scanner

către care totul se raportează şi care rămâne perpetuu acelaşi şi identic cu sine. În corpul nostru şi în jurul nostru totul se schimbă. Condiţia materiei organice este continua ei schimbare. În organismul nostru totul se schimbă cu vârsta, totul, până la ultima celulă. Dacă sufletul ar fi o emanaţie a materiei, şi el ar trebui să fie cuprins în acest proces al schimbărilor. Cu toate acestea eul nostru rămâne acelaşi în toate vârstele şi în toate împrejurimile.

Din această permanenţă a eului rezultă şi conştiinţa identităţii lui, fără de care n-ar fi posibil nici cel mai elementar act de judecată. Căci posibilitatea judecăţii presupune, în primul rând, identitatea subiectului, acelaşi cel de azi cu cel de ieri şi cu cel din viitor. Această permanenţă şi identitate nu se pot explica decât prin permanenţa subiectului, rămas acelaşi în cursul actelor sufleteşti în permanentă schimbare. Conştiinţa identităţii eului nu se poate explica prin simpla asociaţie a stărilor de conştiinţă, cum vrea asociaţionismul psihologic, şi nici ca fiind un produs al actualităţii sufleteşti, cum propune Wundt. Căci identitatea şi permanenţa sufletului sunt cele care fac posibilă asociaţia stărilor din trecut cu cele din prezent, iar stările actuale ale unui moment diferă de cele ale momentului ulterior şi deci nu se poate explica permanentul prin schimbător, cum vrea actualismul.

d. Conştiinţa logică, conştiinţa morală, cea estetică şi cea religioasă nu se pot explica fără existenţa sufletului, cum nu se poate explica nici problema libertăţii. Aceasta nu poate fi născută decât de substanţă străină de legea necesităţii care caracterizează materia.

Toate aceste fapte nu duc la singura concluzie care se impune: existenţa unei substanţe a sufletului, substanţă liberă, activă şi spirituală, care produce actele sufleteşti şi condiţionează pe cele fizice. Deci dualismul absolut al paralelismului trebuie schimbat în unul relativ, în sensul unei priorităţi şi preponderenţe care revine sufletului.

Sufletul, fiind o substanţă spirituală, e prin aceasta o continuă activitate. Această activitate se manifestă sub cele trei forme

Scanned with OKEN Scanner

caracteristice: inteligență, sentiment și voință, care alcătuiesc cele trei facultăți distincte ale sufletului.

Prin inteligență, sufletul preface în reprezentări și noțiuni impresiile, excitațiile venite din afară de el, le coordonează și prelucrează după legi proprii. Aceste reprezentări nu sunt simple copii ale realității, ci transformări și prelucrări ale acesteia care, din sensibilă, spațială și în continuă schimbare, devine abstractă și imaterială - idee sau noțiune. E ceea ce constituie actul de cunoaștere al materiei.

Prin sentiment, sufletul își manifestă starea de plăcere sau neplăcere provocată de procesul cunoașterii prin inteligență. E felul cum spiritul reacționează față de realitatea din afară de el. De aceea sentimentele exprimă mai adânc și mai personal activitatea intimă a sufletului. Pe când funcția inteligenței poate fi numai receptivă, aceea a sentimentului e personală, organică și mai intimă. De aceea sentimentele exprimă întreaga ființă a spiritului față de realitatea cu care vine în contact. Așa este în sentimentul religios, în cel estetic sau în cel moral, în care sufletul participă din toată profunzimea sa.

Tendința de a realiza reprezentările însoțite de sentimente plăcute sau de a respinge pe cele neplăcute e ceea ce numim voință. Ea este rezultanta celor două forme de manifestare ale sufletului.

Inteligență, sentiment, voință sunt deci cele trei funcții prin care se manifestă activitatea sufletului omenesc. Totuși el nu constituie acțiuni complet separate între ele, căci acestea ar fi contra unității sufletului și implicit contra spiritualității lui. Am văzut că aceste trei funcțiuni se presupune și se cer una pe alta, căci sentiment fără reprezentare nu se poate, după cum nu există nici act de voință ca ceva de sine stătător. Căci voința nu apare decât ca rezultantă a raportului dintre sentiment și voință. Sufletul nu are mărginiri. El se prezintă ca un tot în oricare din actele sale. Și cel mai pur act de inteligență cuprinde în sine elementele emoționale. Voința singură, neînsoțită de reprezentări, e instinct, deci o reacție bruscă și reflexă și nu un act de conștiință. Animalele pot avea instincte, nu și acte de voință, necesități nu și sentimente, asociații de prezentări, nu și

Scanned with OKEN Scanner

inteligență. Facultățile sufletești nu împart sufletul în secțiuni distincte, ci doar indică preponderența unuia dintre cele trei feluri posibile ale sufletului de a acționa și reacționa față de realitate, dar el este prezent și întreg în orice manifestare a sa. Căci unitatea sufletului este o condiție neapărată a spiritualității lui. Simplu și necompus, el nu poate avea părți , nici în natură, nici în manifestarea lui. Această spiritualitate a sufletului am văzut-o rezultând atât din actul conștiinței, cât și din acela al permanenței și identității lui.

Prin spiritualitatea sufletului nu trebuie să se înțeleagă însă că el este lipsit de orice conținut. De o substanță lipsită de materie, substanța sufletului trebuie să-ți aibă totuși o consistență. Altfel nici nu s-ar putea concepe cum sufletul ar lua contact cu materia, cu care, sub o formă oarecare, trebuie să aibă un punct de atingere. Chiar legătura sa cu trupul, în unitatea ființei omenești, reclamă această legătură, fie că substanța sufletului este răspândită în tot trupul și intim legată cu el, cum admite și învață Biserica, fie că acest contact s-ar face într-un singur punct, această glandă pineală, din mijlocul creierului, cum credea Descartes. O formă oarecum sensibilă, însă de o altă sensibilitate decât cea a materiei, o consistență a substanței trebuie să i se atribuie spiritului omenesc. Acest punct de vedere este susținut nu numai de metafizica spiritualistă, ci și de teologia și Biserica creștină. Astfel Tertulian vorbește de o materie spirituală - vapor spiritus, la fel Ioctanțiu, Augustin și Grigore de Nazianz. Această concepție a unei consistențe substanțiale a sufletului e singura compatibilă atât cu forma personală și individuală a spiritului, cît și cu posibilitatea existenței lui independente de legătura temporară cu corpul omenesc.

Problema nemuririi sufletului e o chestiune fundamentală pentru orice religie și în special pentru creștinism. De ea e legată și pe ea se întemeiază dogma învierii din morți și putința unei învieri viitoare, posibilitatea unei sancționări definitive și reale a binelui și a răului, posibilitatea unei fericiri viitoare, deci însuși scopul și posibilitatea unei vieți religios-morale. Viața de aici, pentru religia creștină, nu e decât o pregătire pentru o viață viitoare, care nu e

Scanned with OKEN Scanner

posibilă decât prin nemurirea sufletului. E un adevăr fundamental pentru religie, dar pentru știință?

Știința ocupându-se de fenomenele contingente și trecătoare nu are cum și de unde pune și afirma problema nemuririi sufletului Totuși nici ea, nici rațiunea umană, nu i se opune. Și aceasta din următoarele motive:

a. Nemurirea sufletului decurge din însăși natura lui. Sufletul fiind o substanță spirituală, deci nematerială, nu este supus legilor de distrugere ale materiei. Distrugerea nu poate fi aplicabilă substanței sufletului, căci distrugerea înseamnă sau descompunere, sau nimicire. Ori sufletul este simplu, deci nu poate fi descompus, și nici distrus, iar de o nimicire nu se poate vorbi, căci aceasta presupune ea însăși o descompunere. Știința nu aplică nimicirea nici măcar materiei. Conform tezei conservării energiei, nimic nu se creează în natură, nici nu se distruge ceva, ci totul se transformă, dar nimic nu se poate nimici.

b. Moartea nu implică neapărat și moartea sufletului, fiindcă, chiar legat de trup, sufletul are o viață proprie, independentă de trup, condiționată de el, dar nu identică cu dânsul. Corpul nu este decât un instrument pentru spirit, instrument necesar, dar nu indispensabil. Sufletul covârșește sufletul în toate privințele și menirea trupului față de el nu este decât aceea de a-l limita în mărginirea sa și de a-l adapta pentru nevoile vieții individului. Solidaritatea dintre trup și suflet nu aduce dispariția sufletului odată cu dispariția trupului, după cum putrezirea cuierului de care este atârnată o haină, nu aduce și dispariția acesteia, remarcă Bergson (v. Ibidem).

Maladiile trupești, chiar cele care atacă părți esențiale ale materiei cerebrale, lasă intacte funcțiile sufletești, iar degradarea și descompunerea treptată prin boală sau senilitate a organismului nu atacă și nu degradează sufletul. Dacă trupul se macină treptat, sufletul se menține întreg în toată claritatea conștiinței lui până în clipa epuizării și expirării trupești. Acest suflet păstrat întreg, până la ultima suflare din viață, când aproape toate legăturile trupești sunt uzate sau degradate, cum e cazul morții prin bătrânețe, are toate

Scanned with OKEN Scanner

semnele şi toate şansele de a dăinui şi după ce aceste putrede legături au dispărut, prin ultima suflare a vieţii.

c. Argumentul psihologic. Nemurirea sufletului este un fapt psihologic simţit de întreaga fiinţă umană. Conştiinţa nemuririi şi a unei vieţi viitoare sunt trăite de umanitate aproape cu putere de instinct. Şi dacă, în virtutea legilor finalităţii biologice, toate tendinţele funcţionale îşi găsesc un corelat în lumea reală, de ce s-ar face excepţie cu această tendinţă spre nemurire, esenţial legată de genul omenesc? Dacă pasărea purtată de instinct îşi deschide aripile şi porneşte, la apropierea iernii, spre alt climat de primăvară şi îl şi găseşte, de ce aspiraţia omului către o altă viaţă, cel puţin tot aşa de reală şi tot aşa de puternică ca şi instinctul la animale, să fie singură sortită neîmplinirii şi înşelării? (v. Paul Buysse, Vers la croyance).

d. Argumentul istoric. Credinţa în nemurirea sufletului au avut-o şi o au toate popoarele şi toate religiile. În rai sau în iad, în infern sau în Câmpiile Elisse, în sânul lui Brahma sau în neant, toate religiile şi cu ele toate popoarele au crezut în nemurirea sufletului şi într-o viaţă viitoare. De această credinţă n-a fost lipsit nici omul preistoriei, cum nu este lipsit nici sălbaticul cel mai primitiv. Instrumentele de cult descoperite în stadiile preistorice, cultul strămoşilor ca şi al morţilor, în funcţie la toate popoarele, chiar la cele mai primitive, duc spre aceeaşi concluzie. "Oricare ar fi starea de degradarea a unor popoare sălbatice, zice cunoscutul explorator Livingstone, sunt două lucruri despre care nu mai are nevoie să fie instruite: existenţa lui Dumnezeu şi nemurirea sufletului".

e. Argumentul moral. Nemurirea sufletului este o condiţie neapărată a sancţiunii morale. Realizarea binelui şi perfecţionarea morală, reprimarea răului şi pedepsirea lui sunt posibile numai din perspectiva nemuririi sufletului şi a unei vieţii viitoare, zicea Platon, care făcea din existenţa sufletului şi post-existenţa lui, axa filozofiei sale, iar Kant, răsturnătorul tuturor himerelor şi ficţiunilor metafizice şi creatorul unei morale autonome, postulează pentru realizarea binelui atât nemurirea sufletului, cât şi o viaţă viitoare.

Scanned with OKEN Scanner

Când ştiinţa nu i se opune, când raţiunea o postulează, când credinţa o reclamă, când toată umanitatea o atestă şi o trăieşte, care ar fi motivele raţionale care s-ar opune posibilităţii nemuririi sufletului?

Adversarii nemuririi sufletului sunt firește, în primul rând, adversarii existenței sufletului: materialiştii şi pozitiviştii evoluţionişti, primii negând orice spirit în afară de materie, chiar dacă admit eternitatea acesteia, iar ceilalţi făcând din ideea de nemurire o simplă ficţiune, născută din perpetuarea speciei faţă de cea a individului.

Pentru materialiştii vechi şi noi, viaţa se sfârşeşte aici. La ce bun himera unei vieţi viitoare, când nici pe această lume sufletul nu are ce căuta? "Edite, bibite, post mortem nulla voluptas", spuneau adepţii bătrânului Epicur, pe care-l completează corespondentul lor modern, materialistul Feuerbach, cu brutala afirmaţie: "Omul este ceea ce mănâncă" (Der Mensch is was er isst) utilizând jocul de cuvinte din limba germană dintre "a mânca" şi "a trăi". Această formulă grosolană poate indigna. Ea este însă urmarea firească a unei lumi "fără spirit" şi a unei psihologii "fără suflet".

Am văzut însă că atât ştiinţa în obiectivitatea ei, cât şi umanitatea în aspiraţiile ei protestează contra unei astfel de eventualităţi. Existenţa sufletului este astăzi un adevăr verificat pentru ştiinţă. A admite existenţa unui suflet fără a-i acorda o existenţă personală viitoare, cum fac filozofii spiritualişti, sau cum fac şi deiştii care, încheind socotelile lumii cu Dumnezeu în momentul creaţiei, nu mai au ce face cu sufletul, e a te opri la mijlocul drumului. Existenţa sufletului aduce după sine nemurirea lui ca şi dăinuirea lui personală într-o viaţă viitoare, altminteri ar însemna să se repete povestea cu ucenicul vrăjitor al lui Faust, care prinzând formula de chemare a spiritelor, se găsea în încurcătura de a nu şti ce să facă cu ele. Cei ce admit existenţa sufletului trebuie să fie consecvenţi şi să admită o viaţă proprie pentru el, alta decât cea a trupului şi dăinuind şi după dispariţia acestuia. Această viaţă viitoare nu poate fi concepută ca o cufundare în masa universală a spiritului,

Scanned with OKEN Scanner

cum o concep panpsihiştii şi panteiştii idealişti, fiindcă sufletul nu se poate despărți de ceea ce a fost calitatea lui esențială în viață: conştiința eului. Sufletele lipsite de conştiința personală ar devenii un fel de năluci rătăcitoare şi nici n-ar mai corespunde postulatului moral al realizării perfecțiunii şi răsplătirii binelui. Toată ideea de sancțiune, inseparabilă religiei şi moralei, s-ar pierde prin această depersonalizare a sufletului după moarte. Din această cauză, sunt incompatibile cu substanța şi esența sufletului toate teoriile despre reîncarnare ale spiritismului şi teozofiei.

9.7. Îngrijirea sufletului

"Privegheați, fiți gata totdeauna, că nu ştiți ziua şi ceasul în care Fiul Omului va veni"

(Matei 24, 25)

Infinită este valoarea sufletului. De aceea, infinită trebuie să fie grija noastră pentru el. Îngrijirea sufletului se adresează dorințelor pe care le simțim şi simptomelor care ne înnebunesc, dar nu este o cale de ieşire din umbră sau moarte. O persoană cu suflet este complicată, multilaterală, şlefuită atât de durere cât şi de plăcere, de succes sau de eşec. Viața trăită cu suflet nu este lipsită de momentele sale de întuneric şi perioade de nesăbuință.

Renunțarea la iluzia că vindecarea sufletului cade exclusiv în sarcina psihanalistului ne deschide noi căi spre posibilitatea autocunoaşterii şi autoacceptării - ceea ce constituie chiar piatra de temelie a sufletului. Câteva expresii clasice, care se referă la îngrijirea sufletului, sunt relevante în lumea modernă, Platon folosea expresia "techne tou biou", ceea ce înseamnă "meşteşugul vieții". Astfel, putem spune că îngrijirea sufletului pretinde o meşteşugire specială, cu sensibilitatea unui artist, a vieții însăşi. Sufletul nu se revarsă de la sine asupra vieții. Pentru aceasta este nevoie de priceperea şi atenția noastră. O altă expresie folosită de Platon era "heauton epimeleisthai", adică "grija pentru sine"; acest cuvânt are ca sens şi cinstirea zeilor şi a morților.

Scanned with OKEN Scanner

Scriitorul roman Apuleius spunea: "Toată lumea ar trebui să știe că nu poți trăi altfel decât cultivându-ți sufletul". Îngrijirea înseamnă, de asemenea cultivare, veghere și participare pe măsură ce sămânța sufletului rodește în vasta creație pe care o numim caracter sau personalitate, cu o istorie, o comunitate și o mitologie unică. Cultivarea sufletului implică gospodărirea timp de o viață a "materiilor prime" de care are nevoie. Agricultorii își cultivă ogoarele, noi toți ne cultivăm sufletele. Obiectul muncii cu sufletul este, prin urmare, nu adaptarea la norme, general acceptate sau la o imagine a individului sănătos statistic. Mai degrabă, țelul este o viață bogat elaborată, conectată la societate, împletită în cultura familiei, a națiunii și a planetei.

Epicur, un filozof neînțeles în mare măsură, scria: "Nu este niciodată prea devreme sau prea târziu pentru a te îngriji de bunăstarea sufletului". În timp ce încercăm să înțelegem ce anume ar putea însemna pentru noi îngrijirea sufletului, poate ar fi bine să ținem minte principiul epicurian care spune că răsplata pe care o căutăm ar putea fi una destul de obișnuită și s-ar putea găsi chiar sub nasul nostru, chiar atunci când privim stelele sperând într-o revelație extraordinară sau în atingerea perfecțiunii.

Afirmațiile învățătorilor noștri antici provin din cartea lui Michel Foucault, intitulată "Îngrijirea sinelui". Dar cuvântul "sine" te duce cu gândul la ego. Sufletul nu reprezintă de loc ego-ul. Sufletul este strâns legat de soartă și întorsăturile sorții sunt aproape întotdeauna potrivnice așteptărilor și, de cele mai multe ori, dorințelor ego-ului. Sufletul este izvorul a cine și ceea ce suntem, și totuși este cu mult dincolo de închipuirea noastră și nu poate fi pus sub control. Putem cultiva și îngriji sufletul, ba chiar îl putem modela, dar nu-l putem păcăli introducându-l în tiparul unui ego prestabilit. Actul de pătrundere în misterele sufletului, fără sentimentalism sau pesimism, încurajează viața să înflorească conform propriului model și cu propria sa frumusețe imposibil de prevăzut. Îngrijirea sufletului nu rezolvă enigma vieții; mai degrabă dimpotrivă, este o apreciere a misterelor paradoxale care amestecă lumina și întunericul în grandoarea vieții și

Scanned with OKEN Scanner

culturii umane. Îngrijirea sufletului este un mod fundamental diferit de a privi viața zilnică și căutarea fericirii. Îngrijirea sufletului nu este neapărat concentrată pe personalitate și pe relații de prietenie sau pe afinități, și de aceea nu este de natură psihologică în sensul obișnuit. Psihologia este incompletă dacă nu integrează deplin spiritualitatea și arta. Preocupându-se de lucrurile din jurul nostru și devenind sensibili la importanța căminului, a programului zilnic, și poate chiar a hainelor pe care le îmbrăcăm, ne îngrijim în tot atâtea feluri de suflet. Când Marsilio Ficino a scris cartea intitulată "Cartea vieții", în care se descriu modalități prin care ne putem ajuta singuri sufletul, a pus accentul pe alegerea atentă a culorilor, a condimentelor, a uleiurilor, a locurilor de plimbare, a țărilor de vizitat - toate fiind decizii foarte concrete ale vieții cotidiene, decizii care fiind confruntați zilnic cu ele, fie susțin, fie tulbură sufletul.

Trebuie să înțelegem în primul rând deci, că îngrijirea sufletului nu este în esență o metodă de rezolvare a problemelor. Obiectivul său este nu acela de a elibera viața de probleme, ci de a oferi vieții obișnuite adâncimea și valoarea care vin odată cu sufletul. Așadar hrana sufletului este Cuvântul lui Dumnezeu. Hrana sufletului este Trupul lui Hristos. Pentru suflet rostește preotul cuvintele: "Luați, mâncați...", atunci când slujește Sfânta Liturghie. Pentru suflet spune iarăși: "Beți dintru aceasta toți...". Hrana și băutura pentru suflet este apoi rugăciunea. Hrana și băutura sufletului este însuși Dumnezeu. Psalmistul David spunea: "Însetat-a sufletul meu de Dumnezeu Cel viu" (Psalm 41,1). Are și sufletul îmbrăcămintea lui, hainele lui. Acestea sunt virtuțile. Sfântul Apostol Pavel poruncește: "Îmbrăcați-vă, așadar... cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungată răbdare" (Col. 3,12). Această uniformă o cere pentru sufletul lui și imnograful care cântă: "Cămara Ta, Mântuitorul meu, o văd împodobită și îmbrăcăminte nu am ca să intru într-însa. Luminează-mi haina sufletului meu, Dătătorule de lumină, și mă mântuiește". Se îmbolnăvește și sufletul. Îl îmbolnăvesc păcatele, suferințele, dorințele trupești păcătoase, "Care se războiesc împotriva sufletului" (I Petru 2,11). Grija pentru sănătatea sufletului

Scanned with OKEN Scanner

presupune să-l păstrăm pur, curat, imaculat, necontaminat de nici un fel de păcat. Sufletul se mântuieşte prin pocăinţă şi Sfânta Spovedanie. Oricât ar fi de murdar din pricina păcatelor, prin căinţă sinceră şi mărturisirea păcatelor la preotul duhovnic, la cel care mărturiseşte, sufletul străluceşte din nou de mai multă curăţenie. Sufletul pocăit şi mărturisit se va împărtăşi în veci de bucuria paradisului, pe când, dimpotrivă, sufletul nepocăit şi nemărturisit va fi chinuit veşnic de groaza şi suferinţa iadului. Un poet spune: "Pierdeţi toate celelalte, dar mântuiţi-vă sufletul". Iar Sfântul Cosma Aitolos adaugă: "De-ar fi să vă ardă trupul sau să vi-l prăjească, de-ar fi să vă ia cineva toate lucrurile, să nu vă temeţi! Sufletul vostru şi Hristos vă sunt absolut necesare. Acestea două să le păstraţi, să nu le pierdeţi".

10. CUVÂNT PLIN DE MULT FOLOS DESPRE RUGĂCIUNE

"Rugăciunea făcută cu seriozitate ne dă putinţa să decidem dacă un lucru pe care vrem să-l facem e de la Dumnezeu şi trebuie să-l facem sau nu. Ea ne scoate din îndoiala dacă un gând e cu adevărat de la Dumnezeu, sau e numai în aparenţă de la El".

(Filocalia, vol. XI, p.411)

10.1. Rugăciunea - cuvânt bun

"Crede în Domnul Iisus şi te vei mântui"

(Fapte 16, 31)

Dumnezeu i-a dat omului darul cuvântării, ca prin el omul să rostească adevărul. Perioada comunistă ne-a fost să trăim o experienţă tristă: cuvântul a fost atât de schimonosit încât el a devenit "limbaj de lemn" care fie, că nu exprima nimic, fie că a devenit vehicul al minciunii.

Să luăm aminte la cuvântul Scripturii, la cuvântul rugăciunii, fiindcă în el se găseşte ascuns izvorul vieţii. Este ascuns, dar se dezvăluie în măsura în care dorim şi ne cultivăm. Cuvântul este unul din numele lui Dumnezeu. Se numeşte Fiu, dar este şi cuvânt al lui

Scanned with OKEN Scanner

Dumnezeu. Cuvântul provine din energii dumnezeieşti. Cuvântul este o energie creatoare, o energie care devine periculoasă, mortală când este rău întrebuinţată. Dar cuvântul este, la modul pozitiv, o energie de comuniune, de împărtăşire.

Omul găseşte puterea cuvântului tocmai în rugăciune, împărtăşindu-se din gândurile lui Dumnezeu sau gânduri dumnezeieşti, experienţe trăite de alţii înaintea noastră, de sufletele cele mai luminate ale Bisericii. În rugăciune, deci, cuvântul începe să-şi regăsească puterea sa adevărată, fiindcă în rugăciune cuvântul este comuniune reciprocă între Dumnezeu şi om. Aşadar, trebuie să luăm în serios cuvântul, adică trebuie să trecem de la nivelul de informaţie al acestuia la cel de comuniune, de trăire.

Cuvântul este energie care curăţă, care sfinţeşte, care odihneşte (vorbesc de Cuvântul lui Dumnezeu, nu de cuvintele pe care noi le întrebuinţăm, în sens contrar) şi, prin aceste energii, intrăm în energia creatoare a lui Dumnezeu. Se întâmplă foarte multor oameni să audă de multe ori unele cuvinte în rugăciuni, în căutări, în Scriptură şi să nu le înţeleagă, dar, dintr-o dată, auzindu-le, să fie luminaţi şi să priceapă înţelesul lor. Din acel moment nu vor mai fi niciodată străini, în întuneric, ca mai înainte.

Cei ce se roagă cu mintea, cu adevărat trebuie să fie nepătimaşi şi să fi lepădat legătura cu lucrurile aflate la mijloc (între ei Dumnezeu), căci numai aşa pot ajunge la rugăciunea netulburată; iar cei ce n-au ajuns la această măsură (a nepătimirii), dar se silesc spre ea, trebuie să treacă peste împătimirea de plăcere, ca să se elibereze cu totul de împătimire. Dar pentru aceasta trebuie să facă moartă cu totul pornirea păcătoasă a trupului, care constă din izbăvirea de împătimire, iar gândul să aibă mai tare ca mişcările rele ale patimilor din lumea cugetării, ceea ce înseamnă depăşirea împătimirii de plăcere. Iar dacă e aşa, precum şi este, până ce ne stăpâneşte împătimirea nu putem gusta rugăciunea minţii nici măcar cu cuvântul de pe vârful buzelor, şi avem nevoie să simţim prin simţul pipăitului numai decât durerea postului, a privegherii şi a altora ca acestea, dacă vrem să ne îngrijim de rugăciune. De aceea şi

Scanned with OKEN Scanner

Domnul a învățat în Evanghelii că "Mult poate rugăciunea însoțită de post" (Marcu 9,29; Matei 17,21).

Rugăciunea și dreapta credință sunt cele două coordonate în cadrul cărora trebuie să-și trăiască viața duhovnicească creștinii ortodocși. Rugăciunea este legătura noastră permanentă cu Dumnezeu care ne menține cugetele treze și ne înalță sufletele. Când ne rugăm, noi suntem însoțiți de sfinți prin rugăciunile lor, după cum ni se arată în descoperirea făcută de Sfântul Ioan: "..și fumul tămâii s-a suit din mâna îngerului înaintea lui Dumnezeu împreună cu rugăciunile sfinților". Dar modelul cum trebuie să ne rugăm și ce trebuie să cerem în rugăciunile noastre îl avem în rugăciunea "Tatăl nostru...", care ne-a fost transmisă prin ucenicii Mântuitorului care i-au spus: "Doamne învață-ne să ne rugăm".

Să fim încredințați că dacă ne vom ruga cu credință și vom cere ceea ce ne este de folos sufletelor și vieții noastre, vom primi răspuns de la Dumnezeu. Căci dacă noi oamenii ne înduioșăm și venim în ajutorul semenilor noștri, cu atât mai mult, ne vine Dumnezeu în ajutor, când îl chemăm în rugăciune, "Cine este acela dintre voi care, dacă-i va cere copilul pâine, el să-i dea piatra, sau de-i va cere pește, el să-i dea șarpe? Deci, dacă voi, păcătoși fiind, știți să dați lucruri bune copiilor voștri, cu atât mai mult Tatăl vostru ce-l ceresc va da cele bune celor care cer de la El", spune Mântuitorul.

Când mergem la Biserică trebuie să avem inima curată, fiind împăcați cu semenii noștri, potrivit învățăturii pe care ne-o dă însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care spune: "Deci, dacă-ți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău". Rugăciunea este aripa credinței, roada nădejdii, oglinda dragostei și pecetea virtuții. Ea este izvor nesecat de sfințenie și trăire creștinească, este pavăza care ne ocrotește de boldul ispitelor și este cheia cu care deschidem porțile cerului și lăsăm să se coboare asupra noastră harul lui Dumnezeu. Rugăciunea îmbărbătează pe cel deznădăjduit, ridică

Scanned with OKEN Scanner

pe cel căzut, mângâie pe cel întristat, înviorează pe cel obosit, întoarce la pocăință pe cel păcătos, întărește pe cel îndoielnic în credință și smerește pe cel trufaș; pe cel aspru îl îmblânzește, pe cel pizmaș îl potolește și către lucrarea faptelor bune pe toți îi povățuiește. Darurile rugăciunii sunt multe. Astfel, prin rugăciune, păstrăm legătura permanentă cu înaintașii noștri, strămoșii, moșii și părinții, rugăciunea sporește dragostea și respectul dintre părinți și copii, dintre semeni și chiar generații. Prin rugăciune se realizează împăcarea noastră cu Dumnezeu și cu toți oamenii.

10.2. Esența rugăciunii

"Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă; dragostea nu cade niciodată"

(I Corinteni 13, 4)

Evanghelia de la Matei aproape de la începutul ei ne pune față către față cu însăși esența rugăciunii. Magii au văzut steaua mult așteptată. Ei de îndată au pornit la drum, ca să-L afle pe împăratul; au venit la iesle, au căzut în genunchi, s-au închinat și au adus daruri; ei și-au exprimat rugăciunea în toată perfecțiunea ei, adică în contemplare și închinare cutremurătoare.

În literatura mai mult sau mai puțin populară despre rugăciune se vorbește adesea că rugăciunea este o călătorie captivantă. Nu rareori se poate auzi: "Învățați-vă să vă rugați! A te ruga e așa de interesant, așa de atrăgător, acest lucru e descoperirea unei lumi noi; voi vă veți întâlni cu Dumnezeu, veți afla calea spre viața cea duhovnicească". Într-un sens oarecare acest lucru, se înțelege, e adevărat; însă odată cu acestea se uită ceva mult mai serios: că rugăciunea este o călătorie primejdioasă și noi putem să o începem fără a ne da seama de risc. Apostolul Pavel zice că "e grozav lucru să cazi în mâinile Dumnezeului celui viu" (Evr. 10,31). De aceea a ieși conștient întru întâmpinarea Dumnezeului Celui Viu înseamnă a porni la o călătorie grozavă; într-un sens oarecare fiecare întâlnire cu Dumnezeu e înfricoșată Judecată. Orișicând ne-am arăta

Scanned with OKEN Scanner

noi în fața lui Dumnezeu, fie acest lucru în taină sau în rugăciune, noi facem ceva foarte primejdios, pentru că, după cuvântul Scripturii, Dumnezeu este foc. Și dacă nu suntem întru totul gata de a ne preda fără rezerve flăcării dumnezeiești și să devenim un rug arzând în pustie, care ardea și nu se mistuia, această flacără ne va mistui, pentru că experiența rugăciunii o putem cunoaște numai dinlăuntru, și a glumi cu ea nu se poate.

Apropierea de Dumnezeu este întotdeauna atât o descoperire a frumuseții lui Dumnezeu cât și a distanței care ne desparte pe noi de El. Distanța e un cuvânt inexact, pentru că el nu se determină prin faptul că Dumnezeu e sfânt, iar noi păcătoși. Distanța se determină de relația păcătosului cu Dumnezeu. Noi putem să ne apropiem de Dumnezeu numai dacă facem acest lucru cu conștiința că venim la judecată. Dacă noi venim osândindu-ne pe noi, dacă venim iubindu-L în ciuda infidelității noastre proprii; dacă noi venim iubindu-L pe El mai mult decât confortul nostru, în care El lipsește, atunci noi suntem deschiși pentru El și El e deschis pentru noi, și distanța nu e, Domnul vine cu totul aproape, în dragoste și compătimire. Dar dacă noi stăm în fața lui Dumnezeu în cuirasa mândriei noastre, întru încrederea noastră în sine, dacă noi stăm în fața Lui de parcă avem drept la acest lucru, dacă stăm și pretindem de la El răspuns, apoi distanța care desparte creatura de Creator devine infinită. Un scriitor își exprima gândul, că în acest sens distanța e relativă; când Lucifer s-a înfățișat înaintea lui Dumnezeu întrebându-L, în aceeași clipă când el și-a pus întrebarea nu ca să o înțeleagă întru smerenie, ci să-L silească pe Dumnezeu să răspundă, el s-a aflat la o distanță infinită de Dumnezeu. Dumnezeu nu s-a mișcat, nu s-a mișcat nici Satana, însă și fără nici o mișcare ei s-au aflat infinit depărtați unul de altul" (C.S.Lewis, Screwtape Letters, Letter XIX).

Oricând ne-am apropia de Dumnezeu, contrastul dintre ceea ce este El și ceea ce reprezentăm noi, devine îngrozitor de clar. Noi putem să nu ne dăm seama de aceasta tot timpul acela cât trăim parcă departe de Dumnezeu, tot timpul acela când prezența Lui și chipul

Scanned with OKEN Scanner

Lui rămân palide în percepția și în gândurile noastre; însă cu cât ne apropiem de Dumnezeu, cu atât ne izbește contrastul. Nu gândul permanent despre păcatele noastre, ci vederea sfințeniei lui Dumnezeu îngăduie sfinților să-și cunoască păcătoșenia lor. Când noi ne privim pe noi fără fondul bine-nmiresmat al prezenței lui Dumnezeu, păcatele și faptele bune ne par ceva mărunt și, într-un sens oarecare, neesențial; numai pe fondul prezenței dumnezeiești ele apar cu tot relieful lor și-și află adâncimea și tragicul lor.

De fiecare dată când ne apropiem de Dumnezeu, ne aflăm în fața vieții, sau a morții. Aceasta e viață dacă venim la El într-un duh cuvenit și ne înnoim prin El, e moarte, dacă ne apropiem de El fără duh evlavios și inima zdrobită, aceasta e pierzare dacă venim cu mândrie sau încredere în sine, de aceea înainte de a porni la așa-zisa "călătorie captivantă a rugăciunii", nici o clipă nu trebuie să uităm, că nu se poate întâmpla nimic mai însemnat, care să ne arunce într-un mai mare cutremur, decât întâlnirea cu Dumnezeu, la care am ieșit. Noi trebuie să ne dăm seama că în acest proces vom pierde viața: Adam cel vechi din noi trebuie să moară. Noi ne ținem tare de omul cel vechi, ne temem pentru el și e așa de greu - nu numai la începutul drumului, ci și după ce vor trece ani - să ne dăm seama că suntem pe deplin de partea lui Hristos și împotriva lui Adam cel vechi.

Rugăciunea e o călătorie care aduce nu trăiri emoționale, ci o răspundere nouă. Atât timp cât petrecem în ignoranță, nimic nu cere de la noi, dar de îndată ce am cunoscut ceva, noi răspundem pentru faptul cum întrebuințăm cunoștința noastră. Fie ea dată în dar, noi răspundem pentru fiecare părticică de adevăr pe care am cunoscut-o, și de îndată ce ea devine a noastră proprie, noi n-o putem lăsa nelucrătoare, ci trebuie s-o arătăm în comportarea noastră și în acel sens de la noi se cere răspuns pentru orice dreptate priceută de noi. Numai cu sentimentul de frică, de cinstire de Dumnezeu, de cea mai adâncă evlavie, ne putem apropia de riscul lucrării de rugăciune, și noi trebuie să ajungem cu creșterea până la ea, în viața noastră mai

Scanned with OKEN Scanner

deplin şi mai precis. Nu e de ajuns, aşezându-te comod în fotoliu, să zici: "iată mă apropii de închinarea lui Dumnēzeu înaintea feţii lui Dumnezeu". Noi trebuie să înţelegem că dacă Hristos ar sta înaintea noastră, noi ne-am comporta altfel şi noi trebuie să ne învăţăm a ne comporta astfel în prezenţa Domului nevăzut, cum ne-am comporta în prezenţa Domnului devenit văzut pentru noi.

Acest lucru presupune înainte de toate o anumită stare a minţii, care se oglindeşte şi asupra stării trupului. Dacă Hristos ar fi aici înaintea noastră şi noi am sta cu desăvârşire transparenţi, cu mintea şi cu trupul pentru privirea Lui, apoi am încerca aceeaşi evlavie, frică de Dumnezeu, dragoste, poate chiar groază, însă nu ne-am ţinea atât de liberi, cum facem aceasta de obicei, lumea contemporană a pierdut în mare măsură duhul de rugăciune şi disciplina trupului a devenit ceva secundar în închipuirea oamenilor, pe când în realitate ea nu e nici pe departe secundară. Noi uităm că noi nu suntem suflet ce locuieşte în trup; ci om - alcătuit din trup şi suflet - şi după Apostolul Pavel, noi suntem chemaţi să proslăvim pe Dumnezeu şi în trupurile şi în sufletele noastre, trupurile ca şi sufletele noastre sunt chemate spre slavă împărăţiei lui Dumnezeu (I Cor. 0,20).

Foarte des rugăciunea nu are în viaţa noastră o astfel de însemnătate, încât toate celelalte să se dea la o parte, cedându-i locul. Rugăciunea pentru noi este un adaos la o mulţime de lucruri. Noi vrem ca Dumnezeu să fie aici nu pentru că El este suprema valoare, ci pentru că ar fi aşa de plăcut ca pe lângă marile binefaceri ale lui Dumnezeu, să mai avem şi prezenţa Lui. El este un supliment la confortul nostru. Când îl căutăm într-o astfel de aşezare, apoi nu-L întâlnim.

Totuşi, cu toate cele spuse, rugăciunea oricât ar fi de primejdioasă, este calea cea mai bună de a merge înainte, spre împlinirea chemării noastre şi a deveni până la sfârşit omeneşti, adică a intra într-o unire deplină cu Dumnezeu şi a ne face, la urma urmelor lor, părtaşi a ceea ce Apostolul Petru numeşte "părtaşi ai dumnezeieştei firi".

Scanned with OKEN Scanner

Dragostea şi prietenia nu sporesc, dacă noi nu suntem gata să jertfim pentru ele multe; la fel trebuie să fim gata a ne lepăda de multe pentru ca primul loc să-L dăm lui Dumnezeu.

"Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta şi cu tot sufletul tău şi cu toată virtutea ta şi cu tot cugetul tău" (Luc. 10, 27). Acest lucru parcă e o simplă poruncă, şi totuşi în aceste cuvinte e mai mult conţinut decât pare la prima vedere. Noi ştim cu toţii ce înseamnă a iubi pe cineva cu toată inima. Ştim câtă iubire e nu numai să ne întâlnim cu cel iubit, dar chiar numai să ne gândim la el, câtă bucurie ne dă. Tocmai astfel trebuie să ne silim a iubi pe Dumnezeu, şi de fiecare dată când se pomeneşte numele Lui, El trebuie să umple inima noastră şi sufletul nostru de o căldură infinită. Dumnezeu totdeauna trebuie să fie în mintea noastră, pe când noi de fapt ne gândim la El numai de la caz la caz.

Iar în privinţa iubirii lui Dumnezeu din toată inima noastră, acest lucru îl putem realiza numai dacă printr-o intenţie conştientă noi rupem de la noi tot ceea ce în noi nu este a lui Dumnezeu, cu un efort al voinţei, noi trebuie să ne întoarcem mereu pe noi înşine către Dumnezeu, şi când facem ceva - ceea ce pretinde un antrenament - căci în acest caz noi suntem concentraţi la oarecare realizare materială, pe care trebuie s-o închinăm (afierosim) lui Dumnezeu printr-un anumit efort.

Magii au făcut o lungă călătorie şi nimeni nu ştie ce fel de greutăţi au trebuit ei să învingă. Fiecare dintre noi călătoreşte la fel ca şi ei. Ei duceau daruri: aur pentru Împărat, tămâie pentru Dumnezeu şi smirnă pentru omul care trebuia să sufere moartea. De unde să luăm noi aur, tămâie şi smirnă, noi care pe toate le datorăm lui Dumnezeu? Noi ştim că tot ce avem ne este dat nouă de Dumnezeu şi nici nu ne aparţine nouă pentru totdeauna cu siguranţă. Totul poate fi luat de la noi, afară de dragoste, şi acest lucru face ca dragostea să fie acel unic lucru, pe care noi să-l putem da. Toate celelalte - membrele trupului nostru, inteligenţa, averea - pot fi luate de la noi cu sila, însă dragostea nu poate nicicum să se dobândească

Scanned with OKEN Scanner

din partea noastră, decât dacă noi singuri o vom da. In privința dragostei noi suntem tot atât de liberi, pe cât nu suntem însă față de nici una din manifestările sufletului sau ale trupului nostru. Deşi în fond chiar şi dragostea este un dar al lui Dumnezeu - pentru că noi nu suntem în măsură de a o provoca în noi - totuşi, când o avem, ea este singurul lucru pe care îl putem fie refuza, fie dărui.

În "Jurnalul unui preot de sat" Bernanos scrie că noi putem da lui Dumnezeu şi mândria noastră: "Dă mândria ta cu toate celelalte, dă totul". Mândria dată astfel se transformă într-un dar al dragostei, iar orice dar al dragostei este plăcut lui Dumnezeu.

"Iubiți pe vrăjmaşii voştri, binecuvântați pe cei ce vă urăsc" (Mat. 5,44) - poruncă a cărei împlinire poate fi pentru noi mai mult sau mai puțin uşoară, însă a ierta pe oamenii care cauzează suferințele aceluia pe care îl iubim - e cu totul altceva. Aici ar putea să apară ca şi cum tu ai săvârşi o trădare. Şi totuşi cu cât dragostea noastră față de cel ce suferă este mai mare, cu atât mai mult suntem şi noi în stare să împărțim şi să iertăm - şi în acest sens dragostea cea mai mare este realizată atunci, când împreună cu rabinul Michael noi putem spune: "Eu şi iubitul meu una suntem" (I am my beloved). Atât timp cât zicem "eu" şi "el", noi împărtăşim suferința şi n-o putem accepta. La piciorul Crucii, Maica Domnului nu sta în lacrimi, cum e adesea zugrăvită în pictura occidentală, Ea a ajuns la o astfel de plinătate a unirii (în dragoste) cu Fiul ei, că nu mai avea la ce să se împotrivească. Trecea prin răstignire împreună cu Hristos. Ea îşi trăia propria-i moarte. Mama încheia tot ceea ce începuse în ziua aducerii lui Hristos la templu, când L-a dat pe Fiul său. Unul dintre toți fiii lui Israel, El a fost ca o jertfă de sânge. Atuncea Ea primea consecințele ritualului săvârşit de Ea, care devenise o realitate. După cum atunci El fusese singur cu Ea, aşa cum Ea era pe deplin singură cu El, nemaiavând la ce să se împotrivească.

Prin dragoste noi devenim una cu acela pe care îl iubim şi dragoste ne îngăduie să împărtăşim fără reticențe nu numai suferința, dar şi atitudinea față de suferință şi față de cei care o cauzează. Este

Scanned with OKEN Scanner

imposibil să ne închipuim pe Maica Domnului sau pe ucenicul Ioan protestând împotriva unui lucru, care fusese voia vădită a Fiului lui Dumnezeu, care se răstignea. "Nimeni nu-mi ia viața Mea, de la Mine, ci Eu însumi o dau pe ea". (In. 10,18) El murea de bună voie, cu învoirea Sa pentru mântuirea lumii, moartea Lui era această mântuire, de aceea cei care credeau în El şi vroiau să fie una cu El puteau împărtăşi suferința morții Lui, puteau să treacă prin patimi împreună cu El, însă nu le puteau respinge, nu puteau să se întoarcă împotriva gloatei care a răstignit pe Hristos, pentru că această răstignire a fost voia lui Hristos însuşi.

Noi ne putem împotrivi suferinței cuiva, ne putem revolta împotriva morții cuiva - fie atunci când omul însuşi se împotriveşte lor, pe drept sau pe nedrept, fie când noi nu împărtăşim intențiile lui şi atitudinea lui față de suferință - însă în acest caz dragostea noastră față de acest om e o dragoste insuficientă şi produce dezbinare. O astfel de dragoste a arătat Petru, când Hristos pe drumul spre Ierusalim a spus ucenicilor Săi că merge la moarte; Petru "chemându-L la o parte a început a I se împotrivi", însă Hristos a răspuns: "depărtează-te de la Mine satană, pentru că tu gândeşti nu despre cele ce sunt ale lui Dumnezeu, ci despre cele omeneşti" (Marc. 8,32). Noi ne putem închipui că femeia tâlharului răstignit de-a stânga lui Hristos era plină de acelaşi protest împotriva morții soțului - ca şi el însuşi - şi în acest sens ei erau una pe deplin, însă amândoi nu aveau dreptate.

A împărtăşi cu Hristos suferința Lui, răstignirea, moartea, înseamnă a primi necondiționat toate aceste evenimente în aceeaşi aşezare sufletească ca şi El, adică a le primi de bună voie, a suferi împreună cu Bărbatul durerilor, a petrece aici în linişte, liniştea lui Hristos însuşi, întreruptă doar de câteva cuvinte hotărâtoare, în tăcerea unei adevărate comuniuni, nu într-o tăcere milosă, ci într-o liniște compătimitoare, ci o singură viață şi o singură moarte...

Scanned with OKEN Scanner

10.3. Despre puterea rugăciunii

Rugăciunea este atât de tare şi de puternică încât poţi să te rogi şi să faci ce vrei, căci rugăciunea te va povăţui spre o lucrare adevărată şi dreaptă.

Pentru ca să fii plăcut lui Dumnezeu, n-ai nevoie de nimic altceva decât să iubeşti - "iubeşte şi fă ce vrei", spune Fericitul Augustin, căci cine iubeşte cu adevărat, acela nu poate să nu vrea să facă ceva ce nu este plăcut fiinţei iubite... Cum însă rugăciunea nu este decât revărsarea şi lucrarea dragostei, atunci se poate spune cu toată dreptatea despre ea acelaşi lucru: pentru mântuire nu e nevoie de nimic altceva decât de rugăciunea neîncetată. Roagă-te şi fă ce vrei, şi vei atinge ţelul rugăciunii, vei dobândi iluminarea prin ea însăşi!...

Pentru ca să putem desfăşura mai amănunţit înţelesul acestei chestiuni o vom lămuri prin pilde:

1. Roagă-te şi gândeşte ce vrei, şi gândurile tale se vor curăţi prin rugăciune. Rugăciunea îţi va lumina mintea, va izgoni şi va linişti toate gândurile necuviincioase. Asta o întăreşte Sf. Grigorie Sinaitul: "Dacă vrei - ne sfătuieşte el - să-ţi alungi gândurile şi să-ţi cureţi mintea, atunci izgoneşte-le cu rugăciunea, căci în afară de rugăciune, cu nimic nu putem opri gândurile". Sfântul Ioan Scărarul spune în această privinţă acelaşi lucru: " Caută să biruieşti vrăjmaşii ce ţin de gânduri prin Numele lui Iisus. Afară de această armă nu vei găsi alta".

2. Roagă-te şi fă ce vrei, şi faptele tale vor fi plăcute lui Dumnezeu, iar pentru tine folositoare şi mântuitoare. Rugăciunea deasă, chiar atunci când nu ţi seamă de cererea ce o faci, nu va rămâne fără rod (Marcu Ascetul), pentru că în ea însăşi se află o putere plină de dor. "Sfânt este numele lui, şi oricine va chema Numele Domnului, se va mântui". Aşa de pildă, cel ce s-a rugat multă vreme fără să simtă vrea îmbunătăţire în viaţa lui vicioasă a primit în cele din urmă, prin rugăciunea lui, o înţelepţire şi o chemare la pocăinţă. O fată iubitoare de plăceri se ruga în timpul întoarcerii sale şi rugăciunea i-a arătat

Scanned with OKEN Scanner

calea spre viața feciorelnică și spre auzirea învățăturilor lui Iisus Hristos.

3. Roagă-te și nu te prea trudi să birui patimile prin propriile puteri. Rugăciunea le va destrăma în tine: "Căci Cel ce este în voi, este mai mare decât cel ce este în lume", spune Sfânta Scriptură, iar Sf. Ioan Carpatinul învață că dacă tu nu ai darul înfrânării să nu te întristezi, ci să știi că Dumnezeu cere de la tine silința spre rugăciune, și rugăciunea te va mântui. Bătrânul descris în "Pateric", care "căzând a biruit", adică poticnindu-se de păcat nu s-a deznădăjduit ci s-a întors cu rugăciunea spre Dumnezeu și s-a ridicat în picioare, slujește drept dovadă printr-o pildă.

4. Roagă-te și nu te teme de nimic, nu te înfricoșa de necazuri, nu te înspăimânta de năpaste, căci rugăciunea te va apăra, le va înlătura. Adu-ți aminte de puțin credinciosul Petru care se înecă, de Pavel care se ruga în temniță, de tânărul scăpat prin rugăciune de ispita în care căzuse, de fecioara care în urma rugăciunii a fost salvată din mâinile unui ostaș ce venise cu gânduri rele și de alte cazuri asemănătoare. Toate aceste întâmplări arată puterea, tăria și întinderea atotcuprinzătoare a rugăciunii făcută în Numele lui Iisus Hristos.

5. Roagă-te oricum, numai mereu, și nu te neliniști de nimic. Fii vesel și liniștit cu duhul, căci rugăciunea va rândui toate și te va înțelepți. Ține minte că despre puterea rugăciunii vorbesc sfinții Ioan Gură de aur și Marcu Ascetul, cel dintâi spune că " rugăciunea, chiar atunci când este făcută de noi, când suntem plini de păcate, ne curăță numai decât"... Iar al doilea vorbește astfel: " Că te rogi într-un fel oarecare stă în puterea noastră, dar ca să te rogi curat este un dar de sus"! Prin urmare jertfește lui Dumnezeu ceea ce îți stă în putere, adu-i la începutul ei drept jertfă măcar cantitatea, adică un număr cât mai mare de rugăciuni și puterea lui Dumnezeu se va revărsa în neputința ta, devenind o deprindere și făcându-se una cu firea, va ajunge o rugăciune curată, luminoasă, înflăcărată și așa cum se cuvine.

Scanned with OKEN Scanner

6. Apoi, în sfârşit îţi mai spun că dacă vremea vegherii tale ar fi însoţită de rugăciune atunci, în chip firesc, nu ţi-ar ajunge timpul nu numai pentru faptele păcătoase, dar nici pentru gândurile necurate. Vezi câte idei adânci sunt înmănuncheate în această înţeleaptă vorbă: "iubeşte şi fă ce vrei. Roagă-te şi fă ce vrei!... " Cât de îmbucurătoare şi mângâietoare sunt toate cele zise mai sus pentru un păcătos, îngreunat de slăbiciuni, pentru cel care geme apăsat de povara patimilor care îl luptă!

Rugăciunea, iată totul! Ea ne este dată ca un mijloc atotcuprinzător, ce duce la mântuirea şi desăvârşirea sufletului... Aşa e! Dar numele rugăciunilor este aici strâns unită şi condiţia ei: "neîncetat vă rugaţi!", porunceşte cuvântul Domnului. Ca urmare, rugăciunea îşi va arăta toată puterea ei lucrătoare şi roadele numai atunci când va fii rostită des, neîncetat, căci repetarea deasă a rugăciunii ţine fără nici o îndoială de voinţa noastră slobodă, pe câtă vreme osârdia, desăvârşirea, ca şi curăţenia rugăciunii este un dar de sus.

Ne vom ruga prin urmare, cât mai des cu putinţă, vom închina, întreaga noastră viaţă rugăciunii. Practica repetată cât mai des ne va învăţa să fim cu luare aminte, cantitatea ne va conduce negreşit la calitate.

" Ca să învăţăm să facem un lucru bun trebuie să-l săvârşim cât se poate mai des", a spus un scriitor duhovnicesc plin de experienţă.

10.4. Rugăciunea în linişte

"Doamne - buzele mele vei deschide şi gura mea va vesti lauda Ta"

(Psalmi 50, 17)

Rugăciunea, mai înainte de toate e o întâlnire cu Dumnezeu; uneori noi simţim prezenţa lui Dumnezeu mai des însă vag. Dar sunt perioade când noi ne putem aşeza în faţa lui Dumnezeu numai printr-un act de credinţă, fără să simţim prezenţa Lui. Faptul constă nu în gradul nostru de percepere, nu El face această întâlnire posibilă

Scanned with OKEN Scanner

şi fecundă. Trebuie îndeplinite alte condiţiuni şi fundamentală din ele e ca omul care se roagă să fie real. Trăind în societate noi lăsăm să se fundamenteze (manifeste) cele mai felurite laturi ale personalităţii noastre. Fiecare dintre noi e un om în anumite împrejurări şi cu totul altul în altele, autoritar în condiţiile unde el este şef, absolut supus acasă, cu totul altul printre prieteni. Fiecare "eu" e foarte complicat însă nici una din aceste feţe false, sau din acelea care în parte sunt false, iar în parte autentice, ne e "eul" nostru adevărat într-o măsură suficientă pentru ca să stea de la faţa noastră în prezenţa lui Dumnezeu. Acest lucru slăbeşte rugăciunea noastră, creează împărţire minţii, inimii şi voinţei. După cum zice Polonius în "Hamlet": "Fii fidel ţie, atunci după cum dimineaţa urmează după noapte, va urma după aceasta fidelitatea faţă de toate". A descoperi dreptatea despre noi înşine, nouă de obicei ne vine aşa de greu din cauza slavei noastre deşarte, şi a faptului că ea determină compătimirea noastră. Slava deşartă constă în faptul ca să ne înălţăm cu ceva care n-are valoare şi aceasta depinde de judecata noastră despre noi, de părerea oamenilor care nu trebuie să aibă pentru noi o astfel de greutate.

Slava deşartă e primul inamic cu care trebuie să ne luptăm, deşi după cum spun părinţii, el e cel de pe urmă care e biruit. Exemplul unei slave deşarte învinse găsim noi în istorisirea despre Zacheu (Luca 19,1) şi ea poate să ne înveţe multe. Zacheu era un om bogat care ocupa o poziţie socială înaltă; el era un funcţionar al Imperiului Roman, încasator de biruri - şi trebuie să se ţină seama de situaţia sa. El era un cetăţean de bază în orăşelul său; felul de a privi lucrurile, care poate fi exprimat prin cuvintele "ce vor zice oamenii?" putea să-l oprească de la întâlnirea cu Hristos. Însă când Zacheu a auzit că Hristos trece prin Erihon, irezistibil a vrut să-l vadă, şi el a uitat că poate părea ridicol (iar acest lucru pentru noi e mai rău decât foarte multe rele), şi acest venerabil cetăţean a alergat şi s-a suit într-un copac! A putut să-l vadă. Toată gloata şi fără îndoială mulţi râdeau. Însă dorinţa de a-l vedea pe Iisus era aşa de puternică că el a uitat să se gândească la ce vor zice alţii; pentru un timp scurt a

Scanned with OKEN Scanner

încetat să mai depindă de părerea străină şi în acest moment a fost deplin el însuşi; acesta era Zacheu omul, iar nu Zacheu vameşul sau Zacheu bogătaşul sau Zacheu cetăţeanul.

Umilirea e una din căile prin care noi ne putem dezvăţa de slava deşartă, însă dacă umilirea nu-i acceptată benevol, ea poate să întărească numai sentimentul de obidă şi să ne facă pe noi chiar mai mult să depindem de părerea altor oameni. Cealaltă cale e smerenia. În fondul său smerenia este situaţia aceluia în faţa judecăţii lui Dumnezeu. Aceasta e situaţia celui care e în ţărâna pământului. Sunt momente care ne smulg pe noi din starea de dependenţă, de influenţa asupra noastră a altor oameni; acestea sunt de amărăciune adâncă sau a unei bucurii adevărate atotmistuitoare; când Împăratul David juca înaintea chivotului legii (II Regi 6,14) mulţi ca fiica lui Saul, Michaela, socoteau că Împăratul se poartă necuviincios. Ei probabil zâmbeau sau în zăpăceală îşi întorceau faţa. Însă el era plin de bucurie ca să observe acest lucru.

Mulţi scriitori duhovniceşti spun că noi trebuie să ne silim a afla pe Hristos în noi. Hristos este un om desăvârşit pe de-a-ntregul autentic, şi noi putem să începem a descoperi ce este în noi autentic, descoperind ce este în noi autentic asemănător cu el. Sunt în Evanghelie locuri împotriva cărora noi ne revoltăm şi altele de pe urma cărora inima noastră arde în noi (Luca 24,32). Sunt momente când noi suntem dispuşi să ne împăcăm cu vrăjmaşii noştri; însă dacă omul refuză să ne vină întru întâmpinare, dispoziţia noastră pacifistă de grabă se schimbă cu cea belicoasă. Aşa s-a întâmplat cu Miusov în "Fraţii Karamazov" a lui Dostoievski. El era insuportabil cu cei din jur; de aceea a restabilit în sine sentimentul demnităţii proprii, începând totul din nou, însă neobrăzarea neaşteptată a lui Fedor Pavlovici, din nou i-a schimbat sentimentele lui. Tot ce se stinsese în inima lui şi se potolise, de îndată şi s-a ridicat. Nu e de ajuns să ne unim de locurile care ne par atât de sigure, trebuie să urmeze o luptă, ca în fiecare clipă a vieţii noastre să fim ceea ce suntem în momentele cele mai bune şi atunci treptat vom arunca de pe noi tot superficialul şi vom deveni mai reali şi mai adevăraţi; după

Scanned with OKEN Scanner

cum Hristos este însuşi adevărul şi realitatea însăşi, aşa şi noi să devenim tot mai mult ceea ce este Hristos. Lucrul nu constă într-o imitare exterioară a lui Hristos, ci în faptul că în interior este El. Imitarea lui Hristos nu e o copiere externă a purtării Lui sau a vieţii Lui; aceasta e o luptă grea şi complicată.

Dumnezeu totdeauna e adevărat, totdeauna e El însuşi şi dacă noi am putea să stăm în faţa Lui aşa cum este El faţă către faţă şi să percepem realitatea obiectivă, totul ar fi fost simplu, însă noi izbutim subiectivi a voala acest adevăr, această realitate în faţa căreia ne aflăm şi să-l înlocuim pe Dumnezeu cel autentic cu o imagine palidă a Lui, sau, mai rău decât aceasta cu un Dumnezeu care e ireal din cauza unei reprezentări a noastre despre El unilaterale şi sărăcăcioase. Noi trebuie să venim la Dumnezeu, nu pentru ca să încercăm cutare sau cutare emoţii sau să retrăim un experiment mistic. Noi trebuie să venim la Dumnezeu pur şi simplu ca să ne aflăm în prezenţa Lui, şi dacă El vrea ca noi să încercăm adevărata Lui absenţă - şi atunci e binecuvântat Dumnezeu pentru că, după cum am văzut El e liber să se apropie sau să nu se apropie de noi. Sentimentul absenţei lui Dumnezeu, noi îl putem încerca din voia Lui, El poate dori ca noi să tânjim după El şi să cunoaştem cât e de scumpă prezenţa Lui, dându-ne să cunoaştem din experienţă ce e singurătatea culminantă.

Sfântul Antonie spune că suirea omului spre îndumnezeire începe din momentul creaţiei lui; chiar de la început Dumnezeu ne dă harul necreat, ca noi să putem ajunge la unire cu El. Din punct de vedere ortodox nu există "om natural" căruia i se dă harul ca un supliment oarecare. Primul cuvânt al lui Dumnezeu, care ne-a chemat pe noi din nefiinţă, a fost şi primul nostru pas spre îndeplinirea chemării noastre, ca Dumnezeu să fie întru-tot şi noi în El precum şi El în noi.

Începând rugăciunea, noi nădăjduim să-l simţim pe Dumnezeu ca pe cineva care e prezent aici, nădăjduim că rugăciunea noastră va fi dacă nu un dialog, apoi măcar o cuvântare adresată Aceluia care ascultă. Rugăciunea noastră totdeauna ajunge la

Scanned with OKEN Scanner

Dumnezeu, însă nu totdeauna răspunsul la ea e sentimentul de bucurie sau de pace. Sunt momente când rugăciunea curge uşor şi liber şi alte momente când în noi apare sentimentul că izvorul ei s-a uscat. Atunci trebuie să ne folosim de rugăciunile care au fost compuse de alţi oameni şi unde e exprimat în trăsături fundamentale tot în ce credem noi, chiar dacă în momentul dat acest lucru nu este înviorat pentru noi printr-un ecou adânc al inimii noastre. Într-un astfel de timp rugăciunea noastră trebuie să fie un act îndoit al audiţiei - a credinţei nu numai în Dumnezeu, ci şi în noi înşine; noi trebuie să credem în credinţa noastră, care în momentul de faţă s-a întunecat, deşi e o părticică din noi înşine.

Însă se întâmplă şi aşa, că nouă nu ne trebuie nici un fel de cuvinte de rugăciune, nici ale noastre proprii, nici ale oricui şi atunci noi ne rugăm într-o desăvârşită tăcere. Desăvârşita tăcere e o rugăciune ideală, cu condiţia, totuşi ca aceasta să fie o tăcere autentică, iar nu o visătorie. Noi foarte puţin cunoaştem din experienţă, ce e o astfel de tăcere a trupului şi a sufletului, când în suflet domneşte o linişte desăvârşită, când o pace desăvârşită umple trupul, când se curmă orice agitaţie şi mişcare şi noi stăm în faţa lui Dumnezeu, până la sfârşit deschişi în actul închinării. Sunt momente când fizic ne simţim bine, nu ne vine să încordăm mintea, am obosit de cuvinte, pentru că le-am rostit deja atâta; nu ne vine să ne mişcăm şi simţim o bucurie în această stare de echilibru sfărămicios, aici e acea limită unde se poate aluneca în visătorie. Tăcerea lăuntrică e lipsă de orice mişcare lăuntrică a gândurilor sau emoţiilor, când aceasta e o stare de deplină vigilenţă de deschidere pentru Dumnezeu. Noi trebuie, când putem, să păstrăm o deplină linişte, însă niciodată nu se cuvine de a admite, ca ea să se transforme într-un sentiment de simplă satisfacţie. Ca să ne ferim de acest lucru, marii povăţuitori ai ortodoxiei ne învaţă să nu părăsim niciodată cu totul obişnuitele forme de rugăciune, pentru că chiar cei care au ajuns până la această tăcere contemplativă, socoteau necesar când simţeau primejdia unei slăbănogiri duhovniceşti, din nou să

Scanned with OKEN Scanner

întrebuinţeze rugăciuni, până când rugăciunea va restabili tăcerea în suflet.

Părinţii greci socoteau această tăcere - pe care ei o numeau isihia - şi punct de plecare şi cunună a vieţii de rugăciune. Tăcerea e o stare când toate puterile sufletului şi ale trupului petrec în deplină pace, linişte, reculegere, într-o stare de desăvârşită vigilenţă şi în acelaşi timp de libertate de orice agitaţie şi mişcare. În operele multor părinţi noi găsim imaginea unui eleşteu; până când pe suprafaţa eleşteului e o încreţitură, nimic nu poate să se reflecte în el adevărat, nici copacii, nici cerul, iar când suprafaţa lui e cu totul liniştită cerul şi copacii de pe mal, se reflectă în el perfect şi totul în această oglindire e aşa de clar, ca şi în realitate. Părinţii întrebuinţează şi altă imagine; până când nu se va fi aşezat nămolul ce s-a ridicat de pe fundul eleşteului, apa nu e limpede şi prin ea nu se poate vedea nimic. Ambele aceste comparaţii se referă la starea inimii omeneşti. "Fericiţi cei curaţi cu inima, căci ei vor vedea pe Dumnezeu", (Matei 5,8). Până când în suflet nu e linişte, nu poate fi nici vedere, însă când liniştea ne va pune în prezenţa lui Dumnezeu, vine o tăcere cu totul de alt gen, mult mai absolută; o tăcere a sufletului, care nu numai petrece în linişte şi reculegere, ci pe care prezenţa lui Dumnezeu o menţine în tremurarea unei închinări evlavioase, o tăcere în care "rugăciunea uneşte sufletul cu Dumnezeu".

10.5. Rugăciunea pentru începători

"Cereţi şi vi se va da, căutaţi şi veţi afla, bateţi şi vi se va deschide"
(Matei 7, 7)

Rugăciunea după chintesenţa sa este o întâlnire, o întâlnire a sufletului şi a lui Dumnezeu, însă pentru ca întâlnirea să fie reală ambele persoane care iau parte la ea trebuie să fie într-adevăr ele însele. În lucrarea rugăciunii, cea dintâi greutate a noastră e să aflăm, care dintre persoanele noastre trebuie să iasă la întâlnirea cu Dumnezeu. Acest lucru nu e simplu pentru noi în aşa măsură ne-am

Scanned with OKEN Scanner

obişnuit să nu fim noi înşine, că sincer nu ştim care dintre toate persoanele este acest "eu" autentic, noi nu ştim cum să-l găsim. Însă dacă noi am consacra câteva minute pe zi, ca să ne gândim la faptele şi relaţiile noastre cu oamenii, apoi, e posibil să ne fi apropiat de descoperirea acestui lucru - când făceam aceea sau aceasta. Şi noi ne-am fi putut întreba pe noi înşine; dar când eu am fost într-adevăr eu însumi? Poate, niciodată, poate numai pentru o părticică de secundă sau până la o anumită măsură în anumite împrejurări, cu anumiţi oameni. Şi iată, în aceste cinci sau zece minute pe care le puteţi rezerva dumneavoastră veţi descoperi că nu e nimic mai plictisitor, decât să rămâi cu tine însuţi, de obicei noi înşine, depinzând de împrejurări, o serie întreagă de persoane diferite, ci şi însăşi viaţa care este cu noi, foarte des de loc nu e a noastră, aceasta e viaţa altor oameni. Dumneavoastră riscaţi desigur, într-un astfel de caz să vă plictisiţi singuri cu dumneavoastră înşivă: ei şi? Plictisiţi-vă! Însă aceasta nu înseamnă că noi suntem zidiţi după chipul lui Dumnezeu, şi această despuiere de tot ce e inutil poate semăna cu curăţirea unei frumoase picturi antice sau a tabloului unui mare artist, care în decurs de veacuri, pe deasupra frumuseţii autentice, create de artist, s-a aşternut vopseaua oamenilor lipsiţi de gust.

Deci pentru aceasta în fiecare seară în curs de o săptămână să ne rugăm cu aceste cuvinte foarte simple: "ajută-mi Dumnezeule să mă eliberez de tot ce e fals şi să-mi găsesc eu-l meu autentic". Problema noastră următoare e să studiem pe Dumnezeul cel real, căci e absolut necesar, că dacă noi hotărâm să ne adresăm lui Dumnezeu, acest Dumnezeu să fie real. Noi toţi ştim ce e dirigintele de clasă pentru şcolari; când şcolarul trebuie să i se înfăţişeze, el merge la el numai ca la îndrumătorul clasei şi până când nu va creşte şi nu va ieşi de sub autoritatea lui, lui niciodată nu-i va trece prin cap că dirigintele clasei e om. Şcolarul gândeşte despre el în categoriile funcţiilor lui, însă acest lucru îl lipseşte pe diriginte de toate trăsăturile omeneşti şi de aceea nici un contact omenesc cu el nu e posibil.

Scanned with OKEN Scanner

Un alt exemplu: când un tânăr e îndrăgostit de o fată, el o înzestrează cu fel de fel de calități; însă ea poate să n-aibă nici una din ele şi foarte adesea această ființă fabricată din nimic e un "nimic", înveşmântat în merite inexistente şi în realitate. Aici iarăşi nu poate fi contact pentru că tânărul se adresează cuiva inexistent. Deci, străduiți-vă să vă găsiți "eul autentic" şi să-l puneți pe el față către față înaintea lui Dumnezeu, aşa cum este el, lepădându-vă de toate imaginile false sau idolii lui Dumnezeu. Pentru aceasta, propun ca în curs de o săptămână să vă rugați cu următoarele cuvinte: "ajută-mă Dumnezeule să mă eliberez de orice imagine falsă a Ta, oricât m-ar costa acest lucru". Să-i spunem lui Dumnezeu deschis, că nu ne simțim bine când iată stăm în fața lui aşa că n-avem o adevărată dorință de a ne întâlni cu El, că am obosit şi că am prefera să ne culcăm. Însă odată cu aceasta să ne ferim de indecența în purtare sau pur şi simplu de obrăznicie: El e Dumnezeul nostru. Să-i predăm lui Dumnezeu toate grijile noastre până la una, şi pe urmă să părăsim îngrijirea pentru ele; şi ca să primim ajutor în acest lucru să repetăm zi de zi o rugăciune cu totul simplă şi concretă, care va determina comportarea noastră şi relațiile noastre cu Dumnezeu. "Ajută-mi Dumnezeule să părăsesc toate grijile mele şi să-mi adun gândurile mele numai asupra Ta Unule".

Fiecare din noi e numai o ființă sărăcăcioasă, dezgolită până la oase, pe care noi o descoperim rămânând singuri cu noi înşine; noi suntem încă şi chipul lui Dumnezeu; şi copilul lui Dumnezeu, care trăieşte în fiecare din noi şi e în stare să se roage cu cele mai sublime, cele mai sfinte rugăciuni ale Bisericii. Pentru aceasta propun ca la îndeletnicirile anterioare să adăugăm puțină tăcere, câteva minute, trei, patru minute şi să încheiem cu rugăciunea: "Ajută-mi Dumnezeule, să-mi văd păcatele mele proprii, niciodată să nu osândesc pe fratele meu şi toată slava va fi Ție!".

Dumnezeul nu va da răspuns la rugăciunile noastre nu numai atunci când ele-s nedemne, ci şi atunci când află în noi o astfel de adâncime - adâncime şi putere de credință - că el se poate bizui pe noi, pe faptul că noi vom rămâne credincioşi chiar şi în fața tăcerii

Scanned with OKEN Scanner

lui. Un părinte ne spune despre o femeie incurabil de bolnavă care mulţi ani a trăit, simţind prezenţa lui Dumnezeu, iar după aceea pe neaşteptate a simţit absenţa Lui". Credinţa ei a fost mare. Ea a fost în stare să suporte ispita aceasta şi Dumnezeu i-a dat respectivei femei să încerce tăcerea Lui, absenţa Lui. Pentru aceasta când ne va veni o astfel de ispită să ne rugăm cu rugăciunea compusă din două fraze rostite de însuşi Iisus Hristos: "În mâinile Tale-mi dau duhul meu, nu voia mea, ci voia Ta să fie!".

10.6. Rugăciunea lui Bartimeu

"Toate sunt cu putinţă celui ce crede".

(Marcu 9,23)

Întâmplarea cu Bartimeu, după cum e istorisită la Marcu (10,46-52) ne ajută să pătrundem un şir de momente legate de rugăciune "vin la Ierihon, şi când ieşea El din Ierihon cu ucenicii Săi şi cu mulţime de norod, Bartimeu, fiul lui Timeu, orbul, şedea la drum şi cerşea milostenie, auzind că acesta e Iisus Nazariteanul, el a început să strige şi să se grăbească :"Iisuse, Fiul lui David, miluieşte-mă!. Mulţi îl sileau să tacă, însă el încă mai mult a început să strige: "Fiule lui David, miluieşte-mă!", Iisus s-a oprit şi a poruncit să-l cheme. Îl cheamă pe orb şi-i zice lui, nu te teme, scoală-te! te cheamă. El şi-a aruncat de pe sine haina de deasupra, s-a sculat şi-a venit la Iisus. Iisus l-a întrebat: "Ce vrei de la mine?" Orbul a zis lui: "Învăţătorule! ca să văd". Iisus i-a spus: "Mergi, credinţa ta te-a mântuit". Şi el îndată a văzut şi a mers după Iisus. Acest om, Bartimeu, nu era pe cât se vede, tânăr, de mulţi ani şedea el la poarta Ierihonului, căpătând hrană de la îndurarea sau de la darul nepăsător al trecătorilor. Probabil, în decursul vieţii sale, el a încercat toate mijloacele existente şi toate căile posibile spre vindecare. E posibil ca încă de copil îl aduceau la templu şi acolo pentru el se făceau rugăciuni şi aduceri de jertfe. El a trecut pe la toţi cei care puteau să-l vindece, fie cu darul tămăduirilor, fie cu ajutorul tămăduinţelor. El fără îndoială se lupta ca să-şi caute vederea şi

Scanned with OKEN Scanner

mereu avea deziluzii. Au fost încercate toate mijloacele omeneşti, însă el rămânea orb. E posibil ca în lunile premergătoare să i se fi întâmplat să audă că în Galileea a apărut un tânăr predicator, om care iubeşte poporul, îndurător, un om sfânt al lui Dumnezeu, care poate vindeca şi face minuni. Şi e posibil, că dacă ar fi putut, s-ar fi străduit să se întâlnească cu El; însă Hristos nu rămânea într-un singur loc şi era slabă nădejdea ca orbul să afle drumul spre El. Şi cu această scânteie de nădejde, care făcea disperarea lui şi mai adâncă şi mai acută el şedea la poarta Ierihonului.

Odată trecea pe alături o gloată, gloată mai mare decât cea de obicei, o gloată zgomotoasă răsăriteană; orbul a auzit şi a întrebat, cine merge, şi când i-au spus că acesta e Iisus din Nazaret el a început să strige. Acea scânteie de nădejde, care rămânea în sufletul lui, într-o clipă s-a transformat într-o flacără, într-un fierbinte dor al nădejdii, Iisus, pe care el niciodată nu l-ar fi putut întâlni, trecea pe drumul lui. El mergea şi cu fiecare pas era tot mai aproape şi mai aproape, iar după aceea fiecare pas îl va depărta pe El tot mai departe, fără de a-l mai întoarce, şi orbul a început să strige: "Iisus, fiul lui David, miluieşte-mă!". Aceasta era cea mai desăvârşită mărturisire a credinţei pentru timpurile acelea. El a recunoscut în Iisus pe fiul lui David, pe Mesia, el încă nu putea să-l numească Fiu al lui Dumnezeu, pentru că nici ucenicii Lui nu ştiau aceasta. însă el a recunoscut pe Acela, pe care îl aşteptau. Şi atunci s-a întâmplat ceea ce mereu se întâmplă în viaţa noastră: lui i-au poruncit să tacă.

După cum adesea se întâmplă că atunci când, după multe căutări şi luptă singuratică, noi deodată ne adresăm cu strigăt lui Dumnezeu, o mulţime de glasuri de dinafară şi dinăuntru, încearcă să ne curme rugăciunea noastră. Face să te rogi? De câţi ani te lupţi, iar Dumnezeu nici nu se uită la aceasta? Se va uita oare acum? De ce să te rogi? Întoarce-te iară la disperarea ta, tu eşti orb şi orb pentru totdeauna. Însă cu cât e mai puternică rezistenţa, cu atât mai clar, faptul că ajutorul e foarte aproape. Niciodată nu trebuie să ascultăm aceste glasuri cu atât mai tare strigă ele, cu atât mai puternică trebuie

Scanned with OKEN Scanner

să fie hotărârea noastră, noi trebuie să fim gata să strigăm atât de mult cât va fi nevoie de acest lucru şi aşa de tare ca Bartimeu.

În apropierea noastră practica de rugăciune, noi putem să învăţăm de la Bartimeu, că atunci când noi ne dăm seama că nu putem să ne bizuim pe ceea ce ne-am obişnuit să socotim sigur în jurul nostru, noi încă nu suntem gata să renunţăm la aceste lucruri. Noi putem vedea că nu e nădejde, atâta timp cât se întrebuinţează mijloace omeneşti, pământeşti. Noi tindem la ceva, încercăm să vedem şi mereu dăm faliment, aceasta e un chin şi disperare, şi dacă ne vom opri aici, aceasta înseamnă înfrângere. Dar dacă în acest moment ne vom adresa lui Dumnezeu, ştiind că rămâne numai Dumnezeu şi îi vom spune: "Eu cred Ţie şi în mâinile Tale îmi dau sufletul şi trupul, toată viaţa mea" - atunci disperarea ne-a adus la credinţă.

10.7. Tipicul Sfintei Rugăciuni, cea cu mintea

"Rugaţi-vă fără încetare".

(Tesaloniceni 5,17)

Îndată ce te scoli, făcând trei închinăciuni până la pământ, începi cu rugăciunile: "Slavă Ţie Dumnezeul nostru...", "Împărate ceresc...", "Sfinte Dumnezeule..." şi, după "Tatăl nostru..., şi patru tropare: "Sculându-ne din somn". Apoi: "Veniţi să ne închinăm...", de trei ori, şi Psalmul 50: "Miluieşte-mă Dumnezeule...", "Cred într-unul Dumnezeu...", apoi "Născătoare de Dumnezeu...", "Botezătorul lui Hristos..., rugaţi-vă pentru noi", "Sub milostivirea ta...", apoi "Cuvine-se să te fericim" ... Apoi începi mărturisirea cuprinzătoare a tuturor păcatelor, apoi: "Slăbeşte, lasă...", "Şi pe cei ce ne urăsc...".

După aceea, strânge toate simţurile tale, pleacă-ţi capul pe umărul stâng, apoi închide gura ta şi pune două degete de la mâna dreaptă la piept în partea stângă, mai sus de inimă. Şi tragi odată răsuflarea pe nas încetişor, în adâncul pieptului. Şi acolo zici: "Doamne Iisuse Hristoase, fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă".

Scanned with OKEN Scanner

Nu este necesară o pregătire specială pentru a începe practicarea rugăciunii, trebuie să începi a te ruga şi rugăciunea însăşi te va învăţa cum să te rogi. Bine-nţeles că trebuie să ai credinţa creştină în suflet şi să nu încerci să practici închinăciunea ca o formă asemănătoare cu yoga sau altceva. Deci, trebuie să fii înrădăcinat în tradiţia Bisericii, să ai o voinţă sacramentală. Şi, dacă e posibil să ai un părinte duhovnicesc.

Referitor la timpul când trebuie făcută rugăciunea, Înţeleptul Solomon zice: "Dimineaţa să semeni sămânţa ta", adică sămânţa rugăciunii, "Iar seara să nu înceteze mâna ta", ca nu cumva să fie o vreme care să despartă rugăciunea ta continuă şi să nimereşti ceasul în care să fie auzită.

Când îţi va zice gândul, în inima ta, ziua sau noaptea, ca să te rogi şi să te rogi lui Dumnezeu, o frate, să cunoşti că Sfântul Înger te-a cercetat pe tine şi acela ţi-a grăit ţie. Deci, de te vei scula, tu, frate, ca să te rogi, se va scula şi acela cu tine şi va face rugăciune şi te va păzi pe tine şi va goni de la tine duhurile cele rele. Iar, de nu te vei scula îndată se va duce de la tine Sfântul Înger şi atunci vei cădea în mâinile vrăjmaşilor tăi.

Să iei, omule, ca pavăză, Sfânta rugăciune şi să te îngrădeşti cu ea să te scoli din somn şi să-ţi scoţi sabia ta, adică rugăciunea şi să stai tare după puterea ta, şi să te rogi din tot sufletul, cu dorinţa ta, şi Dumnezeu îţi va ajuta ţie degrabă şi-ţi va da tărie şi putere ca să biruieşti pe vrăjmaşul cel nevăzut, care îndrăzneşte asupra ta. Că nu pentru aceea fraţilor, este făcută noaptea, ca să o dormi întreagă, fără de folos, ci, se cade, să o împărţim, o parte pentru lucru, iar alta pentru odihnă. Drept aceea, frate, să te scoli noaptea şi să-ţi pleci genunchii şi să cazi la Dumnezeu, rugându-te, că, mai mult decât la rugăciunile cele din zi, îşi pleacă urechea sa Domnul, spre rugăciunile cele de noapte. Adu-ţi aminte de David Împăratul care spunea: "De şapte ori în zi te-am lăudat şi iarăşi în miezul nopţii m-am sculat să mă mărturisesc ţie, pentru judecăţile dreptăţii Tale".

Să ne sârguim fraţilor, să ne rugăm în toate zilele şi în toate nopţile, fiecare după puterile lui, ca să dezlegăm puterile păcatelor.

Scanned with OKEN Scanner

Chiar şi milostenie dacă am face, iar fiecare ne-am lenevi la rugăciune, atunci nu ne vom mântui. Să nu ne lenevim, dar a ne ruga Ziditorului nostru, ca să mântuiască sufletele noastre ca un bun şi de oameni iubitor. Că a lui este slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Referitor la locul de rugăciune, Sfinţii Părinţi ne spun că rugăciunea este ascultată în tot locul, dacă se face cu credinţă. Astfel Sfântul Pavel nu în Biserică s-a rugat, ci închis în temniţă şi cu picioarele în butuci, nici şezând drept, nici genunchii plecându-şi, că nu putea să stea astfel în butucul în care-i erau prinse picioarele şi Dumnezeu i-a ascultat rugăciunea.

Asemenea şi tâlharul pe cruce fiind răstignit cu puţine cuvinte a câştigat Împărăţia cerului, Ieremia în groapă aruncat, s-a rugat lui Dumnezeu şi l-a auzit pe el. Daniil, dat în groapă spre mâncare leilor, a chemat pe Dumnezeu, şi s-a mântuit. Iona în pântecele chitului s-a rugat lui Dumnezeu. Şi mulţi alţii au izgonit cu rugăciunea toate răutăţile ce-i cuprindeau pe dânşii şi au primit ajutor de la Dumnezeu. Asemenea, şi acum, mulţi cu rugăciunea s-au slobozit din multe primejdii şi răutăţi, cu ajutorul lui Dumnezeu.

Drept, aceea, şi noi, fraţilor, să nu căutăm loc de rugăciune, nici să o grăim cu lungi cuvinte împodobită, ci oriunde eşti, aşa să spui: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul!"

10.8. Rugăciunea lui Iisus - rugăciune universală

"Cel ce crede în Mine, de va şi muri, viu va fi".

(Ioan 11,26)

"Rugăciunea lui Iisus", cunoscută sub denumirea de "Rugăciunea minţii", este o rugăciune de o mare simplitate şi poate fi rostită de orice creştin. În acelaşi timp, ea conduce spre cele mai adânci taine ale contemplaţiei. Ea constă în rostirea următoarelor cuvinte: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul".

Scanned with OKEN Scanner

Cel ce voieşte să rostească Rugăciunea lui Iisus, (mai ales cel ce voieşte să folosească în ajutorul rugăciunii un anumit ritm al respiraţiei, sau alte exerciţii fizice) are fără îndoială trebuinţă de un duhovnic, de un ghid duhovnicesc experimentat. Asemenea duhovnici sunt însă extrem de rari în zilele noastre. Totuşi, şi cei ce nu au legătură strânsă cu personalităţi duhovniceşti deosebite pot să practice fără temere Rugăciunea lui Iisus. Însă numai pentru scurte perioade de timp (pentru început nu mai mult de zece până la cincisprezece minute) şi fără a interveni în ritmul natural de funcţionare a organismului.

Practicarea Rugăciunii lui Iisus nu pretinde, aşadar, o cunoaştere specializată sau o iniţiere deosebită. Pentru începători este de ajuns hotărârea de a se ruga; el poate, pur şi simplu, să rostească numele lui Iisus.

"Pentru a merge, trebuie făcut primul pas; pentru a înota, trebuie să te arunci în apă. Pentru a invoca numele lui Iisus, fă acelaşi lucru. Rosteşte-I numele cu adoraţie şi iubire. Uneşte-te cu acest Nume. Nu analiza prea mult; gândeşte-te pur şi simplu la Iisus. Rosteşte-I uşor, dulce şi liniştit, Numele dumnezeiesc..."

Formula exterioară a rugăciunii lui Iisus poate fi învăţată cu uşurinţă. În general, ea constă din aceste cuvinte: "Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă". Totuşi nu avem de-a face, cu o strictă uniformitate. Formula poate fi prescurtată şi se poate şi astfel rosti: "Doamne Iisuse Hristose, miluieşte-mă", sau "Doamne Iisuse", sau pur şi simplu "Iisuse", deşi această ultimă formă este mai puţin răspândită. De asemenea, formula poate fi mărită prin adaosul "pe mine păcătosul" subliniindu-se astfel aspectul de pocăinţă al rugăciunii. Câteodată este adăugată o scurtă rugăciune adusă Maicii Domnului sau sfinţilor. Singurul element esenţial şi de neînlocuit este, însă, Numele dumnezeiesc: "Iisus". Fiecare este liber să aleagă, conform propriei sale experienţe, formula specială ce răspunde cel mai exact trebuinţei sale duhovniceşti. Această formulă poate varia uneori, deşi, o schimbare

Scanned with OKEN Scanner

prea deasă nu este de dorit. Sfântul Grigore Sinaitul ne avertizează: "Copacii dezrădăcinați prea des nu au rădăcini".

O suplețe identică există de asemenea și în ceea ce privește circumstanțele exterioare în cadrul cărora Rugăciunea lui Iisus este rostită. În acest context putem distinge două moduri de rostire: liber și formal.

Această utilizare *liberă* desemnează rostirea Rugăciunii lui Iisus în timpul activității noastre de fiecare zi. Rugăciunea poate fi spusă o dată sau de mai multe ori în diferite momente ale zilei, momente ce ar fi altfel pierdute din punct de vedere duhovnicesc. De exemplu: când suntem ocupați cu îndeletniciri familiare sau semiautomatice ca: îmbrăcarea, spălarea, cusutul sau îngrijirea grădinii; când mergem pe stradă sau conducem mașina; când așteptăm autobusul, când stăm la coadă sau suntem prinși într-o aglomerație de mașini; într-un moment de calm dinaintea unei discuții speciale și dificile; când nu putem dormi sau imediat după trezirea din somn. O parte din valoarea specială a Rugăciunii lui Iisus constă tocmai în faptul că datorită simplității sale deosebite, ea poate fi rostită în condiții în care formele mai complexe de rugăciune nu pot fi folosite. Ea este de mare ajutor în special în clipele de bucurie sau de neliniște adâncă.

Această așa-zisă utilizare *liberă* a Rugăciunii lui Iisus ne ajută să umplem golul ce există între momentele speciale de rugăciune (slujbele religioase sau rugăciunea în singurătatea camerei) și activitățile obișnuite ale vieții noastre de zi cu zi. "Rugați-vă fără încetare", spune Sfântul Pavel (Tesalonicieni 5,17). Cum este posibilă însă rugăciunea continuă de vreme ce avem și atâtea altele de făcut? Sfântul Episcop Teofan Zăvorâtul răspunde astfel: "Mâinile la muncă, mintea și inima la Dumnezeu".

Rugăciunea lui Iisus, devenită printr-o rostire repetată aproape o obișnuință inconștientă ne ajută să vieţuim în prezența lui Dumnezeu pretutindeni, unde ne găsim, nu numai în sanctuarul singurătății, dar și la bucătărie, la atelier sau la birou. Devenind astfel asemenea unui monah din secolul al XVII-lea, Laurențiu, care

Scanned with OKEN Scanner

"era mai mult unit cu Dumnezeu în cadrul activităților sale obișnuite decât în timpul serviciilor religioase... Este o mare iluzie, spunea el, să ne imaginăm că timpul dedicat rugăciunii ar fi diferit de celelalte momente ale zilei. Suntem chemați să fim uniți cu Dumnezeu tot atât de puternic prin muncă, în timpul muncii, ca prin rugăciune în timpul rugăciunii".

Această rostire *liberă* a Rugăciunii lui Iisus este completată și întărită printr-o utilizare *formală*, când ne concentrăm cu toată atenția excluzând orice altă activitate exterioară. Aici de asemenea, nu există reguli rigide, ci varietate și suflet. Poziția exterioară a corpului în timpul rugăciunii nu constituie un element esențial. În practica ortodoxă, de obicei, Rugăciunea lui Iisus este rostită șezând pe scaun, dar și în picioare sau în genunchi. În caz de slăbiciune fizică sau oboseală, ea poate fi rostită și culcat. În mod obișnuit, rugăciunea este spusă într-o încăpere obscură sau cu ochii închiși. Sfântul Siluan din Sfântul Munte (1866-1938) avea obiceiul să ascundă ceasul în timpul rugăciunii, pentru a nu-i auzi tic-tacul și să-și acopere ochii și urechile cu fesul său gros și lânos de călugăr. Obscuritatea poate avea asupra noastră un efect de somnolență. De aceea, din timp în timp, putem rosti rugăciunea stând în picioare, cu mâinile în semn de cruce sau înclinându-se cu respect până la pământ, printr-o așa-zisă mătanie mică (facem semnul Sfintei Cruci la sfârșitul rugăciunii și atingem pământul cu degetele mâinii drepte). Putem, de asemenea, să ne înclinăm, printr-o mătanie mare, cu fruntea până la pământ. Când rostim rugăciunea șezând pe scaun, acesta nu trebuie să fie prea confortabil, în nici un caz în fotoliu. În voința de a ne concentra mai adânc și de a ne stabili un ritm regulat al Rugăciunii lui Iisus, putem folosi mătăniile, în special cele cu o sută de noduri. De câte ori este rostită rugăciunea nu are prea mare importanță. Este adevărat că, în "Povestirile unui pelerin rus", un accent deosebit este pus pe numărul exact de repetări a rugăciunii în fiecare zi: mai întâi trei mii, apoi șase mii, ajungând până la douăsprezece mii. O asemenea atenție acordată cantității este însă cu totul neobișnuită. Este posibil ca duhovnicul pelerinului rus să fi fost

Scanned with OKEN Scanner

preocupat, nu atât de măsura cantitativă, ci de felul în care ucenicul său îndeplineşte porunca ascultării, fără să se abată de la regula stabilită. În acest context, sfatul dat de Sfântul Teofan Zăvorâtul are o deosebită importanţă: "Nu te îngriji de câte ori rosteşti rugăciunea. Singura ta grijă să fie ca ea să ţâşnească din inimă ca un izvor dătător de viaţă dintr-o fântână de apă vie, îndepărtează-ţi din minte tot gândul privitor la număr".

Rugăciunea lui Iisus este rostită în general de unul singur. Cuvintele ei pot fi spuse cu voce tare sau în tăcere. Spusă cu voce tare, Rugăciunea este mai mult vorbită decât căutată. Nimic nu trebuie forţat în rostire. Cuvintele să fie pronunţate liniştit, astfel încât rugăciunea, formându-şi propriul ei ritm, să devină un fel de melodie lină răsunând înlăuntrul nostru. Duhovnicul Partenie al Kievului asemănă mişcarea liniştită a Rugăciunii cu murmurul dulce al unui izvor.

Din cele arătate mai sus, putem vedea că Rugăciunea lui Iisus este o rugăciune pentru toate timpurile. Fiecare o poate rosti pretutindenea şi totdeauna. Ea este potrivită atât celui începător în cele ale duhovniciei, cât şi celui cu mai multă experienţă; poate fi spusă în compania altor persoane, sau de unul singur. În particular sau în mijlocul oraşului, în liniştea binecuvântată a singurătăţii sau în agitaţia cea mai adâncă, Rugăciunea lui Iisus îşi găseşte întotdeauna rostul.

10.9. Rugăciunea ostaşului în timp de pace şi la campanie

"Pentru aceia m-am rugat şi mi s-a dat înţelepciune".

(Înţelepciunea lui Solomon 7,7)

A. Rugăciunea ostaşului în timp de pace.

Doamne Dumnezeul meu întru Tine nădăjduiesc şi al Tău ajutor îl cer. la aminte Doamne la glasul rugăciunii mele şi mă miluieşte după mulţimea îndurărilor Tale. Apără şi păzeşte Doamne de toată reaua întâmplare pe comandantul nostru, ca, sub scutul Tău cel Puternic şi sub conducerea lui, să ne apărăm ţara de toţi vrăjmaşii văzuţi şi

Scanned with OKEN Scanner

nevăzuți. Revarsă asupra mea milele Tale cele bogate, şi mă povățuieşte pe calea poruncilor Tale; căci spre Tine îmi ațintesc gândul şi mintea şi cer ajutorul Tău în toate împrejurările din viața mea. Apără-mă Doamne şi mă păzeşte de orice rău sufletesc şi trupesc. Întăreşte-mă cu mâna cea Atotputernică spre a-mi împlini cu vrednicie şi desăvârşit, slujba ce-mi este încredințată, ca noi toți, totdeauna să Te binecuvântăm şi să Te lăudăm în veci. Amin.

B. Rugăciunea ostaşului în timp de campanie.

Doamne Iisuse Hristoase Dumnezeul nostru, Cel ce în toată vremea şi în tot ceasul eşti închinat şi mărit, auzi-ne şi ascultă rugăciunea noastră a păcătoşilor, în acest ceas de grea cumpănă. Ocoleşte cu Sfinții Tăi Îngeri pe conducătorii noştri. Țara şi pe noi, înarmează-ne cu puterea Crucii Tale; ca pe oştirea Sfântului şi Marelui împărat Constantin împotriva lui Maxentie şi a lui Lichinie, spre a învinge pe toți vrăjmaşii țării noastre, care încearcă a ne călca drepturile şi pământul strămoşesc. Ajută-ne cu puterea Crucii Tale a pune pe fugă pe toți potrivnicii noştri ca totdeauna să lăudăm şi bine să cuvântăm, Prea Sfânt Numele Tău: al Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin.

Degrabă ne întâmpină pe noi, Hristoase Dumnezeul nostru, până ce nu ne robim, când vrăjmaşii Te hulesc pe Tine şi ne îngrozesc pe noi. Pierde cu Crucea Ta pe cei ce se luptă cu noi, ca să cunoască ei cât poate credința pravoslavnicilor. Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Unule, iubitorule de oameni. Amin.

10.10. Taina mântuirii ce se descoperă prin rugăciunea neîncetată

Cum ne mântuim? Această cuvioasă întrebare se naşte în chip firesc în mintea fiecărui creştin, ca o urmare a simțământului de şubrezenie şi de stricăciune a firii omeneşti şi ca o rămăşiță plină de avânt către adevăr şi dreptate, sădită în ea dintru început. Orice om care crede cât de cât în nemurire şi în răsplata vieții veşnice se întâlneşte fără voia lui cu un gând care îl întreabă: cum te

Scanned with OKEN Scanner

mântuiești? In clipa aceasta el își ridică privirea spre cer... Întâmpinând greutăți în dezlegarea acestei chestiuni, el întreabă în această privință pe oamenii înțelepți și pricepuți, apoi citește, după îndrumările lor, cărțile de povățuire duhovnicească în chestiunea mântuirii, stăruind să urmeze, fără nici o abatere, prin faptă, adevărurile și pravilele pe care le-a auzit și le-a citit. În toate aceste îndrumări, el se lovește de condițiile mântuirii, care îi sunt puse în față ca niște lucruri de trebuință. Și anume, o viață plină de evlavie, nevoințele și ostenelile luate asupra noastră pentru o deplină jertfire de sine și care duc la înfăptuirea virtuților și la o neîntreruptă împlinire a tuturor poruncilor dumnezeiești, care este o mărturie a credinței noastre tari și nezdruncinate... Mai departe i se propovăduiește că toate aceste condiții de mântuire trebuiesc împlinite - negreșit - cu cea mai mare smerenie și, mai ales, toate deodată. Căci așa cum toate faptele bune atârnă una de alta, tot astfel trebuie să se sprijine, să se desăvârșească și să se înmulțească una pe alta, asemeni razelor care numai atunci își revarsă puterea și scot la iveală flacăra, când sunt înmănuncheate printr-o anumită sticlă într-un singur punct. Altminteri, "cel ce este nedrept întru puțin, și întru mult este nedrept" (Luca 16,10).

Pe deasupra, pentru o mai bună încredințare despre nevoia acestei lucrări înmănuncheate și întrunite, el aude frumoase cuvinte de laudă pentru cei ce săvârșesc fapte bune și vorbe de osândă pentru cei ce fac fapte josnice și pline de patimi deșarte. Toate acestea sunt pecetluite cu o făgăduință nemincinoasă, cu o răsplată măreață sau cu o pedeapsă plină de chinuri și de necazuri în viața veșnică.

Acesta este, de obicei, cuprinsul unei predici din timpurile mai noi?

Îndreptat pe calea cea bună, creștinul care dorește cu înfocare să-și mântuiască sufletul, se apropie în chipul acesta, cu toată bucuria, de îndeplinirea îndrumărilor și de punerea în practică a tuturor celor auzite și citite. Dar vai! Chiar la primul pas făcut în avântul său el nu găsește putința să-și ajungă țelul, văzând de mai

Scanned with OKEN Scanner

înainte şi aflând chiar din practica lui că firea lui vătămată şi slăbită va birui legea minţii lui, că voinţa lui liberă este legată, înclinările sunt stricate, iar puterea duhului este neputincioasă. În timpul când îşi dă seama prin experienţă personală de neputinţa lui, el trece în chip firesc la ideea, dacă nu cumva s-ar găsi unele mijloace care ar putea să uşureze îndeplinirea celor rânduite de legea Domnului la cei ce s-au învrednicit să dobândească mântuirea şi sfinţenia. Ca urmare, pentru a împăca trebuinţa minţii şi a conştiinţei cu neputinţa puterilor de îndeplinire, el se întoarce din nou către cei ce predică mântuirea şi-i întreabă: Cum trebuie să mă mântuiesc? Cum mă voi îndreptăţi când voi fi întrebat de ce nu pot îndeplini condiţiile de mântuire? Dar oare, cei ce predică aceste lucruri sunt ei înşişi în stare să îndeplinească fără nici o abatere tot ce îi învaţă pe alţii?... "Cere de la Dumnezeu, roagă-te lui Dumnezeu ca să-ţi ajute?" Şi atunci n-ar fi oare o lucrare mai rodnică dacă, în primul rând sau întotdeauna şi în orice stare, am căuta să învăţăm rugăciunea ca pe una ce este pricinuitoarea tuturor faptelor care trebuiesc împlinite, prin care se dobândeşte mântuirea şi pe care le cere o viaţă trăită în duhul evlaviei? Astfel îşi încheie vorba căutătorul şi, odată cu acesta, se apucă să înveţe rugăciunea, să citească, să cugete, să judece şi să cerceteze învăţăturile celor ce au scris ceva în legătură cu această chestiune şi, într-adevăr, cel ce caută găseşte acolo gânduri luminoase, cunoştinţe adânci şi cuvinte puternice. Unul, de pildă, vorbeşte foarte frumos despre trebuinţa rugăciunii, altul, despre puterea ei, despre lucrarea ei binefăcătoare, despre datoria de a ne ruga, despre stăruinţa în rugăciune, despre luarea aminte, despre căldura duhului, curăţenia gândurilor, împăcarea cu vrăjmaşii, smerenie, înfrângerea inimii şi alte stări care trebuie să însoţească rugăciunea.

Dar ce este rugăciunea în ea însăşi şi cum trebuie, de fapt, să ne rugăm? Dat fiind faptul că la aceste întrebări, care deşi sunt cele dintâi şi cele mai trebuincioase, totuşi se poate arareori găsi lămuriri cuprinzătoare şi pe înţelesul tuturor, atunci cel ce doreşte rugăciunea cu multă râvnă din nou rămâne în faţa unei taine acoperită. Din

Scanned with OKEN Scanner

citirea făcută în linii mari i se va înrădăcina în memorie o parte a rugăciunii care, cu toate că e plină de evlavie, totuşi nu este decât pe dinafară şi atunci el va ajunge la următoarea încheiere: ca să te rogi, trebuie să te duci la biserică, să-ţi faci cruce, să te închini, să stai în genunchi, să citeşti psaltirea, canoanele, acatistele...

Această părere obştească despre rugăciune o au cei ce nu cunosc scrierile despre rugăciunea lăuntrică şi lucrările despre contemplaţie ale Sfinţilor Părinţi. În cele din urmă, cel ce caută mereu mai găseşte cartea ce se numeşte "Filocalia", în care cei 25 de Sfinţi Părinţi ne-au pus la îndemână ştiinţa şi miezul rugăciunii adevărate, care este rugăciunea inimii, într-un mod cât se poate de limpede. Aici taina mântuirii şi a rugăciunii începe, pentru el, să-şi ridice perdeaua şi căutătorul vede că a te ruga cu adevărat înseamnă să-ţi îndrepţi mintea şi memoria spre neîntreruptă aducere aminte de Dumnezeu, să umbli ca şi cum Dumnezeu ar sta de faţă în orice loc, să-ţi îmboldeşti sufletul spre iubirea lui prin mijlocirea cugetării de Dumnezeu şi să-ţi uneşti Numele Domnului cu respiraţia şi bătăile inimii, conducându-te în toate acestea de chemarea ce se face mai întâi cu gura, a Prea Sfântului Nume al lui Iisus Hristos, sau de rostirea neîncetată a rugăciunii lui Iisus în orice timp şi în orice loc, fără să ţii seama de îndeletnicirea pe care o ai... Cu toate că aceste adevăruri strălucitoare, ce luminează conştiinţa celui ce caută rugăciunea şi îi deschid calea spre învăţarea sau însuşirea ei, îl vor convinge să treacă imediat la îndeplinirea acestor îndrumări înţelepte, totuşi, în timpul când le va pune în practică printr-o lucrare făcută cu întreruperi, nu va rămâne lipsit cu totul de greutăţi atâta vreme cât un povăţuitor încercat nu-i va descoperi (din aceeaşi carte, "Filocalia") întreaga taină, şi anume că numai repetarea deasă şi neîncetată a rugăciunii (oricum s-ar rosti la început) este singurul mijloc puternic, atât pentru desăvârşirea rugăciunii lăuntrice cât şi pentru mântuirea sufletului. Deasa repetare a rugăciunii este temelia sau fundamentul, care ţine toată clădirea lucrării de mântuire, aşa cum o întăreşte Sf. Simeon Noul Teolog: "Acela - zice el - care se

Scanned with OKEN Scanner

roagă neîncetat şi-a întrunit aici, într-un singur mănunchi, toate faptele sale bune"..

Şi atunci povăţuitorul, ca să desfăşoare adevărul acestei descoperiri în toată întinderea lui, îl dezvoltă în chipul de mai jos: Pentru mântuirea sufletului este de trebuinţă, în primul rând, de credinţă. Sfânta Scriptură spune: "Fără credinţă nu este cu putinţă să fim plăcuţi lui Dumnezeu" (Ev. 11,6). Cel ce nu va crede se va osândi" (Marcu 16,16). Dar în această Sfântă Scriptură se vede că omul singur nu poate da naştere, în sinea lui, unei credinţe, măcar de mărimea unui grăunte de muştar, că însăşi credinţa nu vine de la noi, ci e un dar de la Dumnezeu, credinţa, ca un dar duhovnicesc, se dă de către Duhul Sfânt.

În acest caz, ce-i de făcut? Cum putem împăca nevoia noastră de credinţă cu neputinţa omului de a o naşte în sinea lui? În aceeaşi Carte Sfântă este descoperit mijlocul de a o dobândi, dimpreună cu câteva pilde. "Cereţi şi se va da vouă" (Luca 11,9). Apostolii n-au fost în stare să trezească în ei înşişi, cu propria lor putere, o credinţă desăvârşită, dar l-au rugat pe Iisus Hristos: "Doamne, măreşte-ne credinţa!". Iată o pildă în care se arată cum trebuie căutată credinţa. De aici se vede că, credinţa se dobândeşte prin rugăciune.

Pentru mântuirea sufletului sunt de trebuinţă, pe lângă o credinţă adevărată, şi faptele bune, căci "credinţa fără fapte este moartă", fiindcă din fapte este îndreptăţit omul, iar nu numai din credinţă şi "de vrei să intri în viaţă, păzeşte poruncile: să nu ucizi, să nu preacurveşti, să nu furi, să nu mărturiseşti strâmb, să cinsteşti pe tatăl tău şi pe mama ta şi să iubeşti pe aproapele tău ca însuţi pe tine"(Matei 19,17). Şi aceste porunci trebuiesc împlinite toate deodată. "Că cine va păzi toată legea dar va greşi într-o singură poruncă, s-a făcut vinovat de toate poruncile". Aşa învaţă Sf. Apostol Iacov (2,10). Iar Sf. Apostol Pavel, arătând slăbiciunea omenească, zice că "din faptele legii nici un om nu se va îndrepta"(Rom 20). "Ştim cu adevărat că legea e duhovnicească, dar eu sunt trupesc, vândut păcatului. Căci de voit voiesc dar de lucrat

Scanned with OKEN Scanner

binele nu-l lucrez, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârşesc. Că, după omul lăuntric, mă bucur de legea lui Dumnezeu, dar văd în mădularele mele o altă lege, care se luptă împotriva minţii mele şi mă face rob legii păcatului" (Rom 7,14-23). Încă putem, prin urmare să împlinim faptele cerute de legea Domnului când omul e neputincios, nu are puterea să înfăptuiască poruncile?

Nu are putinţa numai atâta vreme cât nu o cere, cât nu se roagă lui Dumnezeu ca să i-o dea. "Nu aveţi pentru că nu cereţi"(Iacov 4,2) ne arată pricina apostolului. Dar chiar însuşi Iisus Hristos spune: "Fără mine nu puteţi face nimic" (Ioan 15,5). Cum trebuie să facem, însă, ceva cu El, Mântuitorul ne învaţă astfel: "Rămâneţi întru mine, şi eu întru voi". Iar să rămâi întru El înseamnă să simţi neîncetat în Numele Lui: "orice veţi cere de la Tatăl întru numele Meu, vă va da".

Aşadar putinţa de a săvârşi fapte bune, se dobândeşte prin rugăciune! Pilda o vedem în însuşi Apostolul Pavel, care de trei ori s-a rugat să biruiască ispita, plecându-şi genunchii în faţa Tatălui ceresc ca să-l întărească omul lăuntric şi, în sfârşit, poruncind fraţilor săi ca, mai întâi de toate, să se roage şi chiar pentru orice să se roage neîncetat. Din tot ce s-a zis mai sus urmează că întreaga mântuire sufletească atârnă de rugăciune şi de aceea ea este cea dintâi de trebuinţă, înaintea oricărei fapte, căci mulţumită ei prinde viaţă credinţa, prin ea se împlinesc toate faptele bune. Într-un cuvânt, în vremea rugăciunii tot lucrul bun este încununat de izbândă, iar fără ea nici o faptă creştinească de evlavie nu se poate săvârşi.

Iată pentru ce numai rugăciunii i se cere să fie neîntreruptă, necontenită celeilalte fapte, îşi are fiecare timpul său, iar când e vorba de rugăciune, Evanghelia ne porunceşte să o spunem necurmat - "neîncetat vă rugaţi". Se cuvine, deci, să ne rugăm totdeauna, să ne rugăm în orice vreme, în orice loc.

Adevărata rugăciune îşi are condiţiile ei: trebuie adusă în faţa lui Dumnezeu cu mintea şi cu inima curate, cu o înflăcărată stăruinţă, cu o puternică luare aminte, cu o evlavie plină de cutremur şi cu cea

Scanned with OKEN Scanner

mai adâncă smerenie. Dar dacă se găseşte cineva care nu a împăcat în conştiinţa lui curată, care vede că e departe de condiţiile adevăratei rugăciuni, înfăţişată mai sus, că îşi face rugăciunea mai mult de nevoie, mai mult de silă decât de bună voie, cum va fi sufletul atras dintr-o plăcere, dintr-o dragoste, spre rugăciune? Chiar însăşi Sfânta Scriptură mărturiseşte că omul nu este în stare să stea împotrivă şi să-şi cureţe cu desăvârşire mintea de gânduri necuviincioase, că "omul este înclinat spre gânduri rele încă din tinereţile lui" şi numai Dumnezeu ne dă altă inimă şi un duh nou. Iar "ca să voiţi şi ca să săvârşeşti" (Filip 2,13), tot de la Dumnezeu este. Însuşi apostolul Pavel a spus: "duhul meu (adică glasul) e în rugăciune, dar mintea mea este neroditoare" (I Cor. 14,14). "Căci să ne rugăm cum trebuie nu ştim" (Rom 8,26), întăreşte tot el. Din toate acestea reiese că în rugăciune noi nu putem scoate la iveală însuşirile ei, adică miezul ei!

Şi atunci, în faţa unei astfel de neputinţe care a pus stăpânire pe orice om, ce mai poate face el, din partea voinţei şi puterii lui, pentru mântuirea sufletului său? El nu-ţi poate dobândi credinţa fără rugăciune, precum nu poate face nici o faptă bună fără ea. Ba chiar, la urma urmei, nu este în stare nici măcar să se roage cu adevărat. Ce-a mai rămas, deci de partea lui? Ce mai poate face el din propria lui putere şi libertate ca să nu piară, ci ca să se mântuiască?...

Aşa cum în fiece lucru este o calitate, Domnul a păstrat această însuşire, numai în atârnare de voinţă şi de darul Său. Şi pentru ca să arate mai limpede atârnarea omului de voia lui Dumnezeu şi ca să-l cufunde mai adânc în smerita cugetare, Domnul n-a lăsat pe seama voii şi puterilor omeneşti decât cantitatea rugăciunii, poruncindu-i să se roage neîncetat, în orice vreme şi în orice loc, şi tocmai prin aceasta se descoperă mijlocul tainic ce duce către dobândirea adevăratei rugăciunii, iar, odată cu rugăciunea, vine şi credinţa şi împlinirea poruncilor şi mântuirea. Aşadar, partea omului este cantitatea. Deasa rostire a rugăciunii e dată şi lăsată la voia lui. Asta o învaţă şi Părinţii Bisericii Sf. Macarie cel Mare,

Scanned with OKEN Scanner

spune: "să te rogi oricum (dar des) atârnă de voia noastră, iar să te rogi cu adevărat este lucrarea dorului". Prea Cuviosul Isihie spune că rugăciunea deasă aduce desprinderea, care mai târziu se face una cu firea, şi că fără deasa chemare a Numelui Domnului Iisus Hristos e cu neputinţă să-ţi cureţi inima. Prea cuvioşii Calist şi Ignatie ne dau sfatul ca, înainte de a purcede pe calea nevoinţelor şi a faptelor bune, să începem rugăciunea în Numele lui Iisus Hristos rostind-o des, neîncetat, căci deasa repetare curăţă însăşi rugăciunea cea necurată. Fericitul Diahod zice iarăşi că dacă omul ar chema Numele lui Dumnezeu cât mai des cu putinţă, adică s-ar ruga neîncetat, n-ar cădea în greşeală. Câtă experienţă, câtă înţelepciune şi câtă căldură cuprind aceste îndrumări practice ale părinţilor. În simplitatea lor plină de experienţe, ei aruncă o lumină asupra căilor şi mijloacelor de desfăşurare duhovnicească. Ce mare nepotrivire se află între Sf. Părinţi şi între înţelepţii lumii care vin cu îndrumările lor scoase dintr-o cugetare seacă!

Mintea caută să se încredinţeze: fă cutare şi cutare faptă bună, înarmează-te cu bărbăţia, întrebuinţează puterea voinţei, încredinţează-te de bunele urmări ale faptele bune, de pildă: curăţă mintea şi inima de gânduri deşarte, umple locul lor cu cugetări pline de învăţătură, fă binele şi vei fi cinstit şi liniştit, trăieşte aşa cum o cere mintea şi conştiinţa... Dar voi! În ciuda tuturor străduinţelor, toate acestea nu-si ating ţinta fără rugăciunea deasă şi fără rugăciunea lui Dumnezeu pe care ea o atrage.

După aceasta vom mai cerceta învăţăturile Părinţilor şi vom vedea ce vorbesc ei despre curăţirea sufletului, de pildă Sf. Ioan Scăraru scrie: "când ţi se întunecă sufletul de gânduri necurate biruieşte-i pe potrivnici cu Numele lui Iisus, chemându-L cât mai des. O armă mai puternică şi mai plină de izbândă nu vei găsi nici în cer, nici pe pământ". Sf. Grigorie Sinaitul învaţă: "să ştii că nimeni nu-şi poate ţine mintea în frâu prin propriile sale puteri şi, de aceea, când te năpădesc gândurile necurate, cheamă numele lui Iisus cât mai des, şi mai de multe ori, şi atunci gândurile se vor linişti de la sine".

Scanned with OKEN Scanner

Cât de simplu, în acelaşi timp, de îndemânatic şi plin de experienţă acest mijloc, care nu se potriveşte deloc cu sfatul unei cugetări uscate, ce caută să dobândească o curăţenie sufletească printr-o înaltă părere de sine şi prin lucrarea proprie! Cumpănind aceste îndrumări întemeiate pe viaţa practică de Sf. Părinţi ajungem la următoarea încheiere sinceră, şi anume că mijlocul cel mai însemnat, cel mai potrivit şi unic pentru dobândirea faptelor de mântuire şi de desăvârşire duhovnicească este repetarea deasă, neîncetată a rugăciunii, oricât ar fi ea de neputincioasă.

Iubite suflet de creştin! Dacă nu găseşti în tine puterea de a te închina în duh şi în adevăr, dacă inima ta nu simte încă gestul dulce şi căldura care se ivesc în timpul când se săvârşesc rugăciunea minţii sau lăuntrică, atunci jertfeşte pe altarul rugăciunii ceea ce poţi, ceea ce atârnă de voinţa ta, ceea ce este măsura puterilor rugăciunii, dă slobozenie acestui mădular grosolan să cheme cât mai des, neîncetat puternicul Nume al lui Iisus Hristos. Această faptă nu este o muncă grea, şi stă în puterile fiecăruia. Pe deasupra asta o cere porunca plină de experienţă a Sf. Apostol: "să aducem întotdeauna jertfă lui Dumnezeu rodul gurii care mărturiseşte Numele Lui". Repetarea deasă a rugăciunii va aduce negreşit deprinderea şi se va face una cu firea, va atrage cu timpul mintea şi inima într-o stare cuviincioasă. Dar odată cu aceasta, dă-ţi bine seama că dacă omul ar împlinii fără nici o întrerupe numai porunca dumnezeiască despre rugăciunea neîncetată, atunci el ar îndeplini toate poruncile printr-una singură, căci dacă ar săvârşi neîncetat rugăciunea, în orice vreme, în orice îndeletnicire sau lucrări, dacă ar chema în chip tainic Numele dumnezeiesc al lui Iisus Hristos, chiar dacă la început o va face fără nici o căldură sufletească şi osândire, ci numai de silă, totuşi în acest răstimp, el n-ar mai avea vreme pentru plăcerile smintite şi păcătoase. Orice gând rău care vine să se furişeze în minte ar întâlni o piedică în calea lui de răspândire, orice faptă păcătoasă săvârşită de cineva n-ar mai putea fi judecată cu atâta "rodnicie", aşa cum e judecată de o minte deşartă. S-ar curma sau s-ar nimici cu totul vorba multă şi zadarnică. Pentru fapta necuviincioasă s-ar curăţi imediat

Scanned with OKEN Scanner

prin puterea plină de har a Numelui lui Dumnezeu chemat atât de des. Deasa practicare a rugăciunii ar abate sufletul de la fapte păcătoase şi l-ar atrage spre miezul cunoaşterii de sine, spre unirea cu Dumnezeu! Îţi dai seama acum, cât de însemnată şi de trebuincioasă este cantitatea, adică numărul de rugăciuni? Deasa rostire a rugăciunii este singurul mijloc pentru dobândirea unei rugăciuni curate şi adevărate, este cea mai bună, cea mai lucrătoare pregătire pentru rugăciune şi cea mai dreaptă cale pentru atingerea scopului care duce prin rugăciune, la mântuire!

Pentru ca să te încredinţezi mai bine despre nevoia şi vrednicia unei rugăciuni repetată cât mai des şi mai tare cu putinţă, ia seama:

1) că fiece trezire, fiece gând despre rugăciune nu este decât lucrarea Duhului Sfânt şi glasul îngerului tău păzitor;

2) că Numele lui Iisus Hristos, chemat în rugăciune, cuprinde o binecuvântată putere de sine stătătoare şi de sine lucrătoare, şi de aceea;

3) nu te tulbura din pricina necurăţeniei sau uscăciunii care însoţesc rugăciunea ta, ci cu multă răbdare aşteaptă roadele pe care le vei culege dintr-o deasă chemare a Numelui lui Dumnezeu.

Nu asculta vorbele lipsite de practică şi de tâlc ale unei lumi deşarte, care caută să ne încredinţeze că simpla chemare a Numelui lui Iisus, chiar atunci când e făcută cu toată stăruinţa, însă cu răceală rămâne o poliloghie nefolositoare... Nu! Puterea Numelui lui Dumnezeu şi deasa lui chemare îşi vor aduce roadele la timpul lor!...

Un scriitor duhovnicesc vorbeşte foarte frumos în această privinţă: "ştiu, spune el, că pentru mulţi filozofi care îşi închipuie că sunt duhovniceşti prin mincinoasa lor înţelepciune, care caută peste tot o mărire înşelătoare şi - s-ar părea - practici delicate în ochii minţii mândriei, ştiu, prin urmare, că pentru ei repetarea deasă, dar simplă, singuratică, făcută cu gura, nu are decât o mică însemnare şi nu este decât o îndeletnicire josnică sau un lucru de nimic. Dar ei se înşeală, nenorociţii, se uită cuvântul de îndrumare al lui Iisus Hristos.

Scanned with OKEN Scanner

De nu vă veți întoarce ca să fiți ca pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor" (Matei 18,3). Ei alcătuiesc un fel de știință în jurul rugăciunii, ridicată pe temeliile slabe ale înțelepciunii firești. Dar oare e nevoie de multă învățătură, de minte sau de cunoștință ca să spui cu o inimă curată: "Iisuse fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă". Oare nu astfel de rugăciuni au fost lăudate de însuși dumnezeiescul nostru învățător? Oare nu prin aceste rugăciunii, rostite în scurte cuvinte, dar repetate adesea, au fost dobândite și săvârșite minunile? Ah! Iubite suflet de creștin! Veghează și nu tace când e vorba de chemarea neîncetată în rugăciunea Domnului! Și chiar dacă strigătul ar ieși dintr-o inimă încă răspândită și pe jumătate plină de lume, ai nevoie! Trebuie numai s-o spui mereu, să nu taci și poți fi liniștit: rugăciunea se va curăți prin ea însăși de părtășia ei cu cele lumești. Nu uita niciodată că "nu mai este cel ce este în voi, decât cel ce este în lume" (Ioan 4,4). "Dumnezeu este mai mare decât inima noastră și știe toate", zice Apostolul.

Așadar, după toate aceste încredințări, cum că repetarea deasă a rugăciunii, în ciuda tuturor slăbiciunilor, este atât de puternică, este fără nici o îndoială în puterea omului și stă în deplina lui voie liberă; hotărăște-te și încearcă să petreci măcar o singură zi pentru întâia oară într-o veghere asupra omului lăuntric, într-o repetare deasă a rugăciunii să fie întrebuințată mai multă vreme din zilele tale. Și această întâietate a rugăciunii față de lucrurile vieții îți va arăta la timp că ziua n-a fost pierdută, ci e câștigată pentru mântuire și că, în cumpăna dreptei judecăți dumnezeiești, rugăciunea deasă ridică în sus balanța slăbiciunilor și faptele tale, ștergând păcatele săvârșite în aceeași zi și sădite în cartea aducerii aminte, adică în conștiință, așezându-te odată pe treapta dreptății și dăruindu-ți nădejdea să primești o lumină care să se prelungească în viața veșnică. (Din manuscrisul autorului, primit de părintele Ambrozie din Mănăstirea cea Bună).

Scanned with OKEN Scanner

11. MONAHISMUL - CHIVOTUL NEAMULUI ROMÂNESC

"Oricine voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie"

(Marcu 8,34)

11.1. Monahismul - flacăra nestinsă a creştinismului

"Oricine dintre voi, care nu se leapădă de tot ce are, nu poate fi ucenicul Meu"

(Luca 14, 33)

După textele Sfintei Scripturi şi după realitatea vieţii se constată că nu fiecărui mădular al Bisericii i s-a dat acelaşi talant. Datorită acestei realităţi şi mântuirea se dobândeşte pe multe căi în diferite osteneli. De la începutul Biserici creştine, unii dintre creştini s-au dovedit mai sârguincioşi în cele sfinte retrăgându-se în locuri liniştite, meditând, rugându-se şi muncind. După terminarea studiilor sale Sfântul Vasile cel Mare, voind a cunoaşte pe aceşti ostenitori ai pustiului, vizitează pe pustnicii din Egipt. Iată cuvintele de admiraţie ale Sfântului la adresa acestora: "M-am minunat de înfrânarea lor în mâncare şi băutură, le-am admirat stăruinţa lor în tot fel de munci, am rămas uimit de râvna lor neîntreruptă în rugăciune, văzând cum înlătură somnul şi cum îşi impun să se abţină de orice poftă a firii, păstrându-şi în toată vremea mintea slobodă şi înălţată deasupra patimilor". Nu numai Sfântul Vasile cel Mare vorbeşte cu admiraţie de tagma călugărească, ci chiar şi în zilele noastre filozofi ca Lucian Blaga au cuvinte ca acestea despre obştea călugărească: "Unii dintre aceşti călugări au stat robindu-se în privaţiuni şi dezrobindu-se în reculegeri un deceniu sau mai mult în peşterile din Sfântul Munte. Aceste exemple umane care prin evlavia lor participă la purităţi stelare, dar care prin umilinţa lor nefăţarnică s-ar face mai bine una cu pământul, ne-au dăruit o icoană neuitată, apropiindu-se de ceea ce ar putea să fie nu numai călugărul ci şi preotul ortodox... Au aceşti călugări o linişte interioară de necrezut, transparenţă a vieţii

Scanned with OKEN Scanner

sufleteşti şi lumina care le străbate toată făptura şi care se comunică fără putinţă de împotrivire mediului înconjurător..." (Lucian Blaga, Opere, vol. IX).

La îndemnul surorii sale şi în urma admirabilelor exemple întâlnite în viaţa monahală însuşi Vasile cel Mare se călugăreşte, şi mai mult devine organizatorul monahismului, în viaţa de obşte, dând şi legi pentru buna chivernisire, rămânând până azi: "Vechile rânduieli monahale" îndrumări după care s-a condus şi organizat monahismul ortodox. Dacă în vechime centrul monahismului a fost Egiptul, cu timpul acel centru s-a mutat într-un munte locuit numai de monahi, Muntele Athos (Grecia) care adăposteşte călugări din întreaga Ortodoxie.

În Ortodoxie spre deosebire de Biserica Romano-Catolică, călugării aparţin ordinului monahal ce se conduce după regulile Sfântului Vasile cel Mare. Apusenii au mai multe şi diferite ordine monahale, aparţinând diferitelor reguli trasate de diferiţi autori influenţaţi de numeroase curente filozofice. Protestanţii nu au ordine călugăreşti şi mai nou se observă această necesitate. Aşa s-a ajuns la asociaţia unor surori necăsătorite, sau în zilele noastre la Centrul fraţilor protestanţi de la Taize (Franţa) s-a organizat o comunitate condusă de fratele Roger.

Contribuţia monahismului la înviorarea creştinismului, la progresul culturii şi civilizaţiei este unanim recunoscută. Dacă în Ortodoxia Românească s-a păstrat acel suflu duhovnicesc şi spiritualitate creştinească autentică, aceasta se datorează în mare parte sihastrilor care populau văile munţilor şi adâncul poienilor. Votul lor de sărăcie, feciorie şi ascultare i-a ridicat pe înalte trepte de spiritualitate, trepte urcate cu mult eroism, aşa precum ne sunt prezentate atâtea exemple în Patericul tradus în 1930 şi în alte cărţi din zilele noastre. Un teolog roman vorbind despre contribuţia monahismului la progresul culturii şi civilizaţiei mărturisea: "Cultura Europei din această glorioasă perioadă (sec.I-XVI) atât în ramura ei bizantină cât şi în cea occidentală este în covârşitoare măsură o cultură monahală. Călugărul este teolog, călugărul e filozof,

Scanned with OKEN Scanner

călugărul e constructor, călugărul e zugrav, călugărul e filolog, geograf şi istoric, călugărul e chiar mare inventător şi deschizător de drumuri în domeniul ştiinţelor pozitive". (N.Cronin, Nostalgia Paradisului, Bucureşti, 1942).

Desigur că în realitatea lor sunt şi feţe călugăreşti care nu fac cinste ordinului monahal. Despre uni ca aceştia Sfântul Ioan Gură de Aur spune: "Nu aş putea fi un admirator nemăsurat de mare al monahului pentru că trăind numai în sine, el nu se tulbură, nici nu păcătuieşte multe şi mari păcate, căci nu are nimic să-i îmboldească şi să-i înverşuneze sufletul... Iar dacă cineva se aruncă în mijlocul mulţimii şi rămâne tare şi neclintit şi ştie să-şi cârmuiască sufletul în furtună ca şi cum ar fi în timp senin, acela drept este să fie admirat şi aplaudat de toţi, că el arată destulă probă despre bărbăţia lui".

Dostoievski într-unul din romanele sale prezintă comparativ aceste aspecte pozitive şi negative călugăreşti, astfel: "Căci din păcate, vai, sunt destui trântori, destui oameni stăpâniţi de dorul bucatelor, de poftele trupului, destule haimanale dezmăţate printre feţele călugăreşti... Şi cu toate acestea câţi călugări smeriţi şi blajini, caută cu însetare singurătatea şi nu au râvnă în sufletul lor decât să se roage fierbinte şi în tăcere către Dumnezeu". (Fraţii Karamazov, vol.I, p. 432).

Oricare ar fi părerea, rezultatele pozitive ale monahismului întrec mult unele cazuri negative, izolate, încât monahismul a fost şi este un factor de progres atât pentru Biserică cât şi pentru societate. Fără monahism Ortodoxia îşi falsifică conţinutul. Sfânta Biserică este ascetică şi ca Trup mistic al lui Hristos, trebuie să se reboteze întreagă în focul şi apa tradiţiei duhovniceşti ortodoxe.

11.2. Călugăria - calea experienţei esenţiale

"Cel ce se smereşte pe sine se va înălţa"

(Luca 18, 14)

Chemarea de la Dumnezeu se poate asculta fără să te mai gândeşti la consecinţe. Dacă şti că-i de la Dumnezeu, este destul. Şi

Scanned with OKEN Scanner

aici începe taina duhovniciei şi a ascultării. Ascultarea, nefiind o disciplină; ci o deschidere de inimă, până la urmă devine deschidere de inimă către Dumnezeu, când Dumnezeu face din tine ceea ce ştie El. Şi El ştie cum să potrivească mădularele acestui trup care este omenirea, atâta timp cât suntem omenire până la un anumit punct, căci de acolo nu mai este omenire, devenim un singur om, precum şi Dumnezeu în trei Persoane este un Dumnezeu.

Dar atâta timp cât suntem despărțiți, în sensul că unul poate alege calea asta şi altul pe cealaltă, şi unul poate lucra mai bine aici iar altul acolo, Dumnezeu ne împarte aşa cum ştie că fiecare se va împlini mai mult şi că planul de mântuire al Său se va împlini întru-totul. Dumnezeu are un plan pentru fiecare din noi, Chemarea lui Dumnezeu se primeşte prin rugăciune. În clipa când simți această chemare, trebuie continuată rugăciunea până când devine clară, până când o confirmă într-un fel. Şi putem să urmăm această cale pe care ne-o dezvăluie Dumnezeu, fără să ne mai gândim prea mult. Dacă nu ți se confirmă în nici un fel, rămâi în lume, unde trăieşti, împărtăşeşti soarta aproapelui tău şi încerci, pe cât posibil, să-ți faci şi tu datoria, ca societatea să meargă mai departe. Deci în lume, în călătoria vieții tale, întâlneşti alte suflete ca tine. Pe stradă, în troleibuz, la serviciu, la Biserică întâlneşti oameni cu care comunici şi de la care aştepți înțelegere, respect, prietenie, pe care uneori le primeşti, dar de cele mai multe ori, nu, asta depinde şi de tine dar indiferent de relațiile ce se înfiripă, esențialul este - omul acela.

În mănăstire se întâmplă altfel. Călugării se întâlnesc şi îşi împărtăşesc experiențele vieții lor, experiențe esențiale - întrucât în călugărie tot ce este esențial face parte din viața oricărui om şi, mai specific, oricărui creştin botezat. Călugăria este rugăciune; rugăciunea începe întâi cu mine, orişicare ai fi tu acel mine. Călugărul nu este un individ când se roagă, este o persoană, adică în durerile şi căutările lui trăieşte esențial fiecare fiu şi fiică a lui Adam. Şi astfel rugăciunea merge mai departe, mai înflăcărată pentru aproapele care eşti tu, un necunoscut ca individ pentru că în calitate de persoană nu eşti necunoscut, pentru că în căutările, năzuințele,

Scanned with OKEN Scanner

nădejdile, păcatele tale, dar şi în dorinţa către mântuire, el, călugărul te cunoaşte pe tine - tu eşti acela - căci esenţial sunteţi aceeaşi fire.

Deci, călugărul poate trăi sau văzut sau nevăzut. Viaţa de monah, esenţial se deosebeşte de viaţa creştinului obişnuit mai ales a creştinului care poate conştientiza chemarea lui Dumnezeu: Sunt, în lume, creştini evlavioşi, smeriţi care duc o viaţă apropiată de cea monahală. Viaţa de monah este viaţa de rugăciune, de unire cu Dumnezeu şi acesta este într-adevăr viaţa fiecărui creştin. De altfel părintele Sofronie, om de mare cultură şi învăţătură, fost stareţ la o mănăstire ortodoxă din Occident, spunea: "Una este mântuirea omului, căci Dumnezeu a dat aceleaşi porunci şi aceeaşi Evanghelie şi Maicii Domnului şi Sfinţilor şi tuturor, până şi mie, păcătosului.

La mănăstire se cultivă retragerea din lume, singurătatea, tăcerea. Dar şi în îmbulzeală şi în învălmăşeală se poate găsi mântuirea. Sfântul Siluan, una din figurile cele mai remarcabile ale spiritualităţii ortodoxe a veacului nostru, menţiona pe Sfântul Ioan din Kronstadt, care deşi a trăit în condiţii de viaţă agitată, fiindcă îi iubea pe oameni, se ruga pentru ei şi rămâne prin rugăciune, în gloată ca şi monahul în tăcerea chiliei lui. Deci, atât tăcerea cât şi tumultul să se recunoască în dragoste, dar dragostea trebuie câştigată. Începutul iubirii poate fi acesta: dacă nu vrei să spui ca Sfinţii Părinţi: "Eu sunt cel mai păcătos", măcar să-ţi dai seama că tot păcatul trăieşte în tine. Şi văzând acestea ne recunoaştem reciproc. Te cunosc mai mult decât crezi sau decât cred eu prin mine însumi. Atunci, în loc să-l judecăm pe aproapele, să-l miluim, că şi Dumnezeu mă miluieşte pe mine.

Cei care aveţi o apropiere de viaţa monahală, în primul rând, trebuie să înţelegeţi monahismul nu după cărţi şi după reguli scrise în aceste cărţi sau numai din ce aflaţi în trăirea Sfinţilor Părinţi, ori a părinţilor din mănăstiri. Căutaţi să înţelegeţi monahismul, ca de altfel toate celelalte în duh, în duhul şi adevărul lui, în esenţa lui. Cei care vreţi să vă apropiaţi şi să luaţi asupra voastră viaţa călugărească, cereţi mereu lui Dumnezeu să vă deschidă această cale în toate sensurile. Şi dacă prin Dumnezeu găseşti chemarea şi adeverirea

Scanned with OKEN Scanner

acestei chemări şi eşti întemeiat de la Dumnezeu în suflet, că i-a găsit locul unde trebuie să te mântuieşti, s-ar putea ca şi cu ajutorul tău Dumnezeu să lucreze o înnoire a celor învechite prin păcat, în monahism sau alt loc al vieții mântuirii tale.

Iubirea creştină, prin care ne unim cu lumea întreagă, fără a ne cunoaşte chiar, vine din ascultare. De altfel, toate virtuțile creştine nu le putem înțelege decât prin căutarea către aceste două porunci ale Domnului: Să iubeşti pe Dumnezeu şi pe aproapele, ca pe tine însuți. Ascultarea, despre care Părintele Sofronie spunea că: "Este singura diferență esențială" dintre viața călugărească şi viața în lume, nu este numai o disciplină necesară şi ea, ci este o stare a inimii, în care omul iubirii pune în primul rând pe duhovnicul lui, pe starețul lui, prin care, primeşte viața călugărească pe care a dorit-o atât de mult. Deci, iubindu-l pe acela şi încredințându-se lui cu plăcere, face aşa cum îi zice, se lasă în voia lui, cu conştiința că el, ca ucenic, nu cunoaşte nimic. Ne golim şi ce pune duhovnicul în noi, ce pune starețul, ce învățăm în mănăstire, acesta este începutul vieții. Într-un fel, ne-am născut atunci când am venit la mănăstire. Ne-am născut pentru o viață nouă. Ascultarea, deci, este mai mult decât orice, o stare a inimii, un început al dragostei, în care te dăruieşti, te încredințezi.

De ce mai ales în mănăstiri ascultarea este caracteristica esențială a vieții călugăreşti? Pentru că în lumea în care suntem este greu să faci ascultare la toți. Astfel, în slujba tunderii călugărilor i se cere celui care este făcut monah ascultare către stareț, către duhovnic, dar şi către toată comunitatea. Ascultarea nu este deci o disciplină, că aşa trebuie să meargă lucrurile. Mult mai importantă este starea inimii. Ori, această stare a inimii nu o poți avea uşor în lume, unde tot mereu trebuie să te aperi. Poate mai puțin la sate dar în schimb la oraşe, şi mai ales la oraşele mari, omul este gata să te omoare, să treacă peste cadavrul tău, numai să-şi atingă scopurile sau mai ştiu eu ce. Acolo cum să te deschizi omului? Te poți deschide numai lăuntric, dar nu poți să te arăți. Nu poți să te smereşti înaintea lui.

Scanned with OKEN Scanner

Duhovnicia trebuie înțeleasă și făcută așa: te duci la duhovnic cu un gând ori să te spovedești, ori să întrebi ceva duhovnicesc. Nu întrebi despre lucrurile de toate zilele, ci numai ce este important din punct de vedere duhovnicesc. Ceri Domnului: "Doamne, spune-mi ce trebuie să fac în viața mea. Mă văd păcătos, dar de unde să încep? Spune-i părintelui meu cuvânt pentru mântuirea mea!". Și faceți asta în duhul Părinților din Pateric care se duceau la un bătrân și cereau un cuvânt de mântuire. Cercetați duhovnicul, mai ales pentru rugăciune, pentru binecuvântare și primul cuvânt care vine de la dânsul să-l luați ca de la Dumnezeu și să nu pregetați la îndeplinirea acestuia.

11.3. Monahul - om al rugăciunii pentru lume

"Împărăția cerurilor se ia prin stăruință și cei ce se silesc pun mâna pe ea"

(Matei 11, 12)

Monahul este omul Evangheliei, aceasta înseamnă că el este o ființă umană care însetoșează după mântuirea în Hristos cel înviat. Rădăcinile vieții monastice se află în căință și credință, într-o continuă *metanoia* înăuntrul căreia el trăiește realitatea căderii naturii umane precum și noua realitate a mântuirii în Hristos, la care el participă ca membru viu și activ. Sfântul Apostol Pavel aseamănă Biserica Creștină, ca totalitatea tuturor credincioșilor cu un trup al cărui cap este Hristos, iar noi, fiecare, mădulare în parte (I Corinteni 10, 16-17; Efeseni 2,20). Fiecare parte din trup, până la cea mai mică celulă își are rostul ei. Dar, așa cum în trup părțile mai puternice și cu o mai rodnică funcțiune pot ajuta pe cele mai slabe, tot astfel și în trainicul Trup al lui Hristos, cei cărora li s-a dat mai mult și pot mai mult, sunt datori să ajute pe cei slabi. Tocmai în aceasta a constat valoarea deosebită a monahismului. Călugărul trebuie să fie pregătit a socoti necazurile pentru Hristos bucurie, iar plăcerile lumești să le socotească ca pe un absint (băutură amară). Numai așa poate depăși această existență fragilă, nesigură iar dragostea față de Dumnezeu îi învăluia sufletul ca un nor luminos.

Scanned with OKEN Scanner

Stăpânit de o astfel de dragoste el trăieşte şi se roagă pentru alţii şi aceasta este menirea lui.

Unii spun că monahii trebuie să slujească lumea ca să nu mănânce pe degeaba pâinea poporului. Dar trebuie bine înţeles în ce constă slujirea lor. Monahul este un om care se roagă şi care plânge pentru întreaga lume, aceasta e principala lui ocupaţie. Credinţa lui în Dumnezeu preface iubirea lui în rugăciune. Ei se roagă, neîncetat (pentru pacea a toată lumea), se mistuie în rugăciuni pentru fraţii lor de un suflet şi îngenunchează ziua şi noaptea pentru îmbunarea lui Dumnezeu în numele omenirii păcătoase şi indiferente.

Monahismul acordă cea mai mare parte a timpului rugăciunii pentru sine pentru întreaga lume, pentru tot sufletul întristat şi chinuit, pentru cei care nu se roagă niciodată. Rugăciunea este o parte foarte importantă a vieţii monahale. Monahul încearcă să se roage tot timpul, nu numai în decursul orelor consacrate rugăciunii. Rugăciunea constantă poate fi practicată recitind una din următoarele: "Doamne miluieşte" sau "Slava lui Dumnezeu pentru toate" sau "Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", ori un vers din psalm. Mulţi laici poţ, de asemenea, să practice acest tip de rugăciune. Dacă nu putem spune aceste rugăciuni pe tot parcursul zilei, putem, cel puţin, face efortul de a le rosti în unele momente libere ale zilei.

Întreaga viaţă a călugărului este, astfel, o rugăciune oferită lui Dumnezeu, o necurmată conversaţie cu Dumnezeu. El este mort pentru toate, adică pentru pasiuni şi tentaţii, dar, în acelaşi timp viu pentru toţi. Viaţa lui este o viaţă de căinţă, de metanoia. Primul mijloc prin care călugărul respiră continuu şi fără de care el piere. Rugăciunea este aerul sufletesc pe care călugărul îl respiră continuu şi fără de care el piere. Rugăciune e nu numai o scară pe care sufletul urcă la Dumnezeu şi Dumnezeu coboară în suflet, ci o nesfârşită reţea de legături prin care rugătorul înfăţişează lui Dumnezeu bucuriile, necazurile, cererile şi nădejdile sale şi ale semenilor săi. Prin legătura pe care rugăciunea o stabileşte între sufletul călugărului, Dumnezeu, oameni şi firea întreagă, sufletul se curăţă de

Scanned with OKEN Scanner

egoism, se luminează prin prezența celorlalte ființe și se îmbunătățește prin dragostea pe care o revarsă asupra altora rugându-se pentru el. De aceea, adevărata rugăciune se face nu numai pentru cel care se roagă, ci pentru cât mai mulți, pentru toată lumea, chiar pentru vii și pentru morți, pentru oameni, pentru animale, pentru plante, pentru pământ, aer, ape și celelalte.

Rugăciunea trebuie făcută din inimă, sincer, cu căldură și, dacă se poate, fără întreruperi, ajutându-ne de rugăciunea minții. Cine vorbește cu Dumnezeu în taină, curat și drept, tot curat și drept va vorbi și cu oamenii. Nu e treaba monahului să slujească lumea cu lucrul mâinilor lui. Aceasta e treaba oamenilor din lume. Și, totuși, ce poate face cu mâinile lui un monah? Pentru o zi de muncă el poate câștiga o foarte mică sumă de bani, dar ce este aceasta pentru Dumnezeu? În vreme ce un singur gând plăcut lui Dumnezeu face minuni. Vedem aceasta în Sfânta Scriptură. Proorocul Moise se ruga înăuntrul lui și Dumnezeu a spus: "Moise, de ce strigi către Dumnezeu?" (Ieșire 14,16) și el i-a scăpat pe evrei de la nimicire. Sfântul Antonie a ajutat lumea prin rugăciunea sa, nu prin lucrul mâinilor lui. Un bătrân din Pateric, ridicându-și mâinile sale spre cer, acestea s-au făcut ca de foc și, numaidecât, s-au abătut norii și a început să plouă. Această ploaie a fost așa de intensă încât poporul a strigat: "Coboară mâinile că ne înecăm!". Iată că omul, chiar unul fiind, dacă se roagă poate salva un popor de secetă și de foamete. Sfântul Serghei de Radonej a ajutat poporul rus să se elibereze de sub jugul tătarilor prin post și rugăciune. Sfântul Serafim de Sarov s-a rugat înăuntrul lui și Duhul Sfânt a coborât asupra lui Motovilov. Iată lucrul monahilor. Sfântul ierarh Calinic de la Cernica s-a rugat pentru obștea monahală a mănăstirii sale în vreme de lipsă și, în mod minunat, au sosit carele cu alimente, spre mângâierea fraților.

La judecata universală când "drepții vor străluci ca niște luminători" (Matei 13,43), cel Sfânt - monahul - va spune: "Împărate, de dragul meu nu Te uita la greșelile robului Tău". Și Împăratul va asculta această implorare. Să ne gândim la datornicul cu zece mii de talanți din Evanghelie. Domnul i-a iertat toată datoria

Scanned with OKEN Scanner

aceea fabuloasă pentru un singur cuvânt care îl spune însuşi Hristos: "Pentru că M-a rugat" (Matei 18,32). Iată cât poate să ajute omul lui Dumnezeu, prin rugăciune, pe fraţii săi oameni. Dacă numai aceasta o face monahul, poate fi mulţumit că îşi împlineşte slujirea sa în mod desăvârşit.

11.4. Spovedania omului lăuntric sau Calea ce duce la Smerenie

Când îmi întorc privirea, cu toată luarea aminte, înlăuntrul sufletului meu, şi când iau seama la mersul omului nevăzut, mă încredinţez din experienţă că eu nu-L iubesc pe Dumnezeu, nu am dragoste prin aproapele, nu cred în nimic din cele ce ţin de religie şi sunt plin de mândrie şi de iubire de sine. Toate aceste păcate grele le găsesc într-adevăr, în mine, atunci când îmi cercetez în chip amănunţit simţurile şi faptele mele, cum sunt:

1. Eu nu-L iubesc pe Dumnezeu. Căci, dacă L-aş iubi, m-aş gândi mereu la El cu o bucurie pornită din adâncul inimii. Orice gând despre Dumnezeu mi-ar aduce în suflet o plăcere deosebită. Ci, dimpotrivă, eu mă gândesc mult mai des, şi cu mai multă desfătare, la cele pământeşti, pe câtă vreme cugetarea spre Dumnezeu nu-mi pricinuieşte decât greutate şi uscăciune. Dacă L-aş iubi, atunci convorbirea cu El, care se săvârşeşte în vremea rugăciunii, m-ar hrăni, m-ar mulţumi şi m-ar duce către o neîntreruptă legătură cu El, însă din contră, eu nu numai că nu mă desfăt în rugăciune ci simt o greutate tocmai în timpul când mă rog; mă lupt cu plictiseala, slăbesc din pricina trândăviei şi sunt gata să mă îndeletnicesc, cu mai multă plăcere, cu orice alt lucru mai mărunt, numai ca să scurtez sau să pun capăt rugăciunii. În ocupaţiile mele nefolositoare, timpul trece pe neobservate, dar în îndeletnicire cu lucrurile dumnezeieşti, când mă aflu în prezenţa Lui, orice ceas ni se pare un an. Cel ce iubeşte pe cineva se gândeşte neîncetat, în tot cursul zilei, numai la fiinţa care îi este dragă. Şi-o închipuie, se îngrijeşte de ea, şi, în orice îndeletnicire, scumpul său prieten, nu iese din gândurile lui. Pe câtă vreme eu, în timpul celor douăzeci şi patru de ore, de abia dacă

Scanned with OKEN Scanner

jertfesc un ceas, pentru ca să mă cufund în adâncurile cugetării lui Dumnezeu, şi să mă înflăcărez de dragostea Lui, iar restul de douăzeci şi trei de ceasuri, o aşez cu plăcere şi cu toată verva pe altarul idolilor mei de patimi!... În vorbirile despre lucrurile nefolositoare, despre chestiunile neînsemnate pentru suflet eu sunt treaz, simt plăcere, iar în discuţiile despre Dumnezeu sunt uscat, plictisit şi trândav. Şi chiar atunci când uneori sunt atras, nevrând, spre convorbiri dumnezeieşti, caut să trec mai repede la conversaţiile care îmi măgulesc patimile. Sunt stăpânit de o neobosită curiozitate să aflu ceva nou în legătură cu dispoziţiile guvernului şi cu evenimentele politice. Sunt biruit de dorinţa să dobândesc cât mai multe cunoştinţe despre Dumnezeu, despre religie, nu lasă nici o urmă în mine, nu-mi hrănesc sufletul. De aceea socot că toate aceste îndeletniciri, departe de a fi nişte ocupaţii de seamă în viaţa unui creştin, nu sunt decât nişte chestiuni lăturalnice şi de prea mică însemnătate, de care ar trebui să mă ocup numai în timpul liber, când nu am altceva mai bun de făcut. Pe scurt vorbind, dacă dragostea de Dumnezeu se cunoaşte după îndeplinirea poruncilor lui: "Dacă mă iubiţi veţi păzi poruncile Mele", iar eu nu numai că nu păzesc poruncile Lui, ci îmi dau prea puţină silinţă să le împlinesc, atunci trebuie să trag încheierea, ce reiese, din adevărul cel mai curat că eu nu-L iubesc pe Dumnezeu... Asta o întăreşte şi Sfântul Vasile cel Mare, când spune: "Drept dovadă că omul nu-l iubeşte pe Dumnezeu şi pe Hristosul său este faptul că el nu îndeplineşte poruncile lui".

2. Nu am dragoste pentru aproapele căci departe de a mă hotărî, potrivit Evangheliei, să-mi pun sufletul pentru binele aproapelui, eu nu-mi jertfesc nici măcar cinstea, fericirea şi liniştea în folosul fratelui meu. Dacă L-aş iubi ca pe mine însumi, aşa cum porunceşte Evanghelia, atunci nenorocirea lui m-ar durea şi pe mine, iar fericirea lui m-ar umple şi pe mine de bucurie. Pe câtă vreme, după ce ascult cu mult interes povestirile ce privesc nenorocirile aproapelui, nu mă întristez, nu-mi frâng inima de durere, ei stau nepăsători sau, ceea ce e o crimă mai mare, simt parcă o plăcere când ascult astfel de istorisiri, iar, pe deasupra, nu acopăr cu dragoste

Scanned with OKEN Scanner

faptele rele ale aproapelui, ci le răspândesc şi le osândesc. Bunătatea, cinstea şi fericirea lui nu mă înveselesc ca şi cum ar fi ale mele proprii ci, ca orice lucru cu desăvârşire străin de mine, nu trezesc în sufletul meu nici un simțământ de bucurie, ci dimpotrivă, stârnesc în inima mea un fel de zavistie sau chiar dispreț.

3. Nu cred în nimic din cele ce țin de religie. Nici în nemurire, nici în Evanghelie. Dacă aş fi fost încredințat şi aş fi avut o credință tare că, fără nici o îndoială, dincolo de mormânt este o viață veşnică, cu o anumită răsplată pentru faptele desăvârşite pe pământ atunci m-aş fi gândit fără încetare la ceea ce mă aşteptam. Un simplu gând spre nemurire şi mi-aş fi trăit viața aceasta ca un pribeag, care să intre în patria cerească. Dimpotrivă, eu nici nu-mi pun problema veşnică, iar sfârşitul vieții de aici îl socot ca pe capătul existenței mele. Uneori un gând tainic se cuibăreşte în mintea mea: cine ştie ce va mai fi după moarte? Şi chiar dacă spun că, cred în nemumire, o zic numai cu mintea, iar inima rămân de o puternică încredințare în cele vremelnice, ceea ce o dovedesc fățiş, toate faptele mele şi necontenita grijă pentru o mai bună întocmire a vieții mele trupeşti. Dar dacă Sfânta Evanghelie, care e un cuvânt dumnezeiesc, ar fi fost primită în inima mea cu credință, m-aş fi ocupat mereu de ea, m-aş fi desfătat cu citirea ei, ba chiar o simplă privire aruncată asupra ei ar fi deşteptat în mine o adâncă evlavie. Înțelepciunea, fericirea şi iubirea ce sunt cuprinse în paginile ei m-ar fi umplut de bucurie, iar eu m-aş fi desfătat cu învățăturile Legii Domnului zi şi noapte, m-aş fi hrănit cu ele cum te hrăneşti cu pâinea cea de toate zilele şi aş fi purces din toată inima la împlinirea pravilelor ei. Nimic din cele pământeşti n-ar fi fost în stare să mă abată de la această hotărâre. Şi, cu toate acestea, chiar dacă mai ascult sau mai citesc din când în când Cuvântul Domnului, o fac fie dintr-o necesitate, fie dintr-o curiozitate ştiințifică. Şi fiindcă, în asemenea împrejurări, nu mă pot adânci, cu cea mai mare luare aminte în duhul Evangheliei, simt că mă cuprinde uscăciune, o lipsă de interes şi, ca şi cum m-aş afla în fața unei cărți obişnuite, rămân fără nici o roadă şi sunt gata, ba chiar bucuros, s-o schimb pe orice carte lumească pe care o citesc cu mai

Scanned with OKEN Scanner

multă plăcere şi în care găsesc mai multe lucruri pline de noutate şi de interes.

4. Sunt plin de o demonică mândrie şi de o trupească iubire de sine. Toate faptele mele dovedesc următorul lucru: ori de câte ori văd în mine ceva bun doresc să-l scot la iveală ca să mă proslăvesc în faţa altora sau să mă îndulcesc înlăuntrul meu. Deşi, în afară arăt o oarecare smerenie, totuşi în sinea mea atribui toate faptele propriilor mele puteri, şi mă scot, faţă de ceilalţi, cel mai bun, sau, cel puţin, nu mai rău decât ei. Dacă văd la mine un neajuns caut să mi-l îndreptăţesc, să-l acopăr cu o aparentă necesitate sau nevinovăţie. Mă supăr pe cei ce nu mă respectă, din care pricină îi scot drept nişte nepricepuţi, care nu ştiu să preţuiască oamenii.

Din toate cele înşirate până aici, văd că sunt mândru, neînfrânt, lipsit de credinţă, neiubitor de Dumnezeu şi urâtor de aproapele. Ar putea fi o stare mai păcătoasă decât aceasta? Starea duhurilor întunericului e mai bună decât a mea, căci dracii, chiar dacă nu-l iubesc pe Dumnezeu, îl urăsc pe om, trăiesc şi se umplu de mândrie, cel puţin, însă, cred, se cutremură de atâta credinţă. Dar eu? Mai poate fi o soartă mai greu decât cea care mă aşteaptă? Şi pentru care alte principii hotărârea judecăţii, va fi mai aspră, dacă nu pentru o astfel de viaţă dezordonată şi nechibzuită, pe care o trăiesc eu însumi?!

11.5. Destăinuirea unui călugăr de la Sfântul Munte

Eram în lume, stăteam ascuns şi duceam lupte pline de sânge. Mâncam la două zile odată la ceasul al nouălea. Munţii Penndeli şi toate peşterile mă cunoşteau ca pe un cocoş de noapte, flămânzind, plângând şi căutând izbăvire. Încercam să văd dacă pot suporta durerile şi suferinţele pentru a pleca la Sfântul Munte să mă fac călugăr. După ce m-am antrenat destul de bine câţiva ani, am rugat pe Domnul să mă ierte pentru că am mâncat la două zile şi i-am spus că atunci când voi fi la Sfântul Munte, voi mânca o dată la opt zile, aşa cum scrie în Vieţile Sfinţilor.

Scanned with OKEN Scanner

După ce am venit la Sfântul Munte am căutat mult dar n-am găsit decât rânduiala cu mâncare o dată în zi. Nu vă spun câte lacrimi, câtă durere în suflet, cât am strigat de se cutremurau munții, plângând ziua și noaptea pentru că nu găseam rânduiala așa cum citisem eu în Viețile Sfinților.

Toate peșterile Sfântului Munte m-au avut oaspete, pas cu pas am cercetat totul. Precum cerbul caută un firișor de apă pentru a-și potoli setea, așa căutam să găsesc un duhovnic care să mă învețe vederea și lucrarea dumnezeiască. După doi ani de căutări obositoare și după ce am vărsat o colimvitră de lacrimi, am hotărât în sfârșit să rămân, împreună cu un alt frate, la un bătrânel simplu, bun, fără pic de răutate. Părintele mi-a dat binecuvântare să mă lupt cât mă țin puterile și să mă spovedesc la orice duhovnic în preajma căruia mă simt bine. Am făcut ascultarea desăvârșită.

Înainte de a mă opri la părinte, aveam următorul obicei: în fiecare după-amiază, mă așezam două-trei ore în pustie, - unde erau numai fiare sălbatice - și plângeam nemângâiat până se făcea noroi din lacrimile mele în praful dinaintea mea. În acest timp spuneam rugăciunea cu gura. Nu știam încă să o spun cu mintea, dar rugam pe Maica Domnului și pe Domnul Hristos să mă învrednicească să spun rugăciunea cu mintea, așa cum scriu Sfinții Părinți în Filocalie. Din ceea ce citeam înțelegeam că exista ceva la care eu nu ajunsesem.

Într-o zi au venit peste mine ispite. Toată ziua aceea am strigat cu mai multă durere. Tocmai seara, când asfințea soarele, flămând, extenuat, lacrimile au încetat. Priveam Biserica Schimbării la Față din vârful Sfântului Munte, și mă rugam stăruitor, cu inima zdrobită, la Domnul. Dinspre acolo mi-a venit ca o suflare puternică de vânt și sufletul meu s-a umplut de mireasma de negrăit. Și îndată inima mea a început să spună ca un ceas, rugăciunea minții. M-am sculat plin de har și de nesfârșită bucurie și am intrat în peșteră și aplecându-mi bărbia spre piept, am început să spun rugăciunea în inimă. Și numai ce am spus de câteva ori rugăciunea, că am fost răpit la vederea cea dumnezeiască. Și deși eram înăuntrul peșterii, cu ușa

Scanned with OKEN Scanner

închisă, m-am aflat afară în cer, într-un loc minunat în deplină liniște a sufletului și pace. Odihna desăvârșită. Un singur gând aveam: "Doamne, să nu mă mai întorc în lume, în viața aceea dureroasă, ci să rămân aici". Apoi după ce m-am odihnit atât cât a vrut Domnul, am revenit iarăși în sine-mi și mă aflam din nou în peșteră. De atunci nu a încetat a se spune înăuntrul meu rugăciunea minții. Când am venit la părintele, atunci am încercat luptele cele mari - totodată cu binecuvântarea lui.

Într-o noapte, cum mă rugam, am fost iarăși în extaz și mintea mea a fost răpită și dusă într-un câmp. Acolo erau așezați după rânduială monahii, ca pentru luptă. Un comandant înalt a venit la mine și mi-a spus: Vrei să vii să te lupți în linia întâi?" Eu i-am răspuns că doresc nespus să mă războiesc singur cu arapii din fața noastră, care erau așezați și ei ca pentru război, suflând suflare de foc ca niște câini sălbatici, așa încât numai la vederea lor te înspăimânta. Dar în mine nu era nici un fel de frică, pentru că eram atât de pornit împotriva lor, încât cu dinții i-aș fi sfâșiat. Este adevărat că și în lume eram un suflet curajos.

Atunci comandantul de oști m-a luat din mulțimea părinților, și după ce am străbătut trei-patru rânduri de ofițeri, m-a adus în linia întâi, unde mai erau unul sau doi față în față cu demonii sălbatici care erau gata să se năpustească asupra noastră. Eu suflam împotriva lor foc și mânie. Comandantul m-a lăsat acolo, spunându-mi că dacă cineva dorește să lupte cu bărbăție împotriva acelora el nu-l împiedică, ci dimpotrivă, îi stă în ajutor. Atunci mi-am venit iarăși în fire și gândeam în sinea mea: "ce fel de război să fie acesta?"

De atunci au început războaiele cele mai sălbatice, care nu-mi dădeau liniște nici zi, nici noapte. Doamne ce războaie! Nici un ceas nu eram lăsat să mă odihnesc. Dar și eu mă împotriveam lor cu înverșunare. În timpul rugăciunii nu îngăduiam în nici un fel minții să iasă din inimă. Curgea sudoarea de pe trupul meu ca din izvor. Bătaie fără milă. Durere și lacrimi. Post nesfârșit și priveghi de toată noaptea. Până când biruiam.

Scanned with OKEN Scanner

Opt ani întregi, fiecare noapte a fost pentru mine un martiriu. Plecau demonii şi strigau: "Ne-au ars! Ne-au ars!". S-a întâmplat ca într-o noapte să-i audă şi fratele de alături, care mirat m-a întrebat cine erau aceia care strigau. În ultima zi, când avea să-i alunge Hristos, eu deja gândeam în sinea mea deznădăjduit că, din moment ce trupul meu era aproape mort, iar patimile lucrau, ca şi când ar fi fost în deplină sănătate, însemna că demonii au biruit. Gândeam că ei m-au terminat sigur pe mine şi au învins, nicidecum eu.

În fine, pe când eram eu ca şi mort, rănit, deznădăjduit, am simţit că se deschide uşa şi intră cineva. Nu m-am întors să văd cine este, ci am continuat să spun rugăciunea. Deodată am simţit că cineva mă împinge spre plăcere. Mă întorc şi văd demonul, aşa ca un ţap, rănit la cap şi răspândind un miros greu. M-am aruncat cu mânie asupra lui să-l prind. Cum l-am prins - avea un păr ca de porc - s-a făcut nevăzut. La pipăit însă am rămas cu simţul firelor lui de păr, iar în miros cu duhoarea grea. Din clipa aceea s-a ridicat războiul şi au încetat toate. S-a aşternut pacea în sufletul meu şi am scăpat definitiv de toate patimile cele necurate ale trupului.

În noaptea aceea am fost iarăşi în extaz. Şi am văzut un loc larg, iar de jur împrejur era mare. În locul acela întins erau aşezate peste tot capcane ascunse pentru a nu se vedea. Eu eram într-un loc foarte înalt şi vedeam totul ca pe un câmp de luptă. Prin locul acela trebuia să treacă toţi călugării. Din mare se vedea un balaur - demon înfricoşător care scotea flăcări pe ochi. Era ca o sălbăticie nemaiîntâlnită. Din când în când scotea capul din mare ca să vadă dacă s-a prins cineva în capcane.

Călugării treceau fără nici o teamă şi neatenţi. Unul era prins de gât, altul de mijloc, altul de picior, altul de mână. Iar demonul văzând acestea, se bucura şi se veselea nespus. Eu mă întristam foarte mult şi plângeam. "Ah! - spuneam - vicleanule demon! Ce faci şi cum ne rătăceşti!". Şi mi-am venit iarăşi în sine şi eram în chilia mea. Rânduiala mea era să mănânc o data pe zi şi atunci foarte puţin,

Scanned with OKEN Scanner

cu măsură. Chiar dacă erau Sfintele Paşti sau Lăsatul Secului, noi tot o dată în zi mâncam.

În tot cursul anului făceam priveghere de toată noaptea. Această rânduială am moştenit-o de la un părinte mistic, sfânt. Era Preot şi isihast. Nu primea la Sfânta Liturghie pe nimeni. Sfânta Liturghie pe care o săvârşea el ţinea trei ore şi jumătate - patru. Uda pământul unde stătea. De aceea şi întârzia atât de mult. A slujit astfel peste cincizeci de ani. Nu-şi închipuia o zi fără Sfânta Liturghie. În Postul Mare săvârşea în toate zilele Liturghia Domnului mai înainte sfinţite. A adormit în Domnul fără să fi fost odată bolnav.

Era un altul sus. Acesta avea lacrimi neîncetate, zi şi noapte. Era adesea răpit în extaz şi vedere dumnezeiască. Acesta întrecuse pe mulţi sfinţi. Spunea "Când vezi pe Dumnezeu, nu ai ce să-I spui. Singurul lucru pe care-l poţi face, este să plângi". Avea darul vederii înainte. Îi cunoştea pe cei care veneau la el. Rânduiala, aşadar, am luat-o de la primul. Acesta nu primea pe nimeni, cum am spus. Pe mine, deoarece doream atât de mult să aflu - pentru aceasta, dar şi pentru că aşa a fost voia lui Dumnezeu pe care-L rugam neîncetat, cu multă căldură - a acceptat să mă primească.

De fiecare dată îmi spunea câte puţine cuvinte, pline de har. Mergeam toată noaptea ca să ajung la el singur, să văd acea Dumnezeiască Liturghie şi să aud două-trei cuvinte. Aceşti doi din urmă erau foarte izolaţi. Mai erau şi alţii. Fiecare dintre ei avea darul lui special, toţi fiind sfinţiţi şi mirosind precum crinii pustiului.

Odată, mergeam noaptea - era lună plină - la părintele ca să-i spun gândurile şi să mă împărtăşesc. După ce am ajuns, m-am aşezat puţin mai departe, ca să nu-i deranjez în rugăciunea lor. În timp ce stăteam acolo şi spuneam rugăciunea minţii, am auzit o voce dulce, ca şi când ar fi cântat o pasăre măiastră. Să fi fost ora patru dimineaţa. Mintea mea a fost vrăjită de această voce şi m-am sculat să văd de unde vine această voce. Mă uitam atent în toate părţile. Tot căutând, am ajuns într-o poieniţă frumoasă. În faţa mea era un

Scanned with OKEN Scanner

drum luminos ca zăpada, cu ziduri de diamant şi de cristal. Dincolo de ziduri erau flori dintre cele mai variate şi colorate. În faţa acestei privelişti, mintea mea a uitat de vocea aceea minunată şi a fost vrăjită de vederea acelui Paradis. Înaintând am văzut un palat înalt, minunat, minunând mintea şi înţelegerea. La intrarea în palat stătea Maica Domnului, ţinând în braţe pe pruncul Iisus. Toată era de un alb strălucitor, ca de zăpadă. Apropiindu-mă şi mai mult am fost cuprins de o negrăită dragoste. M-a îmbrăţişat ca pe un prunc şi mi-a spus ceva. Nu pot uita dragostea aceea, pe care mi-a arătat-o Maica cea adevărată.

Atunci, fără teamă şi fără vreo reţinere, m-am aşezat alături de ea aşa cum mă apropii de fiecare dată de icoana ei şi ceea ce face un copil mic atunci când vede mama lui, aşa am făcut şi eu. Cum de am plecat de lângă ea nici eu nu ştiu, întrucât mintea mea fusese copleşită întru-totul de privelişte a lucrurilor cereşti.

Plecând de acolo pe o altă cale, am ajuns iarăşi în poienița aceea. Am primit o binecuvântare şi mi s-a spus că acolo era sânul lui Avraam şi că este obiceiul ca oricine trece pe acolo să primească binecuvântare. Plecând de acolo, mi-am venit în sine-mi şi eram iarăşi aşezat pe piatra aceea şi uitând de ce venisem acolo, am plecat să mă închin cu multă bucurie icoanei Preasfintei Fecioare în peşteră, deoarece aveam multă evlavie la aceasta. Din multă dragoste pentru această icoană, la început am stat şase luni lângă ea, pentru a-i aprinde mereu candela. Zi şi noapte. Pentru că în noaptea aceea fusesem cuprins întru totul de dragostea aceea dumnezeiască, am coborât să-i mulţumesc.

Numai ce am intrat şi m-am închinat - stăteam în faţa ei şi-i mulţumeam cu cuvintele mele - a ieşit din icoană o aşa mireasmă, ca o suflare răcoritoare, care a umplut sufletul meu şi am fost iarăşi în extaz, pentru a doua oară în noaptea aceea şi pentru mult timp. Altă dată, în timp ce privegheam tot în chilia mea, am fost iarăşi răpit în extaz. Chilia mea se umpluse de lumină ca şi când ar fi fost ziuă. Şi în mijlocul chiliei au apărut trei copii care aveau până la zece ani fiecare. Toţi de aceeaşi înălţime, cu acelaşi chip, cu aceeaşi

Scanned with OKEN Scanner

îmbrăcăminte. Cu nişte feţe frumoase. Eu mă minunam de acea vedere. Aceştia m-au binecuvântat toţi trei deodată, aşa cum binecuvântează preotul, şi au început să cânte melodios: "Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat. Aliluia!". Se îndreptau spre mine şi iarăşi mergeau înapoi. Apoi iarăşi spre mine şi iarăşi înapoi. Eu îmi spuneam în gând: "Unde au învăţat să cânte aşa de frumos, aceşti copii, şi cum de binecuvântează?", fără să-mi vie în minte că la Sfântul Munte nu sunt copii aşa de mici. În cele din urmă, au plecat aşa cum au venit, pentru a binecuvânta şi pe alţii. Eu am rămas uluit şi zile întregi, de atunci, aveam în mine o bucurie nespusă şi nu puteam să-mi iau mintea de la ei. Dar nici nu se şterg din memorie vreodată aceste lucruri.

Altă dată eram foarte supărat. Să se ştie un lucru, că Dumnezeu nu mângâie sufletul omului şi nici nu arată astfel de lucruri fără să existe ispite şi pericole mari, acolo unde este nevoie. În întristarea mea fără de măsură, aşa cum mi se întâmplase şi altă dată, mi S-a arătat Iisus pe Cruce plin de lumină şi, plecându-şi capul, mi-a amintit spunându-mi: "Vezi câte am suferit Eu pentru tine?". Atunci toată întristarea mea s-a risipit precum se risipeşte fumul.

Ce să spunem despre această dragoste pe care ne-o arată Domnul nouă, pentru a ne mântui? Iar noi, la cea mai mică ispită, uităm totul. În ispite şi în supărări, acolo Îl afli pe Hristos. Dar întristare nu se cheamă supărările sau grijile noastre nemăsurate, adică grija pentru a trăi, ci întristare pentru Hristos. Prigoane. A suferi pentru a mântui pe celălalt, lupte pentru dragostea lui Hristos şi împotrivire la ispite. Să te necăjeşti până la moarte pentru Hristos. Să rabzi ocări şi hule pe nedrept. Să fie disprețuit de toţi, ca un rătăcit. Atunci, pe bună dreptate, Domnul Hristos trimite mângâiere şi bucurie sufletului.

Odată eram atât de necăjit - pentru că toată viaţa mea a fost un martiriu - pentru că suferi pentru alţii, pe care vrei să-i salvezi şi aceştia nu te aud. Tu plângi şi te rogi, iar aceştia se hlizesc şi sunt stăpâniţi de ispite. Fiind singur în această suferinţă a mea, am fost

Scanned with OKEN Scanner

din nou răpit la vederea cea dumnezeiască. Şi cum mergeam, m-am aflat într-un câmp, cu pământul ca îmbrăcat într-un veşmânt alb. Mă întrebam uimit cum de am ajuns în acel loc. Şi căutam pe unde să ies, ca să nu cumva să vină cineva şi să mă certe că am intrat acolo fără permisiune. Uitându-mă cu atenţie în dreapta şi în stânga pentru a găsi un loc de ieşire, am dat peste o uşă care ducea sub pământ şi am intrat acolo. Era o biserică închinată Preasfintei Născătoare de Dumnezeu.

Înăuntru erau mulţi tineri îmbrăcaţi frumos. Pe piept aveau o cruce roşie. La fel şi pe frunte. Şi s-a sculat unul de pe tron, care părea că este cel mai mare, care purta cea mai strălucitoare haină şi mi-a zis: "Vino, pentru că pe tine te aşteptam." Şi mă îndemnă să mă aşez. "Iartă-mă - i-am spus - dar nu sunt vrednic să mă aşez acolo, este suficient pentru mine să stau la picioarele voastre". Şi lăsându-mă s-a apropiat de catapeteasmă la Icoana Maicii Domnului, şi a zis: "Doamna şi Stăpâna tuturor, Împărăteasa Îngerilor, Preacurată şi Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, arată harul tău robului tău acestuia, care suferă atât de mult pentru dragostea ta, pentru ca să nu fie înghiţit de întristare."

Şi deodată a ieşit atâta strălucire din icoana aceea dumnezeiască şi era atât de frumoasă Maica Domnului, fiind martor la atâta frumuseţe, am căzut la picioarele ei neputând să o privesc şi plângând, strigam: "Iartă-mă, Măicuţa Mea, pentru că fără să vreau, te supăr atât de mult!". Şi plângând aşa, mi-am revenit şi eram ud de lacrimi şi plin de bucurie.

11.6. Personalităţi remarcabile ale spiritualităţii româneşti contemporane

Preot, profesor universitar, doctor STĂNILOAIE DUMITRU
- patriarhul neîncoronat al ortodoxiei noastre contemporane -

Dumnezeu, spune Sfânta Scriptură, a rânduit pentru fiecare neam un înger al lui - păzitor, un fel de guvernator al Împărăţiei aşezat prin cetăţile de reşedinţă de pe pământ.

Scanned with OKEN Scanner

Se pare că a rânduit de asemeni, și câte un responsabil pentru fiecare veac, cel mai adesea dintre oameni. Pentru veacul nostru, cel puțin în această țară a fost desemnat Părintele Stăniloae întrucât s-a aflat cel mai potrivit pentru această slujbă.

De peste cincizeci de ani congresele naționale, internaționale și mondiale au fost dominate de Părintele Dimitrie Stăniloae, astfel că, teologia românească a fost identificată spontan cu numele lui, pe care-l rostesc cu venerație teologii și cărturarii de pretutindeni.

Părintele Dumitru Stăniloae a fost considerat în întreaga lume ca unul din cei mai mari teologi ai Răsăritului. S-a născut la 16 noiembrie 1903, într-o familie de țărani evlavioși din satul Vlădeni, județul Brașov. A urmat cursurile Liceului Confesional "Andrei Șaguna" din Brașov (1914-1922) și apoi ale Facultății de Litere din București (un an) și Facultatea de Teologie din Cernăuți (1923-1927), unde a obținut doctorul în 1928. Trimis de Mitropolitul Nicolae Bălan la studii de specializare pentru Dogmatică și Istorie bisericească la Facultățile de Teologie din Atena (1927-1928), München și Berlin (1928-1929), cu călătorii de studii și documentare la Paris și Belgrad. Reîntors de la studii a fost numit profesor suplinitor (1929), provizoriu (1932) și apoi titular definitiv (1935) de Dogmatică la Academia Teologică "Andreiană" din Sibiu, unde a funcționat până în 1946. După alegerea rectorului Nicolae Colan ca episcop al Clujului, a fost numit rector al Academiei (1936-1946); hirotonit diacon în 1931, preot în 1932; protopop stavrofor în 1940; a fost membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului și consilier arhiepiscopal, redactor al foii "Telegraful Român" (ian.1934 - mai.1945). Transferat - prin chemare - la Facultatea de Teologie din București la catedra de Ascetică și Mistică (1947-1948); în 1948, când Facultatea a devenit Institut Teologic de grad universitar, a fost încadrat ca profesor titular de Teologie, Dogmatică și Simbolistică, cu o întrerupere în 1958-1963, când a suferit o detenție în închisorile comuniste; reîncadrat la catedră între

Scanned with OKEN Scanner

anii 1965-1973; după pensionare, a activat ca profesor consultant pentru cursurile de doctorat.

Timp de peste şase decenii, a desfăşurat o multilaterală activitate ştiinţifică - îndeosebi în domeniul Dogmaticii - fiind considerat unul dintre cei mai de seamă teologi şi gânditori creştini din lume; a publicat lucrări în volum, studii în reviste, traduceri etc.; a făcut parte din delegaţiile Bisericii Ortodoxe Române care au vizitat alte Biserici: Germania Federală (1970), Grecia (1971), Biserica coptă din Egipt (1971), Vatican (1971); a participat la numeroase consultaţii şi conferinţe teologice organizate de diferite Comisii ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor în mai multe oraşe ale diferitelor ţări: Atena, Tesalonic, Paris, Strasbourg, Bonn, Heidelberg, Tübingen, Freiburg, Geneva, Oxford, ş.a.

Bogata sa activitate teologică, pusă în slujba Bisericii şi a unităţii creştine, a fost apreciată şi prin mai multe titluri şi distincţii: "doctor honoris causa" al Facultăţii de teologie din Belgrad (1982) şi al Universităţii din Bucureşti (1992); premiul "Dr. Leopold Lucas" al Facultăţii de Teologie evanghelică din Tübingen, "Crucea Sf. Augustin de Canterbury" din partea primatului Angliei (1981) ş.a.; membru corespondent al Academiei Române (1990), apoi membru titular (1992).

Lucrări în volume: Viaţa şi activitatea patriarhului Dosoftei al Ierusalimului şi legăturile lui cu ţările româneşti, Cernăuţi, 1929 (teză de doctorat), Catolicismul de după război, Sibiu, 1933, Ortodoxie şi românism, Sibiu, 1939, Poziţia d-lui Lucian Blaga faţă de creştinism şi Ortodoxie, Sibiu, 1942; Viaţa şi învăţătura, Sf. Grigore Palama. Cu trei tratate traduse, Sibiu, 1938; Iisus Hristos sau restaurarea omului, Sibiu, 1943; Teologia Dogmatică şi Simbolică, manual pentru Institutele Teologice, 2 vol. Bucureşti, 1958; Teologia Dogmatică ortodoxă pentru Institutele Teologice, 3 vol., Bucureşti, 1978; Teologia Morală ortodoxă pentru Institutele Teologice, vol.II; Spiritualitatea ortodoxă, Bucureşti, 1981; Spiritualitate şi comuniune în Liturghia ortodoxă, Craiova. 1986; Chipul nemuritor al lui Dumnezeu, Craiova, 1987; Studii de teologie dogmatică ortodoxă,

Scanned with OKEN Scanner

Craiova, 1990; Reflexii despre spiritualitatea poporului român, Craiova, 1992; Şapte dimineţi cu Părintele Stăniloae, Bucureşti, 1992; Sfânta Treime sau La început a fost iubirea, Bucureşti, 1993; Comentariu la Evanghelia lui Ioan, Craiova, 1993; Iisus Hristos lumina lumii, Bucureşti, 1993; Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie, Cluj-Napoca, 1993. Traduce "Filocalia", vol. 1-12, 1946-1991. Pe lângă aceste lucrări, Părintele Dumitru Stăniloae are numeroase lucrări de literatură, lucrări cu caracter istoric, lucrări apărute în străinătate, studii de Dogmatică în periodice, reeditări şi traduceri.

Într-o dimineaţă de toamnă plumburie (5 oct. 1993) întreaga ţară a intrat în doliu, Părintele nostru Dumitru Stăniloae s-a adăugat veşniciei. Avem deplina convingere că timpul şi spaţiul românesc vor intra în alertă şi vor mai închega în văzduhurile noastre un alt STĂNILOAE; desigur, altfel dar acelaşi. Fără el nu se poate trăi. Abia acum, Părintele Dumitru Stăniloae se află în lumea lui. Iar noi păstrându-i sfântă amintirea, îi aşteptăm urmaşul mistic.

I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania
- prezenţă distinctă în literatura română contemporană -
(teolog, prozator, poet şi dramaturg)

Orice om de cultură este nespus de frumos; cunoaşterea este o mantie strălucitoare cu care ziditorul l-a drapat pe om din începuturi şi l-a făcut stăpânitor peste înţelesuri. Nimănui însă nu-i vine bine cultura ca preotului şi când fericita împreunare dintre sfinţenie şi cunoaştere creşte în acelaşi pom, acolo renaşte negreşit paradisul cel dintâi.

Arhiepiscopul Bartolomeu Anania - un monah "greu de ştiinţă" - s-a născut la 18 martie 1921, în comuna Glăvile, judeţul Vrancea. La botez i s-a dat numele de Valeriu. Şcoala primară a urmat-o în satul natal după care a frecventat cursurile Seminarului Central din Bucureşti, pe care le-a absolvit în anul 1941. În februarie 1942 a depus voturile monahale şi a fost hirotonit întru ierodiacon

Scanned with OKEN Scanner

la Mănăstirea Antim din Bucureşti, primind numele de Bartolomeu. A urmat studii superioare la Facultatea de Medicină şi Conservatorul din Cluj (1944-1946, neterminate); studii superioare complete de teologie la Bucureşti, Cluj şi Sibiu, fiind licenţiat al Academiei Teologice "Andrei Şaguna" din Sibiu cu calificativul "10".

În iunie 1946, fiind student al Universităţii din Cluj şi preşedinte al Cercului studenţesc "Petru Maior", a condus greva studenţească antirevizionistă şi anticomunistă, după care a urmat un lung şir de arestări şi expulzări "încununate" - ceva mai târziu - cu 6 ani de detenţie în închisorile comuniste (1958-1964). Între anii 1948-1958 a ocupat diferite funcţii în cadrul Patriarhiei Române: intendent, inspector pentru învăţământul teologic, asistent universitar, bibliotecar-şef.

În urma demersurilor insistente, începute în anul 1958 de către episcopul Andrei Moldovan şi reluate îndată după eliberarea din închisoare (august 1964) în perioada 1965-1976 a activat în cadrul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America şi Canada, îndeplinind diferite funcţii: director al Cancelariei eparhiale, redactor al revistei şi almanahului "Credinţa", director al Departamentului Publicaţiilor şi reprezentant al relaţiilor interbisericeşti. A fost, în aceeaşi perioadă, membru a două comisii ale Conferinţei Permanente a Episcopilor Ortodocşi din cele două Americi (Comisia Ecumenică şi Comisia de studii şi Proiecte).

În anul 1967 a fost hirotonit întru ieromonah acordându-i-se apoi, din partea Sf. Sinod, rangul de Arhimandrit. A făcut parte din mai multe centre universitare şi religioase din ţară şi străinătate. Din anul 1976 până în anul 1982 a fost directorul Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. Din 1982, retras la Mănăstirea Văratec, lucrează la revizuirea traducerii româneşti a Sfintei Scripturi.

Scanned with OKEN Scanner

La 21 ianuarie 1993 este ales arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului; este hirotonit arhiereu şi înscăunat în Catedrala Arhiepiscopală din Cluj la 7 februarie 1993.

În anul 1982 obţine premiul pentru dramaturgie al Uniunii Scriitorilor din România al cărui membru este. Valoarea literară a operei, precum şi ţinuta intelectuală şi morală a autorului au constituit argumente spre a fi ales membru al Consiliului de Conducere al Uniunii Scriitorilor.

Menţionăm titlurile volumelor pe care scriitorul Valeriu Anania le-a publicat: Miorița, poem dramatic, Editura pentru Literatură, 1966; Meşterul Manole, poem dramatic, Editura pentru Literatură, 1968; Du-te vreme, vino vreme !, poem dramatic, Editura Tineretului, 1969; Geneze, versuri, Editura Cartea Românească, 1971; Steaua Zimbrului, poem dramatic, Editura Eminescu, 1971; Poeme cu măşti, teatru, ediţie definitivă, Editura Cartea Românească, 1972; File de acatist, versuri, Colecţia caietelor "Noi", Detroit, 1976 (Hors comerce); Bucureşti, 1981; Editura Arhidiecezană, 1996; Istorii agripine, versuri, Editura Cartea Românească, 1976; Străinii din Kipukua, roman, Editura Cartea Românească, 1979; Greul pământului, 2 vol. Seria "Teatru comentat", Editura Eminescu, 1982; Păhărelul cu nectar, fantezie dramatică în versuri, Editura Ion Creangă, 1969; Rotonda plopilor aprinşi, memorii, Editura Cartea Românească, 1983; Anamneze, versuri, Editura Eminescu, 1984; Cerurile Oltului, eseuri teologice, Editura Episcopiei Râmnicului şi Argeşului, 1990; Amintirile peregrinului Apter, nuvele şi povestiri, Editura Cartea Românească, 1991; Promemoria, studii istorice, Editura Institutului Biblic, 1992; Imn Eminescului, Editura Cartea Românească, 1992; Pledoarie pentru Biserica neamului, Editura Omniscop, 1995; Din spumele mării, Editura Dacia,1995.

În prezent, pe lângă misiunea de arhipăstor al Eparhiei Clujului, lucrează intens la realizarea unei versiuni revizuite, redactate şi comentate a Bibliei, lucrare de mari proporţii şi adâncime, întreprinsă pentru prima dată în cultura românească,

Scanned with OKEN Scanner

sinteze a câtorva secole de traduceri succesive ale Sfintei Scripturi. A apărut Noul Testament (1993), Vechiul Testament este în curs de elaborare.

Pe linie bisericească, distins cu: "Crucea Patriarhală", "Ordinul Sfântul Mormânt" al Patriarhiei Ierusalimului, "Ordinul Sfinților Apostoli Petru şi Pavel" al Patriarhiei Antiohiei.

I.P.S. Mitropolit Plămădeală Antonie

- promotor al ideii de unitate şi continuitate a Neamului Românesc -

Mitropolitul Antonie Plămădeală, fost ucenic de suflet al celui dintâi între duhovnici - Părintele Arhimandrit Ilie Cleopa - s-a născut la 17 noiembrie 1926, în Stolniceni, jud. Lăpuşna. Urmează cursurile seminariilor teologice din Chişinău (1937-1944) şi din Bucureşti (1944-1945). Studiile superioare le face la Facultatea de Teologie din Bucureşti (1945-1948) şi Institutul Teologic Universitar din Bucureşti (1956-1959). Tuns în monahism la Mănăstirea Prislop, sub numele de Antonie (din botez Leonida) şi hirotonit ierodiacon (1949), este transferat în 1950 la Mănăstirea Slatina unde a funcționat ca profesor la şcoala monahală şi a fost hirotonit ieromonah (1953).

În 1949 este condamnat, în lipsă, la 7 ani închisoare pentru activitate anticomunistă; arestat abia în 1954 şi închis la Jilava, judecat din nou şi condamnat la 4 ani închisoare, fiind grațiat în 1956. În anul 1959, scos din mănăstire şi din cler de autoritățile comuniste, se angajează ca muncitor în diferite întreprinderi. În anul 1968 şi-a putut relua activitatea în cler, fiind numit secretar şef la Institutul Teologic din Bucureşti. Este trimis, la studii de specializare în Teologie şi Filozofie la "Heythrop College" de lângă Oxford, fiind mutat apoi la Londra (1968-1970). Obține doctoratul în teologie la "Heythrop College" (1971) şi la Institutul Teologic din Bucureşti (1972).

La 15 decembrie 1970 Sf. Sinod îl alege episcop-vicar patriarhal, cu titlul "Ploieşteanul", încredințându-i-se sectorul

Scanned with OKEN Scanner

"Relații externe", fiind în paralel și rector al Institutului Teologic din București (1971-1974). La 9 decembrie 1979 este ales episcop al Buzăului, iar la 10 ianuarie 1982 arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului. Este unul din marii ecumeniști contemporani. Participă la mai multe sesiuni ale Comisiei mixte internaționale de dialog între Biserica Ortodoxă și Biserica romano-catolică. Este delegat de Sf. Sinod să cerceteze parohiile ortodoxe române din "Diaspora" (S.U.A., Canada, Australia, Europa Occidentală). Participă la conferințe în Spania, Finlanda, Italia, Elveția, S.U.A., Australia, ș.a. Este membru de onoare al Academiei Române și al Academiei de Științe din Chișinău (1992) și al unor asociații culturale de peste hotare.

Menționăm titlurile volumelor publicate: Biserica slujitoare în Sfânta Scriptură, Sfânta Tradiție și în teologia contemporană - teza de doctorat - București, 1972; Clerici ortodocși, ctitori de limbă și cultură românească, București, 1977; Un episod important din lupta pentru limba română, București, 1978; Ca toți să fie una, București, 1984; Tradiție și libertate în spiritualitatea românească, Sibiu, 1983; Pagini dintr-o arhivă inedită. Documente literare, București, 1984; Vocație și misiune în vremea noastră, Sibiu, 1984; Lazăr Leon Asachi în cultura română, Sibiu, 1985; Lupta împotriva deznaționalizării românilor din Transilvania sub teroarea regimului dualist austro-ungar (1867-1918), după documente, acte și corespondențe rămase de la Elie Miron Cristea, Sibiu, 1986; Contribuții istorice privind perioada 1918-1930, Sibiu, 1987; Tâlcuri noi la texte vechi. Predici, Sibiu, 1989; Cuvinte la zile mari, Sibiu, 1989; Romanul "Trei ceasuri în iad", București, 1970 (ed. a II-a, București, 1993).

Mitropolitul Antonie Plămădeală are o laborioasă activitate în domeniul teologiei, istoriei, literaturii, publicând numeroase lucrări și articole cu caracter teologic, istoric și literar. De asemenea, deține un palmares însemnat de lucrări publicate peste hotare.

Scanned with OKEN Scanner

Părintele arhimandrit Ilie Cleopa
- "baciul" duhovnicesc al Neamului Românesc

Părintele arhimandrit Ilie Cleopa, timp de jumătate de secol, şi-a împărţit timpul între rugăciune şi misiune, între linişte şi ascultare, între singurătate şi călăuzirea călugărilor şi mirenilor pe calea mântuirii; între nevoinţa pustnicească şi misiunea duhovnicească prin predică, scriere de cărţi sfinte, spovedanie, sfătuire şi milostenie. O viaţă întreagă jertfită lui Hristos şi Bisericii Ortodoxe.

La început a fost el în drum spre Emaus şi aceasta foarte devreme din copilărie. Apoi s-a făcut el însuşi Emaus românesc spre care se îndreaptă de-a lungul veacului, nu doi sau trei călători, ci mii, zeci de mii şi milioane. Atunci când spui Sihăstria zici Cleopa şi invers. Dealtfel nu-i nimic întâmplător fiindcă această vatră ortodoxă, astăzi cea mai mare din ţara noastră, este născută din el şi mai târziu i-a încredinţat-o părintelui Victorin spre adăugare şi îmbogăţire, iar el s-a retras "mai la deal" ca un reflux să stea puţin la sfat cu Dumnezeu, şi tot aşa zăboveşte de ani şi ani, coborând încărcat de lumină ca Moise din Sinai, să frângă şi să împartă apoi mai jos, la nivelul pelerinilor însetaţi, pâinea cuvântului lui Dumnezeu şi izvorul harului. Dacă este adevărat că ştiinţa cea multă îngâmfă, cu el s-a întâmplat invers; este foarte smerit întrucât niciodată nu vorbeşte de la sine, ci totdeauna tălmăceşte în grai moldovenesc ca dintr-un fagure nesfârşit, toată mierea cuvântului patristic. Ar putea fi numit fără exagerare Biblioteca Ortodoxiei.

Putem afirma că prin Filocalia tradusă de părintele Stăniloaie în douăsprezece volume şi prin Gnoza patristică popularizată fără încetare de Părintele Cleopa în ţara aceasta s-a zămislit un popor filocalic. Asemeni Sf. Vasile, Părintele Cleopa s-a învrednicit încă din timpul vieţii să se numească cel Mare, fiind recunoscut în unanimitate ca "baciul" duhovnicesc al ţării noastre creştine. Uriaşi ca Stăniloae, Antonie, Anania, Galeriu îi înfruntă cu smerenie statura

Scanned with OKEN Scanner

de Ceahlău duhovnicesc, ascunsă cu atâta simplitate sub veşnicu-i cojocel alb din mieii sihăstriei.

O însuşire unică a Părintelui, printre multe altele, este aceea că numai el te poate dezlega de toate păcatele. A nu se înţelege prin aceasta că ceilalţi duhovnici nu ar avea aceeaşi putere, dată de Hristos în mod egal tuturor preoţilor săi, ci vreau să spun că nimeni asemeni lui nu cunoaşte toate păcatele de la Adam şi până la ultimul păcătos şi încă le ştie pe de rost. El nu face minuni dar este o minune. Şi săvârşeşte de-o viaţă cea mai frumoasă minune, aceea de a se lumina pe sine şi pe ceilalţi asupra credinţei adevărate, luminată şi echilibrată, care asigură unica şi cea mai mare minune creştină - mântuirea.

Părintele arhimandrit Ilie Cleopa s-a născut la 10 aprilie 1912 în localitatea Sulița, județul Botoşani într-o familie de țărani (cinci copii în mănăstire, inclusiv mama, la bătrâneţe). Şcoala primară de şapte clase în satul natal, apoi frate în Mănăstirea Sihăstria din 1929. Se călugăreşte în anul 1937, fiind numit egumen interimar în anul 1942. Este hirotonit ierodiacon şi ieromonah şi numit egumen al aceleaşi mănăstiri în ianuarie 1945, apoi stareț la mănăstirea din Slatina (1949-1953). Din cauza opresiunilor comuniste (1948, 1953-1954 şi 1959-1964) este nevoit să se retragă în Munții Rarăului. În perioada 1956-1959 şi din 1964 până azi este duhovnic la Mănăstirea Sihăstria, devenind o figură reprezentativă a spiritualității ortodoxe româneşti contemporane.

Părintele Cleopa are o activitate laborioasă în ceea ce priveşte mărturisirea credinţei strămoşeşti, dovedindu-se un foarte bun orator şi povestitor prin predicile ținute la praznicele împărăteşti şi sfinți de peste an şi cu orice altă ocazie. De asemenea s-a dovedit a fi şi un foarte bun scriitor bisericesc, în acest sens amintim câteva dintre lucrările publicate: Despre credința ortodoxă, Bucureşti, 1981; Predici la praznice împărăteşti şi sfinți de peste an, Bucureşti, 1986; Valoarea sufletului, Galați, 1991; Urcuş spre Înviere, Neamț, 1992; Despre vise şi vedenii, Bucureşti, 1993. De asemenea a

Scanned with OKEN Scanner

publicat numeroase articole în diferite reviste şi ziare, predici în manuscris.

11.7. Tezaurul spiritual al României; mănăstirile şi schiturile ortodoxe din România.

1 Mitropolia Munteniei şi Dobrogei

Mitropolit: P.F. Patriarh Teoctist
Reşedinţa: Bucureşti

1.1. Arhiepiscopia Bucureştilor
Arhiepiscop : P.F. Patriarh Teoctist
Reşedinţa: Bucureşti
Cuprinde: Municipiul Bucureşti, Sectorul Agricol Ilfov şi judeţele Prahova şi Giurgiu.

MĂNĂSTIREA ANTIM - cu hramul "Tuturor Sfinţilor", Bucureşti, str. Antim, nr. 29, mănăstire de călugări, 5 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Sofian Boghiu, ctitorie a Sfântului Ierarh Martin Aretim Iviteanu.

MĂNĂSTIREA PLUMBUITA - cu hramul "Naşterea Sf. Ioan Botezătorul", Bucureşti, şos. Colentina, staţia Plumbuita, mănăstire de călugări, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Simeon Tatu, ctitorie a domnitorului Matei Basarab.

MĂNĂSTIREA CERNICA - cu hramul "Sf. Gheorghe", com. Cernica, Sectorul Agricol Ilfov, şos. Bucureşti-Călăraşi, la 12 km E. de Bucureşti, mănăstire de călugări, viaţă de obşte, 55 vieţuitori, stareţ Arhim. Clement Popescu, ctitorie a lui Cernica Ştirbei (mare vornic al lui Mihai Viteazul).

MĂNĂSTIREA CĂLDĂRUŞANI - cu hramul "Sf. Dumitru" com. Gruiu, Sectorul Agricol Ilfov, şos. Bucureşti-Călăraşi, la 35 km. N. de Bucureşti, mănăstire de călugări cu 25 vieţuitori, viaţă de

Scanned with OKEN Scanner

obşte, stareţ Protos. Laurenţiu Gâţă, ctitorie a domnitorului Matei Basarab, în anul 1638.

MĂNĂSTIREA PASĂREA - cu hramul "Sf. Treime", com. Brăneşti, Sectorul Agricol Ilfov, şos. Bucureşti-Călăraşi, 9 km. de la halta Brăneşti, mănăstire de maici cu 180 vieţuitoare, viaţă de sine, stareţă Stavroforă Lucia Dumbravă, ctitorie a Sfântului Calinic.

MĂNĂSTIREA SF. NICOLAE-BALAMUCI - cu hramul "Sf. Nicolae", com. Grădiştea, sat Sitaru, Sectorul Agricol Ilfov, şos. Bucureşti-Ploieşti, la 50 km. N. de Bucureşti, mănăstire de călugări cu 21 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Protos. Damian Bogdan, ctitorie a lui Pavel Greceanu (mare logofăt al lui M. Viteazul) şi soţia sa Elena, în anul 1627.

MĂNĂSTIREA ŢIGĂNEŞTI - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Ciolpani, Sectorul Agricol Ilfov, şos. Bucureşti-Ploieşti, la 34 km. N. de Bucureşti, mănăstire de maici cu 150 vieţuitoare, viaţă de sine, stareţă Stavroforă Heruvima Timar, ctitorie a banului Radu Golescu, în anul 1812.

MĂNĂSTIREA SĂMURCĂŞEŞTI - cu hramul "Sf.Treime", com. Ciorogârla, Sectorul Agricol Ilfov, şos. Bucureşti-Piteşti, la 15 km. V. de Bucureşti, mănăstire de maici cu 58 vieţuitoare, viaţă de sine, stareţă Neofita Cristea, ctitorie a lui Constantin Sarmucaşi, în anul 1808.

MĂNĂSTIREA SNAGOV - cu hramul "Intrarea în biserică a Maicii Domnului", com. Gruiu, sat Siliştea Snagovului, Sectorul Agricol Ilfov, mănăstire de călugări cu 3 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Protos. Emilian Poenaru, ctitorie a lui Mircea cel Bătrân, Vladislav II şi Vlad Ţepeş.

SCHITUL CRASNA - cu hramul "Sf. Constantin şi Elena", com. Izvoarele, sat Schiuleşti, jud. Prahova, şos. Bucureşti-Ploieşti-Braşov, la 102 km. N. de Bucureşti, mănăstire de călugări cu 30 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Galaction Stângă, ctitorie a postelnicului Constantin Potlogea, în anul 1824.

SCHITUL "SF. MARIA" CRICOV - cu hramul "Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril", oraşul Urlaţi, jud. Prahova, şos.

Scanned with OKEN Scanner

Bucureşti-Ploieşti-Buzău, la 84 km. NE. de Bucureşti, mănăstire de călugări cu 9 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Protos. Cleopa Florescu.

MĂNĂSTIREA GHIGHIU - cu hramul "Izvorul Tămăduirii", com. Bărcăneşti, sat Ghighiu, jud. Prahova, şos. Bucureşti-Ploieşti, mănăstire de maici cu 50 vieţuitoare, viaţă de obşte şi de sine, stareţă Stavroforă Peleghia Tudor.

MĂNĂSTIREA SINAIA - cu hramul "Sf. Treime", oraşul Sinaia, jud. Prahova, mănăstire de călugări cu 15 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Protos. Macarie Bogas.

MĂNĂSTIREA SUZANA - cu hramul "Sf. Nicolae", com. Mâneciu, sat Mănăstirea Suzana, jud. Prahova, şos. Bucureşti-Ploieşti-Braşov, la 120 km. N. de Bucureşti, mănăstire de maici cu 62 vieţuitoare, viaţă de sine, stareţă Stavroforă Singlitichia Marin.

MĂNĂSTIREA ZAMFIRA - cu hramul "Înălţarea Domnului", com. Sipăneşti, satul Zamfira, jud. Prahova, şos. Bucureşti-Ploieşti-Vălenii de Munte, la 74 km. N. de Bucureşti, mănăstire de maici cu 40 vieţuitoare, viaţă de sine, stareţă Mihela Ioniţă.

MĂNĂSTIREA COMANA - cu hramul "Sf. Nicolae", com. Comana, jud. Giurgiu, şos. Bucureşti-Giurgiu, la 44 km. de Bucureşti, mănăstire de călugări cu 6 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Irineu Iuraşcu, ctitorie a lui Radu Şerban la sfârşitul secolului al XVI -lea.

MĂNĂSTIREA PISSIOTA - cu hramul "Naşterea Maicii Domnului", com. Poenarii Burchii, jud. Prahova, şos. Bucureşti-Ploieşti, mănăstire de maici cu 10 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Mihela Novacovschi, ctitorie a lui Nicolae şi Zoe Pissiota, în anul 1928.

SCHITUL DRAGOSLAVELE - cu hramul "Sf. Gheorghe", com. Dragoslavele, jud. Argeş, şos. Bucureşti-Piteşti-Câmpulung-Braşov, la 168 km. NV de Bucureşti şi

Scanned with OKEN Scanner

22 km. NE. de Câmpulung, schit de călugări cu 3 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Cosma Juncu, reşedinţă patriarhală de odihnă.

SCHITUL "SF. MARIA" TECHIRGHIOL - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", staţiunea Techirghiol, strada Ovidiu nr.5, jud. Constanţa, şos. Constanţa-Mangalia, la 16 km. S. de Constanţa, schit de maici cu 25 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Stavroforă Semfora Gafton, casă de odihnă pentru clericii şi funcţionarii Patriarhiei.

MĂNĂSTIREA CHEIA - cu hramul "Sf. Treime", com. Mâneciu, sat Cheia, şos. Bucureşti-Ploieşti-Vălenii de Munte-Braşov, la 125 km. N. de Bucureşti, mănăstire de călugări cu 6 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ ieromonah Martinian Ruxanda, casă de odihnă pentru clericii şi funcţionarii din cadrul B.O.R.

MĂNĂSTIREA VIFORÂTA - cu hramul "Sf. Gheorghe", com. Aninoasa, sat Viforâta, jud. Dâmboviţa, la 7 km. N. de Târgovişte, mănăstire de maici cu 80 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Ansenia Opriş, casă sanatorială pentru călugăriţele bătrâne şi preotesele bătrâne.

1.2. Arhiepiscopia Tomisului

Arhiepiscop : I.P.S. Lucian Florea

Reşedinţa: Constanţa

Cuprinde: judeţele Constanţa şi Tulcea.

MĂNĂSTIREA CELIC DERE - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Frecăţei, jud. Tulcea, şos. Tulcea-Galaţi, la 15 km. SV. de Tulcea, mănăstire de maici cu 75 vieţuitoare, viaţă de sine, stareţă Irina Gociu.

MĂNĂSTIREA COCOŞ - cu hramul "Pogorârea Duhului Sfânt", com. Niculiţel, jud. Tulcea, şos. Constanţa-Tulcea, la 34 km. V. de Tulcea, mănăstire de călugări cu 32 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Gherantie Ştefan. Aici sunt păstrate moaştete Sfinţilor martiri Zoticos, Attales, Kamasis şi Filippos.

Scanned with OKEN Scanner

MĂNĂSTIREA SAON - cu hramul "Înălţarea Domnului", com. Niculiţel, jud. Tulcea, şos. Constanţa-Tulcea, la 28 km. V. de Tulcea, mănăstire de maici cu 33 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Adriana Mierluşcă. Aici funcţionează şi gospodăria anexă a Arhiepiscopiei Tomisului.

MĂNĂSTIREA DERVENT - cu hramul "Cuvioasa Paraschiva", com. Ostrov, sat Galiţa, jud. Constanţa, şos. Bucureşti-Constanţa via Călăraşi, la 96 km. SV. de Constanţa, mănăstire de călugări cu 14 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Gheorghe Avram, ctitorie a monahului Elefterie Mihai (macedonean din satul Sinoe, jud. Constanţa), în anul 1936.

SCHITUL MIRON - cu hramul "Sf. Împăraţi Constantin şi Elena", com. Unirea, jud. Constanţa, şos. Constanţa-Mangalia, la 39 km. S. de Constanţa, schit de călugări, reînfiinţat în anul 1991.

SCHITUL SF. APOSTOL ANDREI - cu hramul "Sf. Andrei", com. Ioan Corvin, jud. Constanţa, şos. Constanţa-Ostrov-Călăraşi, la 59 km. SV. de Constanţa, schit de călugări cu 12 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Sava Gana, înfiinţat în anul 1990 în apropierea peşterii unde, după tradiţie, Sf. Apostol Andrei a predicat Evanghelia.

SCHITUL LETEA - cu hramul "Buna Vestire", com. C.A. Rosetti, sat Letea, jud. Tulcea (în Deltă), schit de călugări, înfiinţat în anul 1992.

1.3. Arhiepiscopia Târgovişte

Arhiepiscop : I.P.S. Vasile Costin

Reşedinţa: Târgovişte

Cuprinde: judeţul Dâmboviţa.

MĂNĂSTIREA STELEA - cu hramul "Învierea Domnului", se află în municipiul Târgovişte, fiind redeschisă în anul 1993.

MĂNĂSTIREA DEALU - cu hramul "Sf. Nicolae", la 4 km. E. de Târgovişte, jud. Dâmboviţa, mănăstire de maici cu 35 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Stavroforă Eufrasia Poiană.

Scanned with OKEN Scanner

MĂNĂSTIREA PEŞTERA IALOMIŢEI - cu hramul "Sf. Apostoli Petru şi Pavel", lângă peştera Ialomiţei (Masivul Bucegi), mănăstire de călugări cu 3 vieţuitori, viaţă de sine, stareţ Maxim Bădoiu.

MĂNĂSTIREA BUNEA - cu hramul "Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril", com. Vulcana-Băi, jud. Dâmboviţa, la 95 km. NV. de Bucureşti, mănăstire de călugări cu 5 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Atanasie Costache.

1.4. Episcopia Argeşului

Episcop : P.S. Calinic Argatu

Reşedinţa: Curtea de Argeş

Cuprinde: judeţele Argeş şi Teleorman.

MĂNĂSTIREA CURTEA DE ARGEŞ - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", oraşul Curtea de Argeş, jud. Argeş, la 95 km. NV. de Bucureşti, mănăstire de călugări cu 20 vieţuitori.

MĂNĂSTIREA VĂLENI - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Sălătrucu, jud. Argeş, la 58 km. NV. de Piteşti, mănăstire de maici cu 40 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Mirona Popa.

MĂNĂSTIREA ROBAIA - cu hramul "Sf. Gheorghe", com. Musăteşti, jud. Argeş, mănăstire de maici cu 15 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Petronia Dobrescu.

MĂNĂSTIREA TRIVALE - cu hramul "Sf. Treime", mun. Piteşti, jud. Argeş, mănăstire de călugări cu 4 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Ciprian Otoroschi.

MĂNĂSTIREA CETĂŢUIA - cu hramul "Izvorul Tămăduirii", com. Cetăţeni, jud. Argeş, mănăstire de călugări cu 2 vieţuitori, viaţă de obşte.

MĂNĂSTIREA CIOCANUL - cu hramul "Intrarea în biserică a Maicii Domnului", com. Bughea de Jos, jud. Argeş. mănăstire de maici cu 15 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă maica Teoctista.

Scanned with OKEN Scanner

MANASTIREA NĂMĂIEŞTI - cu hramul "Intrarea în biserică a Maicii Domnului", com. Valea Mare-Pravăţ, jud. Argeş, mănăstire de maici cu 40 vieţuitoare, viaţă de sine, stareţă Ofronia Scarlat.

MĂNĂSTIREA NEGRU VODĂ - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", oraşul Câmpulung, jud. Argeş, mănăstire de călugări cu 10 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Vichentie Punguţă.

MĂNĂSTIREA SLĂNIC - cu hramul "Naşterea Maicii Domnului", com. Aninoasa, satul Slănic, jud. Argeş, la 172 km. NV. de Bucureşti, mănăstire de călugări cu 32 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Teofil Bădoiu.

MĂNĂSTIREA GLAVACIOC - cu hramul "Buna Vestire", com. Ştefan cel Mare, satul Glavacioc, jud. Argeş, mănăstire de călugări cu 10 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Casian Creţu, reînfiinţată după 1989.

MĂNĂSTIREA COTMEANA - cu hramul "Buna Vestire", com. Cotmeana, jud. Argeş, mănăstire de călugări cu 5 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Ioasaf Boiciuc.

MĂNĂSTIREA BASCOVELE-URSOAIA - cu hramul "Înălţarea Domnului", com. Cotmeana, jud. Argeş, mănăstire de maici cu 5 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Veniamina Moraru, reînfiinţată după 1989.

1.5. Episcopia Buzăului

Episcop : P.S. Epifanie Norocel

Reşedinţa: Buzău

Cuprinde: judeţele Buzău şi Vrancea.

MĂNĂSTIREA CIOLANU - cu hramul "Sf. Gheorghe", com. Tisău, jud. Buzău, mănăstire de călugări cu 20 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Neofit Smărăndoiu.

MĂNĂSTIREA RĂTEŞTI - cu hramul "Sf. Treime", com. Berca, satul Răteşti, jud. Buzău, la 27 km. NV. de Buzău, mănăstire de maici cu 20 vieţuitoare, viaţă de sine, stareţă Xenia Dumitru.

Scanned with OKEN Scanner

MĂNĂSTIREA SIHASTRU - cu hramul "Sf. Apostoli Petru şi Pavel", com. Homdecea, satul Ploscuţeni, jud. Vrancea, mănăstire de maici cu 46 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Anatolia Dodiţă.

Aşezăminte monahale reînfiinţate după Decembrie 1989: Mănăstirea Mărului, Mănăstirea Muşunoaiele, Mănăstirea Lepşa, Mănăstirea Barbu, Mănăstirea Găvanul, Mănăstirea Podul Bulgarului, Mănăstirea Coteşti, Mănăstirea Dălhăuţi, Mănăstirea Recea, Schitul Tarniţa, Mănăstirea Trotuşanu, Mănăstirea Valea Neagră, Mănăstirea Vănzăreşti, Mănăstirea Brazi, Mănăstirea Rogoz, Schitul Cârnu, Schitul Buluc, Mănăstirea Bradu.

1.6. Episcopia Dunării de Jos

Episcop : P.S. Casian Crăciun

Reşedinţa: Galaţi

Cuprinde: judeţele Galaţi şi Brăila.

MĂNĂSTIREA ADAM - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Drăguşeni, satul Adam, jud. Galaţi, mănăstire de călugări cu 3 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Dionisie Marin, reînfiinţată în 1991.

MĂNĂSTIREA BUCIUMENI - cu hramul "Sf. Treime", com. Buciumeni, jud. Galaţi, mănăstire de maici cu 25 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Timoteia Bulai, reînfiinţată în 1991.

MĂNĂSTIREA VLADIMIREŞTI - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Tudor Vladimirescu, jud. Galaţi, la 40 km. V. de Galaţi, mănăstire de maici cu 200 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Veronica Gurău.

MĂNĂSTIREA GOLOGANU - cu hramul "Naşterea Maicii Domnului", com. Cudalbi, jud. Galaţi, la 57 km. NV. de Galaţi, mănăstire de maici cu 200 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Mariam Popa.

MĂNĂSTIREA MĂXINENI - cu hramul "Naşterea Sf. Ioan Botezătorul", com. Măxineni, jud. Brăila, mănăstire de călugări cu 3 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Simion Ovezea.

Scanned with OKEN Scanner

1.7. Episcopia Sloboziei şi Călăraşilor
Episcop : P.S. Nifon Mihăiță
Cuprinde: județele Ialomița şi Călăraşi.

MĂNĂSTIREA BALACIU - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Balaciu, jud. Ialomița, mănăstire de călugări cu 6 viețuitori, viață de obşte, stareț ieromonah Teofil Belea, reînființată în 1990.

MĂNĂSTIREA RADU NEGRU - cu hramul "Sf. Gheorghe", la 9 km. de Călăraşi, mănăstire de călugări cu 2 viețuitori, reînființată în 1990.

2. Mitropolia Moldovei şi Bucovinei

Mitropolit: I.P.S. Daniel
Reşedința: Iaşi

2.1. Arhiepiscopia Iaşilor
Arhiepiscop : I.P.S. Daniel Ciobotea
Episcop-vicar : P.S. Calinic Botoşăneanul
Cuprinde: județele Iaşi, Botoşani şi Neamț.

MĂNĂSTIREA AGAPIA - cu hramul "Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril", com. Agapia, jud. Neamț, la 9 km. SV. de Târgu-Neamț, mănăstire de maici cu 435 viețuitoare, viață de obşte şi viață de sine, stareță Macrina Toderuț. Tot de mănăstire aparține şi schitul Agapia Veche cu 80 viețuitoare.

MĂNĂSTIREA BISTRIȚA - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Viişoara, jud. Neamț, la 7 km. V. de Piatra-Neamț, mănăstire de călugări cu 50 viețuitori, viață de obşte, stareț Ciprian Zaharia.

Scanned with OKEN Scanner

MĂNĂSTIREA CETĂȚUIA - cu hramul "Sf. Apostoli Petru și Pavel", mun. Iași, mănăstire de călugări cu 20 viețuitori, viață de obște, stareț Arhim. Mitrofan Bălțuță.

MĂNĂSTIREA DURĂU - cu hramul "Buna Vestire", com. Ceahlău, jud. Neamț, la 60 km. NV. de Piatra-Neamț, mănăstire de maici cu 24 viețuitoare, viață de obște, stareță Minodora Popoaia.

MĂNĂSTIREA HORAITA - cu hramul "Botezul Domnului", jud. Neamț, la 20 km. SE. de Târgu-Neamț, mănăstire de călugări cu 25 viețuitori, viață de obște, stareț Partenie Petric.

MĂNĂSTIREA NEAMȚ - cu hramul "Înălțarea Domnului", com. Vânători-Neamț, satul Mănăstirea Neamț, jud. Neamț, la 10 km. NV. de Târgu-Neamț, mănăstire de călugări cu 60 viețuitori, viață de obște, stareț Arhim. Irineu Chiarbeja.

MĂNĂSTIREA SECU - cu hramul "Tăierea Capului Sf. Ioan", com. Vânători-Neamț, jud. Neamț, mănăstire de călugări cu 60 viețuitori, viață de obște, stareț Protos. Vichentie Amariei.

MĂNĂSTIREA SIHĂSTRIA - cu hramul "Naşterea Maicii Domnului", com. Vânători-Neamț, jud. Neamț, mănăstire de călugări cu 120 viețuitori, viață de obște, stareț Arhim. Victorin Oanele. Aici viețuieşte Prea Cuviosul Cleopa Ilie.

MĂNĂSTIREA VĂRATEC - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Agapia, satul Văratec, jud. Neamț, mănăstire de maici cu 450 viețuitoare, viață de sine, stareță Nazaria Niță.

MĂNĂSTIREA VORONA - cu hramul "Naşterea Maicii Domnului", com. Vorona, jud. Botoşani, la 22 km. SV. de Botoşani, mănăstire de maici cu 43 viețuitoare, viață de obște, stareță Stavroforă Teofana Scânteie.

MĂNĂSTIREA TARCĂU - cu hramul "Duminica Tuturor Sfinților", com. Tarcău, jud. Neamț, la 22 km. V. de Piatra-Neamț, mănăstire de călugări cu 30 viețuitori, viață de obște, stareț Gherasim Lefter.

Aşezăminte monahale reînființate după Decembrie 1989: Mănăstirea Hlincea, Mănăstirea Lacuri, Mănăstirea Hadâmbu, Mănăstirea Dobrovăț, Mănăstirea Agafton, Mănăstirea Cozancea,

Scanned with OKEN Scanner

Mănăstirea Gorovei, Mănăstirea Nechit, Mănăstirea Almaş, Mănăstirea Pângăraţi, Mănăstirea Bisericani, Mănăstirea "Eroii neamului", Mănăstirea Războieni, Mănăstirea Sfinţii Trei Ierarhi, Mănăstirea Golia, Schitul Bucium.

2.2. Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor

Arhiepiscop : I.P.S. Pimen Suceveanul
Episcop-vicar : P.S. Gherasim Putneanul
Reşedinţa : Suceava
Cuprinde: judeţul Suceava.

MĂNĂSTIREA PUTNA - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Putna, jud. Suceava, la 60 km. NV. de Suceava, mănăstire de călugări cu 47 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Melchisedec Velnic.

MĂNĂSTIREA DRAGOMIRNA - cu hramul "Pogorârea Duhului Sfânt", com. Mitocu Dragomirnei, jud. Suceava, la 12 km. N. de Suceava, mănăstire de maici cu 61 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Stavroforă Melania Bugeanu.

MĂNĂSTIREA SF. IOAN CEL NOU - cu hramul "Sf. Gheorghe", mun. Suceava, mănăstire de călugări cu 8 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Grigore Halciuc.

MĂNĂSTIREA SLATINA - cu hramul "Schimbarea la Faţă", com. Slatina, jud. Suceava, la 52 km. SV. de Suceava, mănăstire de maici cu 45 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Stavroforă Evelina Tănase.

MĂNĂSTIREA SUCEVIŢA - cu hramul "Învierea Domnului", com. Sucevita, jud. Suceava, mănăstire de maici cu 46 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Stavroforă Adriana Cojocaru.

MĂNĂSTIREA RÂŞCA - cu hramul "Sf. Nicolae", com. Râşca, jud. Suceava, mănăstire de călugări cu 30 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Protos. Mihail Bălan.

Scanned with OKEN Scanner

MANASTIREA RARĂU - cu hramul "Sf. Ioan Blogoslovul", com. Crucea, jud. Suceava, mănăstire de călugări cu 10 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Protos. Veniamin Bărcan.

MĂNĂSTIREA MOLDOVIŢA - cu hramul "Buna Vestire", com. Vatra Moldoviţei, jud. Suceava, mănăstire de maici cu 28 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Stavroforă Benedicta Tatulici.

Aşezăminte monahale reînfiinţate sau înfiinţate după Decembrie 1989: Mănăstirea Voroneţ, Mănăstirea Probota, Mănăstirea Bogdana, Mănăstirea Poiana Sihăstriei, Mănăstirea Todireni, Mănăstirea Comârzani, Mănăstirea Humor, Schitul Sihăstria Putnei, Schitul Daniil Sihastru, Schitul Coşna, Schitul Piatra Tăieturii, Schitul Poiana Arşiţei, Schitul Orata, Schitul Mestecăniş, Schitul Ciocăneşti, Schitul Corlăţeni.

2.3. Episcopia Romanului şi Huşilor

Episcop : P.S. Eftimie Luca

Arhiereu-vicar : P.S. Ioachim Vasluianul

Reşedinţa : Roman

Cuprinde: judeţele Bacău, Vaslui şi Protopopiatul Roman din jud. Neamţ.

MĂNĂSTIREA BOGDANA - cu hramul "Sf. Treime", com. Ştefan cel Mare, jud. Bacău, mănăstire de maici cu 40 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Cristofora Hârjoabă.

MĂNĂSTIREA MĂGURA OCNEI - cu hramul "Buna Vestire", oraşul Târgu Ocna, jud. Bacău, mănăstire de maici cu 20 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Lucreţia Bulancea.

MĂNĂSTIREA RUNC - cu hramul "Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril", satul Runcu, oraşul Buhuşi, jud. Bacău, mănăstire de călugări cu 25 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Emilian Panait.

MĂNĂSTIREA SF. APOSTOLI PETRU ŞI PAVEL - cu hramul "Sf. Ap. Petru şi Pavel", oraşul Huşi, jud. Vaslui, mănăstire de călugări cu 10 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arsenie Nicodim.

Scanned with OKEN Scanner

Aşezăminte monahale reînfiinţate după Decembrie 1989: Mănăstirea Savu, Mănăstirea "Înălţarea Domnului", Mănăstirea Grăjdeni, Mănăstirea Mălineşti, Mănăstirea Bujoreni, Mănăstirea Pârveşti, Mănăstirea Fâstâci, Mănăstirea Moreni, Mănăstirea Vovidenia, Mănăstirea Floreşti, Mănăstirea Cioplani, Mănăstirea Tisa-Silvestri, Mănăstirea Parincea, Mănăstirea Rafaila.

3. Mitropolia Ardealului

Mitropolit: I.P.S. Antonie
Reşedinţa: Sibiu

3.1. Arhiepiscopia Sibiului

Arhiepiscop : I.P.S. Antonie Plămădeală
Cuprinde: judeţele Sibiu şi Braşov.

MĂNĂSTIREA BRÂNCOVEANU - Sâmbăta de Sus - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Voila, sat Sâmbăta de Sus, jud. Braşov, mănăstire de călugări cu 20 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Veniamin Tohăneanu.

SCHITUL PĂLTINIŞ - cu hramul "Sf. Nicolae", în staţiunea montană Păltiniş, jud. Sibiu, la cota 1450 altitudine, la 32 km. SV. de Sibiu, 3 vieţuitori, viaţă de obşte.

Aşezăminte monahale reînfiinţate sau înfiinţate după Decembrie 1989: Mănăstirea Bucium, Mănăstirea Dejani, Schitul Buneşti, Schitul Turnu Roşu, Schitul Sibiel, Schitul Foltea, Schitul Valea Hârtibaciului, Mănăstirea Berivoi Mari, Schitul Berivoi Mici, Mănăstirea Predeal, Mănăstirea Boholt, Mănăstirea Gura Văii, Mănăstirea Cârţişoara.

Scanned with OKEN Scanner

3.2. Episcopia Vadului, Feleacului şi Clujului

Arhiepiscop : I.P.S. Bartolomeu Anania
Episcop-vicar : P.S. Irineu Bistriţeanul
Cuprinde: judeţele Cluj şi Bistriţa-Năsăud.

MĂNĂSTIREA NICULA - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Fizeşu Gherlii, sat Nicula, jud. Cluj, la 5 km. E. de Gherla, mănăstire de călugări cu 23 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Visarion.

MĂNĂSTIREA FELEAC - cu hramul "Sf. Treime", com. Feleac, jud. Cluj, la 8 km. S. de Cluj, mănăstire de călugări cu 3 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ ieromonah Alexandru Ghent.

MĂNĂSTIREA CASIEL STRÂMBU - cu hramul "Înălţarea Sfintei Cruci", com. Chiueşti, jud. Cluj, la 79 km. N-NE. de Cluj, mănăstire de maici cu 8 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă monahă Varvara Giurgiu.

MĂNĂSTIREA FLOREŞTI - cu hramul "Acoperământul Maicii Domnului", com. Floreşti, jud. Cluj, la 8 km. de Cluj, mănăstire de maici cu 9 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Teodora Câmpanu.

SCHITUL BĂIŞOARA - cu hramul "Sf. Cruce", com. Băişoara, jud. Cluj, schit de călugări cu 4 vieţuitori, viaţă de obşte, egumen Emanuel Scarlat.

MĂNĂSTIREA NUŞENI - cu hramul "Sf. Ilie", com. Nuşeni, jud. Bistriţa-Năsăud, mănăstire de călugări cu 5 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Ilie Cîra.

MĂNĂSTIREA SF. APOSTOLI PETRU ŞI PAVEL - cu hramul "Sf. Ap. Petru şi Pavel", com. Parva, jud. Bistriţa-Năsăud, mănăstire de călugări cu 8 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ ieromonah Paisie Ilaie.

SCHITUL FÂNTÂNELE, înfiinţat în anul 1992, în satul Fântânele, com. Tiha Bârgăului, jud. Bistriţa-Năsăud, schit de călugări cu 3 vieţuitori, egumen Iustinian care este şi parohul comunei.

Scanned with OKEN Scanner

SCHITUL "SCHIMBAREA LA FAȚĂ", înființat în anul 1992, în satul Poiana Ilvei, com. Măgura Ilvei, jud. Bistrița-Năsăud, schit de călugări cu 3 vieţuitori, viaţă de obşte, egumen Daniil Ureche.

3.3. Episcopia Alba Iulia
Episcop : P.S. Andrei Andreicuț
Cuprinde: județele Alba şi Mureş.

MĂNĂSTIREA RÂMEȚ - cu hramul "Izvorul Tămăduirii", com. Râmeț, jud. Alba, la 22 km. N. de Alba Iulia , mănăstire de maici cu 90 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareță stavroforă Ierusalima Ghibu.

MĂNĂSTIREA AFTEIA - cu hramul "Naşterea Maicii Domnului", com. Sălişte a, jud. Alba, mănăstire de călugări cu 8 vieţuitori, viaţă de obşte, stareț ieromonah Ioan Paren.

Aşezăminte monahale reînfiinţate după Decembrie 1989: Mănăstirea Sânmartin, Mănăstirea Recea, Mănăstirea Lupşa, Mănăstirea Oaşa, Mănăstirea Cergău Mic, Mănăstirea Țeț, Mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul, Mănăstirea Negraia Pătrângeni, Mănăstirea Muncel, Schitul Izvorul Poşaga, Schitul Acoperământul Maicii Domnului, Schitul Sf. Ioan Botezătorul.

3.4. Episcopia Maramureşului şi Sătmarului
Episcop : P.S. Iustinian Chira
Arhiereu-vicar: P.S. Iustinian Sigheteanul
Cuprinde: județele Maramureş şi Satu Mare.

MĂNĂSTIREA BIXAD - cu hramul "Sf. Ap. Petru şi Pavel", com. Bixad, jud. Satu Mare, la 7 km. N. de Negreşti-Oaş, mănăstire

Scanned with OKEN Scanner

de călugări cu 15 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Protos. Emanuel Rus.

MĂNĂSTIREA ROHIA - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", sat Rohia, jud. Maramureş, la 54 km. SE. de Baia Mare, mănăstire de călugări cu 20 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ P.S. Iustinian Hodea.

MĂNĂSTIREA MOISEI - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Moisei, jud. Maramureş, la 9 km. V. de Borşa, mănăstire de călugări cu 5 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Ioan Horea.

MĂNĂSTIREA DRAGOMIREŞTI - cu hramul "Sf. Ilie", com. Dragomireşti, jud. Maramureş, la 113 km. E. de Baia Mare, mănăstire de călugări cu 14 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Sofron Vasile Perţa.

Aşezăminte monahale în curs de înfiinţare sau reînfiinţare: Mănăstirea Izvorul Tămăduirii, Schitul Şatra, Schitul Breaza, Schitul Habra, Schitul Prilog, Schitul Scărişoara Nouă, Schitul Rohiiţa, Schitul Gruiul Rotund, Schitul Bârsana, Schitul Naşterea Domnului, Schitul "Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul", Schitul Înălţarea Sf. Cruci.

3.5. Episcopia Oradei

Episcop : P.S. Ioan Mihălţan

Cuprinde: judeţele Bihor şi Sălaj.

MĂNĂSTIREA IZBUC - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", sat Ponoarele, com. Cărpinet, jud. Bihor, la 104 km. SE. de Oradea, mănăstire de călugări cu 8 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Clement Pop.

Aşezăminte monahale înfiinţate după Decembrie 1989: Mănăstirea Sf. Cruce, Mănăstirea "Sf. Ap. Petru şi Pavel", Mănăstirea Voievozi, Mănăstirea Strâmba, Mănăstirea Bălan.

Scanned with OKEN Scanner

3.6. Episcopia Covasnei şi Harghitei
Episcop : P.S. Ioan Selejan
Reşedinţa: Miercurea Ciuc
Cuprinde: judeţele Covasna şi Harghita.

MĂNĂSTIREA TOPLIŢA - cu hramul "Sf. Ilie", oraş Topliţa, jud. Harghita, mănăstire de călugări cu 14 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Mihail Goia.

MĂNĂSTIREA MĂRCUŞ - cu hramul "Sf. Gheorghe", sat Mărcuş, com. Dobârlău, jud. Covasna, la 19 km. de mun. Sf. Gheorghe, mănăstire de maici cu 6 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă monahă Serafima Comşa.

4. Mitropolia Olteniei

Mitropolit: I.P.S. Nestor
Reşedinţa: Craiova

4.1. Arhiepiscopia Craiovei
Arhiepiscop : I.P.S. Nestor Vornicescu
Episcop-vicar: P.S. Damaschin Severineanul
Cuprinde: judeţele Dolj, Gorj şi Mehedinţi.

MĂNĂSTIREA BUCOVĂŢU VECHI - cu hramul "Sf. Nicolae", Craiova, mănăstire de călugări cu 3 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Vasile Prescure.

MĂNĂSTIREA JITIANU - cu hramul "Sf. Dumitru", sat Braniştе, com. Podari, jud. Dolj, mănăstire de călugări cu 6 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Protos. Macarie Oglice.

Scanned with OKEN Scanner

MANASTIREA CRASNA - cu hramul "Sf. Nicolae", com. Crasna, jud. Gorj, la 28 km. NE. de Târgu Jiu, mănăstire de călugări cu 6 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ ieromonah Ilie Bentoiu.

MĂNĂSTIREA LAINICI - cu hramul "Intrarea în Biserică", Bumbeşti-Jiu, jud. Gorj, la 30 km. N. de Târgu Jiu, mănăstire de călugări cu 30 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Ioachim Pârvulescu.

MĂNĂSTIREA LOCURELE - se află la 2 km. de vârful muntelui Grapu, cota 750 m., mănăstire de călugări cu 3 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Gherasim Malu.

MĂNĂSTIREA POLOVRAGI - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Polovragi, jud. Gorj, la 30 km. NE. de Târgu Jiu, mănăstire de maici cu 25 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Evghenia Vaida.

MĂNĂSTIREA "SF. TREIME" - cu hramul "Sf. Treime", satul Strâmba-Jiu, com. Turceni, jud. Gorj, la 53 km. S. de Târgu Jiu, mănăstire de maici cu 30 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Marina Gligor.

MĂNĂSTIREA TISMANA - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Tismana, jud. Gorj, la 27 km. V. de Târgu Jiu, mănăstire de maici cu 80 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Stavroforă Ierusalima Gligor.

MĂNĂSTIREA GURA MOTRULUI - cu hramul "Cuvioasa Paraschiva", com. Butoieşti, jud. Mehedinţi, mănăstire de călugări cu 6 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Casian Dinescu.

MĂNĂSTIREA TOPOLNIŢA - cu hramul "Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul", com. Izvorul Bârzii, jud. Mehedinţi, mănăstire de călugări cu 5 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ ieromonah Pavel Nicolăescu.

Aşezăminte monahale înfiinţate sau reînfiinţate după Decembrie 1989: Mănăstirea Vodiţa, Mănăstirea Maglavit, Mănăstirea Gârcea, Mănăstirea Sf. Ana, Mănăstirea Logreşti, Mănăstirea Dealu Mare, Mănăstirea Sadova, Mănăstirea Strehaia.

Scanned with OKEN Scanner

4.2. Episcopia Râmnicului
Episcop : P.S. Gherasim Cristea
Arhiereu-vicar: Irineu Slătineanul
Cuprinde: județele Vâlcea şi Olt.

MĂNĂSTIREA ARNOTA - cu hramul "Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril", com. Costeşti, jud. Vâlcea, mănăstire de călugări cu 5 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Cristofor Lazea.

MĂNĂSTIREA BISTRIŢA - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", satul Bistriţa, com. Costeşti, jud. Vâlcea, mănăstire de maici cu 15 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Mihaela Tamaş.

MĂNĂSTIREA CORNETU - cu hramul "Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul", sat Călineşti, jud. Vâlcea, mănăstire de călugări cu 5 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Mina Stan.

MĂNĂSTIREA COZIA - cu hramul "Sf. Treime", la 5 km. S. de staţiunea balneară Călimăneşti, jud. Vâlcea, mănăstire de călugări cu 30 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim Vaida.

MĂNĂSTIREA DINTR-UN LEMN - cu hramul "Naşterea Maicii Domnului", com. Frâncesti, jud. Vâlcea, mănăstire de maici cu 50 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Emanuela Oprea.

MĂNĂSTIREA FRĂSINEI - cu hramul "Naşterea Sf. Ioan Botezătorul", com. Muiereasca, jud. Vâlcea, la 25 km. NV. de Râmnicu Vâlcea, mănăstire de călugări cu 58 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Arhim. Neonil Ştefan.

MĂNĂSTIREA GOVORA - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", sat Govora, com. Mihăieşti, jud. Vâlcea, la 6 km. de Băile Govora, mănăstire de maici cu 20 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Iustiniana Văleanu.

MĂNĂSTIREA HUREZ - cu hramul "Sf. Împăraţi Constantin şi Elena", oraşul Horezu, jud. Vâlcea, la 50 km. N. de

Scanned with OKEN Scanner

Râmnicu Vâlcea, mănăstire de maici cu 50 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Pavelina Gogea.

MĂNĂSTIREA STĂNIŞOARA - cu hramul "Sf. Gheorghe", Călimăneşti, jud. Vâlcea, mănăstire de călugări cu 15 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Laurenţiu Popa.

MĂNĂSTIREA SURPATELE - cu hramul "Sf. Treime", mănăstire de maici cu 15 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Antonia Ţineghe.

MĂNĂSTIREA TURNU - cu hramul "Intrarea în Biserică", Călimăneşti, jud. Vâlcea, mănăstire de călugări cu 23 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Ioanichie Trifa.

MĂNĂSTIREA BRÂNCOVENI - cu hramul "Sf. Nicolae", com. Brâncoveni, jud. Olt, mănăstire de maici cu 70 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Eufrosina Stanciu.

MĂNĂSTIREA CĂLUI - cu hramul "Sf. Nicolae", satul Călui, com. Oboga, jud. Olt, la 20 km. N. de Slatina, mănăstire de călugări cu 5 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Corneliu Miroslav.

MĂNĂSTIREA CLOCOCIOV - cu hramul "Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril", mun. Slatina, jud. Olt, mănăstire de maici cu 37 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Mihaela Tamaş.

SCHITUL DOBRUŞA - cu hramul "Intrarea în Biserică", sat Dobruşa, com. Ştefăneşti, jud. Vâlcea, schit de călugări cu 3 vieţuitori, viaţă de obşte, egumen Emilian Scânteie.

SCHITUL IEZERU - cu hramul "Intrarea în Biserică", oraşul Băile Olăneşti, jud. Vâlcea, schit de maici cu 16 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Irina Călugăru.

SCHITUL JGHEABURI - cu hramul "Naşterea Maicii Domnului", com. Stoeneşti, jud. Vâlcea, schit de maici cu 7 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Atanasia Petrean.

SCHITUL OSTROV - cu hramul "Naşterea Maicii Domnului", Călimăneşti, jud. Vâlcea, schit de călugări cu 2 vieţuitori, egumen Ghedeon Rus.

Scanned with OKEN Scanner

SCHITUL PAHOMIE - cu hramul "Sf. Prooroc Ilie", oraşul Băile Olăneşti, jud. Vâlcea, schit de călugări cu 3 vieţuitori, egumen Galaction Zelig.

SCHITUL PĂTRUNSA - cu hramul "Cuvioasa Paraschiva", com. Bărbăteşti, jud. Vâlcea, schit de călugări cu 5 vieţuitori, egumen Galaction Zelig.

SCHITUL STREHAREŢ - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", mun. Slatina, schit de maici cu 5 vieţuitoare, stareţă Mihaela Tamaş.

5. Mitropolia Banatului

Mitropolit: I.P.S. Nicolae
Reşedinţa: Timişoara

5.1. Arhiepiscopia Timişoarei

Arhiepiscop : I.P.S. Nicolae Corneanu
Cuprinde: judeţul Timiş.

MĂNĂSTIREA TIMIŞENI - cu hramul "Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul", com. Şag, jud. Timiş, la 13 km. S. de Timişoara, mănăstire de maici cu 50 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Elefteria Fişcu.

MĂNĂSTIREA IZVORUL MIRON - cu hramul "Sf. Ilie", sat Româneşti, com. Tomeşti, jud. Timiş, mănăstire de călugări cu 8 vieţuitori, stareţ Olivian Bindiu.

MĂNĂSTIREA SĂRACA - cu hramul "Schimbarea la faţă", com. Gătaia, jud. Timiş, mănăstire de călugări cu 5 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Zosima Vlase.

Scanned with OKEN Scanner

5.2. Episcopia Aradului
Episcop : P.S. Timotei Seviciu
Reşedinţa: Arad
Cuprinde: judeţele Arad şi Hunedoara.

MĂNĂSTIREA ARAD-GAI - cu hramul "Sf. Simeon Stâlpnicul", mun. Arad, mănăstire de maici cu 15 vieţuitoare, viaţă de obşte.

MĂNĂSTIREA HODOŞ-BODROG - cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", com. Felnac, jud. Arad, mănăstire de călugări cu 20 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Iovan Nestor.

MĂNĂSTIREA PRISLOP - cu hramul "Sf. Ioan Evanghelistul", sat Silivaşu de Sus, jud. Hunedoara, mănăstire de maici cu 25 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Pareldina Munteanu.

MĂNĂSTIREA FEREDEU - cu hramul "Sf. Gheorghe", com. Şiria, jud. Arad, schit de călugări cu 8 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Ilarion Tăucean.

5.3. Episcopia Caransebeşului
Episcop : P.S. Laurenţiu Streja
Reşedinţa: Caransebeş
Cuprinde: judeţul Caraş-Severin.

MĂNĂSTIREA VASIOVA - cu hramul "Sf. Ilie", oraşul Bocşa, jud. Caraş-Severin, mănăstire de maici cu 30 vieţuitoare, viaţă de obşte, stareţă Filofteia Nistor.

MĂNĂSTIREA CĂLUGĂRA - cu hramul "Acoperământul Maicii Domnului", com. Ciclova Montană, jud. Caraş-Severin, mănăstire de călugări cu 3 vieţuitori, viaţă de obşte.

MĂNĂSTIREA BOGÂLTIN - cu hramul "Sf. AP. Petru şi Pavel", sat Bogâltin, com. Coznereva, jud. Caraş-Severin, mănăstire de călugări cu 3 vieţuitori, viaţă de obşte, stareţ Teodosie Ştefan.

Scanned with OKEN Scanner

12. FAMILIA CREŞTINĂ - TEMELIA MORALĂ A SOCIETĂŢII

12.1. Familia - celulă şi garanţie a trăiniciei şi progresului statului de drept

În ceea ce priveşte familia am putea începe cu un text din Dostoievski care spune: "Suprema pedagogie este casa părintească".

Psihologul N. Mărginean, căutând să facă un sondaj în privinţa influenţei pe care o are mediul şi ereditatea asupra formării persoanei afirmă: "Dacă ar fi ca acţiunea mediului social să fie egală cu cea a eredităţii anume 50% acordate mediului, 25% ar trebui puse în seama familiei". (Psihologia persoanei, Cluj, 1941) Şi aceasta se întâmplă pentru că aicea (în familie) se cultivă pentru prima oară dragostea nefăţarnică, autentică sau chiar jertfelnică, care e condiţia principală în educaţie. Acelaşi autor completează: "Iubirea de copii poate merge până la jertfa totală", deşi între soţi acest lucru se întâmplă rar. (Condiţia umană, Bucureşti, 1973) Acestea ar fi teorii, însă ele se justifică practic.

Marii bărbaţi ai omenirii şi mai ales marii sfinţi ai Bisericii s-au format în familie. E destul să ne gândim la cei trei Sfinţi Ierarhi şi la familiile lor. Faptul se repetă şi în cazul lui Şaguna şi a mamei sale Anastasia. Pe drept cuvânt, având în vedere rolul mamei în educaţia copiilor, un teolog ortodox (Eudikimov) a scris o carte "Femeia şi mântuirea lumii".

Familia rămâne, deci, cuibul unde fiii cresc şi prind aripile maturizării caracterului, zburând apoi în cele patru colţuri ale lumii, dar nicicând uitând acest cuib, şi când au prilejul să se întoarcă acasă se odihnesc cu drag în el.

Pentru că legătura ce uneşte pe femeie de bărbat să fie trainică şi durabilă, Mântuitorul Hristos a binecuvântat-o şi a sfinţit-o prin Sfânta Taină a nunţiii, prin care bărbatul şi femeia, convin în chip liber să trăiască împreună toată viaţa, spre a-şi creşte copii în spiritul religiei creştine şi pentru a se ajuta reciproc în toate

Scanned with OKEN Scanner

împrejurările, dobândind harul dumnezeiesc pentru atingerea acestui scop.

Chiar de la început, de la creaţie, Dumnezeu a făcut pe om în aşa fel încât să crească şi să se înmulţească numai prin căsătorie. În Sfânta Evanghelie nu se găseşte un loc expres din care să se vadă limpede că Mântuitorul a instituit taina căsătoriei, dar EL a sfinţit căsătoria prin participarea la nunta din Cana Galileei, când a făcut şi cea dintâi minune, prefăcând apa în vin.

Sfântul Apostol Pavel îndeamnă pe bărbat să iubească femeia, precum a iubit Hristos Biserica şi femeia să fie supusă bărbatului ca Domnului. Protestanţii nu recunosc căsătoriei caracterul de taină, ci zic că e o simplă instituţie naturală şi socială. Forma văzută a Sfintei Taine este rostirea de către preot a cuvintelor: "Cunună-se robul lui Dumnezeu (Ion) cu roaba lui Dumnezeu (Ioana), în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului duh" şi rugăciunea "Doamne Dumnezeul nostru cu mărire şi cinstire, încununează-i pe dânşii".

Unirea dintre bărbat şi femeie, sfinţită şi binecuvântată astfel de Biserică, este indisolubilă, adică nu se poate dezlega decât prin moarte. Căci aşa spune însuşi Mântuitorul Hristos: "Ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă" (Matei 19,6). Tinerii căsătoriţi întemeiază astfel o familie. Prin forma ei, familia este temelia societăţii omeneşti.

Familia este aşadar o formă de organizare în comun a oamenilor, începând cu cea mai simplă formă realizată prin căsătorie. La realizarea acestei uniri, bărbatul şi femeia se simt îndemnaţi de simţirile omeneşti fireşti, dar şi de o afecţiune spirituală care va constitui cea mai puternică legătură a lor pentru tot restul vieţii. Sentimentele de iubire, de respect şi de întrajutorare ce se stabilesc între membrii unei familii sunt atât de puternice, încât, nici o altfel de legătură nu le poate înlocui sau depăşi, pentru că ele se formează în atmosfera caldă a legăturii dintre părinţi şi copii şi a celor care descind din ei, vorbind aceeaşi limbă, împărtăşindu-se şi bucurându-se împreună de aceeaşi credinţă, de aceleaşi obiceiuri, de

Scanned with OKEN Scanner

aceleaşi tradiţii, care toate îi vor şi deosebi, ca neam, de celelalte neamuri. Cel ce a sădit în firea omului, tendinţa de unire a bărbatului cu femeia, pentru a naşte şi creşte copii, a ţinut seama de greutăţile cu care cresc copiii până ce ajung să-şi câştige existenţa prin munca lor; de aceea a şi pus o limită în firea femeii, pentru naştere de copii la o vârstă care îi va îngădui, să poată creşte în aceleaşi bune condiţiuni şi pe ultimul copil ca şi pe cei născuţi mai înainte.

Influenţa Bisericii asupra căsătoriei şi a familiei a scăzut mult după adoptarea în România a codului civil francez, la sfârşitul anului 1864, cod prin care s-a impus caracterul civil al căsătoriei. Fiind baza familiei, căsătoria este reglementată cu deosebită grijă şi ocrotită ca şi familia.

Pentru ca familia să-şi poată îndeplini rolul important ce-i revine ca celulă a societăţii, cu membrii sănătoşi, atât din punct de vedere fizic, cât şi din punct de vedere moral, în Codul Familiei au fost prevăzute toate condiţiile corespunzătoare acestui scop, cu privire la cei care se căsătoresc. Liberul consimţământ şi egalitatea deplină dintre bărbat şi femeie la încheierea căsătoriei constituie şi garanţia că ambii soţi şi-au asumat de bună voie şi îndatoririle legate de actul căsătoriei. Consimţirea liberă presupune însă afecţiunea reciprocă dintre viitorii soţi, afecţiune care va trebui cultivată şi manifestată permanent, pentru că ea se va răsfrânge cu consecinţe dintre cele mai binefăcătoare asupra creşterii şi educării copiilor.

Pentru ca viaţa de familie să se întărească şi să se dezvolte continuu, se impune ca membrii familiei să consimtă a împlini din conştiinţă anumite îndatoriri reciproce. Pe primul plan se situează îndatorirea de a se dărui unul altuia cu iubire. Iubirea este legea fundamentală a vieţii. Copiii sunt întruparea iubirii. Pe lângă virtutea iubirii, buna desfăşurare a vieţi conjugale presupune o serie de alte îndatoriri din ansamblul cărora se desprind datoriile reciproce ale soţilor, datoriile părinţilor faţă de copii şi datoriile copiilor faţă de părinţi.

Scanned with OKEN Scanner

12.2. Datoriile soților unul față de altul

Ca datorii reciproce ale soților sunt socotite îndeobște: respectul unul față de altul, păstrarea fidelității conjugale, într-ajutorarea și conviețuirea în pace, armonia și buna înțelegere. Mărturisirea dragostei și statornicia în sentimentele cele mai nobile ale tinerei perechi de la începutul vieții familiale nu trebuie să se stingă niciodată. Datoria fidelității conjugale nu numai că oprește adulterul, ci condamnă orice bănuială de necredincioșie din partea celor căsătoriți. Soțului nu-i este permis a da celuilalt ocazia de gelozie, fiind dator să se lase de toate lucrurile prin care ar putea cauza suspiciuni și gelozie. Chiar și când soții nu se află împreună, din diferite cauze, ei trebuie să fie fideli unul față de altul, fiindcă această fidelitate reciprocă duce la căsătoriile cele mai rodnice și fericite. Soțul trebuie să se bucure de sprijinul soției, iar aceasta de al soțului. Bărbatul nu are dreptul să abuzeze de puterea sa fizică, devenind despot în familie, ci această putere fizică alături de cea intelectuală, trebuie să o folosească la într-ajutorarea tovarășei sale de viață, urmărind ferirea familiei de imoralitate și păstrarea unității celulei din care s-a născut neamul omenesc. Scriptura prevede obligativitatea soției de a urma pe soț, în cazul când acesta ar fi nevoit să-și schimbe domiciliul. Soția va urma pe soț, pentru a-l ajuta numai atunci când această schimbare de domiciliu se face în vederea ușurării traiului.

Femeile se plâng adesea că bărbații lor nu le iubesc. Cauzele sunt multe. Între aceste cauze este și lipsa de curățenie personală, de aceea femeia a fost și este povățuită: Curată la bărbat pururea să te arăți, ca nu cumva să-l scârbești, căci îndată îl pierzi". Și nu numai curată corporal, ci și îmbrăcată curat cu obrazul vesel și sufletul curat. Darurile dintre soți, contribuie și ele la păstrarea și îmbogățirea dragostei conjugale. Bărbatul care vrea să păstreze iubirea cea dintâi a soției și mai bogată decât aceasta nu este alta, să nu uite să-i aducă în dar de ziua numelui, de ziua nunții și în alte zile din viață la care ea ține, flori, un obiect de îmbrăcăminte, ori de

Scanned with OKEN Scanner

podoabă care ştie că-i trebuie sau îi face plăcere. Să-şi aducă aminte de proverbul francez care spune: "Darul întreţine dragostea".

"Nu valoarea darului, scrie Sfântul Grigore de Nazianz, ci intenţia celui care dă este aceea care naşte interesul". Iar proverbul românesc spune: "Darul nu după mărime, ci după dragoste se preţuieşte". Scopul darului este să placă, să aducă bucurie; de aceea "când dăruieşti ceva, fă aşa ca darul să coste puţin şi să placă mult".

Între soţi trebuie să existe raporturi de dragoste şi bunăcuviinţă. Raporturile dintre soţi şi ceilalţi membri ai familiei trebuie să izvorască din dragoste. Datoriile dintre soţi şi familiile lor se împlinesc mai uşor când sunt pornite din dragoste. Toate faptele ce se săvârşesc în familie de către membrii familiei, sunt bune şi frumoase când izvorăsc din dragoste. Dragostea este motorul care mişcă totul şi raporturile dintre soţi şi dintre ei şi rude. După căsătorie, soţii trebuie să ajungă la o desăvârşire sufletească, pentru că numai atunci se vor purta unul faţă de altul aşa cum se poartă cu ei înşişi. "Nimic mai plăcut - spune înţeleptul din popor - decât când muierea şi bărbatul petrec amândoi într-o unire şi într-o glăsuire". "Bărbatul cu muierea într-o glăsuire să petreacă şi dragostea neclintită între ei să se găsească". "Unirea şi glăsuirea împreună" se observă şi când cei doi soţi au ajuns buni prieteni, învăţatul Iordache Golescu spunea: "Prietenul cel mai bun e întotdeauna soţul şi consoarta cea mai întreagă soţia".

În faţa lui Dumnezeu, după legea creştină, cei doi soţi sunt egali, căci creştinismul a ridicat femeia la acelaşi respect şi aceeaşi însemnătate ca şi bărbatul. Înainte de creştinism, însă, situaţia femeii era foarte tristă; ea era considerată ca o simplă sclavă sau roabă a soţului. Femeia naşte şi creşte copii, înconjurându-i cu toată dragostea şi duioşia şi semănându-le în sufletele lor credinţa şi dragostea faţă de Dumnezeu. Ea le dezvoltă în suflet toate virtuţile mari, prin care ei vor ajunge cetăţeni vrednici ai ţării şi ai neamului din care fac parte. Căsătoria trebuie să se bazeze pe o iubire curată şi sinceră între soţi. Dacă există făţărnicie şi minciună, căminul acela

Scanned with OKEN Scanner

este clădit pe nisip şi nu poate dura. Căci cei doi soţi sunt de fapt doi tovarăşi de viaţă a căror încredere unul într-altul trebuie să fie deplină şi neştirbită. Ei sunt datori să se respecte unul pe altul şi să se ajute în purtarea greutăţilor familiare ale vieţii.

Bărbatul este capul familiei, însă autoritatea lui să nu fie tiranică şi aspră, ci plină de dragoste şi consideraţie că tovarăşa sa de viaţă are de la natură o constituţie mai slabă şi mai delicată. Soţia trebuie să aibă grijă de gospodăria căminului cu înţelepciune, economie şi chiverniseală. Numai aşa o căsnicie poate dura, adică dacă cei doi soţi trăiesc în armonie, bună înţelegere şi iubire reciprocă.

12.3. Datoriile părinţilor faţă de copii şi ale copiilor faţă de părinţi

Iubirea şi unirea soţilor devine deplină numai prin copii. Rod al unirii depline a două persoane, copilul este expresia unei realităţi, el exprimă viaţa, cuplu - crearea, părinţii depăşesc relaţia lor mutuală printr-o iubire care este dăruire şi unire de sine, punându-se amândoi în slujba unei persoane. Copilul, îmbogăţind şi întărind viaţa conjugală, constituie o valoare de nepreţuit pentru părinţi. Prin naşterea şi creşterea părinţilor, ca şi sacrificiile pentru care ei consimt să le facă cu scopul de a da o creştere bună şi o educaţie sănătoasă copiilor, aceştia sunt datori a-i încuraja cu iubire şi recunoştinţă. Pietatea filială este formulată în Decalog ca prima poruncă după îndatoririle omului faţă de Dumnezeu "Să cinsteşti pe tatăl şi pe mama ta, ca să-ţi fie bine şi să trăieşti mulţi ani pe pământ, pe care Domnul Dumnezeul tău ţi-l va da ţie".

Iubirea şi respectul faţă de părinţi se concentrează în primul rând în ascultarea şi supunerea lor faţă de unii ce succed în demnitate pe însuşi Dumnezeu. De aceea se recomandă: "copiilor, ascultaţi pe părinţii voştri întru toate, că aceasta este bine plăcut în faţa Domnului". (Col. 3,20). Părinţii sunt datori să-şi iubească copiii, să-i hrănească şi să se ocupe de educaţia religios-morală şi profesională a

Scanned with OKEN Scanner

acestora, potrivit cu însuşirile fiecăruia, pentru a deveni folositor familiei, statului şi Bisericii. Părinţii sunt datori să asigure copiilor întreţinerea, până când aceştia sunt capabili să şi-o câştige singuri. Ca răspuns, la tot ceea ce părinţii au făcut pentru copiii lor, aceştia sunt datori să le arate părinţilor toată dragostea, recunoştinţa şi respectul. Dragostea faţă de părinţi este unul dintre sentimentele cele mai fireşti şi mai nobile ale omului. De aceea omul, fiind înzestrat cu raţiune trebuie să-şi continue dragostea şi recunoştinţa faţă de părinţi, chiar şi după moartea lor.

Prin transformarea societăţii pe baza principiilor creştine, s-a schimbat în primul rând felul raporturilor sau al legăturilor dintre membrii familiei. De unde până la venirea Mântuitorului Hristos legile lumii vechi nu dădeau nici un drept şi nici o atenţie copilului, care putea fi lepădat şi chiar ucis de către părinţi, acum situaţia lui se schimbă cu totul: părinţii se îngrijesc de soarta lui şi aproape toată munca şi strădania lor, n-au alt scop decât creşterea şi fericirea acestuia.

Părinţii sunt datori să-şi iubească copiii dându-le în primul rând o bună educaţie; să le sădească în suflet grija de aproapele, respectul pentru bunul altuia, recunoştinţa pentru binele făcut de altul, şi, mai presus de toate, dragostea şi respectul faţă de Dumnezeu şi cele sfinte. Părinţii sunt datori să poarte grijă de sănătatea copiilor, de hrana şi de îmbrăcămintea lor. Dar grija de căpetenie, pe care trebuie s-o aibă părinţii în creşterea copiilor lor, este să facă din ei oameni de caracter, oameni de omenie, pe care societatea să se poată sprijini.

Pentru grija deosebită pe care părinţii o au faţă de copii, aceştia la rândul lor sunt datori faţă de părinţi cu recunoştinţă şi cu altele. Cea mai mare răsplată pe care copiii o pot da părinţilor, este să muncească şi să-şi îndeplinească datoria acolo unde sunt, fie la şcoală sau la meserie, fie oriunde, căci o fac pentru binele lor. O purtare plină de respect şi de bunăcuviinţă faţă de părinţi, dă dovada unui suflet ales.

Scanned with OKEN Scanner

Datoria de a respecta şi iubi pe părinţi este de altfel o poruncă dumnezeiască: "cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta, ca să-ţi fie ţie bine şi să trăieşti ani mulţi pe pământ" (Exod 20,12). În zilele bătrâneţii lor, copiii trebuie să le asigure un trai decent, dacă ei nu mai pot munci şi câştiga şi să-şi amintească că şi ei i-au îngrijit cât au fost copii.

De asemenea fraţii cei mari trebuie să fie pentru cei mici totdeauna un exemplu bun, pentru purtarea frumoasă, prin vorbe blânde, prin stăruinţa în muncă. Aşadar, ascultaţi pe părinţi, pentru că fraţii noştri mai mici, în dorinţa de a imita, să vi se asemene în toate cele bune. La rândul vostru faţă de fraţii mai mari să vă purtaţi cu respect şi cu dragoste, aşa cum trebuie să vă purtaţi cu părinţii. Astfel împlinindu-ne cu toţii datoriile unora faţă de alţii şi iubindu-ne, vom aduce în casa noastră pacea şi fericirea.

Căci scris este să iubeşti pe tatăl tău şi pe mama ta, ca să-ţi fie bine şi să trăieşti mult pe pământ. Pentru că cel ce cinsteşte pe părinţii săi şi ascultă poruncile lor, acela îşi va curăţa păcatele sale şi de Dumnezeu se va binecuvânta. Iar dacă cineva ar face rău părinţilor săi, acela greşeşte înaintea lui Dumnezeu şi de oameni este blestemat. Cel ce bate pe tatăl său sau pe mama sa, să fie despărţit şi osândit de Biserică. Scris este că blestemul tatălui usucă pe fiul cel nesupus, iar al mamei îl dezrădăcinează. Că fiul nesupus, va fi spre pierzanie. Pentru că cel ce mânie pe tatăl şi ocărăşte pe mama sa şi i se pare că nu greşeşte faţă de Dumnezeu, acela părtaş este cu cei necuraţi. Pentru aceştia a spus Isaia că trebuie scoşi din tabără cei necredincioşi şi să nu vadă slava Domnului. Cel ce cinsteşte pe tatăl său se va veseli de fii şi, în ziua necazului, îl va izbăvi pe el Domnul şi rugăciunea lui o va auzi. Cel ce ascultă pe Dumnezeu va aduce mulţumirea maicii sale. Cel ce face plăcere tatălui său va trăi mult în bunătăţi. Se cuvine deci, să fiţi plăcuţi părinţilor şi cu faptă şi prin cuvinte, ca să vie spre voi binecuvântarea de la ei, pentru că binecuvântarea tatălui întăreşte casa fiilor, şi rugăciunea mamei izbăveşte de ispite. Aşadar sprijiniţi bătrâneţile tatălui vostru, chiar dacă i s-a împuţinat mintea, să nu-l defăimaţi în inima voastră. Să

Scanned with OKEN Scanner

miluieşti pe tată; pentru că rugăciunea tatălui nu este uitată înaintea lui Dumnezeu. Şi să nu uiţi ostenelile mamei şi grija şi durerea ei pentru fii. Să nu te mulţumeşti a zice că multe haine şi hrană le-au dat lor, fiindcă tu nu poţi să-i naşti pe ei, şi atât să suferi pentru ei; pe cât au suferit aceştia pentru tine.

Aşadar cu frică şi ca un rob să le slujiţi lor, ca şi aici să petreceţi bine şi în veacul ce va să fie să vă îndulciţi.

12.4. Mama în familia de azi

Prin legăturile de îngrijire şi afective nemijlocite cu copiii, mama trezeşte şi dezvoltă în fiinţa lor primele sentimente morale: sentimentul încrederii, al recunoştinţei, al iubirii. Părinţii şi în primul rând mama, formează la copii primele deprinderi morale pe cale de exemplu personal, persuasiune şi îndrumare morală a voinţei. Deprinderea de a fi deschis, sincer, prietenos, cumpătat, drept, milos, consecvent, părinţii şi mai ales mama înrădăcinează în firea copiilor. Tot părinţii, şi în primul rând mama, îi ajută pe copii să facă distincţia între bine şi rău, drept şi nedrept, cinstit şi necinstit.

Copiii se deprind să numească bine a ceea ce părinţi aprobă, şi rău, a ceea ce părinţii dezaprobă. În comuniunea familiei, copiii se deprind să facă şi trecerea de la joc la activitatea de muncă. În aceeaşi ambianţă familială, ei îşi formează gustul pentru frumos, pentru ordine, curăţenie, pentru dreaptă judecată. Misiunea mamei, e deasemenea, să facă din cămin nu numai un grup de muncă, dar şi o comunitate sufletească, o comunitate a iubirii.

Casa familială, se cuvine să fie nu numai locul de întâlnire externă, fizică a grupului familial, dar şi mediul structurat de cea mai caldă afecţiune şi intimitate. Cea dintâi chemată să realizeze o astfel de atmosferă este mama. Ea are menirea de a îndeplini firească legătură de sânge a membrilor familiei cu cealaltă legătură mai adâncă a inimilor. Mai ales, ea este îndatorată să realizeze acea ambianţă de duioşie, intimitate şi dragoste, care să-i atragă pe toţi membrii casei, să-i pătrundă şi să-i unească în acea comunitate

Scanned with OKEN Scanner

reconfortantă a afecțiunii dezinteresate. Mama are covârşitoarea chemare de a păstra şi cultiva înalte valori ale familiei noastre, cum sunt: generozitatea, respectul față de ceilalți, numele bun, hărnicia, gustul pentru ordine şi frumusețe, dragoste față de Dumnezeu şi de oameni.

Un mare pedagog creştin a spus: "Pentru a te face respectat şi temut trebuie să te şti a te face mai întâi iubit". Cuvintele se potrivesc în cadrul cel mai înalt pentru mamă. Ca să se facă respectată şi temută pentru cei din familie, mama trebuie să se ştie a se face iubită. Cel ce-şi iubeşte mama se va teme ca de foc să se abată de la exemplul, sfaturile şi învățăturile ei. Sinceritatea şi convingerea mamei: bunătatea şi exigența, pietatea şi evlavia ei, se revarsă prin mijlocirea dragostei cu mult mai uşor şi mai adânc în ființa copiilor şi rămân active în ei mult mai îndelungată vreme. Cu cât mama se ştie face mai iubită cu atât va fi mai ascultată de copii şi cu atât înrâurirea ei asupra lor va fi mai puternică, mai eficientă.

Mama să-şi deprindă copiii să se ferească de prietenii nepotriviți. Iar când aceasta nu este posibil, să-şi deprindă copiii să nu se lase influențați de cei răi, ci ei să-i influențeze spre bine pe cei răi. Nu cei nedisciplinați să-i câştige pentru viața lor dezordonată, ci invers, ei copiii cei corecți şi disciplinați să le impună corectitudinea şi disciplina celorlalți cu asemenea virtuți. Să-i deprindă să devină săritori, harnici şi să aibă mereu în atenție că binele şi fericirea proprie încetează să fie bine şi fericire dacă în jur bântuie suferința şi nedreptatea.

Dragostea dezvoltată în cadrul familiei nu trebuie să rămână ceva închis, ceva care să ducă la un egoism familial. Mama trebuie să-şi deprindă copiii să fie deschişi față de ceilalți, să fie respectuoşi şi să intre în comuniune cu ei. Copiii să fie deprinşi a fi prietenoşi, dar în acelaşi timp să fie avertizați de a se feri de întovărăşiri nepotrivite.

Scanned with OKEN Scanner

12.5. Tineretul şi viaţa de familie

"Pentru aceea, va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va uni cu femeia sa şi vor fi amândoi un trup"

(Efeseni 5,31)

Familia este o instituţie de origine divină, stabilită de la creaţie. Ea a fost constituită prin căsătorie ale cărei principale caracteristici au fost de la întemeiere, unitatea şi indisolubilitatea. Fiind instituită de Dumnezeu, familia are un caracter de sacralitate, fiind pus în evidenţă şi de faptul că familia umană are ca prototip însăşi familia divină a Sfintei Treimi, ale cărei caracteristici sunt: iubirea desăvârşită, comuniunea, unitatea şi egalitatea persoanelor acesteia.

Familia este o instituţie organizată perfect, ca o oaste, în frunte cu soţ şi soţie, care au griji şi datorii permanente faţă de copii, rude, slujitori, asemenea unor buni comandanţi care poartă grijă de cei daţi lor spre conducere. Caracterul de instituţie aparent organizată, cu drepturi şi îndatoriri reciproce ale soţilor, nu ştirbeşte însă, din farmecul familiei, nici nu îi dau un caracter rigid, pentru că ea este mai mult decât aceasta; o permanentă întrecere în dragoste şi dăruire.

Căsătoria creştină este diferită de oricare alta. "Este o taină mare" (Efeseni 5,32). Creştinismul nu admite poligamia, respectiv căsătoria cu mai mult de o persoană. Monogamia sau legea unei singure soţii este definită în creştinism şi fundamentat în Sfânta Scriptură. În acest context, cuvintele Sfântului Apostol Pavel sunt edificatoare: "Fiecare bărbat să aibă soţia sa şi fiecare femeie să aibă bărbatul ei" (Corinteni 7,2).

Căsătoria creştină nu este numai un contract între două părţi, în care fiecare persoană continuă să-şi urmeze propriul eu. Creştinismul unifică cele două părţi sau, mai degrabă, cei doi parteneri, într-un trup, pentru că "Cei doi vor deveni un singur trup" (Matei 19,5). Căsătoria a fost fundamentată la început, pe

Scanned with OKEN Scanner

continuitate, ceea ce înseamnă că ideea de despărțire era respinsă cu desăvârșire; Moise a dat voie evreilor să treacă peste aceste rânduieli - cu voia lui Dumnezeu - datorită învârtoșimii inimilor lor. Hristos, însă, care a rânduit un nou legământ al mântuirii și ne-a restaurat după chipul dintru început și după natura inițială, a readus și căsătoria la starea ei originală, aceea, caracterizată prin continuitate și interzicerea divorțului.

Cât privește motivele pentru care unii creștini încearcă să se despartă, că: neînțelegere, trai separat, absență frecventă și boli cronice, acestea nu pot să le asigure liniștea conștiinței. Ele nu sunt decât pretexte prin care încearcă să-și justifice egoismul și lipsa de dragoste. Pe de altă parte, nulitatea căsătoriei este permisă în caz de înșelare, neputință și alte cazuri pe care Biserica le cunoaște. O simplă privire generală asupra motivelor frecventelor despărțiri din zilele noastre, ne arată cât de superficială este viața spirituală și cât de rară a devenit dragostea autentică. Ea ne arată dimensiuni ale egoismului și autocentrismului, neascultare față de poruncile Domnului.

Adeseori, tinerii se grăbesc să se căsătorească. Aceasta este o înclinare naturală la începutul tinereții și o chemare a instinctului. Dar, din această grabă, întotdeauna decurg greșeli, din diferite motive. Cu toate că tinerii ar putea să nu ia acest lucru prea în serios, totuși faptul că sufletul este condus de Duhul Sfânt, este un lucru incontestabil. Căsătoria este un fel de întovărășire spirituală, o unire integrată în Hristos. Această legătură nu poate avea loc fără intervenția Sfântului Duh, deoarece El este Duhul unității și El integrează cele două spirite într-o cantitate. Prin această unire spirituală, soțul și soția sunt uniți în minte și trup.

Căsătoria reclamă o serie de concesii din partea ambelor părți, în duhul iubirii autodăruitoare și nu egoismului, distructiv. Acest lucru este aproape imposibil fără lucrarea Sfântului Duh, singurul garant al renunțării de sine și al depășirii multora dintre obiceiurile și tiparele de gândire precedente. Aceasta îi va face în stare pe cei doi să ofere, înainte de a primi - dând cu bucurie creștină,

Scanned with OKEN Scanner

nu cu resentimentul opresatului, nici într-un spirit certăreț și răuvoitor. De aceea, maturitatea (psihologică, emoțională, economică și în special cea spirituală) este esențială pentru unii, pentru a călăuzi o viață de unire cu Domnul și de participare la viața Bisericii. Zidîndu-și maturitatea sub cele patru aspecte amintite, tinerii vor fi în măsură să aleagă un partener și să aștepte cu răbdare fericirea și căsătoria durabilă.

Nu există nici o îndoială că alegerea partenerului reprezintă hotărârea vitală. Aceasta este o hotărâre pentru tot restul vieții: această alegere trebuie să fie reușită. Bineînțeles că, există mulți factori care participă la luarea acestei decizii, al cărei rezultat reprezintă pasul crucial: cel al destinului personal. Dintre acești factori, instinctul reprezintă un element de bază atât pentru ființa umană, cât și pentru animale. O persoană tânără poate să-și închipuie la începutul tinereții că el sau ea și-a ales partenerul potrivit. Dar această alegere poate fi, foarte bine, rezultatul unor intermediari, al "învecinării" din mijloacele de transport în comun, sau al condițiilor de cazare supraaglomerate. Chiar dacă simplitatea și castitatea ar fi foarte bine exersate, glasul ascuns de "dincolo" este, fără îndoială, instinctul. El are chemarea lui, focul lui, curenții lui înșelători, mai ales sub acțiunea stimulilor externi, și a activități hormonale interne.

Este bine cunoscut că tinerii la vârstă, se deschid către o fază în care sunt avizi să afle cât mai multe lucruri despre sex. Astfel, atenția lui trece de la o persoană la alta, într-o perpetuă schimbare, specifică vârstei. Primejdia decepției este cu atât mai mare, în această fază, cu cât avem impresia că am făcut o alegere bună și că suntem pe punctul de a realiza o căsătorie perfectă. Oricât de bune ar fi intențiile noastre, oricât de mult am vrea să placem lui Dumnezeu, vocea puternică a instinctului, se face simțită la această vârstă. Adevărul este că instinctele singure nu ne pot conduce spre căsătoria sfântă, trebuie spus deschis. Primejdiile acestei atitudini sunt destul de evidente, mai ales pentru fete. Aceasta deoarece ele pot fi atrase în legături riscante și cu rezultate dezastruoase. În consecință, tinerii care experimentează această fază trebuie să se ferească de aceste

Scanned with OKEN Scanner

chemări ale instinctului, de limitările firești, fiind nevoie să se înalțe în sfințenie și progres către maturitate.

Emoțiile reprezintă al doilea factor. Emoțiile sunt o parte a sistemului psihologic, deci, în mod necesar, o parte a ființei. Emoțiile nestăpânite, sunt o dovadă a limitării umane. Ele sunt schimbătoare, superficiale și tind să ne pună în situații delicate. Schimbătoare, emoția nu înseamnă dragoste spirituală, curată, sacrificială. Ea este un fel de pagubă, o relație din care abia aștepți să ieși. Superficială, emoția nu pătrunde adânc în ființa umană. Fără spirit, emoția, poate degenera în dorințe trupești și senzualitate. Altfel spus, emoția nu este potrivită deloc ca singura diriguitoare în alegerea partenerului. Adevărul este că, în căsătorie, dragostea este esențială, dar ea trebuie să fie una spirituală, care să ridice deasupra emoțiile, stabilă în față tuturor furtunilor.

Un alt factor și cel mai important, este rațiunea. Ea deosebește ființele umane de animale. Dar nici rațiunea nu este suficientă pentru alegerea partenerului. Da, rațiunea examinează potrivirea celor doi din punct de vedere social, etic, economic, religios, etc. Cu toate acestea, rațiunea nu poate să pronunțe ultimul cuvânt.

Ultimul factor - spiritul - este elementul decisiv, partea divină din noi, puterea care ne leagă de Dumnezeu. Prin el noi credem în Dumnezeu, tânjim după împărăția Lui și trăim potrivit poruncilor lui. De aceea, chemarea divină, este cea mai importantă satisfacere a nevoilor spiritului, este într-adevăr crucială. Singurele garanții pentru a da spiritului ocazia de a se mișca și de a conduce sunt: rugăciunile sincere și constante; găsirea de idei călăuzitoare în Sfânta Evanghelie; crearea de ocazii pentru discuții cu membrii familiei și prietenii capabili de a da un sfat bun.

Astfel, dacă ar trebui să punem într-o ordine cronologică factorii enumerați, potrivit importanței lor, aceasta ar fi:

1. *Spiritul*: rugăciune în renunțare și solicitarea călăuzirii lui Hristos;
2. *Rațiunea*: reflectarea cu calm și inteligență;
3. *Emoțiile*: sentimentul acceptării față de partenerul viitor;

Scanned with OKEN Scanner

4. *Instinctele*: sfinţite, cuprinse într-o expresie a iubirii spirituale, într-o familie care să fie o adevărată biserică şi o unire binecuvântată de Cel Preasfânt.

Familia creştină trebuie să fie un exemplu care mărturiseşte dragostea lui Iisus. Această dragoste uneşte membrii familiei într-un trup. Când vorbesc despre familiile stabile şi solide, oameni le numesc "familii creştine". Ceea ce se cere acum de la familiile creştine este mărturisirea vie a lui Iisus Hristos care sălăşluieşte în ele cu toată iubirea sa. Ceea ce nu este de dorit sunt necazurile, egoismul, ura şi divorţurile.

Astfel, să-L lăsăm pe Dumnezeu să vorbească în inimile noastre adormite, să unească familiile despărţite, pentru a da mărturie despre Hristos care a suferit biciuirea pentru noi. Dumnezeu va aduce pacea în familiile dezintegrate şi va da pocăinţa sufletelor pierdute, asigurând unitatea şi continuitatea familiei creştine, nu numai în veacul de acum ci şi în cel veşnic!

12.6. Cuvânt plin de mult folos pentru tineri

Mulţi factori interni (patimile) şi externi (mediul social) ameninţă unitatea şi indisolubilitatea tinerei familii creştine. Dintre aceştia, vom aduce în atenţie pe unul mai puţin mediatizat, dar care nu e mai puţin important prin consecinţele grave pe care le aduce asupra tinerilor căsătoriţi şi anume: "Atitudini şi comportamente greşite ale părinţilor faţă de copiii lor de curând căsătoriţi". Ele sunt generate de cauze ce provin din două izvoare: un exagerat subiectivism al dragostei paterne şi asperităţi devenite cronice între familiile încuscrite.

a) Un exagerat subiectivism al dragostei paterne

Nimeni nu poate nega dragostea părinţilor faţă de copiii lor. Este ceva firesc şi de la sine înţeles că iubeşti copilul răsărit dintre coapsele tale şi din sângele tău. Nesfârşitele eforturi precum şi privarea de linişte, de odihnă, de orice comoditate, să nu mai vorbim de frământările sufleteşti sunt preţul creşterii unui copil. Dar se ivesc

Scanned with OKEN Scanner

cazuri când dragostea transformă pe copil în idol şi atunci nu-ţi mai dai seama că în primul rând al lui Dumnezeu este copilul, aşa cum au fost şi copiii lui Iov şi că pe el ni l-a dăruit Dumnezeu ca noi să ne dobândim mântuirea în măsura în care ne dăm silinţa pentru mântuirea lor. Cât de greşită este această atitudine, se observă mai ales la maturitatea copiilor. Atunci culegem roadele, atunci copiii ne mulţumesc sau ne osândesc după felul cum am înţeles calitatea noastră de părinţi. Dar mai ales iubirea noastră se verifică când ne căsătorim copiii. Până la acest prag nu ne dăm seama dacă iubirea noastră este iubire sau egoism.

Când devenim socri avem un comportament părtinitor faţă de copiii noştri naturali. Suntem îngrijoraţi ba să nu răcească, ba să nu obosească peste măsură: urmărim cum sunt menajaţi sau neglijaţi de soţii sau soţiile lor; ni se pare că ginerii sau nurorile sunt duri, neînţelegători, ironici, fără respect, că le lipseşte buna-cuviinţă, etc. Toate acestea şi încă mai mult decât acestea, nu lasă pe socrii să poată deveni părinţi adevăraţi. Tocmai dragostea lor este aceea care se strâmtează, se strangulează, se asfixiază, ceea ce îi face falşi, conspiratori, subversivi. Astfel ei nu se pot apropia de gineri sau nurori, pe care copiii lor i-au adus în casă ca să fie parteneri sinceri, iubitori pentru toată viaţa. Părinţii cad victima unei amare gelozii, căci fiii lor se pare că au transferat iubirea lor filială spre cei străini. Dacă citim cu respect cartea "Rut" suntem nevoiţi a admira tocmai ceea ce lipseşte din atmosfera viciată amintită. Noemi a cuprins în inima ei pe Rut, soţia fiului său rămasă văduvă; ea de alt neam fiind şi cu toate acestea a iubit-o ca pe copilul ei, şi a primit în braţele sale pruncul norei nu de la fiul său , ci de la Booz, cu care s-a căsătorit. Pe acest fiu la numit Obed, care a devenit bunicul împăratului David. Iubirea lui Noemi, faţă de nora sa, Rut, a devenit puternică, pildă pentru toţi care sunt chemaţi a fi dăruiţi de Dumnezeu cu gineri şi nurori (Rut 3,4).

Dacă fiul natural se lasă legănat şi ameţit de această afecţiune părtinitoare şi falsă, între tinerii soţi se macină unitatea, se atenuează şi dragostea; dispare şi solidaritatea, un trist fenomen care cuprinde

Scanned with OKEN Scanner

toate familiile înrudite. Dacă se opune, mare prăpastie se sapă între tineri şi părinţi, ceea ce devine un nou izvor de tulburări interminabile, toate acestea în detrimentul tinerei familii a cărei fericire au visat-o cu ardoare părinţii din ambele părţi.

b) Asperităţi devenite cronice între familiile încuscrite

Dar apar în viaţă şi alte acuze ale nemulţumirilor şi ale nefericirii soţilor tineri. Tensiuni între cuscrii, de proveniență veche, cronică, din pricina căreia ei nici n-ar accepta. Pun întrebarea: Cum vor putea aceşti părinţi să colaboreze la întocmirea unei vieţi fericite pentru copiii lor? Şi cum vor putea rezista copiii la toate mulţumirile generate de ura părinţilor? O serie întreagă de anomalii se desfăşoară din aceste situaţii. Tinerii soţi, ori vor fi scoşi din casele părinţilor ori se agravează între dânşii raporturile, ajungând a-şi interzice unul altuia de a mai avea contacte cu părinţii lor naturali. Neînţelegerile între cuscrii creează în familia tânără un nefericit climat, izvor de nesfârşite explozii, ducând prin aceasta şi prin violenţe la divorţ. Părinţii, deşi şi-au iubit copiii, dovedind aceasta prin atâtea jertfe, au devenit autorii morali ai divorţului. Diverse patimi ale părinţilor îndreptate direct spre fiii lor, s-au transformat în arme de luptă între cuşcrii. Cultul de castă ne permite apropieri sincere între părţi, cu atât mai puţin colaboratori, spre folosul copiilor. Fiecare se scoate în evidenţă pe sine, întunecând pe celălalt, pentru a-şi afirma propria dinastie, afirmând că fiul lor, după educaţia primită în familie, vlăstar al unui neam de elită nu merita o astfel de alianţă, cu oameni de o asemenea factură. Acest trist fenomen se observă şi în familiile intelectualilor.

Taina spovedaniei pune la dispoziţia preotului duhovnicesc aproape întreg materialul de care are nevoie, adică nenumăratele aspecte ale problemei concretizate în acte, în fapte, în cuvinte, ceea ce poate primi şi înţelege creştinul, etc. Scaunul spovedaniei nu-şi îndeplineşte scopul instaurând o pace aşa cum ştiu oamenii s-o facă. Numai pacea lui Hristos, pacea nu precum o dă lumea, ci precum Hristos o dă, aceasta nu rămâne în restanţa care-i păstrează scântei acoperite de cenuşă.

Scanned with OKEN Scanner

Un preot s-a dus la locuința părinților unei tinere soții care a fost alungată împreună cu copilul său la sân, din casa socrilor și a soțului. A luat pruncul și pe mama lui și toamnă fiind, noaptea pe ploaie și întuneric au coborât la casa socrilor. În prezența preotului ușa s-a deschis și au fost primiți în casă. Preotul s-a adresat tânărului tată: Al cui este copilul acesta? El a răspuns tulburat: Al meu. L-a întrebat iarăși: Ai tăria să-l arunci afară din casa ta? A răspuns: Nu. Apoi a continuat preotul: Să-ți iei pruncul și pe mama lui care este soția ta. Adresându-se apoi către părinții tinerilor: Nu ați știut că ce-a împreunat Dumnezeu omul nu are dreptul să despartă? Aveți curajul să luptați împotriva lui Dumnezeu? Bătrânii cutremurați și uluiți de această scenă s-au rugat de iertare, primind pe cei aduși în casa lor. De atunci, în casa aceea, s-au mai născut copii. Iar pruncul alungat din casa tatălui său, astăzi slujește Sfânta Liturghie la Altarul Bisericii unde părinții lui au primit Taina Sfintei Cununii și el Taina Botezului

13.SECTE RELIGIOASE

"Rămâi în cele ce ai învățat și de care ești încredințat, deoarece știi de la cine ai primit învățătura!"

(Timotei 3,14)

13.1.Cauzele apariției și răspândirii sectelor religioase

"Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har".

(1 Timotei 3,14)

Originea cuvântului "sectă" nu este destul de sigură, probabil că vine de la verbul latin "secare" - a tăia, a rupe, a desface, a dezbina. În înțelesul religios, sectanții sunt cei care s-au rupt de Biserică, iar secte sunt comunitățile care s-au despărțit de adevărata Biserică a lui Hristos și s-au organizat aparte, cu o doctrină, cult și o disciplină proprie.

În vechimea creștină, cuvântul sectă și sectant nu era întrebuințat, ci cei ce se dezbinau de Biserică purtau numele de eretici

Scanned with OKEN Scanner

sau schismatici. Ereticii sunt cei ce se abat de la învățătura de credință a Bisericii Ortodoxe, iar schismaticii sunt cei ce nesocotesc disciplina bisericească stabilită de Sfinții Părinți.

Sectanții sunt și schismatici și eretici, în același timp, pentru că s-au abătut de la disciplină, cât și de la învățătura de credință a Bisericii lui Hristos. Au existat secte și în vechime și în Evul Mediu, dar cele mai multe dintre ele au dispărut. De la ivirea protestantismului însă numărul sectelor a crescut considerabil și sporește pe zi ce trece. Cauza de căpetenie a ivirii sectelor trebuie căutată în protestantism. Reformatorii Luther, Calvin, Zwingli și urmașii lor au tăgăduit Sfânta Tradiție, ca izvor de relevație și normă de credință, recunoscând acest îndoit rol numai Sfintei Scripturi, înțeleasă de fiecare după capul său. Cu acestea s-au distrus frâul care strunea rațiunea și n-o lăsa să se abată de pe făgașul pe care mersese cugetarea creștină timp de cincisprezece veacuri în interpretarea Sfintei Scripturi și s-a lăsat libertatea completă de a rătăci. Reformatorii au nesocotit și desființat autoritatea bisericeasca și ierarhia și cu aceasta instituția concretă, organul care păstra ordine și disciplină în sânul Bisericii. Emancipați de această autoritate, protestanții au căzut în rătăciri, unele, mai mari decât altele atât pe tărâm dogmatic cât și pe cel al vieții practice, bisericești și s-au împărțit în nenumărate secte.

Sectele ieșite din protestantism au în cea mai parte un caracter raționalist, adică ce se deosebesc între ele prin felul cum înțeleg și aplică în viață Sfânta Scriptură, explicată în toată libertatea. Afară de sectele raționaliste există și sectele mistice, care pretind că interpretarea ce dau Sfintei Scripturi și tot ce cred și fac ele se întemeiază pe inspirația directă a Sfântului Duh. Unele dintre ele învață că această inspirație a primit-o numai întemeietorul sectei sau și unii din conducătorii ei, altele susțin că toți membrii sectei sunt inspirați. Și aceste secte își au originea tot în protestantism, pentru că punctul lor de plecare este nesocotirea autorității și învățăturii Bisericii, care stabilește și criteriile după care se cunoaște adevărata inspirație și interpretare a Sfintei Scripturi, precum și principiile și normele adevăratei vieți creștine.

Scanned with OKEN Scanner

Dacă sunt în fine şi secte, care par că n-au nici o legătură de cauzalitate cu protestantismul cum sunt de exemplu, sectele ruseşti, cunoscute sub numele generic de "rascol", este de ajuns să observăm că ele au luat naştere după ivirea protestantismului şi că profesează idei protestante. Aşa că influenţa protestantismului a fost hotărâtoare pentru naşterea şi dezvoltarea lor. Însuşi misticismul sectelor din această categorie este tot de nuanţă protestantă.

Protestantismul a înlesnit formarea sectelor şi prin alte idei şi alte practici ale sale. Astfel, ei au înlocuit autoritatea bisericească cu cea laică, autoritatea papei şi a episcopilor cu cea a împăraţilor şi principilor. La baza dreptului lor de şefi supremi ai Bisericii, suveranii s-au amestecat şi în treburile bisericeşti, pe care desigur că nu le puteau înţelege aşa de bine, ca papa şi ca episcopii, şi astfel au lăsat deplină libertate formării de secte sau chiar le-au dat prilej, direct sau indirect de a se forma.

Principiul democrat al suveranităţii poporului pe care l-a opus mai târziu protestantismul, absolutismul monarhilor, a favorizat de asemenea formarea de secte, pentru că dacă poporul este suveran în materie de politică, s-a dedus că e suveran şi în materie religioasă şi că, deci poate adopta şi profesa, după plac, orice aberaţie. Acelaşi efect l-a avut în sfârşit şi ideea de individualitate şi de personalitate, pusă în circulaţie de reformă şi de renaştere. Dacă individul este totul, el are dreptul şi în materie de religie să creadă ce va voi, şi cum va voi. Toate aceste cauze ale sectelor sunt de ordine generală şi mai mult teoretică. Ele au influenţat numai indirect şi mai departe la formarea sectelor.

Cauzele directe şi imediate ale sectelor sunt altele printre care enumerăm:

a) Ambiţia întemeietorilor de secte. Clerici vanitoşi, care n-au ajuns la demnităţile pe care le-au râvnit în sânul Bisericii din care făceau parte, clerici care au fost depistaţi pentru abateri dogmatice sau canonice, laici cu mai multe sau mai puţine cunoştinţe teologice şi cu zel pentru cele sfinte, dar plini de mândrie şi dornici de a-şi vedea numele trecut în posteritate, maniaci religioşi, etc., sunt cei care au născocit şi întemeiat sectele, spre a-şi satisface ambiţia lor bolnavă.

Scanned with OKEN Scanner

b) Relele ce dăinuiesc în sânul Bisericii. Asprimea autorităţilor bisericeşti superioare, care se observă de exemplu în Biserica Romano-Catolică faţă de clerul de rând, sau dimpotrivă prea marea indulgenţă care domneşte în cele bisericeşti la protestanţii vechi şi în parte şi în bisericile noastre ortodoxe naţionale; amestecul prea mare al statului în problemele bisericeşti şi urmările laicismului, neîndeplinirea conştiincioasă a îndatoririlor preoţeşti, viaţa nu întotdeauna model a clerului şi orice fel de abuzuri săvârşite în numele bisericii, etc., scandalizează pe unii creştini cu o sensibilitate delicată sau sunt luate ca pretext de speculanţii de cele sfinte, pentru a-şi motiva ieşirea din Biserică şi trecerea la o sectă existentă sau înfiinţarea unei secte noi.

c) Neştiinţa maselor în materie de religie. Sectanţii se recrutează, în genere din numărul cel mare al celor aproape total lipsiţi de cunoştinţe religioase sau, în tot cazul, cu prea puţine. Sărăcia de idei a sectelor este mai accesibilă minţilor slabe şi mai atrăgătoare decât bogăţia de învăţături şi practici a bisericilor cu trecut istoric, iar avantajele morale şi materiale, prezentate cu dibăcie de propagandiştii sectari, ameţesc uşor pe cei simpli şi îi fac să cadă în cursa întinsă. Acesta este cazul în special la noi, românii, şi în toate ţările ortodoxe. Sectanţii de rând sunt, în general, fanatici religioşi. Fără să-şi dea seama de ceea ce cred şi fac ei sunt convinşi că merg pe calea ce-a dreaptă, că numai ei sunt în posesia adevărului religios şi se silesc să îndeplinească conştiincios şi punctual ceea ce le spun conducătorii lor.

13.2.Tipologia sectelor religioase si doctrinele acestora

"Ispitele nu sunt lecuire pentru cel trufaş, că buruiana rea s-a înrădăcinat în inima lui"

(Isus Sirah 3,27)

Baptismul - sub acest nume se cuprind o mulţime de secte care se deosebesc în amănunt între ele dar care au comună practica botezului prin afundare aşa cum se face la noi, ortodocşii. De la botezul astfel săvârşit îşi trag ei numele. Adevărata origine şi vechime a baptismului nu se poate stabili, mai întâi, pentru că fiecare sectă în

Scanned with OKEN Scanner

parte s-a născut intr-un timp, loc şi împrejurări deosebite. Al doilea pentru că învăţături şi practici asemenea cu ale lor se găsesc şi la alte secte mai vechi. Astfel, chiar pe timpul vieţii lui Luther s-a ivit secta anabaptiştilor, care învaţă despre botez ceea ce învaţă baptiştii, cum că botezul nu este valabil decât dacă se săvârşeşte asupra adulţilor şi de aceea cei care fuseseră botezaţi de copii, erau botezaţi a doua oară. La fel învăţau, înainte de anabaptişti, lolarzii în Anglia şi, înainte de aceştia, Petru de Bruis, în Franţa de sud, prin veacul al doisprezecelea. Aşa cum se prezintă azi, baptismul îşi are originea în Anglia, pe timpul regelui Carol I (1625-1649) şi anume, ca o ramură a calvinilor independenţi.

Un pastor puritan, John Smith, a fugit atunci în Olanda, unde a adoptat ideile menoniţilor, că omul trebuie botezat numai la maturitate şi că creştinul nu trebuie să jure şi să servească ţara ca ostaş, pentru ca să nu aibă prilejul de a ucide. Cucerit de aceste idei, Smith se botează a doua oară, însă nu prin afundare ci prin stropire. Întors în patrie el înfiinţează o sectă nouă cu idei puritane şi menonite. Partizanii lui luară numele de "baptişti", pentru că se botezau a doua oară. În curând ei introduseră, tot de la o sectă din Olanda, practica botezului prin afundare, pe care o ţin şi astăzi.

Din Anglia baptismul a trecut mai întâi în America, printr-un puritan, iar de acolo s-a răspândit în toate ţările europene: Germania, Olanda, Elveţia, Ungaria, Rusia şi România. Deja de la început şi încă înainte de a trece în America baptiştii erau împărţiţi în două tabere: cei care practicau botezul prin stropire şi cei care-l practicau prin afundare. În America s-au împărţit după aceea în alte opt tabere. Totuşi nicăieri nu i-a mers aşa de bine baptismului ca în America. Numai în S.U.A. sunt astăzi zeci de milioane de baptişti care stau foarte bine din punct de vedere economic si cultural. Astfel, ei întreţin o societate de misionari pentru convertirea păgânilor la creştinism, au aproximativ 150 de reviste religioase şi cam tot atâtea aşezăminte de cultură superioară printre care se numără Universitatea din Chicago. Chiar şi importanţi oameni de stat, cum au fost Taft si Wilson, fost preşedinţi ai S.U.A., au făcut parte din această sectă, ceea ce a

Scanned with OKEN Scanner

contribuit mult la prestigiul de care ea se bucură dincolo de ocean, cu toate că are multe învățături rătăcite.

Tot astfel și baptismul englez a numărat printre adepții săi câțiva oameni de seamă: Milton, celebrul autor al poemului "Paradisul pierdut", Bunyan, autorul unei cunoscute cărți cu un cuprins religios intitulată "Călătoria creștinului la cer" și renumitul predicator Spurgeron. În țară la noi, baptismul a pătruns din Ungaria și este mai răspândit în Bihor, Arad, Timișoara, Caraș-Severin, etc., de unde a trecut și în vechiul regat și în Basarabia. Numărul total al baptiștilor din România la momentul actual este destul de însemnat și se bucură de dreptul de a-și exercita cultul nestingherit de nimeni. Fiecare comunitate baptistă are funcționari bisericești ca: premergătorul sau căpetenia comunității, care are grija părții administrative; predicatorul, care citește și interpretează poporului Sfânta Scriptură și ține predici. În comunitățile mai mici el este și premergătorul; bătrânii care hotărăsc primirea novicilor in comunitate și îndeamnă, mustră și mângâie pe membri; evangheliștii, care ajută pe predicator la îndeplinirea misiunii sale și fac propagandă baptistă; diaconii care ajută pe ceilalți slujbași și îngrijesc de văduve, orfani, minori, etc.

Doctrina. Ca toate sectele ieșite din protestantism, baptiștii învață că singură Biblia este cuvântul lui Dumnezeu, adică este inspirată de Sfântul Duh și, prin urmare, numai ea servește de normă credinței și moralei. Împreună cu Sfânta Tradiție, ei leapădă și cultul Sfintei Cruci, al sfinților, al icoanelor, al Sfintelor Moaște și n-au biserici propriu zise, nici ierarhie bisericească. Admit Sfânta Treime, mântuirea prin jertfă pe cruce a Mântuitorului, predestinația moderată aproape la fel cu noi ortodocșii. Despre Renaștere, învață că se dobândește prin credința în Hristos, de către cei ce se pocăiesc. Cei renăscuți sunt totodată și sfinți. Ca mijloc de înaintare în sfințenie se recomandă: citirea Sfintei Scripturi, rugăciunea și adunarea credincioșilor la un loc. Botezul este o ceremonie, care se aplică numai adulților ce cred în Hristos. Pâinea și vinul sunt numai în chip spiritual trupul și sângele Domnului. Jurământul este admis numai în cazuri

Scanned with OKEN Scanner

extreme. Duminica este o zi de odihnă iar Crăciunul, Paştele şi Rusaliile sunt singurele sărbători pe care ei le ţin în afară de duminica.

Cultul divin constă în cultul extern si cultul intern. Cultul extern sau serviciul divin obişnuit constă din rugăciuni, din citirea şi explicarea Bibliei şi din predică. De cult ţine săvârşirea Sfintei Euharistii sau a Cinei Domnului, cum îi spun ei şi slujba botezului. Cultul intern constă din viaţa curată, din îndurarea fără murmur a suferinţelor, din îndepărtarea păcătoşilor, propovăduirea Evangheliei, compătimirea şi ajutarea bolnavilor, săracilor, văduvelor şi orfanilor.

Adventismul. Numele acestei secte se trage de la cuvântul latinesc "adventus", care înseamnă venire, sosire pentru că membrii ei aşteaptă venirea a doua a Mântuitorului sau sfârşitul lumii şi judecata de apoi. Întemeietorul adventismului este americanul William Miller, care a trăit la începutul secolului al XIX-lea. Părinţii săi erau plugari şi făceau parte din secta baptistă. William era necredincios în tinereţe, dar, după ce luă parte la un război, ca ofiţer de marină şi înaintat în vârstă el se puse să studieze cu luare aminte Sfânta Scriptură. Ceea ce-l impresionă pe el în mod deosebit în Sfânta Scriptură a fost descrierea venirii a doua a Mântuitorului, din Apocalipsă.

Cu ajutorul unor calcule încâlcite şi al înţelesului greşit al mai multor locuri din Sfânta Scriptură, el crezu că a reuşit să stabilească anul venirii a doua a Domnului. Începu dar să predice, că Domnul va veni în anul 1843, sau mai exact, în intervalul dintre 23 martie 1843 şi 21 martie 1848. Predica sa era ascultată şi mulţi aderenţi ai altor secte trecură la baptism. Ziua de 21 martie 1848 veni însă şi trecu, iar lumea nu se sfârşi. Încurcătura lui Miller era mare, dar un prieten îl scăpă din ea, spunând lumii că s-a făcut o mică greşeală şi că Domnul va veni în ziua de 22 octombrie, acelaşi an. Predica se înteţi din nou. Reviste religioase şi foi volante propovăduiau în cuvinte de foc apropiata venire a Domnului şi îndemnau la pocăinţă şi pregătire pentru primirea cuvenită. Mulţi îşi vândură averile sau le împărţiră săracilor, alţii îşi lăsară roadele pe câmp neculese. În ajunul zilei, cei mai mulţi se îmbrăcară în haine albe şi aşteptau să fie răpiţi în nori, ca să întâmpine pe Domnul. Ziua de 22 octombrie a fost petrecută până noaptea târziu

Scanned with OKEN Scanner

în cântări de psalmi şi cu privirile ațintite spre cer, dar Domnul nu veni nici acum. Această a doua amăgire a avut drept rezultat retragerea multora din secta adventistă şi excluderea lui Miller de către conducătorii sectei. De atunci, el îşi începu să adune în jurul său pe cei care mai credeau în cuvântul său şi astfel se forma cu încetul sâmburele adventismului. Pentru dezvoltarea adventismului un rol mai mare decât Miller l-a avut familia White, adică soții White şi fiul lor. White tatăl a reparat ceea ce stricase Miller cu prezicerea lui despre sfârşitul lumii. El spuse că Miller fixase bine ziua de 22 octombrie 1844, ca zi a venirii Domnului, şi Domnul a venit într-adevăr în acea zi, dar nu în chip văzut, ci în acea zi "el a curățit altarul ceresc de păcatele fiilor oamenilor", adică a judecat şi osândit pe toți care nu erau adventişti. De atunci începe domnia adventismului în lume. Elene White era bolnavă greu de nervi şi avea accese de epilepsie, însoțite de năluciri pe care le lua drept viziuni sau descoperiri dumnezeieşti. Vreo 40 ani, această femeie, bolnavă sufleteşte şi trupeşte, a călătorit prin multe țări, amenințând cu rătăcirile ei pe cei slabi de minte. Sunt mai multe feluri de adventişti, care se deosebesc unii de alții prin rătăcirile pe care le propagă. Astfel unii au rămas credincioşi învățăturii lui Miller şi White. Aceştia se numesc adventişti evanghelişti, sunt puțini şi trăiesc mai mult în America. Cei mai numeroşi şi mai răspândiți la noi în țară sunt adventiştii de ziua a şaptea, numiți astfel pentru că țin ca zi sfântă de odihnă sâmbăta. Adventiştii reformişti au apărut în 1916, când americanca Rowen, succesoarea Elenei White, bolnavă ca şi ea, începu să propovăduiască, cum că Dumnezeu i-a descoperit ei, că marele război (1914-1918) va fi cel din urmă, căci s-a apropiat sfârşitul lumii. Creştinul, deci să nu pună mâna pe armă, nici măcar spre a tăia o pasăre sau animal spre a-l mânca, ci să se hrănească numai cu fructe şi cu vegetale şi să nu se căsătorească. Din America, adventismul a trecut şi în Europa, fiind adus de un fost preot catolic şi s-a răspândit mai întâi în Germania, apoi în Olanda, Belgia şi Austria. În România el a pătruns mai întâi la germanii din Dobrogea, în anul 1891. De la aceştia s-a răspândit apoi în Bucureşti şi prin toate centrele industriale, unde sunt mai mulți lucrători, mai ales străini. În cele din

Scanned with OKEN Scanner

urma a patruns şi la sate şi a prins în mrejele ei şi ţăranii români. Adventiştii din ţara noastră sunt de ziua a şaptea şi reformişti şi nu sunt în legătură unii cu alţii. Adventiştii de ziua a şaptea sunt împărţiţi în patru cercuri sau conferinţe: Muntenia, Moldova (cu Bucovina), Transilvania şi Banatul. Cele patru conferinţe formează Uniunea Adventistă, în fruntea căreia se află un preşedinte. Uniunea scoate o revistă intitulată "Semnele trupului" şi are în Bucureşti o societate de editură care publică o mulţime de broşuri de propagandă religioasă. Numărul adventiştilor de toate felurile din întreaga lume era în 1930 de vreo 250 mii, iar la noi în ţară circa 7500.

Doctrina. Cele mai însemnate rătăciri ale adventiştilor sunt:

a) Apropiata venire a doua a Domnului sau iminentul sfârşit al lumii, cu care sperie şi atrag pe cei lesne încrezători şi simpli care nu pot pricepe ceea ce spune Sfânta Scriptură în această privinţă.

b) Întemeierea unei împărăţii de o mie de ani la a doua venire a Mântuitorului şi participarea a celor drepţi din veac, care vor învia în acest scop.

c) Nimicirea păcătoşilor la judecata de apoi, aşa că iad nu există.

d) Serbarea sâmbetei în locul duminicii.

Mai departe admit - ca toţi sectanţii raţionali - numai Sfânta Scriptură şi înlătură Sfânta Tradiţie împreună cu cultul sfinţilor, al icoanelor, al Sfintei Cruci, al moaştelor, botează numai pe oamenii în vârstă, nu jură niciodată, nu vor să facă uz de arme, n-au nici o sărbătoare afară de sâmbăta.

Martorii lui Iehova sau studenţii în Biblie. Martorii lui Iehova, numiţi şi ruselişti - după Ch.T.Russell, întemeietorul sectei - precum şi milenişti, din cauză că aşteaptă întemeierea unei împărăţii a lui Dumnezeu pe pământ de o mie de ani, este una din cele mai periculoase secte care au aderenţi la noi în ţară. Ei pretind că studiază Biblia necontenit. Drept întemeietor al sectei trece fostul negustor Ch.T.Russell (1852 până la 1916) din Pittsburg, S.U.A. Secta a existat însă înainte de anul 1800. La noi în ţară a venit din Ungaria şi este răspândită mai mult în Transilvania, dar emisarii ei se întâlnesc prin

Scanned with OKEN Scanner

toate centrele şi prin trenuri oferind călătorilor otrava cuprinsă în broşurile lor.

Doctrina acestor sectanţi este un amestec de ciudăţenii şi aiureli teologice cu idei politice şi social-revoluţionare. Aşa de exemplu ei învaţă că, după ce Adam a căzut în păcat, Dumnezeu a trimis pe îngeri ca să scape pe oameni din robia lui Satan. Venind pe pământ, îngerii s-au căsătorit cu fetele oamenilor şi au dat naştere uriaşilor. Dumnezeu a distrus pe uriaşi iar pe îngeri i-a aruncat în Tartar care este atmosfera pământului. Pe la jumătatea veacului trecut, îngerii au primit din nou îngăduinţa de a veni pe pământ şi au dat din nou naştere la uriaşi, care sunt: suveranii, bărbaţii de stat, oamenii de ştiinţă, episcopii, generalii, capitaliştii, etc. Aceşti uriaşi demoralizează lumea şi Dumnezeu ca să-i nimicească trimite revoluţii, molime, războaie, etc. În curând va veni o mare revoluţie, care va răsturna toate tulburările actuale: politice, economice, sociale, bisericeşti, militare, etc. După socotelile lor încâlcite şi simpliste revoluţia aceasta ar trebui să vină şi lumea să se sfârşească în ziua de 31 decembrie 1925. După părerile altor conducători ai lor, lumea s-a sfârşit deja în anul 1874, când sfinţii apostoli au înviat şi de când petrec în mijlocul nostru, dar noi nu-i vedem cum nu-l vedem nici pe Hristos care este de asemenea printre noi, dar nu-l vedem pentru că trupul îi este nevăzut.

Împărăţia de o mie de ani a lui Hristos a început în ziua de 31 decembrie 1925 şi are forma de republică. Satan este legat, miliardarul şi muncitorul au aceleaşi drepturi şi cei ce nu le vor respecta şi păcătoşii care nu se vor îndrepta în aceşti o mie de ani, vor fi nimiciţi. Acesta este planul lui Dumnezeu cu lumea, descoperit de Russell in Biblie. Despre Dumnezeu ei învaţă că este într-o singură persoană, nu în trei, iar despre sufletul omenesc că este muritor. Caracteristic este că evreilor li se prezice soarta cea mai bună dintre toate popoarele pământului. Ideile lor rătăcite şi subversive le răspândesc printr-o mulţime de reviste şi broşuri ca: Turnul de Veghe, Vârsta de aur, Lumina, Planul divin al vârstelor, Harta lui Dumnezeu, Un guvern de dorit, etc., toate frumos tipărite dar din fonduri care, în nici un caz nu

Scanned with OKEN Scanner

sunt ale lor, ci le vin de peste granițe, de la vechii dușmani ai lui Hristos.

Nazarenii. Întemeietorul sectei nazarenilor este elvețianul John Iacob Wirz, un meseriaș (țesător de mătase) din Basel, care a trăit la începutul veacului trecut. Om fără o cultură deosebită, care prinsese numai de ici si colo câte o idee, naiv și stăpânit de ambiția de a întemeia și el o sectă, ca atâția alții înaintea lui, Wirz păși cu pretenția de reformator al moravurilor din vremea sa și întemeietor al unei "noi biserici". Pretindea că are revelații Dumnezeiești și că este prin har ceea ce Iisus Hristos a fost din fire și de aceea mustra fără cruțare pe oricine nu împărtășea ideile lui. Din cei mai simpli, unii l-au luat în serios și i-au urmat învățătura, pe când cei luminați l-au privit zâmbind. Urmașii lui Wirz s-au numit "nazareni" pentru că ținta lor era să fie la fel ca Iisus Nazarineanu, nu numai în cuvânt, ci și în faptă. Nazarenismul s-a răspândit în Germania, Austria, Rusia, etc., de un fost preot catolic Ignatz Lindl, găsind un puternic susținător în persoana lui Samuel Frohlich. Acesta era tot elvețian, contemporan cu Wirz și poate fi privit ca al doilea întemeietor al nazarenismului. El se pregătise să ajungă pastor calvin, dar se făcu baptist și după aceea nazarean. Frohlich accentua pe lângă ideile acestuia și pocăința. Pentru aceasta nazarenii se mai numesc și "pocăiți".

La noi, nazarenismul a pătruns din Ungaria, unde fusese adus de un discipol al lui Frohlich și e mai răspândit prin Banat, Transilvania și Bucovina. Numărul nazarenilor sau pocăiților din România în anul 1930 nu trecea de trei mii. Ca însuși întemeietorul sectei, așa și toți sectanții acesteia sunt oamenii simpli și nu izbutesc să atragă la rătăcirea lor decât dintre cei ce s-au împărtășit prea puțin de binefacerile bisericii și culturii. Viața lor este foarte posomorâtă și lipsită de bucurii duhovnicești. Nu consumă băuturi amețitoare, nu se căsătoresc cu bucurie, pentru că consideră căsătoria ca o plăcere trupească de condamnat. Școala și statul cu toate așezămintele lor sunt pentru ei - după expresia lui Wirz - opera lui Satan, iar știința teologică, cea mai mare piedică în calea mântuirii. Organizație

Scanned with OKEN Scanner

propriu-zisă nu au pentru că nu vor să se asemene cu alte secte, pe care le urăsc şi disprețuiesc.

Doctrina. Cele mai însemnate rătăciri ale nazarenilor sunt:

a) Întreaga rătăcire nazarineană se învârte în jurul ideii de pocăință. Nu există credință fără pocăință şi nu poate fi cineva creştin dacă nu se pocăieşte.

b) Numai cei renăscuți prin pocăință şi credință primesc adevăratul botez care însă nu se administrează pruncilor, ci copiilor intre 7-14 ani.

c) Cei nerenăscuți stau sub puterea Satanei şi nu sunt fii ai Biserici. De aceea toate celelalte secte şi confesiuni, afară de a pocăiților, nu sunt biserici ci aşezăminte omeneşti.

d) Iisus Hristos n-a murit sub cruce, ci numai a leşinat, de aceea nici nu a înviat cu adevărat, ci numai s-a trezit din letargie şi după patruzeci de zile s-a înălțat la cer.

e) La sfârşitul lumii va fi o împărăție pământească a Mântuitorului de o mie de ani.

f) Jurământul nu este îngăduit şi cu atât mai puțin purtarea armelor şi folosirea lor în război.

Afara de acestea, au rătăcirea tuturor sectelor raționaliste.

Cultul pocăiților este foarte simplu. El constă din cântări şi din explicarea unui text din Sfânta Scriptură şi se săvârşeşte noaptea. Fiind o sectă periculoasă pentru existența statului, nazarenii sau pocăiții nu sunt recunoscuți de statul român şi nu sunt liberi să practice cultul ci sunt numai toleraţi.

Penticostalii. Penticostalismul sau Mişcarea Cincizecimii este o sectă creştină, apărută la începutul secolului nostru, în America, dar care pretinde a-şi avea începutul în ziua Cincizecimii, zi în care Duhul Sfânt s-a pogorât peste sfinții apostoli şi a întemeiat în chip văzut Biserica Creştină la Ierusalim. Doctrina penticostală pretinde, de asemenea că orice membru al acestei secte, prin străduanie proprie, poate dobândi darul Duhului Sfânt, întocmai ca şi apostolii lui Hristos la Cincizecime, manifestat mai ales în "vorbirea de limbi", (grosalalia) şi în puterea de a vindeca bolnavii prin punerea mâinilor peste ei.

Scanned with OKEN Scanner

Congregaţioniştii. Congregaţionismul este o grupare protestantă apărută în Anglia, în secolul XVI, desprinzându-se din puritanism şi opunându-se Bisericii Anglicane oficiale; conform doctrinei acestei grupări, autoritatea supremă în orientarea credincioşilor este congregaţia locală, o formă de comunitate autonomă, cu drept de autoconducere. S-a răspândit îndeosebi în Anglia şi S.U.A.

Armata salvării. Este o mişcare religioasă întemeiată în Anglia, în 1878, de către William Both (1842-1912), care are drept scop principal mântuirea celor ce suferă şi se află în mizerie şi în păcat. Această mişcare a preluat învăţăturile generale ale protestantismului şi pietismului. Adepţii mişcării predică în orice situaţie s-ar afla: pe stradă, în magazine, în localuri publice, etc. Membrii mişcării sunt încadraţi într-o organizare ierarhică, cu grade, uniformă, fanfare, drapel, defilări, etc.

Mişcarea spirituală New-Age. Mişcarea spirituală sau curentul spiritual New-Age este o mişcare relativ recentă, dar ea are rădăcini mai îndepărtate. Acest curent spiritual are legătură cu influenţele religiilor orientale, care sunt rezultatul unei slăbiri a credinţei creştine. Acolo unde Biserica este vie, nu are nici o influenţă. New-Age este un fel de căutare spirituală pentru cei care şi-au pierdut rădăcinile creştine în Biserică. Este o stare de spirit, care pătrunde peste tot într-o manieră insesizabilă. Nu există un fondator al acesteia, dar toate aceste mişcări interesate de spiritualităţi orientale, de magie, de toate aceste lucruri, amestecate cu răceală a credinţei creştine sunt legate puţin de astrologie. Se crede că omenirea va intra într-o nouă eră, în care elementele pozitive din toate religiile, vor forma o nouă religie, în care capacităţile spirituale ale omului vor fi dezvoltate enorm. Dificultatea constă în faptul că există un mare amestec de elemente bune şi rele. Printre elementele pozitive se numără şi acela de-a recunoaşte că raţionalismul trebuie depăşit, că trebuie să se redescopere sensul simbolic, redescoperirea sacrului şi dorinţa de a aduce o viaţă mai aproape de natură. Oamenii cred că pentru a-şi trăi adevărata viaţă, trebuie să caute soluţii în afara creştinismului. În ciuda

Scanned with OKEN Scanner

industrializării excesive, a modernismului oamenii caută o viață mai simplă, o hrană naturală, respectă natura. Toate acestea sunt adevărate. Toate aceste elemente încurajează pe oamenii care intra in curentul New-Age. Din nefericire, însă, intrând în acest curent oamenii devin sclavii multor spiritualități false. Şi aici Ortodoxia ar avea de jucat un mare rol, pentru că ea este mai bine plasată decât Catolicismul şi Protestantismul, pentru a face o deosebire a duhurilor. În acest sens se tinde să se creadă că acest fenomen reprezintă în epoca noastră cel mai mare pericol pentru viața noastră creştină.

13.3.Convertirea la Ortodoxie

"Acum este ceasul să ne trezim din somn"

(Romani 13,11)

Biserica Ortodoxă de-a lungul existenței sale a primit în sânul ei numeroşi creştini care în anumite perioade ale vieții lor au avut momente de rătăcire, când au simpatizat sau chiar şi-au dat adeziunea protestantismului. Voi prezenta în continuare, unul din aceste cazuri de convertire la ortodoxie prin mărturia personală a celui în cauză:

Convertirea la ortodoxie este o întreagă confesiune a vieții mele. Am fost protestant, dar am fost şi un om al timpului meu. Datorez mult unui profesor de istorie, pe care l-am avut când eram de 13 ani. În fond, datorită acestui om am descoperit multe forme de civilizație decât cea care mă înconjura atunci. Mă simțeam ca un prizonier al acestei lumi moderne care însemna tocmai respingerea tradiției şi care are mulți idoli. Unul dintre aceşti idoli este ideea de progres. De asemenea, ideea modernă despre om, ca individ liber şi numai terestru. Şi atunci mi-a spus că, pentru a asimila cu adevărat esența creştinismului, nu a-şi putea să o fac în cadrul protestantismului.

În Protestantism îl descoperim pe Dumnezeu, dar care nu propovăduia în final decât o morală. Aceasta însemna un creştinism foarte diminuat. Atunci am plecat în căutarea unei eliberări, de un nivel sub acesta care mă înconjura. Şi am urcat în timp.

Scanned with OKEN Scanner

Protestantismul este foarte legat de Mişcarea Renaşterii şi de Umanism. Şi am înțeles că trebuie să merg mai departe până în Evul Mediu. M-am interesat foarte mult de Evul Mediu occidental, dar am descoperit că atunci viermele era deja în măr, că Evul Mediu purta deja în potență Renaşterea şi tot ceea ce avea să urmeze. Schimbarea formelor de artă mi s-a părut foarte expresivă pentru a ilustra o ruptură în tradiție, în special trecerea de la arta romană la arta gotică. Dar o transformare analogă se petrecea pretutindeni.

În momentul acela nu ştiam nimic despre ortodoxie şi prima mea descoperire a Ortodoxiei a fost prin intermediul cărții "Mărturisirea unui pelerin rus". Aceasta m-a atras foarte mult şi apoi am descoperit progresiv lumea ortodoxă. Mai târziu mi-am dat seama că problema care separă Răsăritul de Apusul creştin este învățătura despre purcederea Duhului Sfânt de la tatăl şi de la fiul, Filiogue, cum se spune în Occident. Aceasta a jucat un rol determinant pentru mine. Era vremea în care Vladimir Lossky (1903-1958, unul dintre cei mai mari teologi ortodocşi ai veacului nostru, rus de origine care a trăit în Franța), a murit. În momentul în care a murit, s-a vorbit foarte mult despre contribuția sa şi astfel, încetul cu încetul, am înțeles - cel puțin eu aşa le înțeleg, că această evoluție istorică petrecută în Occident era legată tocmai de problema Filiogue şi, cum, încercam să mă eliberez de acest curent care a ajuns în cele din urmă la modernism, era esențial pentru mine să clarific această problemă. Şi atunci mi-am dat seama că eu însumi eram ortodox. Apoi pe măsură ce timpul trecea, m-am convins din ce în ce mai mult că punctul esențial al diferenței dintre Biserica Ortodoxă şi cea Romano-Catolică era Filiogue. Şi atunci am realizat pentru mine că trebuie să devin ortodox. În ce priveşte bucuriile pe care le-am avut amintesc cuvintele unui teolog rus, Bulgakov Serghei (1871-1944), că Ortodoxia nu convinge ci seduce. Este foarte profund cuvântul acesta. El vrea să spună că Ortodoxia se adresează nu atât rațiunii, cât inimii omului, adică omului total, şi trebuie să vă spun că am avut întotdeauna încredere totală în Biserica Ortodoxă. (Mărturiile părintelui Rafail, fiul filozofului Constantin Noica).

Scanned with OKEN Scanner

13.4. De vorbă cu un sectar

"Căci se vor ridica hristoşi mincinoşi şi prooroci mincinoşi şi vor da semne mari şi chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu putinţă, şi pe cei aleşi".

(Matei 24,24)

Era o zi de vară fierbinte în anul 1995. Mă aflam în gara Constanţa şi aşteptam intrarea în gară a trenului pentru direcţia Cluj-Napoca. Iată că trenul soseşte. Înghesuială mare la urcare, dar în cele din urmă reuşesc să-mi găsesc locul. În compartiment eram patru bărbaţi, o femeie şi o măicuţă. Se aude fluierul şefului de tren. Măicuţa îşi face Sfânta Cruce şi rosteşte rugăciunea: "Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru cel ce eşti calea, adevărul şi viaţa şi ai călătorit împreună cu sluga ta Iosif, precum şi cu cei doi ucenici care au mers la Emaus, însuţi Stăpâne, călătoreşte şi cu mine roaba ta, binecuvântându-mi drumul. Trimite-mi şi mie înger păzitor ca lui Tobie, ca să-mi fie povăţuitor şi păzitor şi să mă ferească nevătămată de toată reaua întâmplare. Şi, astfel cu pace, sănătate şi buna sporire să mă întorc întru ale mele şi toată viaţa mea să proslăvesc preacinstitul şi de mare cuviinţă numele Tău, al Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin". Cum a terminat rugăciunea mă adresez foarte curios măicuţei:

- Nu vă supăraţi, măicuţă, ce rugăciune este aceasta?

- Aceasta este rugăciunea care se spune la vreme de călătorie, prin care îl rugăm pe Domnul Iisus Hrisos să ne ajute să ajungem cu bine acolo unde dorim.

Măicuţa avea o faţă frumoasă şi strălucitoare ca de înger şi părea să aibă o vârstă apropiată de 30 de ani. Apoi am aflat că este din judeţul Cluj şi că acum slujeşte Maicii Domnului la un schit de lângă oraşul Cluj-Napoca. Voiam să o mai întreb câte ceva dar nu am mai apucat, deoarece vecinul meu de compartiment, din stânga, un om mai în vârstă, cam la 50 de ani a intrat într-o discuţie aprinsă cu tânăra măicuţă. Voi prezenta în continuare dialogul celor doi:

Scanned with OKEN Scanner

- Dumneata eşti Mariana Pop, cea care a strâns tinere şi trândăveşti într-un schit?
- Am fost Mariana, azi sunt maica Maria, din mila Maicii Domnului. Cât priveşte tinerele fete, nu le-am strâns eu, ci dragostea lor ce a avut-o de Dumnezeu şi Maica Prea Curată, iar despre trândăvie ce vorbeşti că am duce-o în acel schit, eşti greşit informat şi înseamnă că vorbeşti ce nu şti şi nu cunoşti.
- Cum nu cunosc ?
- Da, aşa-i cum îţi spun eu, că vorbeşti despre un lucru de care nici măcar n-ai auzit. Te poftesc să vii acolo la noi să vezi ce a ieşit din trândăvia acelor fete pe care zici că le-am strâns eu.
- E ! nu vreau să vin!
- Bine, aşa spune, că nu vrei. Asta înseamnă că eşti lipsit de orice omenie şi de eşti aşa, ţi-ar sta mai bine să taci din gură.
- Iaca, n-o să tac.
- Ei bine, atunci vorbeşte ca să te cunosc ce eşti, că întrezăresc că ai fi lup îmbrăcat în piele de oaie.

Toţi din compartiment sta să vadă ce-o să iasă din această discuţie. Deschide din nou discuţia omul în vârstă:
- Şi ce faceţi acolo?
- Ne rugăm la Biserica bunului Dumnezeu, Maicii Prea Curate şi tuturor sfinţilor, prin slujbele ce se fac ziua şi noaptea iar restul vremii ne ocupăm cu diferite lucruri trebuitoare existenţei.
- Dar ce slujbe faceţi?
- Vecernia, Utrenia şi Sfânta Liturghie.
- Dar de ce spui numai Sfânta Liturghie?
- Pentru că prin Sfânta Liturghie săvârşită de preoţi, noi căpătăm mântuirea sufletului.
- Ce tot spui acolo? că liturghia te mântuie? sau preoţii? sau chiar Maica cu sfinţii?
- Da, cu adevărat prin Sfânta Liturghie prin care vine Domnul Hristos, Maica Prea Curată şi toţi sfinţii. Preotul face să coboare cerul pe pământ. Prin Sfânta Liturghie eu mă mântui de păcate. Pari un om ce şti ceva din ale credinţei şi poate eşti sporit în viaţa bună. Mă mir că

Scanned with OKEN Scanner

nu cunoşti. Mă mir că nu cunoşti pe Iisus Hristos ce viu din Sfinte Taine şi nici dreptatea, nici mila, nici dragostea lui fară de margini. Din cuvintele ce le-ai grăit mi se pare că Sfânta Fecioară, Maica Domnului n-o cunoşti şi n-o cinsteşti şi nici pe sfinţi.

- Dar ce? mă mântuie ei?
- Bine, aş vrea să ştiu de ai mamă?
- Da, îi bătrână.
- Dar o iubeşti?
- Sigur că o iubesc.
- Foarte bine faci, e şi firesc, să iubeşti pe aceea care te-a purtat în pântece şi te-a adus pe lume. Dar dacă eu am să adresez cuvinte de ruşine şi de necinste mamei dumnitale, spune-mi te rog ce-ai zice?
- Ei, cu toată credinţa mea, cred că bine nu ţi-ar fi.
- Şi ce mi-ai face?
- Poate ţi-aş scăpa şi o palmă.
- Ah, sărace omule, care mi se pare că eşti din acei care aţi furat Sfânta Scriptură din Biserică căci numai Biserica a fost, este şi va fi cea care a păstrat-o în toate timpurile şi v-aţi trezit să o luaţi sub braţ şi să vorbiţi cum vă şopteşte Satana despre Iisus pentru care nişte mincinoşi, de câte palme sunteţi voi vrednici de la Fiul acestei mame care a purtat în pântecele ei pe acela despre care vorbiţi frumos, dar ce folos că nu-l gustaţi deloc? Otrăviţi sufletele slabe care vă ascultă, cu cuvinte pline de veninul şarpelui, care a înşelat şi pe Eva în rai, cu acele cuvinte pline de nerușinare şi de neteamă, către Mama lui Iisus pe care îl propovăduiţi. Şi mi se pare că nici în Sfânta Cruce nu credeţi?
- De ce să cred? unde scrie în Scriptură despre cruce?
- Este de plâns, omule. Te duci în iad cu scriptura sub braţ. Ţi-aş putea da atâtea dovezi despre Sfânta Cruce, dar văd că n-am cui, căci eşti aşa de umflat în mândrie, de nu-ţi încapi în piele cum spune românul. Ştii câteva versete pe de rost şi gata! cu o mână te-ai şi prins de baierele cerului te găseşti la poarta raiului şi te certi cu Sfântul Petru care ţi-a încuiat uşa cu smerenia şi lacrimile pocăinţei, ce le-a avut toată viaţa. Eu ştiu că un bun creştin este îmbrăcat în haina smereniei,

Scanned with OKEN Scanner

stand ca o oaie blandă, condusă de pastorul ei sufletesc şi crezând fără să ispitească lucruri pe care mintea lui slabă nu le poate atinge. Aşi vrea să ştiu în ce credinţă te-ai născut şi eşti botezat?

- În care eşti dumneata acum, în plus că eu mi-am completat botezul aşa cum şi l-a completat şi mântuitorul la 30 de ani; nu s-a lăsat numai cu tăierea împrejur, care înseamnă botezul la evrei.

- În grozavă rătăcire te găseşti, omule al lui Dumnezeu. Dar spune-mi, te rog, de când este credinţa mea şi de când este cea în care te găseşti acum şi ce crezi? Că eu sunt o fiinţă păcătoasă, zămislită şi născută în păcate, dar credinţa în care cred, este dreaptă, ortodoxă, şi creştinitatea aceasta de aproape o mie de ani, iar a dumnitale e o sectă născocită de un om mândru şi neputincios ca şi dumneata.

- Cine-i acel om de care îmi vorbeşti?

- A, nu-l ştii?

- Liturghia dumneavoastră este o idolatrie.

- Dacă Sfânta Liturghie este o idolatrie cum zici dumneata, atunci diavolul ar fi înviat pe Luther să propovăduiască mai departe, cum a făcut cu celelalte greşeli ale sale. Stăpânul nostru Iisus Hristos cel răstignit pe Sfânta Cruce îşi repetă lucrarea sa de mântuire prin Sfânta Liturghie. Toate tainele sunt pline de măreţie dar Sfânta Liturghie le întrece pe toate. Sfintele Taine sunt ca nişte vase care conţin mila dumnezeiască pentru cei vii, Sfânta Liturghie este oceanul nesecat al dărniciei dumnezeieşti pentru cei vii şi pentru cei morţi. Mi se pare că n-aveţi nici Taine şi nici Sfânta Liturghie?

- Noi avem Sfânta Scriptură şi nu ne mai trebuie nimic.

- Da, a mai spus; aţi furat-o din Biserică, cea care v-a păstrat-o de aproape două mii de ani şi mergeţi cu hârtia ei, nu cu sfinţenia ei în iad. Fiindcă în hârtie nu în litere credeţi, nu în puterea ei de mântuire, care nu se dă, decât prin Biserica lui Dumnezeu. Şi ce să vă mai vorbesc mult ? Că-i vădită rătăcirea dumnitale, întrucât ai lepădat al doilea izvor de credinţă, după Sfânta Scriptură care este Sfânta Tradiţie, fără de care nu ne putem mântui chiar de-am şti Sfânta Scriptură din scoarţă în scoarţă. Numai Sfânta Tradiţie ne-a păstrat nouă toate comorile de taină şi toate lucrurile sfinte pe care din Duhul

Scanned with OKEN Scanner

Sfânt le-au săvârşit Sfinţii Apostoli le-au lăsat prin viu grai ucenicilor lor, Episcopilor, Preoţilor şi Diaconilor, până în zilele noastre şi până la sfârşitul veacurilor.

- Unde vă sunt Episcopii, Preoţii şi Diaconii despre care Sfânta Scriptură spune: "Să iei la tine pe Aaron fratele tău şi pe fiii lui - spune Domnul - că dintre fiii lui Israel să-mi fie preoţi Aaron şi fiii lui Aaron: Nadab, Albind, Eleazar, Itaniar. Să faci lui Aaron fratele tău, veşminte sfinte, spre cinstea şi podoabă".

- N-avem nevoie de ei.

- Nu aveţi nevoie de ei că sunteţi lepădaţi de Dumnezeu, fătarnici şi lupi răpitori de suflete! Vai de sufletele voastre că sunteţi ca o frunză pe apă care-i dusă de valuri într-un necunoscut. Să ştiţi că de-aţi vieţui ca şi sfinţii, dacă ieşiţi afară din corabia mântuirii care-i Sfânta Biserică, vă înecaţi şi nu vă mântuiţi în veac de veac! Dumnezeu iubeşte pe om plin de păcate, dar care rămâne în Biserică şi se pocăieşte cu ajutorul Sfintelor Taine, al preoţilor sfinţi de Duhul Sfânt decât pe unul mândru ca dumneata. Bunul Dumnezeu si Maica Domnului să te lumineze şi să te aducă pe calea mântuirii.

Şi coborând la Cluj-Napoca, am aflat de la cineva că acest necunoscut care a provocat-o pe tânăra măicuţă Maria era adventist. Doamne, luminează-i cu un ceas mai devreme de a-şi da sufletul, căci sunt pierduţi. Amin.

13.5. Sectele şi criza lumii moderne

Cu greu ne-am putea închipui fără secte o explicaţie a crizei modernităţii. Ele sunt ridurile de pe faţa unei lumi schimonosite de criză şi de tensiunea permanentă dintre excesul individualist-egoist şi egalitarismul epocii industriale a consumului de masă. Fără să fie doar simple urmări ale crizei, sectele sunt ingredientul acesteia. Apărute la marginea societăţii, sfidând regula generală şi incriminând majoritatea sectelor au ajuns la sfârşit de secol XX în situaţia de a condiţiona normalitatea, de a se insinua ca elemente fireşti în corpul social. Ele

Scanned with OKEN Scanner

sunt imaginea fidelă a atomizării societății, micile-mari minorități ce terorizează majoritatea.

De la bun început se impune o precizare terminologică. Nu toate grupările cu idei fanteziste sunt secte. Fenomenul sectar este denumirea generală pentru întreaga serie de acțiuni care, într-un fel sau altul, încearcă să-şi facă loc printr-un apel la religiozitate. Originea cuvântului <<sectă>>, nu este destul de sigură, probabil vine de la verbul latin <<secare>> = a tăia, a rupe, a desface, a dezbina. În înțelesul religios, sectanți sunt cei care s-au rupt de Biserică, iar sectele sunt comunitățile care s-au despărțit de adevărata Biserică a lui Hristos şi s-au organizat aparte, cu o doctrină, un cult şi o disciplină proprie. În vechimea creştină cuvântul sectă şi sectant nu era întrebuințat, ci cei ce se rupeau de Biserică, purtau numele de eretici sau de schismatici. Ereticii sunt cei ce se abat de la învățătura de credință a Bisericii Ortodoxe, iar schismaticii sunt cei ce nesocotesc disciplina bisericească, stabilită de Sfinții Părinți.

Sectanții sunt şi eretici şi schismatici în acelaşi timp, pentru că s-au abătut de la disciplina, cât şi de la învățătura de credință a Bisericii lui Hristos. Au existat secte şi în vechime şi în Evul Mediu, dar cele mai multe dintre ele, au dispărut. De la ivirea protestantismului însă numărul sectelor a crescut considerabil şi sporeşte pe zi ce trece. Cauzele apariției şi răspândirii sectelor religioase sunt multe. Amintim, totuşi, câteva dintre acestea: ambiția întemeietorilor de secte; ignoranța creştinilor ortodocşi şi catolici şi a ierarhiei bisericeşti; păcatul mândriei; liberul arbitru, adică libertatea cu care ne-a binecuvântat Dumnezeu, de foarte multe ori este greşit folosită; goana după câştiguri imediate şi imense. Această ispită mai ales în situații economice şubrede ne face să răsturnăm uneori scara valorilor, înlocuim valorile veşnice cu cele vremelnice. Sunt zilele când foarte mulți îşi vând o credință sfântă şi mântuitoare pe un <<blid de linte>>, care astăzi se numeşte <<dolar>>. Istoria biblică ne sprijină cu dovezi clare de slăbiciuni omeneşti în această direcție; simplitatea doctrinei şi a cultului este o altă cauză; relele ce dăinuiesc în sânul Bisericilor; neştiința maselor în materie de religie; specularea

Scanned with OKEN Scanner

scăderii morale şi religioase a creştinilor şi ierarhiei bisericeşti; subvenţiile imense din străinătate şi multe altele.

Fenomenul sectar de astăzi este urmarea sărăciei întru iubire. Mai mult decât prin caracterul lor iluzoriu, sectele se deosebesc de trupul Bisericii prin neiubire. <<Iubirea>> lor este una disperată, amestecată cu intens şi fanatism. De aceea sectele se încadrează atât de bine în datele bolii sufleteşti de astăzi.

Lumea modernă este o lume care suferă tocmai de neiubire, sau mai precis de o iubire neadevărată. Întreg sistemul social este marcat de o pierdere a legăturii de iubire. Sectele vor să arate o iubire pe care, spun ele, Biserica a pierdut-o. După cum iubirea lor este cea a unor oameni limitaţi, îndreptată către oameni la fel de limitaţi, ceea ce se naşte este o singurătate în doi. Iubirea lor nu este altceva decât o formă de politeţe, o formulă socială iar nu o întâlnire a inimii.

Sectele sunt boli ale timpului. Ele vin mereu în urma a ceva, a Scripturii şi a Bisericii. De aceea orice sectă va încerca să dea un statut legal prezenţei sale în lume. Aşa cum a făcut-o şi societatea <<martorii lui Iehova>> - denumirea cea mai potrivită este de <<societate>> mai mult decât <<sectă>>, în sensul pur economic al cuvântului - prin interpretarea profeţiilor Vechiului Testament ca anunţări ale istoriei sectei. Nici o sectă nu crede că este absolut nouă, ci pleacă de la premisa că este un adevăr vechi - uitat între timp - ce este astăzi redescoperit. Această atitudine faţă de timp, văzut doar ca prezent, este comună omului modern pus în faţa unei explozii tehnice fără precedent. Iată de ce, mai mult decât în mediul rural, mesajul sectar găseşte ascultători în cel urban. Omul oraşului, al aglomeraţiei şi al stresului, care de o generaţie sau de mai multe a pierdut legătura cu ritmurile naturii, cu bucuriile simple, va privi pe sectar cu acelaşi interes cu care se preocupă de noul preţ al unui produs. Febra societăţii de consum este suficient de mare pentru a cuprinde în orizontul ei şi oferte de aşa-zisă religiozitate. Adresându-se mentalităţii de consum al omului modern sectele vor avea o mentalitate prin definiţie totalitară. Sensul totalitarismului pentru societatea modernă derivă din caracterul

Scanned with OKEN Scanner

ei obligatoriu şi fără alternativă. Societatea modernă este astfel un permanent concurs între segmentele de gândire şi acţiune totalitară.

Orice sectă va acţiona în numele unui totalitarism pe faţă. Îşi va prezenta oferta cu aceeaşi convingere cu care o face un reprezentant de firmă. Oferta sectară este la prima vedere una de <<libertate>>, însă ieşirea din Biserică şi intrarea în sectă reprezintă de fapt ieşirea dintr-un spaţiu al mişcării libere şi intrarea într-un unul al lipsei de personalitate. De aceea scopul activităţii sectare nu este realizarea comuniunii, ci a cantităţii, a numărului cât mai mare de a adepţi.

Sectele active astăzi s-au născut în marea lor majoritate în secolul XIX, într-o perioadă în care omul modern făcuse deja experienţa iluminismului umanist şi se pregătea să intre în epoca iluminismului tehnic. Iată de ce sectele au fost primele care au folosit mijloacele tehnice în activitatea lor de prozelitism. Mai mult sectele îşi făceau simţită prezenţa mai ales în oraşele care, la mijlocul secolului trecut erau deja pe drumul către aglomeraţiile urbane de astăzi. Fenomenul sectar este unul tipic maladiv, parazitar. Învârtindu-se deasupra metropolelor şi aglomeraţiilor de succes şi mizerie, de singurătate şi egoism, corbii propagandei sectare se năpustesc pe străzile unde omul este cel mai dezorientat şi mai neiubit, unde printre clădiri nu se vede nici o turlă de biserică. Oferta sectară, care este până într-un punct sinonimă celei New-Age-iste, constă tocmai în depăşirea acestor antinomii, prin uitare sau concentrare asupra unui viitor apocaliptic rezervat numai celor care sunt într-un fel sau altul implicaţi în viaţa sectară.

Ideologia sectară este surogatul de care are nevoie spiritul obosit al omului de astăzi. Fără complicaţii sau apel la înţelegere, scoţând din orizontul întrebărilor problemele fundamentale, ghidându-se după cererea pieţii, acomodându-se locului, conducând o acţiune sectară. Este pandantul universalităţii de consum şi de comunicare ce caracterizează societatea modernă.

Scanned with OKEN Scanner

14. ARMATA ŞI BISERICA

14.1. Armata şi Biserica - instituţii fundamentale ale unităţii şi continuităţii româneşti

Suntem la momentul unei mari continuităţi a istoriei neamului: eliberarea din chingile diavoleşti ale regimului comunist totalitar şi înjghebarea unei noi orânduiri sociale, având la bază două elemente fundamentale: libertatea şi democraţia. Există în popor o expresie pe cât de simplă în exprimare, pe atât de valoroasă în esenţa ei: "După cum îţi aşterni, aşa vei dormi!"

Deşi au trecut mai bine de şapte ani de la evenimentele din Decembrie 1989, ne aflăm încă în perioada de tranziţie; e momentul când trebuie să ne unim forţele intelectuale şi fizice pentru a aşeza temelie nouă şi trainică viitorului acestei naţii. Exceptând perioada de dictatură comunistă - care a urgisit sufletul românului mai mult decât peregrinările evreilor prin pustie vreme de 40 de ani - putem spune că trecutul istoric şi religios al Ţării, constituie, pentru fiecare cetăţean în care bate cu adevărat o inimă de român, un izvor nesecat de fapte şi învăţături din care trebuie să se inspire şi să se adape toţi aceia care vor să pună umărul la făurirea viitorului neamului - pentru a fi şi rămâne nu numai ce am fost, ci mai mult de atât.

După cum se ştie nu există ţară fără religie şi nici popor fără armată. Drept urmare, două dintre instituţiile fundamentale ale statului român sunt: Biserica şi Armata.

Biserica (n.a. - se înţelege, Biserica Ortodoxă Română) reprezintă în istoria neamului, instituţia divino-umană, întemeiată prin jertfă pe Cruce a Domnului, care şi-a făcut cu prisosinţă datoria în plan învăţătoresc, de slujire şi conducere duhovnicească pe calea mântuirii, în baza mandatului dat Sfinţilor Apostoli de către mântuitorul Hristos: "Mergând, învăţaţi toate neamurile botezându-le în numele Tatălui şi

Scanned with OKEN Scanner

al Fiului şi al Sfântului Duh, învăţându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă..."(Matei 28,19-20).

...Suntem cu toţii fiii duhovniceşti ai Bisericii strămoşeşti (87% din populaţia României este de religie ortodoxă) şi avem suficiente motive să ne bucurăm că suntem Biserică Apostolică, ştiut fiind, că pe pământul Patriei noastre, creştinismul a fost propovăduit de către Sfântul Apostol Andrei, întâiul chemat la apostolie. (Ultimele momente ale vieţii sale în această lume şi le-a petrecut într-o peşteră situată la 5 km de localitatea Matei Corvin, din judeţul Constanţa, peşteră care astăzi îi poartă numele - *Peştera Sfântului Andrei*).

La temelia istoriei şi culturii poporului român stă Biserica Ortodoxă Română.

Astfel, călăuzindu-se după principiile morale ale Sfintei Scripturi şi învăţăturile Sfinţilor Părinţi, sub oblăduirea permanentă a Bisericii Ortodoxe, poporul român şi-a creat o limba naţională:

Limba noastră-limbă sfântă
Limba vechilor cazanii,
Care-o plâng şi care-o cântă
Pe la casa lor, ţăranii

(Pr. Alexe Mateevici, Limba noastră).

De asemenea în tinda bisericilor şi-n mănăstiri, s-au predat cele dintâi noţiuni de carte, slujitorii acestora fiind cei dintâi dascăli, iar cărţile de cult - primele manuale. Marele mitropolit al Transilvaniei, Andrei Şaguna (1809-1873), care s-a ostenit ca: "pe românii ardeleni din adâncul lor somn să-i deştepte şi cu voia către tot ce e adevărat, plăcut şi bun să-i tragă" a ordonat să se zidească peste tot şcoli, al căror număr avea să treacă repede de 800.(Dr. Antonie Plămădeală, în Calendar de inimă românească, Sibiu, 1988).

Numeroase tipărituri bisericeşti (cazania lui Varlaam, carte de învăţătură către toată semiţia românească - 1643; Noul Testament de la Bălgrad (Alba Iulia) al mitropolitului Simion Ştefan - 1648, în a cărui predoslovie se face o adevărată pledoarie a limbii române; Psaltirea în versuri a lui Dosoftei - 1673, un minunat tezaur în versuri al limbii române; Biblia de la Bucureşti - 1688; Didahiile mitropolitului martir Antim Ivireanul, ş.a.) au avut şi rămân cu un rol

Scanned with OKEN Scanner

extrem de important în istoria culturii şi spiritualităţii româneşti; ele constituie, pentru veşnicie, momente ale literaturii şi culturii neamului românesc.

Deci, sub îndrumarea necontenită a slujitorilor Bisericii, poporul român şi-a educat fiii şi fiicele în cinstirea lui Dumnezeu şi iubirea de ţară, credinţă creştin-ortodoxă devenind lege strămoşească, prin care s-a păstrat vie conştiinţa unităţii de neam în vremuri de vitejie.

Armata este instituţia care, cu timp şi fără timp, a stat de veghe la hotarele ţării, apărând - de cele mai multe ori, cu preţul jertfei supreme - glia străbună în care odihnesc moşii şi strămoşii noştri, credinţa neamului şi, nu în ultimul rând, valorile arhitectonice şi culturale ale poporului nostru.

La bine şi la rău, în vreme de pace şi la vreme de necaz, Armata şi-a slujit Patria şi pe fiii acesteia.

Aşezată la răscruce de drumuri europene şi interese politice, România, în decursul istoriei sale bimilenare, şi-a probat - prin Armata ei - capacitatea de luptă şi patriotismul ostaşilor săi.

Sunt cunoscute vitejia şi patriotismul voievozilor români (Mircea cel Bătrân, Dreptcredinciosul Voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt, Mihai Viteazul; Binecredinciosul voievod Constantin Vodă Brâncoveanu; ş.a.) care au luptat până la supremul sacrificiu, apărând tot ce au mai scump poporul român. La Rovine (1395), voievodul Mircea cel Bătrân îi răspunde lui Baiazid: "Eu îmi apăr sărăcia şi nevoile şi neamul"(Mihai Eminescu, Scrisoarea a-III-a).

Când spunem Armata Română avem în vedere pe toţi aceia care umplu cu faptele lor de vitejie şi eroism armata neamului, pe toţi aceia care stau de pază la fruntariile Ţării, pe toţi aceia care înţeleg că patriotismul înseamnă iubire de patrie, respectarea faptelor înaintaşilor, cinstirea şi apărarea valorilor culturale ale poporului din care facem parte.

Când spunem Armata Română, gândim la cele trei timpuri: trecut, prezent şi viitor. Mulţi au fost aceia care au râvnit la acest colţ de Paradis Românesc, încercând să ne domine, cu intenţia vădită de a

Scanned with OKEN Scanner

se înfrupta din bogățiile acestei Țări unde *curge lapte si miere* (Numeri 13,28) de a ne desființa ca neam. În motivațiile lor n-a primat niciodată forța adevărului, ci adevărul forței. Mijloacele folosite au fost diverse: spre exemplu, cei care aveau aceeași obârșie cu noi, ne-au luat credința (din ordinul Mariei Tereza, generalul Bukow distruge cu tunul peste 150 de mănăstiri din Transilvania pentru a șterge acolo orice urmă de istorie și viață ortodoxă; așa se face că numărul așezămintelor monahale din Transilvania este redus prin comparație cu cel al mănăstirilor din Țara Românească și Moldova mai ales); cei care aveau aceeași credință ca și noi, ne-au luat limba.

Pentru fiecare palmă de pământ și pentru credința sfântă a Neamului, ostașii Armatei Române au luptat cu un curaj nemaiîntâlnit, Biserica Ortodoxă Română n-a rămas indiferentă față de jertfa eroilor noștri. Numele lor au fost înscrise - spre veșnica pomenire - în pomelnicele bisericilor, Biserica însăși - ca instituție - rânduind anumite zile pentru pomenirea lor. Spre necontenita aducere aminte de jertfa lor s-au ridicat locașuri de cult, iar rămășitele lor pământești odihnesc în cimitire special amenajate.

Mai mult decât atât: de curând unii dintre eroii neamului au fost trecuți în rândul sfinților: drept-credinciosul voievod Ștefan cel Mare și Sfânt (2 iulie) și Sfântul Martir Constantin-Vodă Brâncoveanu (16 august). Armata Română este o armată creștină; oștenii țării, de la soldat la general, sunt fiii creștinilor anonimi din toate zonele țării. Acești fii ai Neamului nu pot gândi și simți, sub aspect religios, altfel decât au învățat în casa părintească și în biserica satului. Trebuie să recunoaștem că chiar dacă Biserica a fost îndepărtată oficial din Armată, încă din anul 1948, cei mai mulți din cadrele Armatei Române n-au renunțat la manifestările sentimentelor lor religioase, botezându-și pruncii, cununându-se religios, luând parte la slujbele religioase din zilele de mare sărbătoare (Crăciunul, Boboteaza, Sfintele Paști, ș.a.).

După Decembrie 1989, primii pași în direcția stabilirii legăturilor dintre Biserică și Armată s-au concretizat în oficierea de servicii religioase în zilele de pomenire a Eroilor, la evenimente

Scanned with OKEN Scanner

militare de importanță națională și locală; reluarea tradiției cinstirii unor sfinți ca patroni (ocrotitori) spirituali a-i diferitelor categorii de forțe armate, cum ar fi: Adormirea Maicii Domnului (15 august) pentru Marina Militară; Sfântul Mare Mucenic Gheorghe (23 aprilie) - pentru Trupele de Uscat; Sfântul Prooroc Ilie (20 iulie) - pentru Aviație și Apărare Antiaeriană.

Astăzi, Biserica și Armata trebuie să-și unească eforturile pentru formarea spirituală și morală a ostașilor, încălzindu-le inimile cu dulceața duhovnicească a învățăturilor dumnezeiești, pentru a nu se abate de la calea adevărului și virtuții, oțelindu-le voințele cu exemplul înaintașilor pentru fapte de vitejie și patriotism.

Patria nu se cinstește cu vorbe, ci cu fapte de eroism!

Toți suntem datori să apărăm credința strămoșească și pământul sfânt al Patriei.

Biserica, Armata, Școala sunt instituții de bază ale statului.

Biserica este cu Armata, ele merg mână în mână și numai prin unitatea lor sufletească strânsă, poporul român poate spera într-o apărare puternică împotriva tuturor dușmanilor de neam și de credință.

14.2 Crucea și Spada; Drapelul și Evanghelia

Biserica a văzut dintotdeauna în "Patrie" un altar de slujire și de jertfă, un loc sfânt dăruit și binecuvântat de Dumnezeu. Fiecare colț de țară este sfințit de sângele strămoșilor. Peste tot străjuiesc biserici și mănăstiri, din loc în loc flutură steagul biruinței - Crucea, care este puterea lui Dumnezeu (Corinteni 1,18) și arma puternică împotriva răului din lume. Neamul românesc vine din adânc de istorie, o istorie frământată, bogată în fapte de glorie și nezdruncinată.

Creștinismul și graiul românesc sunt de expresie latină, iar faptul că românii sunt cei mai vechi creștini între toți vecinii și în această parte de Europa, constituie un serios argument de continuitate în aceeași permanentă vatră de locuire. Nu ne-am creștinat ci ne-am născut creștini. Venim cu o zestre spirituală dintr-o străvechime de aproape două milenii la unitatea și patrimoniul dăruirii noastre.

Scanned with OKEN Scanner

Complexa simbioză etno-culturală a strămoşilor noştri dintâi, cu grandioasa civilizaţie şi bogata spiritualitate romană a plămădit poporul român. În îndelungatul şi uriaşul efort de apărare a valorilor materiale şi spirituale a pământului naşterii ca popor, vitejia legendară, eroismul şi spiritul de sacrificiu al strămoşilor s-au constituit în moştenire şi pilde de mare crez pentru generaţiile următoare.

Veacuri de-a rândul nu s-au împuţinat luptele îndârjite, necurmate, pentru păstrarea fiinţei, graiului şi gliei strămoşeşti, pentru neatârnare şi trai paşnic. Grele încercări şi vitregii au silit prin vremi poporul să-şi părăsească adesea îndeletnicirile paşnice, pentru a-şi apăra cu arma în mână, vatra strămoşească, tihna vieţii şi sporul credinţei. A fost totdeauna purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care a însufleţit voinţa statornică de libertate, sacrificiu neprecupeţit, până la cel al vieţii, din dragoste de ţară. Inscripţia "Vitejia dreaptă să izbândească" de pe stindardele voievodale, cuprindea în esenţa ei voinţa şi trăinicia unui popor doritor de libertate în vatra străbună.

"Vreme de credinţă şi de jertfă - exclamă cu admiraţie Nicolae Bălcescu - atunci când înaintaşii noştri îngenuncheau cu rugăciune pe câmpurile bătăliilor şi, astfel îmbărbătate, Dumnezeu le da biruinţă". La rându-i Alexandru Vlahuţă în a sa "România pitorească" scrie, la aceeaşi altitudine a sentimentului patriotic: "la toate cumpenele istoriei poporului nostru, găsim, statornic, îngemănarea celor sfinte cu cele vremelnice, precum şi adânca, nestrămutata legătura între cruce şi spadă". Unită în cuget şi simţire cu tot norodul, Biserica strămoşească s-a aflat totdeauna alături de apărătorii de ţară, cu îndemn înflăcărat, cu conştiinţa trează şi braţe tari. Din file de cronici vin până la noi bogate mărturii privind spijinul dat de Biserică înfăptuirii idealurilor de libertate, independenţă şi unitate naţională a românilor. Preoţii ortodocşi români de altădată, au ţinut mereu treze în sufletele păstoriţilor, credinţa în Dumnezeu Cel adevărat şi ataşamentul jertfelnic faţă de pământul strămoşesc. Viaţa grea, cu nimic deosebită de a păstoriţilor, plină de lipsuri şi asupriri a făcut pe slujitorii Bisericii de odinioară să se identifice cu năzuinţele acestora şi să sprijine cu toată fiinţa lor, lupta de descătuşare, pentru înlăturarea nedreptăţilor

Scanned with OKEN Scanner

sociale, "Mâinile cu care dădeau binecuvântarea au ştiut să mânuiască şi barda dulgherului şi coarnele plugului şi, la nevoie, şi sabia. Durerea de pe urma pustiirii năvălitoare a vrăjmaşilor era deopotrivă şi a preotului; bejenia şi jertfa pentru ţară au fost şi ale lui" (Pr. Nicolae Popescu, Preoţi de mir adormiţi întru Domnul, Bucureşti, 1942).

Preoţimea română a avut, prin vremi, misiunea grea a pregătirii morale, a însufleţirii pentru jertfă fără de care nimic măreţ nu se poate desăvârşi în viaţa unui popor. Că n-a rămas doar la îndemn, ci s-a aflat în primele rânduri, în faţă sacrificiului, o dovedesc atâţia eroi, din rândurile ei, căzuţi pe câmpurile de luptă, la datorie.

Înfăptuirile durabile reclamă însă eroism şi sacrificiu şi marii noştri eroi, oştenii credinţei şi ai neatârnării, care ne traversează înălţător istoria, cu obolul adus propăşirii neamului, au făcut cu toţii ucenicie la şcoala suferinţei, a răbdării, a jertfei. Departe de a-i fi umilit şi strivit, vitejiile şi restriştile i-au înnobilat şi au intrat cu demnitate în conştiinţa colectivă, recunoscătoare.

Biserica şi Armata s-au impus şi constituie pietre de hotar, factori de echilibru ai vieţii sociale, cu un prestigiu temeinic consolidat, prin împlinirea misiunilor lor specifice în mijlocul fiilor poporului român şi împreună trăitori în aceeaşi ţară.

Astăzi şi dintotdeauna ele sunt integrate indisolubil ancorate în viaţa materială şi spirituală a neamului românesc. Întreaga lor lucrare, fie spirituală si de promovare a binelui obştesc, fie de apărare a fiinţei naţionale şi a patrimoniului material şi spiritual se află în slujba întregii obşti româneşti. Aspiraţiile şi năzuinţele de propăşire, cu un larg orizont spiritual, ale poporului, sunt proprii şi comune celor două ample organisme din statul nostru. Întreaga istorie, prea plină de fapte şi evenimente a celor două instituţii este un argument în acest sens.

Nici Armata şi nici Biserica n-au avut vreodată de ales când în cumpănă s-a aflat apărarea intereselor vitale naţionale - alegerea era cuprinsă în însăşi raţiunea de a fi a celor două aşezăminte şi Biserica şi Armata s-au condus consecvent, neabătut, de adevărul că cine merge alături, nedezlipit de popor, de idealurile lui legitime şi perene, nu greşeşte niciodată drumul. Un mare om al Bisericii din perioada

Scanned with OKEN Scanner

interbelică, referindu-se la organicitatea legăturilor celor două mari instituții spunea că "ele sunt chemate să stea jertfelnice în slujba neamului şi, spre neatârnarea lui, în tot chipul să se ostenească"(Mitropolitul Nicolae Colan).

Astfel, atât în trecut cât şi în prezent Armata şi Biserica s-au dovedit a fi factori de coeziune națională.

Evocând cu mândrie tradițiile şi virtuțile oştirii române in celebra sa carte *Puterea armată şi arta militară la români*, Nicolae Bălcescu sintetiza în 1844: "Sunt convins că Țara Românilor, de îşi va lua vreodată rangul ce i se cuvine între țările Europei, aceasta o va datora regenerării vechilor ei instituții ostăşeşti". Se defineau aici, un principiu şi un țel major ale viitoarelor doctrine româneşti: oastea națională, închegată pe largi temelii populare, ca factor esențial în lupta de emancipare a națiunii, de făurire a României moderne şi independente. Alături de Şcoală şi Biserică, Armata se prefigurează deci, încă din această etapă, între instituțiile fundamentale ale statului modern.

Marile învolburări ale istoriei i-au găsit pe slujitorii Bisericii alături de credincioşi, de neamul din mijlocul căruia îşi trag rădăcinile, în marile şi hotărâtoarele momente ale "devenirii noastre întru ființa", românească, în marile încleştări şi bătălii purtate pentru neatârnare, neştirbirea fruntariilor, suveranitate, libertate, unitate şi făurire a unei culturi naționale.

Cine-şi va îngădui să uite nume şi fapte ca cele ale mitropolitului şi duhovnicului Daniil Sihastru, sprijinitor şi sfetnic al voievodului Ştefan cel Mare şi Sfânt, ale episcopilor Luca şi Teofil, ambasadori de nădejde ai primului înfăptuitor de efemeră unire a provinciilor româneşti, Mihai Viteazul, de vlădica Ilarion al Argeşului şi arhimandritul Iosofat Snagoveanul, apropiați ai revoluționarului Tudor Vladimirescu, de episcopul Melchisedec al Romanului şi de frații clerici Scriban, luptători neînfricați pentru marele act al Unirii Principatelor.

Istoria nu uită, de asemenea, nume şi strădanii ale unui Popa Stoica din Fărcaşa, agă al aceluiaşi ziditor de țară, Mihai Viteazul,

Scanned with OKEN Scanner

Popa Şapcă, revoluţionarul de la Izlaz, Popa Benescu-Tun de la Buzău, de preoţii martiri din timpul răscoalei de la 1907, de atâţia preoţi, cu sutele - ai armatei şi de enoriaşi - prigoniţi şi întemniţaţi în ultima jumătate de veac?

Cine-şi va putea lua îndrăzneala să golească istoria de numele şi faptele voievozilor noştri, neînfricaţi şi fără de prihană, adevăraţi eroi ai credinţei, Mircea, Ştefan, Mihai, ale marilor comandanţi, precum mareşalii Averescu, Prezan, Antonescu, generalii Eremia Grigorescu, Dăscălescu, Dragalina, Şora şi mulţi, mulţi alţii, caractere exemplare, de mare forţă morală şi militară? Ţara i-a chemat să-i slujească şi ei au făcut-o cu toată abnegaţia şi înflăcărarea fiinţei, cu conştiinţa responsabilităţii în faţa lui Dumnezeu şi pentru viitorime.

Din conţinutul multor ordine de luptă date de comandanţii militari români în timpul celor două conflagraţii militare răzbate clar şi fără nici un echivoc: Ostaşi izbânda va fi a noastră. La luptă! Cu Dumnezeu înainte!

Pilduitoare şi de adâncă rezonanţă patriotică socotim cuvintele primului nostru patriarh al României, Miron Costin, el însuşi om de seamă şi jertfelnic pentru ţară: "Faptele, cu măreţie de epopee, ale eroilor noştri, care şi-au dat jertfa supremă a vieţii pentru înfăptuirea marilor idealuri româneşti, să fie îndemn pentru tot românul la jertfă proprie, pentru binele obştesc - altfel n-am fi demni de cei dintâi".

La fel ca mulţi dintre oamenii armelor, pildele noastre dintotdeauna de vitejie şi dârzenie, oamenii credinţei s-au înscris cu modestie, dar temeinic, între marii făuritori ai conştiinţei de sine a tuturor românilor, afirmând cu tărie necesitatea împlinirii sentimentului patriotic cu cel creştin.

Foarte semnificativ în acest sens sunt cuvintele episcopului Dr. Ioin Stoica, general de brigadă şi inspector al clerului militar, la începutul deceniului patru al veacului nostru: "Ostaşul român a luptat cu recunoscut devotament pentru împlinirea idealului naţional. Armata română este garant şi chezăşie că ceea ce s-a dobândit cu nenumărate jertfe se transmite generaţiilor viitoare. Din acestea reiese o adâncă datorie de a ridica forţa morală şi materială a armatei, la cote înalte.

Scanned with OKEN Scanner

Aceasta se va realiza atunci când, pe lângă o instrucție temeinică, se va face și o la fel de temeinică educație religios morală, ostașilor, prin sădirea în suflete a sublimității jertfei pentru patrie și aceasta din urmă este datoria preotului militar".

Armata modernă română, creată în urmă cu 150 de ani, a păstrat de la începuturile ei, tradiția strânselor legături cu Biserica Ortodoxă. Astfel domnitorul Alexandru Ioan Cuza a făcut primele încercări de a crea un cadru constituțional pentru organizarea serviciului religios în armată. Au fost astfel, numiți preoți ai *Polocului* (de campanie) și apoi preoți ai regimentului de linie. După războiul de independență sunt menționați confesori provizorii. În 1915 Marele Stat Major elaborează "Instrucțiuni asupra preoților din armată, în timp de război".

Preocupările pe această linie s-au amplificat în perioada interbelică. În 1924, în timpul guvernului prezidat de mareșalul Averescu, a fost adoptată "Legea clerului militar" (cu îmbunătățirile aduse in 1937), iar în anul 1931 au fost aprobate "Instrucțiuni asupra serviciului religios, în timp de pace și în campanie" (reactualizate in 1940).

Între cele două războaie mondiale, Armata dispunea de un corp specializat de preoți militari, de cadrul normativ și logistic comparativ cu cel al armatelor europene, la nivelul ministerului Inspectoratul General al Clerului Militar în frunte cu un episcop militar.

Începând cu anul 1948, timp de peste patru decenii, s-a interzis orice colaborare între Biserică și Armată, ca și orice manifestări cu ordin religios sub auspiciile Armatei. Însă, pe fondul unei minime toleranțe și uzând de felurite subterfugii, personalul armatei s-a manifestat subteran, conform tradițiilor educației religioase primite în familie și potrivit propriilor convingeri religioase. Așa se face că transformările de după 22 Decembrie 1989, n-au găsit armata izolată, sub aspect confesional, aceasta reușind să se integreze firesc în tendințele normale de manifestare liberă a cetățeanului, în relațiile sale cu Biserica.

Scanned with OKEN Scanner

Armata participă plenar la viața spirituală a țării, prin ampla activitate desfăşurată de numeroasele sale structuri cultural-educative, iar în ultimii ani, urmare noului context, într-o generoasă şi sinceră deschidere, îşi conjugă eforturile cu Biserica strămoşească, pentru reintroducerea asistenței religioase în rândurile militarilor.

Astfel, pe 23 aprilie 1996, au fost numiți primii preoți militari la diferite eşaloane ale structurilor militare, după ce, în prealabil, au absolvit un curs post-academic în cadrul Academiei de Înalte Studii Militare din Bucureşti.

Cele două instituții fundamentale ale neamului vin una în întâmpinarea celeilalte îşi dau mâna, restaurând nobila tradiție a armatei creştine, cu convingerea că omul credinței, aflat sub arme, este omul devotamentului, al demnității patriotice şi al dragostei jertfelnice pentru patrie.

Crucea şi Spada, Drapelul şi Evanghelia trebuie să conviețuiască. Biserica şi Armata trebuie să-şi dea mâna şi să-şi aducă contribuția lor pe termen îndelungat la formarea marilor personalități de care are nevoie poporul nostru, societatea românească, în procesul înnoitor pe care l-a început.

14.3. Măreția şi slăbiciunile ortodoxiei

1. Puncte tari ale ortodoxiei

În interiorul creştinătății actuale Ortodoxia străluceşte printr-o măreție unică. Măreția constă înainte de toate în faptul că a păstrat cu fidelitate plenitudinea catolicității (sobornicității) vechii Biserici. Faptul este valabil pentru toate sferele vieții ei.

Mai cu seamă în Liturghia ei trăiesc mai departe în chip nemijlocit înțelegerea şi practica cultului divin al Bisericii vechi. Tot ceea ce Biserica veche şi bizantină a creat frumos, ca rugăciuni şi imnuri în sfera dramei liturgice, a meditației şi contemplării e comentat într-un mod unic în Liturghia ei. Conținutul Scripturii Vechiului şi Noului Testament este mereu prezent în ea sub forma bogatelor lecturi biblice, variate după reguli precise. Întreaga tradiție

Scanned with OKEN Scanner

istorică a Bisericii e şi ea permanent difuzată în faţa comunităţii sub forma lecturilor din "Vieţile" marilor sfinţi şi mistici ai Bisericii. Predica îşi are şi ea locul fix în cultul sacramental: la origini, în Liturghia catehumenilor îndată după lectura Evangheliei, astăzi de cele mai multe ori într-un alt loc de regulă după Cuminecare. Liturghia cuvântului şi Liturghia Sacramentală sunt organic sudate între ele, astfel că separaţia lor totală ca în creştinismul reformat al Occidentului, nu a putut apărea aici niciodată. În Liturghie e de asemenea vie în chip nemijlocit şi întreaga plinătate a învăţăturii Bisericii vechi, aşa cum a fost ea definită de cele şapte sinoade Ecumenice ale Bisericii vechi, şi anume sub forma imnurilor de adoraţie în care ideile fundamentale ale adevărului ortodox sunt propagate sub formă de rugăciune înaintea lui Dumnezeu şi a comunităţii aflate în rugăciune. Separaţia între Liturghie şi teologie, între cult şi dogmă nu s-a putut realiza aici.

Această Biserică a păstrat o conştiinţă originală a ecumenicităţii şi catolicităţii. Conştiinţa ei de a fi Una, Sfântă, Catolică şi Apostolică nu se bazează pe o idee juridică ci pe conştiinţa de a reprezenta Trupul tainic al lui Hristos. În această conştiinţă a sa, Biserica cerească, şi cea pământească, precum şi Biserica celor adormiţi sunt unite în chip indisolubil. În Liturghie, Biserica pământească devine conştientă de apartenenţa ei la Biserica de sus: aici comunitatea pământească experiază prezenţa Îngerilor, a Patriarhilor, Proorocilor, Apostolilor, Mucenicilor, Sfinţilor şi Drepţilor; în Sacramentul euharistic ea experiază venirea Domnului ei care este deja prezent în ea. În interiorul acestui Trup mistic are loc o comunicare şi corelare unică: în această comunitate sunt active în mod eficient darurile Duhului Sfânt, puterile iertării, puterea comunicării mântuirii, puterea suferinţei substitutive şi a mijlocirii reciproce a unora pentru alţii, puteri eficiente până şi în Împărăţia morţii, căci Dumnezeu este "un Domn al viilor, nu al morţilor".

Această unitate şi catolicitate a Bisericii au fost păstrate şi de legătura tipică pentru creştinismul primar între un personalism autentic, o înaltă preţuire a unităţii şi irepetabilităţii persoanei umane

Scanned with OKEN Scanner

individuale, şi conştiinţa creştină primară a comuniunii acestor persoane între ele. Catolicitatea Bisericii Ortodoxe nu este nicidecum uniformă. Cu principiul ei de a da fiecărui popor Evanghelia, Liturghia şi Învăţătura Ortodoxă în limba lui proprie, Ortodoxia s-a adaptat la diferenţierea naturală în popoare a omenirii şi a produs o variată deplinătate de Biserici naţionale. Această diferenţiere naţională se întinde nu numai asupra limbii, ci şi asupra Tradiţiei bisericeşti. Biserica Ortodoxă s-a dovedit neobişnuit de creatoare, tocmai deoarece a exercitat o puternică influenţă religioasă, socială şi morală asupra culturilor naţionale ale popoarelor ortodoxe şi a luat activ şi intens parte la dezvoltarea spirituală şi politică a acestor popoare. Acest fapt a avut o influenţă binecuvântată mai ales în epocile în care existenţa politică a popoarelor ortodoxe era ameninţată sau chiar desfiinţată.

Unitatea Ortodoxiei în interiorul acestei divinităţi multiple e garantată de unitatea canonului biblic vechi şi neotestamentar, de unitatea constituţiei episcopale bazate pe succesiunea apostolică, de unitatea Liturghiei, aceeaşi în toate limbile, şi de unitatea învăţăturii şi tradiţiei doctrinare.

Forţa conservării în Biserica Ortodoxă e cu atât mai vrednică de admirat cu cât aceste Biserici au fost expuse la cele mai mari catastrofe istorice sub forma persecuţiilor de tot felul, mai ales din partea Islamului, persecuţii care au condus pe vaste teritorii la oprimarea din ele a Ortodoxiei. Cu toate acestea, Ortodoxia a păstrat până în ziua de astăzi cu cea mai mare fidelitate moştenirea liturgică şi dogmatică transmisă de Biserica veche.

Această moştenire primită nu este nicidecum, după cum se susţine adesea, o relicvă istorică muzeală, ci reprezintă o putere vie şi capabilă de evoluţie. Într-un anume sens măreţia Ortodoxiei se bazează pe faptul că în Ortodoxie doctrina nu e exact definită şi fixată canonic în toate detaliile ei. Cu toată coeziunea ei internă, ea este încă capabilă de evoluţie. Sistemul său nu este deloc încheiat. Viaţa harismatică a Ortodoxiei nu e îngustată definitiv în forme judiciare şi instituţionate; iar în ce priveşte teologia ea etalează un important

Scanned with OKEN Scanner

dinamism spiritual, exprimat deja şi în faptul că adeseori profesorii teologi nu sunt preoţi hirotoniţi, ci simplii laici. Ministerul Învăţământului laic - didaskalos - aflat la început ca o slujbă bisericească specială, pe lângă cel sacramental al diaconului, preotului şi episcopului s-a păstrat pe această cale pe mai departe în Ortodoxie.

O altă trăsătură esenţială e universalismul ei creştin. Acesta poate fi observat atât în contemplaţia cosmosului cât şi în contemplaţia istoriei. În vreme ce în creştinismul occidental filozofia creştină a naturii a regresat în general în mod continuu, Biserica Răsăritului şi-a exprimat înţelegerea creştină a creaţiei în proiecte mereu noi ale unei cosmologii şi filosofii a naturii creştine. Înţelegerea creştină a cosmosului se exprimă mai cu seamă în aceea că evenimentul mântuirii nu e gândit doar pentru om şi numai în interiorul istoriei şi comunităţii umane, ci ca un eveniment cosmic, în care e inserată evoluţia întregului univers. Antropologia, cosmologia şi soteriologia stau într-o legătură indisolubilă. Aşa cum căderea omului în păcat a atras întreg universul în revoltă împotriva lui Dumnezeu predându-l puterilor păcatului şi morţii, aşa şi Întruparea lui Dumnezeu în Iisus Hristos şi învierea Lui au efecte cosmice. La mântuirea realizată de Hristos participă astfel "Întreaga zidire", ce "suspină" împreună cu omul, după ziua "izbăvirii". Astfel la sfârşitul timpurilor împlinirea mântuirii, cerul vechi şi pământul vechi se vor transforma şi ele împreună cu omul într-un cer nou şi pământ nou. Transfigurarea eshatologică a creaturii cuprinde împreună cu omul întreg universul.

La fel de clar se exprimă acest universalism în înţelegerea istoriei mântuirii. Eficienţa istoriei divine a mântuirii nu se limitează doar la tradiţia sfântă a istoriei vechi testamentare a mântuirii. Universalismul istoric mondial al gândirii ortodoxe îşi găseşte întemeierea în teoria Logosului: înainte de Întruparea Sa, Logosul divin a vorbit mai ales prin Proorocii Vechiului Testament, dar El nu a rămas fără mântuire nici în rândurile neamurilor păgâne, şi deja Clement Alexandrinul şi Origen au hotărât că urmele Logosului divin se găsesc şi în filozofia greacă, indiană, egipteană şi persană. Astfel,

Scanned with OKEN Scanner

întreaga umanitate este integrată de la începuturi în istoria mântuirii ce-şi află ţelul şi împlinirea ei în Iisus Hristos.

De măreţia Ortodoxiei ţine şi faptul că doar ea a păstrat ideea frumuseţii lui Dumnezeu pe care n-a încetat să o laude în rugăciunile şi imnurile ei. Această idee a frumuseţii lui Dumnezeu nu e aplicabilă Dumnezeului mânios al dreptăţii şi predestinaţiei, aşa cum îl descrise teologia occidentală. Ea se menţine ca idee creştină doar în legătură cu un universalism ce vede în Hristos desăvârşitorul cosmosului şi al istoriei mântuirii, biruitor nu numai asupra păcatului, ci şi asupra formei fizice a nimicirii, asupra morţii, şi învingătorul puterilor demonice ale întregului cosmos.

De aceasta ţine şi faptul că în ce priveşte atitudinea ei religioasă fundamentală, Ortodoxia a păstrat caracterul originar al atmosferei comunităţii creştine primare, şi anume bucuria (chara) şi jubilaţia, descrise în scrierile neotestamentare drept trăsătură caracteristică a atmosferei şi stării de spirit a celor mai vechi comunităţi creştine. Această bucurie a rămas în Ortodoxie atmosfera fundamentală a cultului divin şi mai cu seamă a cultului euharistic: bucuria unirii cu Domnul cel viu: în această bucurie se manifestă jubilaţia că puterile păcatului şi morţii sunt învinse, că demonii sunt biruiţi, că împărăţia Satanei e deja zdrobită în cer, că răul e în principiu deja depăşit, că pentru cei născuţi din nou, noul eon al vieţii lui Dumnezeu, al slavei vieţii lui Dumnezeu, viaţa creaturii celei noi şi a noului cosmos au început deja.

2. Slăbiciunile Ortodoxiei

În baza structurii ei interne, Biserica Ortodoxă este încă expusă la patru pericole constând toate dintr-o dislocare a echilibrului cerut de învăţătura ortodoxă despre Biserică, între diferitele sfere ale vieţii acesteia.

a) Sistemul Bisericii de stat

Prima sursa de primejdii e sistemul Bisericii de stat (der Staatskirchentum); ea constă într-o deplasare a echilibrului dintre Stat şi Biserică în favoarea statului. Pe cât de mult exaltă doctrina ortodoxă

Scanned with OKEN Scanner

"armonia" şi "simfonia" între Biserică şi Stat ridicând-o la rangul unei exigenţe ideale, pe atât de mult, totuşi, în Istoria Ortodoxiei, echilibrul între acestea a fost deplasat cu regularitate în favoarea unei predominări a statului asupra Bisericii. În Ortodoxie, Biserica este permanent în pericol de a-şi pierde şi libertatea interioară faţă de stat. Caracteristică în acest sens este evoluţia din Rusia. Tradiţia sistemului Bisericii de stat de acolo continuă să influenţeze în continuare şi cadrul actualei Biserici ca patriarhat. Deşi trăieşte într-un stat, vechea tradiţie a Bisericii de stat străbate în forma specifică a faptului că ierarhia ei se lasă uşor transformată într-un instrument al politicii interne şi mai cu seamă externe a Uniunii Sovietice.

Sistemul ortodox al Bisericii de stat a avut, în mare, consecinţe funeste şi a fost mai degrabă vătămător Bisericii decât statului. El a ispitit statul să influenţeze cu mijloacele puterii lui, total inadecvate fiinţei spirituale a Bisericii, viaţa interioară şi configuraţia Bisericii în tendinţa fundamentală de a supune creştinismul scopurilor şi intereselor lui statale. El a ispitit şi Biserica să folosească, în locul mijloacelor ei de influenţare specifice şi adecvate fiinţei sale spirituale, mijloacele puterii politice şi poliţieneşti ale statului, pe care deja Constantin cel Mare i le-a pus la dispoziţie, împreună cu necesara aplicare a forţei. A lăsat prin aceasta să plutească asupra a tot ce înseamnă Biserică suspiciunea, cu anevoie de înlăturat, că ar urmări drept scop cu totul altceva decât faptul de a conduce oamenii prin Evanghelie credinţa şi libertatea de fii ai lui Dumnezeu. Lucrul propriu-zis funest în aceasta este că sistemul Bisericii de stat a făcut din Evanghelie o lege şi pentru cei ce nu credeau în ea. Or, creştinismul se înstrăinează de propria lui esenţă atunci când este făcut o lege pentru cei născuţi (natural) şi nu pentru cei născuţi din nou (supranatural prin har şi credinţă în libertate - N.T.R.)

b) Naţionalismul (filetismul)

A doua sursă de pericole constă în dislocarea echilibrului între conştiinţa ecumenică şi naţional-bisericească în favoarea naţionalismului. Pericolul naţionalismului este dat deja prin însăşi structura fundamentală proprie Ortodoxiei gata întotdeauna să

Scanned with OKEN Scanner

recunoască fiecărui popor propria lui limbă de cult şi propria constituţie şi autonomie bisericească. Astfel, atât în istoria Rusiei cât mai ales în istoria popoarelor din Balcani, dezvoltarea bisericească se împleteşte strâns cu dezvoltarea statală şi naţională.

După cum se ştie, la încercarea Bisericii bulgare în secolul XIX de a se desprinde, odată cu eliberarea naţională, de sub patriarhia de Constantinopol şi a se constitui ca o Biserică naţională autocefală proprie, acest naţionalism bisericesc a fost desemnat de Patriarhia ecumenică cu numele de "filetism". În realitate filetismul este erezia latentă propriu-zisă de care este permanent ameninţată întreaga Ortodoxie. Tocmai în cercetările făcute de a lega mai strâns Bisericile autocefale ortodoxe s-a putut şi se poate observa că în Ortodoxie egoismul naţional e mai puternic decât conştiinţa ecumenică a copartenenţei lor. Chiar între Bisericile din emigraţie şi în organizaţiile lor mondiale orientate ecumenic se observă mereu şi mereu tensiuni naţionale care apasă greu asupra colaborării dintre ortodocşii greci, slavi, arabi ş.a. şi în Siria, în Palestina şi Egipt, colaborarea dintre greci şi arabi, respectiv slavi, este îngreunată de rivalităţile pentru ocuparea conducerii spirituale şi politice în Biserică. E una dintre marile vini ţinând de tragismul acestei scindări naţionale a Ortodoxiei, faptul că tocmai în disputele naţionale ale popoarelor balcanice, Biserica Ortodoxă s-a dovedit rareori a fi o legătura de unitate spirituală suficient de puternică să împiedice extinderea adeseori sângeroasă şi repetată a acestor conflicte. Dar şi Bisericile din emigraţie sunt extrem de sfâşiate de rivalităţi naţionale şi oferă unor privitori din afară spectacolul penibil al unei dezbinări naţionale şi politice aflate în contradicţie flagrantă cu pretenţiile ecumenice ideale ale Ortodoxiei.

c) Izolaţionismul liturgic

Al treilea pericol apare prin dislocarea echilibrului dintre propovăduire, sacrament şi realizarea socială a Bisericii în favoarea Sacramentului. El poate fi desemnat ca pericolul izolaţionismului liturgic. Predominarea excesivă a liturgicului şi sacramentului face cu uşurinţă ca Liturghia să devină un înveliş în care Biserica se retrage ca într-o carapace din care îşi scoate rareori capul. Acest pericol al

Scanned with OKEN Scanner

izolaționismului liturgic, dat și el în însăși esența Ortodoxiei, este însă și mai accentuat de raporturile politice. Evoluțiile politice au adus întotdeauna împreună și faptul că deținătorii puterii de stat au fost foarte bucuroși atunci când Biserica s-a limitat la activitatea ei liturgic-sacramentală și s-a distanțat de datoria ei propovăduitoare prin cultivarea predicii sau chiar de aceea a realizării moralei creștine în viața socială, în economie, politică și cultură. Țarii, împărații și regii ortodocși ca și urmașii lor atei actuali au urmărit de regulă politica promovării autoizolării liturgice a Bisericii spre a neutraliza în acest mod Biserica și a paraliza pretențiile ei la o modelare creștină a lumii.

Această tendință a fost întărită de faptul că majoritatea Bisericilor Ortodoxe au fost constrânse vreme de secole să ducă o viață doar laterală sub stăpânitori și guverne de alte credințe, străine ei. Sub dominația mongolă, arabă și turcă, Bisericile Ortodoxe ale Rusiei, Orientului apropiat și mijlociu și Balcanilor s-au retras în învelișul liturgic ca într-o carapace și au renunțat prin forța lucrurilor la orice activitate în afară. Nu este de aceea de mirare dacă astăzi Biserica Ortodoxă, având în spate deja o istorie multiseculară a unei astfel de autoizolări, sub dominația bolșevismului o atitudine de autoizolare similară. Această atitudine are avantajul de a imuniza într-un anume sens Ortodoxia în sfera ei liturgică cea mai intimă, împotriva influențelor necreștine, dar ascunde și pericolul ca menținerea pe termen lung a acestei autoizolări să dobândească aspectul unei paralizii de durată.

d) Abandonarea "lumii"

Cu aceasta am numit deja cel de-al patrulea pericol: dislocarea echilibrului între transcendentalism, adică între înclinarea Bisericii spre legătura ei cu lumea cerească, și sarcinile unei înnoiri a lumii, în favoarea transcendentalismului. Creștinul ortodox trăiește în cultul divin întâlnirea cu Biserica cerească, cu Împărăția cerurilor. Din această întâlnire se revarsă asupra lui har, iertare, mântuire și nădejde. Sub presiunea evoluției istorice, Ortodoxia a manifestat un exces în orientarea ei spre transcendent, exces care împiedică sarcina specifică a creștinismului de a transforma lumea în duhul lui Hristos, ca un

Scanned with OKEN Scanner

"împreună lucrător al lui Dumnezeu", cum spunea Apostolul Pavel. Iar aceasta întăreşte pericolul unei renunţări la activitatea socială şi realizarea culturală a Bisericii. În mod semnificativ, în Ortodoxia răsăriteană mistica creştină a luat forme în care lumea şi chiar aproapele par să iasă cu totul din orizontul credinciosului. "Tu"-ul semenului dispare, rămânând doar întâlnirea interioară între Eul transcendent şi lumea divină transcendentă, în care dispare şi se pierde în cele din urmă Eul însuşi. Astfel Ortodoxia s-a dispensat adeseori mult prea bucuros de sarcina de-a transforma în mod creştin lumea şi s-a consolat bucuros cu faptul că până la Judecata de Apoi lumea "în cel rău zace". Cele mai multe impulsuri social-politice, în Ortodoxia rusă, de exemplu, au plecat nu de la credincioşii ortodocşi, ci de la (adves) adversarii Bisericii şi religiei - cu totul altfel decât în ţările anglo-saxone, unde înnoirea socială a fost susţinută în esenţă de creştini conştienţi, proveniţi mai ales din cercurile denominaţiunilor neoprotestante, din aşa numitele "Freikirchen" ("biserici libere" - denumire pentru sectele şi denominaţiunile neoprotestante în Occident - N.T.).

3. Sunt aceste slăbiciuni de nedepăşit?

Aceste slăbiciuni nu sunt de nedepăşit. Ortodoxia posedă în ea însăşi forţa spirituală de a restabili echilibrul parţial între diferitele sfere ale vieţii ei. Ce-i drept, faptul nu depinde exclusiv de ea. Astfel mai cu seamă restabilirea echilibrului între Biserică şi Stat depinde, în majoritatea cazurilor şi mai ales în spaţiul sovietic, aproape exclusiv de atitudinea statului, adică de disponibilitatea acestuia de a permite Bisericii o activitate mai mare sau mai mică în sfera vieţii publice. Istoria Ortodoxiei arată însă că este cu putinţă ca, în ciuda îndelungatei paralizii, o conducere responsabilă a Bisericii să reînvioreze dinamismul temporar reprimat al Bisericii în direcţia unei transformări creştine a lumii.

De asemenea, nici pericolul naţionalismului în Ortodoxie nu este de nedepăşit. Şi aici istoria Bisericii Ortodoxe arată că ideea ecumenică poate fi baza care să susţină o autentică colaborare între

Scanned with OKEN Scanner

diferitele Biserici naționale. Sub semnul mișcării ecumenice moderne, începând cu Conferința Mondială de la Stockholm (1925), s-a produs o înviorare a conștiinței apartenenței reciproce și în interiorul Bisericilor naționale ale Ortodoxiei. Mișcarea ecumenică modernă a condus astfel la o înnoire a conștiinței ecumenice originare a Ortodoxiei, la o redescoperire a "ecumenismului intern" panortodox.

Nici pericolul izolaționismului liturgic nu este de nedepășit. Liturghia nu e nevoie să acționeze neapărat ca element de autoizolare a Bisericii. Ea poate să acționeze și în sens contrar ca fundament al unei înnoiri a spiritului și a vieții. Liturghia conține în ea puterile atât pentru o înnoire a teologiei și a misticii, cât și pentru sfințirea și transformarea creștină a întregii vieți. Ea susține și o înnoire a predicii. Este caracteristic astfel că mișcările de înnoire ortodoxe ce apar peste tot în lume acolo unde limitarea și oprimarea cu forța a Ortodoxiei dispare, au plecat tocmai de la Liturghie, văzând în aceasta centrul vieții ei.

În relatarea biblică privitoare la chemarea lui Moise se spune că acesta a văzut în pustiu un tufiș, un rug care "ardea cu foc și totuși nu se mistuia" (Ieșire 3,2), ca și "Îngerii Domnului i s-a arătat cu sabie de foc din rug" și i-a zis "Nu te apropia, scoate-ți din picioare sandalele, căci locul în care stai sfânt este!". Liturghia ortodoxă a păstrat în cultul ei până astăzi diferitele tâlcuri mistic-tipologice date acestei scene de marii ei rugători și asceți. Ea contemplă în această scenă trei mistere: misterul dumnezeiești Treimi, misterul Întrupării și misterul Fecioarei Maria, Născătoare-de-Dumnezeu.

În sensul cel mai profund al cuvântului, însă, Biserica Ortodoxă - Biserica ieșită din taina Întrupării și păstrătoare a acesteia, înflorită în pustie ca Biserica asceților, lovită de furtunile de nisip ale persecuției de către dușmani, secată de suferințe nemăsurate și de contestări interne ca și externe, și totuși rămasă nearsă ci arzând cu focul Duhului Sfânt, încinsă până la incandescență de iubirea lui Dumnezeu, luminată de razele bucuriei nunții și ospățului ceresc și străbătută de puterea a-tot-transformatoare a Celui Înviat - este ea însăși RUGUL NEARS!

Scanned with OKEN Scanner

14.4. ARMATA ROMÂNĂ ŞI STATUL DE DREPT ŞI ÎN FAZA INTEGRĂRII EUROPENE

Încă din timpul războiului s-au făcut numeroase tentative de umilire a armatei române. Şi pentru că nu s-a putut face o astfel de ispravă necavalerească în luptă, s-a încercat aceasta pe eşichierul politic şi diplomatic. Mai întâi a fost umilirea de tip German. Prin Diktatul de la Viena cu totul ilogic şi nedemn de ea, armata română s-a retras de pe teritoriul românesc al Ardealului de Nord fără luptă. A fost forţată s-o facă - de marile puteri ale vremii şi de guvernanţii noştri. Cele peste 600.000 de victime româneşti în războiul din Est n-au reuşit să înmoaie trufia germană. Edificatoare este scrisoarea mareşalului Ion Antonescu adresată feldmareşalului Von Monstein, în 9 Decembrie 1942. Documentul este acum de notorietate publică şi nu insistăm asupra lui.

După 23 August 1944, umilirea pentru armata română a venit de la cei cu care lupta "cot la cot". Alţi 170.000 de eroi români au căzut pentru reîntregirea patriei şi pentru victoria asupra fascismului. După lupte grele, când era iminentă ocuparea unor oraşe, masive muntoase sau aliniamente favorabile, armata română era trecută în eşalonul doi. Meritele reveneau altora: "Armata sovietică... glorioasă... a eliberat Bucureştiul (!)... a eliberat Clujul... a eliberat Budapesta" ş.a.m.d.

După război, în condiţiile intrării României în sfera de interese sovietice şi a rămânerii multor unităţi sovietice în ţară (până în 1958), armata română a fost marcată profund de noile realităţi postbelice. Acest gen de măsuri organizatorice au continuat până la mijlocul anului 1947, când, în baza tratatului de pace au fost legiferate demobilizarea şi cadrul de pace al armatei. Conform "Legii pentru organizarea armatei" (numărul 206/1947) şi "Legii pentru organizarea şi funcţionarea M.Ap.N." (numărul 205/1947), categoriile de forţe ale armatei rămâneau cele anterioare, dar cu o nouă structură internă.

Scanned with OKEN Scanner

După 43 de ani în uniformă militară (promoţia anului 1949) am trăit toate mutaţiile care au avut loc în armata română, le-am cunoscut din interior, şi pot afirma că, deşi în condiţiile cunoscute, armata română n-a stat pe loc. Deşi s-au făcut epurări masive şi dramatice, armata pierzând dintr-o dată o mare parte din cadrele ei valoroase, au continuat să existe ofiţeri patrioţi care să se zbată pentru destinul oştirii române. S-a realizat o proporţie mai bună între diferitele arme, în favoarea celor cu un înalt grad de tehnicitate şi cu o mai mare putere de foc. S-au construit arme cu organizare proprie: trupe radiotehnice şi trupele de rachete antiaeriene. S-a desfiinţat cavaleria devenită anacronică (în 1954) şi s-au reînfiinţat trupele de vânători de munte atât de specifice teritoriului naţional. În organizarea marilor unităţi de infanterie au fost introduse subunităţi de tancuri şi antiaeriană. După 1953, în compunerea marilor unităţi au intrat subunităţile de artilerie cu reacţie...

Mai rău au stat lucrurile în sfera gândirii militare. Cum era şi firesc, după război au apărut multe preocupări de doctrină şi artă militară. Experienţa atât de vastă a armatei române, angajată timp de patru ani pe două fronturi în care a plătit tributul de sânge cu preţul celor aproape 800.000 de morţi, se cerea valorificată şi adaptată condiţiilor concrete ale ţării. De altfel în nici o ţară intrată în sfera de interese sovietice nu s-a putut realiza acest lucru. "În situaţia actuală - se spunea într-un document aflat în arhiva M.Ap.N. (f. 333, dosar 861/1946-1947, f. 384) este prematur să se pornească la concretizarea unei doctrine militare specific românească".

Cu timpul, cei care pledau pentru oportunitatea făuririi unei doctrine militare naţionale au fost fie înlăturaţi, fie făcuţi în fel şi chip, inclusiv duşmani ai poporului. Asemenea idei realiste nu s-au putut constituii în acei ani într-o concepţie unitară, au fost descurajate şi proscrise, n-au putut obţine vreun statut juridic. Era perioada în care primul lucru care se învăţa la şcoală era că URSS este de 92 de ori mai mare decât România şi ţi se arăta harta imperiului mult lăţit cartografic pe meridiane. Un cunoscut proverb american era prezentat drept sovietic, deşi de fapt e tot aia: "Dacă

Scanned with OKEN Scanner

eşti purice, nu te culca lângă elefant. Te-ar putea strivii fie şi din neglijenţă".

Aşadar, despre o doctrină militară naţională nici nu putea fi vorba. Iată o mostră despre cum se încerca umilirea în continuare a armatei române. În ziarul "Glasul armatei" (anul II, nr. 165, din 20 Decembrie 1946), la întrebarea ce doctrină vom adopta, se indică următoarea soluţie: "Experienţa a dovedit - scria generalul de armă V. Atanasiu - că se adoptă în principiu după război, doctrina armatelor victorioase şi cu care putem avea mai mare afinitate... Armata Sovietică s-a dovedit că posedă o doctrină superioară".

Asemenea poziţii au continuat să fie adoptate în toate ocaziile până în anii '50. Iată şi opiniile unui "mare strateg" al momentului, cu o bogată activitate comunistă la activ, internaţionalist şi prosovietic, un om de temut mult timp după aceea:

"Orice încercare de a merge pe drumuri deosebite de cele ale Armatei Sovietice şi de a închega o concepţie militară care să ţină seama mai mult de aşa-zisele condiţii specific naţionale, nu poate însemna altceva decât o jonglerie şi care, în fond, înseamnă menţinerea unui conţinut vechi, îmbrăcat parţial în formă nouă... Armatele democraţiilor populare vor trebui să se inspire permanent şi să înveţe neîncetat din exemplul măreţ... al Armatei Sovietice, din comoara inegalabilă a ştiinţei şi artei militare staliniste".

După 1950, vreun deceniu şi jumătate, tot după orientare sovietică, gândirea militară a vremii a fost dominată de modelarea luptei armate duse în condiţiile folosirii armelor de nimicire în masă, îndeosebi a celei nucleare, introdusă şi în înzestrarea forţelor armate sovietice, în 1953. Al doilea fapt remarcabil, dar mai puţin remarcat de cei neavizaţi a fost încercarea, mai timidă la început, dar tot mai viguroasă, de reevaluare a patrimoniului naţional, de căutare a soluţiilor originale, specifice României.

Prin anii '70, armata română a cunoscut întradevăr schimbări radicale. Se vedeau semnele recâştigării renumelui care a consacrat-o încă din perioada celor două războaie mondiale. Deschiderile au fost spectaculoase şi au vizat mai toate domeniile de interes militar.

Scanned with OKEN Scanner

Subiecte tabu în ultimele trei decenii erau scoase la lumină. La început timid, dar apoi cu tot mai mult respect pentru adevăr şi faţă de tradiţiile de glorie ale armatei române. Probleme controversate de doctrină şi artă militară au început să fie tratate polemic, cu rigoare ştiinţifică. În "colocvii" interioare organismului militar, în comandamente şi unităţi, dar mai ales în şcolile militare şi în Academia Militară se redescoperea tezaurul artei şi ştiinţei militare româneşti, se făcea o excelentă pregătire profesională a cadrelor de comandă şi de stat major. S-au editat lucrări în care se scoteau la iveală pagini din gândirea românească, de la celebrele "Învăţături ale lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie" până la mari teoreticieni militari din perioada interbelică. Cadrele tinere, mai ales, îi cunoşteau pentru prima dată pe Mircea Tomescu, Ion Jitianu, C.N. Hârjeu, Florea Tenescu, Ilie Şteflea, C. Dragu, Ion Cernăianu şi alţii, generali şi tineri ofiţeri teoreticieni de talent care s-au specializat în domenii distincte ale ştiinţei militare. Arta militară a marilor comandanţi de oşti din toate timpurile, a marilor comandamente care au pregătit şi condus războaiele, campaniile, operaţiile şi luptele, era fascinantă. Experienţa acelor pagini de epopee din istoria naţională precum şi învăţămintele rezultate din multele războaie locale care au însângerat aproape fără întrerupere diferite zone ale globului erau studiate cu profesionalism.

Acum s-a format un corp de comandă şi state majore de elită, de la eşaloanele tactice până la cele operative, cadre care au evoluat frumos şi pe merit şi care au astăzi , în perioada post-revoluţionară, vârsta medie peste 35 de ani. În ele se află viitorul armatei române, pentru că tot ele vor trebui să-şi formeze cadrele mai tinere în concordanţă cu exigenţele unei armate profesioniste în statul de drept.

Ca o consecinţă a condiţiilor înrobitoare impuse României după război a fost lichidată industria de armament şi tehnică militară. Tot ceea ce ni s-a admis au fost câteva capacităţi industriale minime, menite să repare materialul de artilerie, să efectueze mici

Scanned with OKEN Scanner

transformări la armamentul de infanterie şi să fabrice o parte a muniţiei pentru armamentul individual. Ca urmare, singura soluţie pentru rezolvarea marilor sarcini ale înzestrării armatei, pentru introducerea treptată a mijloacelor de luptă moderne era importul lor, singurul partener de afaceri era vecinul din est.

Astfel, deşi în condiţii împovărătoare pentru bugetul sărăcit al ţării, în deceniul şase s-a făcut ceva vizibil pentru înzestrarea armatei române. În unităţile de infanterie a crescut ponderea armamentului automat şi semiautomat. În componenţa lor au intrat mijloace antitanc şi guri de foc de artilerie, sporindu-le considerabil puterea de foc. A crescut mult parcul de maşini blindate şi tancuri, deşi acestea din urmă făcuseră războiul: T-34.

Armata, pentru nivelul acelor ani, a fost complet motorizată (la sfârşitul războiului, diviziei de infanterie îi revenea, la 43 de oameni, 5 cai putere, iar la începutul anilor '60 avea 45 cai putere pe om.

Anii '70 au însemnat şi renaşterea industriei militare naţionale de apărare. Aveam şi în acest domeniu tradiţii remarcabile. Orientarea de atunci a fost benefică pentru armată şi pentru ţară şi a însemnat în timp investiţii de sute, poate de mii de miliarde. Nu era deloc minor să-i spui soldatului că se instruieşte cu un pistol automat Kalaşnikov, deoarece era fabricat şi modernizat de industria românească. De licenţă sovietică, evident, aflat în dotarea a 85 de armate din lume, pistolul A.K.M. este şi la ora actuală, după aprecierea specialiştilor americani, cel mai modern din lume care va continua să fie astfel până prin anul ... 2025! Înainte de anii '70 aliaţii noştri ne cereau pe un A.K.M. 300.000 lei, şi ce valoare avea leul atunci! Apoi, ni l-am făcut singuri. Iar industria naţională de apărare a însemnat mult mai mult. Până în 1989 produceam armament şi muniţie de infanterie şi artilerie, avioane, elicoptere, rachete antitanc, nave fluviale, mijloace de transport auto, tancuri şi transportoare amfibii blindate.

Spuneam că atunci, prin anii '70, armata română ar fi putut deveni ceea ce am convingerea că va deveni de acum încolo, în

Scanned with OKEN Scanner

condițiile democrației românești care se va maturiza mai curând decât văd politologii noștri. Nu 20 de ani, nu 15 ani, s-ar putea să fie mult mai puțini necesari. Cred că vom depăși într-un timp scurt perioada de criză prin care trece societatea românească și că vom fi martorii renașterii armatei române. Dar să mă întorc la anii '70, de ce oare armata română și-a irosit parțial șansa care-i surâsese câțiva ani? Instituția aberantă a "Comandantului suprem" care se credea infailibil în toate domeniile, a încercat să facă din armată o masă de manevră pentru "edificii și cititorii personale". Ba avea pretenția, susținută intens de ideologii zilei de a fi ctitorul doctrinei militare românești. Cu toate deschiderile și semnele bune ale anilor '70 stafiile "partidului unic" și a organelor de partid în armată, de sorginte sovietică, nu ne-au părăsit. Ba, dimpotrivă, li s-a căutat cu orice preț legitimitate... românească. La asta s-a mai adăugat, cu efecte pe termen lung, sistemul ilogic de recrutare și promovare a cadrelor pe criteriul păgubos al dosarelor, suspiciunea personală și "rotirea" lor arbitrară, eludarea competențelor, stilul de lucru aleatoriu, nedemocratic.

Ce a însemnat deturnarea armatei române de la rosturile sale firești? Pentru armată a însemnat foarte mult iar efectele acestei măsuri se vor vedea încă multă vreme. Căci, una este să apelezi la armată în situații conjuncturale cum au fost cutremurele și inundațiile, sau chiar situațiile de "hei-rup"! de după război... Opere grandioase a făcut armata și acest lucru trebuie recunoscut și relevat. Transfăgărășanul, Canalul Dunăre-Marea Neagră, marile platforme industriale, cartierele de locuințe din marile orașe, drumuri, poduri, căi ferate sau sisteme de irigații au la bază sudoarea armatei române și ea trebuie prețuită după fapte, nu după autoproclamatul "ctitor, idol și erou național".

Acum, după Decembrie 1989, ce aveam de recuperat? Important este că nu plecăm în reconstrucția armatei de la nimic. Armata, ca instituție fundamentală a statului, și-a conservat valorile chiar în vremurile grele. Ea trebuie să capete noi virtuți în viitor - am această convingere. E nevoie numai de un cadru internațional care,

Scanned with OKEN Scanner

iată, a întârziat nepermis de mult. Şi tot acum, în spiritul tradiţiilor sale, armata română poate relansa, pe baze noi, relaţiile normale cu alte armate şi în primul rând cu armatele vecinilor. Cadrul general este însă extrem de fragil şi contradictoriu. Există încă în lume multă incertitudine şi instabilitate. Unele fenomene se petrec chiar în imediata noastră vecinătate. Există o preocupare vizibilă a statelor de a se crea un cadru adecvat promovării securităţii, democraţiei şi păcii, întăririi încrederii şi dezvoltării cooperării pentru realizarea stabilităţii economice şi politice din lume. Totodată, însă, scindarea politică şi militară în Europa, desfiinţarea Tratatului de la Varşovia şi apariţia noilor state independente şi democratice este însoţită de reactivarea unor vechi stării conflictuale, naţionaliste şi interetnice. La aceasta se mai adaugă modificările imprevizibile în concepţiile strategice ale unor state, inclusiv cele membre ale NATO.

În ultimul timp se manifestă tendinţa de modernizare a structurilor şi chiar apariţia unor structuri noi, Forţa de Reacţie Europeană. În acest context se constată tendinţa unor state est europene de a achiziţiona armament şi tehnică de luptă convenţionale pentru a-şi asigura o superioritate mai ales calitativă, beneficiind de facilităţi în tranzacţiile respective din partea statelor membre ale NATO. Estul Moldovei, sud-estul Turciei, războiul civil din republicile Iugoslave, Nagorno-Karabah sunt doar cele mai recente exemple.

Iată de ce, până la edificarea unui sistem viabil de securitate şi stabilitate în Europa, ţara noastră trebuie să-şi asigure prin propriile forţe apărarea naţională, elaborând, înainte de toate, o concepţie clară şi unitară referitoare la doctrina militară de apărare a României. Ca în orice stat democratic, armata română se află astăzi angajată ferm pe calea democraţiei şi cum este şi firesc sub controlul puterii politice. E o perioadă de clarificare, care se distinge prin coerenţă şi ritm. Concomitent are loc continuarea procesului de înzestrare a armatei într-o concepţie nouă, care să asigure sporirea combativităţii trupelor. Efortul se face de fapt, de sus până jos, pentru revenirea armatei la atribuţiile ei firești, la desfăşurarea şi

Scanned with OKEN Scanner

realizarea integrală a planului pregătirii pentru luptă, a celorlalte activități specifice armatei.

Edificatoare este și deschiderea organismului militar față de societatea civilă. Pe plan extern, un rol important în asigurarea securității naționale revine integrării în sistemul de securitate colectivă europeană, așa cum este el conceput în documentul final al C.S.C.E. de la Helsinki, din 1992, și în acordul de la Paris din toamna anului 1990. România are interese majore în domeniul securității și apărării atât din considerente de ordin național, cât și european. Se poate trăi azi în afara alianțelor? Desigur, dar cu ce preț? Asta ar duce la izolare, la absența garanțiilor de securitate, la o expectativă păguboasă. Sursa credibilă de stabilitate se află în acele structuri și alianțe care ne pot oferi garanții și care ne pot trata ca parteneri egali de cooperare.

Procesul de adaptare la realitățile geopolitice ale continentului a început imediat după decembrie 1989. România a semnat tratatele privind securitatea europeană, limitarea și neproliferarea armamentelor, dintre care cele mai recente sunt Actul final de la Helsinki, Tratatul de la Paris și Acordul de la Viena, privind reducerea armamentelor convenționale. Sunt condiții mai prielnice acum după încetarea "războiului rece". Fie ca aceste condiții să nu ducă la începerea altor războaie... calde. Primul "război rece" s-a dus timp de 30 de ani, cu mijloace politice, economice, diplomatice, informatice etc.

Războaiele "calde" încorporează însă și mijloace militare și eforturile comune ale statelor trebuie îndreptate spre evitarea lor. Șansa Europei de mâine se află numai în pace și unitate.

Asemenea preocupări sunt de competența conducerii M.A.N. și a Consiliului Suprem de Apărare a Țării, deși se poate spune că acestea îi preocupă astăzi nu doar pe toți militarii, dar și pe cvasi-totalitatea cetățenilor români. Aș sublinia aici doar faptul că scopul principal îl constituie garantarea unității și integrității

Scanned with OKEN Scanner

teritoriale, a independenței și suveranității naționale, a statului de drept.

General colonel, doctor,
Paul Cheler

14.5. Personalități militare în cultura română

General dr. Partenie Ciopron - un adevărat episcop militar.

Partenie Ciopron, ultimul episcop militar, s-a născut la 10 septembrie 1896, la Păltiniș, județul Dorohoi, într-o familie care a numărat 6 copii (5 băieți și o fată). Și-a satisfăcut serviciul militar în Regimentul 29 infanterie, luptând cu unitatea sa în războiul de reîntregire din anii 1916-1919, fiind rănit in bătălia de la Oituz, la 29 iunie 1917. A absolvit facultatea de teologie și a obținut doctoratul în acest domeniu în anul 1936, funcționând la Mitropolia Moldovei și Bucovinei din Iași.

La 1 octombrie 1937 a fost numit episcop al armatei, post rămas vacant prin moartea episcopului Ioan Stoica, în primăvara anului 1937, calitate deținută până în 1948, când episcopia militară ce avea sediul la Alba Iulia, a fost desființată de autoritățile comuniste. În prima sa pastorală dată în calitate de episcop militar, la 20 noiembrie 1937, Partenie Ciopron aprecia: "Investirea noastră în scaunul de Episcop al Armatei, înseamnă reluarea unei activități, trăite acum douăzeci de ani în urmă, pe câmpul de luptă. Ostașul, prin situația specială la care este chemat, se deosebește de restul lumii laice (...). Pe umerii fiecărui ostaș stă o părticică de răspundere a bunei propășiri naționale (...). Biserica și Armata sunt două instituții înfrățite care formează temelia ființării organizației de stat".

În același document misiunea preoților militari era definită astfel: "Pe umerii noștri stă întreaga răspundere a pastorației sufletelor pe calea dragostei creștine și cea a mântuirii întru Hristos. Pentru aceasta, clerul militar trebuie să propage virtuțile strămoșești, credința în Dumnezeu, iubirea de neam, disciplina necondiționată, încoronarea vieții zilnice prin practicarea virtuților creștine".

Scanned with OKEN Scanner

Activitatea episcopului Ciopron s-a desfăşurat pe aceste coordonate chiar dacă greutăţile pe care a trebuit să le depăşească au fost deosebit de mari. El a căutat în cei 11 ani de episcopat militar să îmbunătăţească asistenţa religioasă în armată, să asigure clerului condiţii propice de muncă, să fortifice moralul tuturor militarilor pentru îndeplinirea misiunilor în timp de pace şi de război. Astfel, imediat după izbucnirea celui de-al doilea război mondial, generalul de brigadă dr. Partenie Ciopron cerea preoţilor militari să fie zilnic in mijlocul ostaşilor, să le binecuvânteze mesele, să le asculte necazurile şi să le explice că ţara se pregăteşte pentru a-şi apăra hotarele, cu orice sacrificii, dacă acestea vor fi atacate. În scopul amplificării asistenţei religioase acordate militarilor, episcopul armatei a tipărit cărţi de rugăciune, calendare, *antimise*, a reparat reşedinţa din Alba-Iulia, şi, ca o realizare deosebită a editat ziarul "Arma cuvântului", începând din mai 1940.

După intrarea României în război, la 22 iunie 1944, pentru eliberarea Basarabiei şi a nordului Bucovinei, răpite cu un an în urmă de Uniunea Sovietica, dr. Partenie Ciopron, a dispus ca fiecare preot militar, să fie încadrat la o unitate operativă. În ordinul circular nr.877 din 25 iunie 1941, el cerea preoţilor militari să fie în primele rânduri, să îmbărbăteze ostaşii, să aibă grijă de răniţi, să-i pomenească pe cei care au căzut pe câmpul de onoare. De altfel, în perioada campaniei de est, episcopul Partenie Ciopron a făcut vizite şi inspecţii pe front, care însumate au totalizat cinci luni de zile.

După 23 august 1944, activitatea Episcopiei Armatei, a inspectoratului său este influenţată decisiv de trecerea la comunizarea ţării şi a armatei ca urmare a ocupaţiei sovietice. Pe cât i-a stat în putinţă, generalul de brigada dr. Partenie Ciopron, s-a opus democratizării armatei, proces prin care s-a promovat modelul sovietic în oştirea română. Unul din mijloacele folosite pentru atingerea acestui scop a fost Aparatul de Educaţie, Cultură şi Propagandă (E.C.P.), creat la 8 mai 1945. Activiştii E.C.P. i-au obstrucţionat activitatea, căutând să diminueze activitatea preoţilor militari în rândul ostaşilor.

Scanned with OKEN Scanner

• Astfel, într-un document din vara anului 1945, semnat de căpitanul Nicolae Breazu, ajutor secund E.C.P. al regimentului 6 pionieri Alba-Iulia, se aprecia că episcopul Partenie Ciopron are o atitudine antidemocrată şi aproape tot clerul şi toţi călugării de la Episcopie formează un cuib reacţionar. Această atitudine antidemocratică în terminologia epocii, o constată organul E.C.P. şi cu prilejul alegerilor din 19 noiembrie 1946, când generalul dr. Partenie Ciopron a votat cu P.N.Ţ., ceea ce a constituit un nou cap de acuzare. Iată cum descrie informatorul E.C.P. modul cum a votat episcopul Armatei:(...)"a mers în cabină, s-a închis bine, a stat destul timp, pentru ca apoi ieşind cu buletinul împăturit în patru, să se oprească brusc, în faţa urnei cu mimica omului îngrijorat, să împăturească încă o dată buletinul de vot, adică din 4 să-l facă 8".

Organul E.C.P. al regiunii a II-a militare Cluj, a efectuat un control în primăvara anului 1947 la unităţile din Alba Iulia, inclusiv Episcopia Armatei. În nota raport din 12 mai 1947 se constată din nou atitudinea reacţionară a P.S. Partenie Ciopron, care evita să vorbească de guvernul dr. Petru Groza, de U.R.S.S. păstrându-se în conferinţele sale pe linie strict bisericească. Documentul propune schimbarea episcopului, mutarea celor mai apropiaţi colaboratori în alte garnizoane şi introducerea la Episcopia militară a unui organ E.C.P. În toamna anului 1947, acelaşi organ E.C.P. făcea o nouă caracterizare a P.S. Partenie Ciopron: "În timpul regimului antonescian făcea, prin presă, prin vizite la unităţi, în interior şi pe front, propagandă intensă pentru regim. După 23 august şi-a temperat activitatea (...)". Pastoralele care le-a dat în presă, precum şi cuvântările ţinute, sunt mai mult pe linie bisericească, evitând politicul". Se recunoaşte faptul că este bine pregătit şi are o frumoasă cultură generală. Din punct de vedere politic era un *antidemocrat*, care nu vede bine democratizarea armatei şi nici noul regim instaurat la 6 martie 1945. Organele politice superioare cereau în toamna anului 1947, desfiinţarea Episcopiei Armatei deoarece: "În acest centru n-a putut pătrunde nici un element democratic şi sunt susceptibile acţiuni de subminare a regimului democratic. Nu există în această episcopie nici un educator sau preot

Scanned with OKEN Scanner

verificat care să ne poată îndruma şi a ne da garanţii, că acolo nu se întâmplă nimic dăunător siguranţei statului".

Obstrucţionată de noile autorităţi care, sub supravegherea ocupantului sovietic, trecuseră la comunizarea ţării, Episcopia Armatei a fost desfiinţată, printr-un ordin al Regiunii a II-a militare Cluj, la 22 august 1948. Ultimul episcop militar, general de brigadă dr. Partenie Ciopron, s-a retras la mănăstirea Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, departe de tumultul transformărilor socialiste, pe care poporul român le suporta fără voia lui. S-a stins din viaţă în 1980, la vârsta de 84 de ani.

Personalitatea şi activitatea lui Partenie Ciopron, ca şi ale altor slujitori ai bisericii, constituie teme generoase de cercetare pentru istoricii militari, care au obligaţia morală de a-i reda circuitului public, scoţându-i din conul de umbră, unde istoriografia comunistă şi atee i-a ţinut pe nedrept.

Vlădica Partenie, generalul sufletelor ostaşilor

Pe Partenie Ciopron, fost Episcop al Armatei cu gradul de general de brigadă, l-am cunoscut îndată după război, în Bucureşti. Mai de aproape l-am cunoscut prin 1950-1954. Episcopia Armatei se desfiinţase în anul 1948. Preasfinţia Sa a fost numit, o vreme, episcop vicar patriarhal, sub păstoria Patriarhului Iustinian. În aceasta calitate, ştia în epocă toată lumea, a luat parte în cadrul obligaţiilor de serviciu, la un început sau sfârşit de an la Facultatea de Teologie din Bucureşti, reprezentându-l pe Patriarh. Adresându-se studenţilor care se pregăteau să intre în preoţie le-a spus printre altele: "Băgaţi de seamă. Sunteţi toţi viitori preoţi. Vă aşteaptă o misiune grea. Veţi merge ca nişte oi în mijlocul lupilor!" Lupii erau comuniştii care abia se instalaseră la putere. Era după 1948, si un nou regim se consolida, evident, cu ordine si cu sprijin de la Moscova. Mai trăia Stalin cel care târguise cu Churchill, viitorul României, cu acei 10 la suta de libertate care, se ştie, n-au fost respectaţi nici măcar aşa. Despre hotărârile de la Yalta nu se ştia nimic în România. Abia mult mai târziu se va afla, după ce toţi marii oameni politici ai României vor înfunda închisorile

Scanned with OKEN Scanner

şi împreună cu dânşii, cea mai mare parte din tineretul studios al ţării. Încercările de salvare a democraţiei în România erau, după Yalta, sortite eşecului. Ceea ce a urmat, se ştie - şi mai suntem încă martori din epocă; noi trăind şi îndurând evenimentele; a fost doar distrugerea sistematică, bine organizată, a democraţiei şi instalarea pentru zeci de ani a aşa-zisului partid unic, în fapt a dictaturii.

În acest context, avertismentul episcopului Partenie Ciopron că ţara a intrat sub stăpânirea "lupilor" a fost, pe cât de îndrăzneţ şi curajos, pe atât de adevărat. De altfel, chiar în 1948 începuse marea vânătoare a studenţilor. Acum, eu fiind la un ceas de destăinuire şi incursiune în amintire, poate că nu e cu totul neavenită mărturisirea că am fost printre acei studenţi hăituiţi, arestaţi, condamnaţi (cu totul 17 ani). Nu am fost prezent la cuvântarea episcopului Partenie Ciopron de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, pentru că eram în acel timp fugar, întâi pe un şantier C.F.R. din Braşov, apoi la Baia Mare. De altfel, la 14 februarie 1949 am şi fost condamnat în lipsă la şapte ani temniţă grea. După ani de fugă prin toată ţara, am fost arestat abia în 1954, rejudecat, condamnat şi apoi eliberat, după un decret de graţiere, condamnat din nou la expulzarea din cler şi trimis la munca de jos, într-o fabrică.

Dar nu istoria mea vreau s-o povestesc aici. Am pomenit-o doar pentru a arăta de ce n-am fost printre ascultătorii îndrăzneţei cuvântări a episcopului Partenie Ciopron la Facultatea de Teologie din Bucureşti.

După acea cuvântare, vlădica Partenie a fost pur si simplu dat afară din postul de vicar patriarhal, la cererea expresă a guvernului comunist. Patriarhul Iustinian a fost chiar acuzat că a încercat să-l ocrotească pe fostul episcop al Armatei, aducându-l într-un post bisericesc central, la Bucureşti, ceea ce era adevărat. Episcopia Armatei îşi avusese sediul la Alba Iulia.

De la Bucureşti, episcopul Partenie Ciopron a fost trimis în exil, cu statutul de domiciliu cvasi-obligatoriu, la Mănăstirea "Sf. Ioan" de la Suceava. Se putea mişca doar în zonă. Mitropolitul Sebastian Rucan al Moldovei şi Sucevei i-a dat acolo chiar titlul de

Scanned with OKEN Scanner

stareț, ceea ce ar fi fost evident, o retrogradare, dar era de fapt o încercare de a-l menține în structurile bisericești, spre a-l putea apăra. Pentru a-l salva de cine știe ce consecințe grave - fusese Episcopul Armatei care a mers până la cotul Donului, iar în 1942 a fost și episcop al Hotinului, în Basarabia eliberată - s-a convenit cu Patriarhul Iustinian ca "forma" retragerii la Suceava să fie o "cerere" a sa, și nu o demitere, cum solicita guvernul. Așa a putut fi stareț la Mănăstirea "Sf. Ioan". De fapt, era stareț peste câțiva monahi, doi sau trei. Era o stăreție de formă. Așa și-a putut însă menține demnitatea arhierească și s-a bucurat permanent de dragostea și respectul și a sinodalilor, și al Mitropolitului locului, și al tuturor credincioșilor.

Eram pe vremea aceea "ascuns" la Mănăstirea Slatina, cu nume schimbat, primit cu mare risc personal de către părintele Cleopa care era stareț, și așa am avut prilejul fericit de a-l cunoaște mai aproape pe Episcopul Partenie Ciopron. Mitropolitul Sebastian Rusan de la Iași îl trimetea în fiecare an la Sărbătoarea "Schimbarea la Față", 6 august, să oficieze slujba hramului Mănăstirii Slatina, zidită de Alexandru Lăpușneanu. Venea foarte multă lume la hram. Poporul era atras de personalitatea starețului Cleopa - trăiește și astăzi la Mănăstirea Sihăstria, Neamț - iar hramul era sărbătoarea Moldovei de Sus. Căci Slatina e situată aproape de Gura Humorului, Fălticeni și Suceava. Părintele Cleopa intrase deja în conștiința credincioșilor ca un mare duhovnic. Când a început să vină la hramuri si episcopul Partenie Ciopron, lumea a venit în număr și mai mare, așa încât nu numai Biserica, ci și curtea mănăstirii erau neîncăpătoare.

Printre credincioși erau mulți care îl cunoșteau pe Episcopul Partenie Ciopron de când își făcuseră serviciul militar, sau de pe frontul de răsărit. Fusese "generalul" sufletelor lor.

Părintele stareț Cleopa îmi făcea cu prilejul vizitelor episcopului Ciopron o mare favoare. Eram diacon și îmi dădea voie să îmbrac veșmântul diaconesc al "Prea Sfințitului Partenie". Era un veșmânt lucrat din fire de aur și argint care se păstra în Eclasiarhia mănăstirii (camera veșmintelor), ca o relicvă sfântă și nu era folosit decât la hram. De ce? Pentru că era veșmântul pe care îl purtase

Scanned with OKEN Scanner

Episcopul Partenie Ciopron care era călugărit în Mănăstirea Slatina, şi, tot acolo fusese hirotonit diacon. A fi purtat veşmântul lui era o mare cinste. Vlădica era, desigur ,o parte luminoasă a Bisericii strămoşeşti.

Îşi avea metania - se făcuse călugăr - în Mănăstirea Slatina, în anul 1921 şi în acelaşi an fusese hirotonit diacon. Din 1 noiembrie 1916, a luat parte la primul război mondial. A fost rănit în zona Caşin, unde se afla Armata a II-a condusă de generalul Averescu. Demobilizat în 1921, vlădica Partenie a intrat în monahism. În Mănăstirea Slatina era, prin urmare, al casei. Venea acasă. Metania e casa părintească a fiecărui călugăr. Nu poate fi refuzat. Aşa e rânduiala călugărească. De aceea, reîntors acasă, după ce fusese Episcopul Armatei, venea cu plăcere la hramurile de la Slatina, şi după slujbă, îi plăcea să întâlnească credincioşi din împrejurimi pe care îi cunoscuse de când era călugăr aici. Îi făcea plăcere să se întâlnească şi cu foşti ofiţeri şi soldaţi cunoscuţi din timpul când fusese Episcop al Armatei. Noi, cei de la Mănăstirea Slatina, îl simţeam ca pe unul de-al nostru, din familia noastră.

Părintele Cleopa mă punea pe mine să-i ţin Prea Sfinţitului cuvântul tradiţional de intrare în Biserică, atunci când venea la hram. Eram îmbrăcat în veşmântul său diaconesc. În cuvântarea pe care i-o ţineam, îi aminteam întotdeauna că e "al Slatinei" şi că, în, tradiţia mănăstirii, amintirea sa e vie, iar veşmântul său diaconesc e la un mare preţ duhovnicesc şi cu scumpătate folosit.

Îmi răspundea la cuvântare cu cuvinte alese şi ştiindu-mă teolog, îmi făcea urări de viitor, care erau desigur cuvinte de circumstanţă, dar acum îmi vine uneori să le cred profetice. Mult mai târziu, în 1970, când voi fi hirotonit episcop vicar patriarhal îmi va aduce aminte de urările de altădată, învrednicindu-mă de favoarea de a mă numi "coleg". Fusese printre cei care, în Sfântul Sinod, votase alegerea mea ca episcop vicar-patriarhal, post prin care, ca o străfulgerare, scurt, trecuse, şi el cândva.

După 14 ani de exil la Suceava, cunoscându-i-se prestigiul şi priceperea în conducerea duhovnicească, la 18 februarie 1962 a fost ales episcop al Romanului şi Huşilor, cu 73 de voturi din 74 posibile.

Scanned with OKEN Scanner

Vot secret. Votul alb fusese fără îndoială al lui. Am fost colegi în Sinod din 1970 până în 1978 când bolnav şi în vârstă (n. 1896 la Păltiniş, jud. Dorohoi), s-a retras la mănăstirea Văratec. Avea 82 de ani.

În Sinod era prezenţă vie, activă, cu propuneri şi păreri precise, ca la un raport militar. De altfel, rămăsese profund marcat de misiunea sa de episcop al Armatei. Până la moarte şi-a numit salariul soldă, iar când se întorcea de la Sinod spunea că se întoarce în "garnizoană". În intimitate mai purta încă dulamele kaki de pe când fusese episcop al Armatei.

Era doctor în teologie al Facultăţii din Cernăuţi, iar seminarul îl terminase după întâiul război mondial la "Veniamin Costache" la Iaşi. Peste tot a fost locul I. Teza lui de doctorat a fost despre: Arhieria Mântuitorului Iisus Hristos. Studiu istorico-exegetic. În misiunea pe care a avut-o în armata română, a comunicat cu oştirea direct, prin vizite pastorale, dar şi prin scris, trimiţând întregii armate scrieri pastorale în marile sărbători creştine, ca şi la marile sărbători şi evenimente naţionale, pline de învăţături şi îndemnuri.

Am avut împreună şi ceasuri de taină. L-am vizitat la Roman, în reşedinţa sa. Şi-a păstrat permanent credinţa în Dumnezeu, în viitorul României şi în eliberarea ei.

Mai avea puţin şi ar fi împlinit 84 de ani. A murit la 28 iulie 1980, la Mănăstirea Văratec, unde a şi fost înmormântat. Vlădica Partenie a lăsat un nume bun, de comandant sufletesc al armatei române în vremuri de mari cumpene istorice, tot aşa cum a lăsat în urmă şi o activitate de episcop eparhiat până azi de frumoasă aducere aminte.

Mă bucur că am fost printre cei ce l-au cunoscut. Anul acesta ar fi împlinit 100 de ani. În 1953, la hramul Slatinei, el m-a hirotonit preot.

Să-i fie pomenirea veşnică în istoria Patriei, în istoria Armatei şi, nu mai puţin, în istoria Bisericii Ortodoxe Române.

Scanned with OKEN Scanner

I-am citit ultimele rugăciuni din timpul vieții și primele de după moarte

În 1948, după câțiva ani de hăituire polițienească politică, fusesem "descoperit" de către patriarhul Iustinian în Mănăstirea Bistrița și adus în serviciul Patriarhiei Române, unde în 1949 funcționam ca inspector pentru învățământ și mănăstiri. În același an a apărut în Patriarhie episcopul Partenie Ciopron, un nume pe care noi, cei mai tineri, îl pronunțam cu admirație și respect, știind că ierarhul cu trese de general condusese cu mare bărbăție, clerul militar al Armatei Române. Odată cu desființarea acestuia de către puterea comunistă, comandantul fusese trecut în rezervă, rămânând astfel fără nici un fel de statut profesional. Cu intuițiile sale sigure, Iustinian l-a chemat în serviciu direct al Bisericii și l-a numit vicar patriarhal, o funcție mai mult onorifică decât efectivă, menită să-i confere o poziție oficială în structurile ierarhice și administrative ale Bisericii. Partenie a primit postul cu un sentiment ce pendula între recunoștință și resemnare și l-a onorat prin muncă adevărată, ca orice bărbat care se ia în serios. Am locuit în aceeași casă, la cele două extremități ale clădirii în stil florentin care adăpostește astăzi Editura Institutului Biblic. La cei 53 de ani ai săi era un om în toată puterea, înalt, zvelt, cu părul roșcat și cu ochii albaștri, cu vorba răspicată și limpede; în relațiile cu oamenii era sobru, fără să fie distant.

L-am cunoscut mai bine în toamna acelui an, 1949, când am fost delegați de către patriarh să facem deschiderea oficială a celor două seminarii monahale din Mănăstirile Neamț și Văratec, pe care Iustinian le înființase cu numai un an în urmă. O mașină era pe atunci o raritate, așa încât am călătorit cu trenul până la Pașcani, apoi cu autobusul la Tg. Neamț și cu trăsura la primul seminar. Cu aceeași trăsură, după două zile mergeam de la Mănăstirea Neamț la Văratec (de unde un an mai târziu, Seminarul avea să se mute la Agapia). Era o dimineață răcoroasă de toamnă, cu brumă și soare; drumul ușor prăfuit și trapul domol al căilor ne îndemna mai mult la reverie decât la vorbă. Totuși, firește, am vorbit de una și de altă, până când el, referindu-se la cuvântarea mea de la Neamț, mi-a spus:

Scanned with OKEN Scanner

" - Imi place cum vorbeşti; mi-ar plăcea să te ştiu episcop al Armatei; ai vocea puternică, vorbeşti la Focşani şi se aude-n Vatra Dornei!"
Nu i-am răspuns nimic, dar în sinea mea am zâmbit. Când isprăvisem clasele primare şi urma să plec la o şcoală secundară, taică-meu, care voia să se debaraseze de atâtea obligaţii paterne, a spus că vrea să mă dea la liceul militar (unde nu se plăteau taxe, totul fiind pe seama statului). S-a opus cu îndârjire maică-mea, motivând că ofiţerii poartă mantale de gumă şi că ea nu suportă mirosul de cauciuc... Şi ea cu mâna ei, m-a dus la teologie.

După vreo două ceasuri am străbătut Valea Seacă şi zăream turlele Vărateculuí. Episcopul i-a poruncit vizitiului să oprească în marginea unei poieni. Ne-am dezmorţit picioarele scoase de sub pături, plimbându-ne încoace şi încolo, când împreună, când osebiţi, iar într-un târziu mie mi s-a părut că popasul se prelungeşte fără rost:
" - Preasfinţite, cred că e cazul să mergem..."
Partenie şi-a scos din buzunarul de la piept ceasul cu lănţug de aur, i-a deschis capacul şi, după ce la citit cu atenţie, mi-a răspuns:
" - Încă şase minute, şi plecăm."
L-am măsurat lung cu privirea, întrebător, adică, mă rog, de ce şase, şi nu cinci, sau opt sau zece?
" - Eu, dragul meu, sunt militar de carieră şi am educaţie militară. În calitatea mea de episcop al armatei, cu gradul de general, trebuia să fac vizite la unităţile militare. Ei bine, întotdeauna am căutat să ajung la ora pe care o anunţasem, ştiind eu, din experienţă că dacă soseşti înainte îi vei găsi nepregătiţi, iar dacă soseşti după, îi vei găsi plictisiţi. Pe drum am măsurat pasul cailor pe unitatea de timp. Sosirea mi-am anunţat-o pentru ora 10. De aici până-n poarta mănăstirii, unde mă aşteaptă preoţii cu Evanghelia şi soborul cu clopotele, mai avem un kilometru, distanţă care se parcurge în 9 minute. Iată acum e momentul să pornim."

Trăsura s-a oprit în faţa porţii în clipa când orologiul din clopotniţă începea să bată de zece ori! Dacă astăzi, ca arhiepiscop, sosesc punctual la locul unde sunt aşteptat, aceasta nu e altceva decât amintirea lucrătoare a episcopului militar Partenie Ciopron.

Scanned with OKEN Scanner

In funcția sa de la Patriarhie nu a rezistat mult. Integru cum era, nu a înțeles să facă nici acele minime concesii prin care Iustinian își instrumenta politica bisericească. A cerut să plece. Între timp, se iviseră o seamă de alți câțiva episcopi, "oameni ai trecutului", pe care noul regim politic îi obligase să-și părăsească scaunele și să rămână astfel suspendați, fără salar, fără pensie, fără domiciliu stabil, fără nici un statut social: Eugeniu Laiu, Atanasie Dinica, Pavel Șerpe, Emilian Antal. Ca să câștige timp până ce repetatele sale intervenții vor căpăta o rezolvare, patriarhul le-a oferit posibilitatea de a ocupa posturi de profesori la Seminarul Monahal de la Neamț, ceea ce ei au și făcut. Partenie Ciopron a acceptat nu numai catedra, ci și postul de director. Așa l-am revăzut în 1950 când, în calitate de inspector, făceam acolo o vizită absolut formală, mai mult de protocol. Era relativ mulțumit și, ca de obicei, își lua lucrul în serios.

Seminarul, nici el, nu a rezistat prea mult. Dar patriarhul izbutise să obțină pensii pentru cei cinci episcopi, așa încât aceștia au cerut, fiecare să se retragă la câte o mănăstire: Eugeniu Laiu, la Horația; Atanasie Dinca, la Căldărușani, Pavel Serpe, la Curtea de Argeș; Emilian Antal, la Toplița. Partenie Ciopron a preferat Mănăstirea Sfântului Ioan cel Nou din Suceava, căreia i-a devenit stareț. Nu era însă un secret că statutul acestor arhierei se situa undeva între ostracizare și supraviețuire.

Au trecut câțiva ani. În februarie 1958 a venit în țara noastră, cu treburi la București și Iași, mitropolitul Vasile Samaha din Liban, un mai vechi prieten al Bisericii noastre. Potrivit protocolului, i s-a alcătuit o suită locală, din care făceam parte și eu, în calitate de interpret. Gazdele de la Iași au programat ca, după consumarea ceremoniei oficiale, oaspetele să vadă câteva mănăstiri din nordul Moldovei, începând cu Dragomirna. Eram, toți, în două automobile. Pe drum părintele Constantin Nonea, vicarul Mitropoliei, îndatorat cu executarea programului, m-a informat confidențial că departamentul Cultelor (în speță Securitatea) dăduse ordin ca prin Suceava să se treacă fără oprire, spre a se evita astfel contactul oaspetelui străin cu Partenie Ciopron. Așa s-a făcut, numai că Dumnezeu a rânduit altfel.

Scanned with OKEN Scanner

In drum spre Dragomirna (unde trebuia să mâncăm la prânz) ninsese puternic, şoseaua era blocată de nămeţi, şoferii ne-au spus că nu mai putem înainta. Întoarcerea era obligatorie prin Suceava. Obosiţi şi morţi de foame, ne întrebam ce vom face până vom ajunge, spre seară la Sucevița. I-am şoptit părintelui Nonea:

- Simplu, ne oprim la Ciopron!

- Şi cu ăia ce mă fac?

- Le spuneţi că aţi aplicat propriul lor principiu; orice convingere trece mai întâi prin stomac...

Lui Nonea (care era un om admirabil, dascăl şi literat din stirpea marilor povestitori moldoveni) nu i-a displăcut sugestia.

Desigur, nu mică a fost surpriza starețului Partenie. Bucuros de oaspeţi, a bătut din palme, fratele bucătar a încropit la repezeală o mămăligă, nişte ouă în tigaie, un boţ de brânză, două cepe; s-a găsit şi un pahar de vin. Totuşi gazda nu se dumerea cum de-i căzusem aşa pe cap, fără a-i fi dat măcar un telefon... Până la urmă, tot confidenţial (dar în trei), părintele Nonea i-a destăinuit toată povestea, şi ne-am veselit pe seama Securităţii, instituţia dispusă oricând să facă din ţânţar armăsar.

În acelaşi an, în iunie, eu aveam să fiu arestat, apoi condamnat la 25 de ani muncă silnică. După şase ani, când am fost eliberat din Aiud prin decret general, Partenie Ciopron era episcop de Roman, în scaunul rămas vacant prin trecerea lui Teofil Herineanu la Cluj. Între timp se ajunsese la concluzia că un ierarh atât de valoros ca Partenie Ciopron, încă viguros şi plin de iniţiativă, nu mai poate fi ţinut în afara structurilor superioare bisericeşti.

A mai trecut o vreme. În 1965 eu am fost chemat în serviciul Episcopiei noastre din America, unde am lucrat timp de unsprezece ani. În această perioadă l-am revăzut sporadic, în unele sesiuni ale Sfântului Sinod, când veneam în ţară cu treburi bisericeşti sau literare. În 1967, când am venit definitiv, Partenie îmbătrânise, era suferind. Un an mai târziu s-a retras din scaunul de Roman şi s-a aşezat în casa lui de la Văratec, pe care o construise el, cu banii săi, pe teritoriul mănăstirii anume pe tăpşanul de sub pădure. Acolo l-am găsit în 1969,

Scanned with OKEN Scanner

când, în aceeaşi casă, la etaj, mi-am petrecut o lună de vacanţă, scriind la o carte. Vorbea greu, dar îndeajuns ca să putem depăna amintiri din trecut. Era mulţumit, avea o pensie bună, se afla sub îngrijirea a două călugăriţe, dintre care una îi era nepoată. Tot atunci, la sugestia şi acordul său, conducerea mănăstirii mi-a conferit, spre folosinţă perpetuă, în dubla mea calitate de cleric şi scriitor, unul din cele patru apartamente ale "Casei Arhiereşti Partenie Ciopron". Aşa se face că eram acolo în iulie 1980, când bătrânul era pe moarte. Intrase în comă. Îi şedeam alături şi-i citeam din Cartea Psalmilor, aproape de ureche, îndelung, răspicat şi rar, cu gândul că ele, cuvintele, vor pătrunde în el pe calea subconştientului. Aşa a fost. La un moment dat a deschis ochii, s-a uitat împrejur şi, cu oarecare greutate în vorbă, ne-a mulţumit mie şi celor câteva călugăriţe care-l vegheau, printre care şi propria lui soră, maica Augustina Ciopron.

În aceeaşi noapte, de 28 iulie, spre dimineaţă, i-a încredinţat Domnului, sufletul. Acolo i-am citit eu ultimele rugăciuni din timpul vieţii şi primele de după moarte. Stareţa m-a rugat să conduc întregul ceremonial al înmormântării. Au slujit câţiva arhierei (printre care Efremie, succesorul său pe scaunul de Roman şi vicarul acestuia, Ioachim), foarte mulţi preoţi; s-au rugat pentru el călugăriţele mănăstirii, cele câteva sute, şi o mare mulţime de credincioşi. Preoţii din Episcopia Romanului i-au dus sicriul pe umeri până la cimitirul din deal, lângă Biserica Schimbării la Faţă, unde a fost înhumat în mormântul pe care-l pregătise dinainte şi în care îşi doarme somnul de veci. Prin aceeaşi veghe, care-l urmărea la Suceava, s-a avut grijă ca răposatul să fie pomenit şi evocat numai ca fost episcop al Romanului şi Huşilor, nu şi ca fost episcop al Armatei Române. Dar iată că istoria, prin voia lui Dumnezeu, îi reaşează statura înaltă pe soclul nu mai puţin înalt al preţuirilor noastre şi ale celor de după noi.

(I.P.S. BARTOLOMEU ANANIA)

Nicolae M.Condiescu - un general luptător pe tărâmul literelor

Nicolae M.Condiescu s-a născut la 20 octombrie 1880, la Craiova, avându-i ca părinţi pe căpitanul Matei Condiescu şi pe Maria,

Scanned with OKEN Scanner

născută Păun, fiică a Ecaterinei Dupin (de origine franceză). Copilăria şi-o petrece pe plaiurile oltenești, pentru ca, după absolvirea studiilor secundare să devină elev al Şcolii de ofițeri din Bucureşti, arma infanterie. Primind gradul de sublocotenent la 4 iunie 1902, este repartizat la Regimentul 1 Vânători din Sinaia.

La Sinaia, tânărul sublocotenent Condiescu are şansa de a-l cunoaşte pe Paul Zarifopol, viitorul cronicar literar, care obişnuia să-şi petreacă verile acolo; prin acesta ajunge apoi, în preajma lui Constantin Dobrogeanu Gherea. Aceşti doi oameni de cultură au avut o mare influență asupra formației sale spirituale ulterioare şi i-au înlesnit cunoaşterea temeinică a literaturii vremii. Între 1903-1905 urmează cursurile Şcolii superioare de război din Bucureşti (devenind astfel, ofițer de stat major), unde, după absolvire, predă cursul de istorie militară.

În timpul primului război mondial, căpitanul Condiescu, servește ca ofițer atașat la biroul operații al Marelui Cartier General. Este avansat maior în 1916, apoi locotenent-colonel în 1917. După război, întors la catedra de istorie militară, Nicolae M.Condiescu, manifestă o tot mai puternică aplecare către literatură, pasiune arzătoare, dar pentru care întotdeauna îi lipsise timpul: într-adevăr, deşi debutase în 1899 cu un volum de versuri ("Din lacrimi"), după acest debut se aşternuse o relativă tăcere. Începutul celui de-al treilea deceniu marchează însă, publicarea a două volume de impresii de călătorie ("Peste mări şi țări" 1922-1923).

În 1925, colonelul Condiescu trece în rezervă, pentru a se dedica pe deplin literaturii (ulterior, în rezervă fiind, avansat la gradul de general de brigadă, apoi general adjutant onorific al regelui şi bibliotecar al acestuia). Într-adevăr, după trecerea în rezervă îi apar mai multe cărți - practic, majoritatea scrierilor sale (volumul de nuvele şi schițe "Conu Enake" - 1928, romanul "Însemnările lui Safirim" - 1936, "Schițe" - 1936, reeditarea impresiilor de călătorie). Dintre toate acestea, romanul "Însemnările lui Safirim" s-a bucurat de cea mai bună primire din partea criticilor, vădind vocația autorului *de moralist*

Scanned with OKEN Scanner

capabil de remarcabile evocări epice şi mai ales lirice dintr-o lume ce dispărea lent sub privirile unui spirit surâzător melancolic (Al. Piru).

De altfel, scriitorul intenţiona să realizeze o suită de şase volume de rememorări, dar, din cauza unei boli necruţătoare, care l-a răpus la 15 iunie 1939 şi din cauza dispariţiei bibliotecii şi arhivei sale, în 1948, nu ne-am mai rămas din acest proiect ambiţios decât vreo sută de pagini din al doilea volum. Dacă critica postumă l-a lăsat de cele mai multe ori pradă unei nedrepte uitări, Nicolae M. Condiescu, s-a bucurat în timpul vieţii, de recunoaşterea deplină a calităţilor sale artistice şi a însuşirilor de *om al cuvântului şi gentleman desăvârşit* (A. Rosseti): a fost secretar general al Uniunii Fundaţiilor Culturale Regale, preşedinte al Consiliului de administraţie al Radiodifuziunii, iar din 1935 până la moarte, preşedinte al Societăţii Scriitorilor Români.

Pentru faptele sale de ostaş luptător pe tărâmul literelor, Nicolae M. Condiescu îşi merită fără rezerve calificativele atribuite de revista "Lumea militară ilustrată" la alegerea sa ca preşedinte al Societăţii Scriitorilor Români: "militarul erudit, omul de larg spirit generos şi umanitar şi literatul consacrat".

Nicolae Şova - general viteaz si ctitor generos

Născut creştin, de religie ortodoxă, Nicolae Şova a învăţat de mic de la părinţii săi să creadă în Dumnezeu şi prin fapte bune, să-L preamărească. Plecat dintr-o familie de ţărani, a luptat din greu pentru a-şi face un rost demn şi sigur în viaţă, neavând alt sprijin decât munca şi credinţa în cel atotputernic. Asista ori de câte ori avea prilejul, cu evlavie, singur sau cu ai săi, la slujbele religioase şi a contribuit, după putere, la împodobirea lăcaşurilor de cult. În anul 1939, s-a ocupat personal de refacerea bisericii din satul său natal, Rusăşeşti, fiind cel care, în calitatea sa de membru în comitetul de refacere, a donat o sumă mare de bani pentru procurarea materialelor şi plata meşterilor. Dar, corolarul implicării în viaţa religioasă, dovada incontestabilă a adevăratei sale credinţe, îl constituie ctitorirea bisericii din comuna Iveşti, judeţul Galaţi, operă unică în felul ei, atât din punct de vedere

Scanned with OKEN Scanner

arhitectural, cât şi al semnificaţiei sale, al cărei istoric îl prezentăm în cele ce urmează.

(...) În vara anului 1940, Corpul 3 Armată din compunerea căruia făcea parte şi Divizia 1 Gardă, s-a retras din Basarabia cedată imperiului roşu de la răsărit, în apărare pe Prutul inferior. Punctul de comandă al Corpului 3 şi al Diviziei de Gardă era la Iveşti, la circa 20 km sud de Tecuci. În această localitate exista o biserică din zidărie ctitorită la 1906 de Pavel Balş şi Toma Filipescu, dar care fusese afectată grav de cutremurul din noaptea de 9/10 noiembrie 1940 şi din care se păstrase intact doar altarul. Preotul septuagenar Alexandru Cristea, parohul acestei biserici a rămas astfel fără un lăcaş de închinăciune pentru enoriaşii săi şi în marea sa durere a apelat la generalul Nicolae Şova, comandantul Diviziei de Gardă să-l sprijine cu câţiva ostaşi să scoată de sub dărâmături clopotele şi odoarele bisericii. Profund impresionat de cele văzute la faţa locului, generalul Nicolae Şova, a spus bătrânului preot: "Din temelie am să-ţi zidesc biserica. Ai încredere în cuvântul meu!". Cu hotărârea ostaşului, generalul Nicolae Şova, constituie în cadrul diviziei un comitet de iniţiativă, care adună, chiar după prima şedinţă, din donaţiile ofiţerilor, subofiţerilor şi trupei, suma de 291.862 lei din care se vor comanda materiale de construcţie. Comitetul de iniţiativă se lărgeşte cu noi membri cooptaţi ulterior, printre care doamnele Nataly Vlădoianu (fiica fostului ctitor Pavel Bals) si Elena Grigorescu (văduva generalului Grigorescu - marele erou de la Oituz şi Mărăşeşti). Ca donatori - cu sume de bani, materiale, alimente, etc., s-au înscris generalul Ion Antonescu, profesorul Ion Petrovici - ministrul culturii naţionale şi al cultelor, alte personalităţi politice şi militare.

La 22 iunie 1941, Divizia de Gardă, începe lupta sa eroică de eliberare a Basarabiei, participând inclusiv la asaltul final din 16 octombrie 1941 de la Odessa, după care, întorcându-se în ţară, la 8 noiembrie trece glorioasă pe sub Arcul de Triumf din Bucureşti. La 5 iulie 1942, se pune piatra de temelie a bisericii care va fi realizată după proiectul arhitectului Epaminonda Cioropcoi. Lucrările au progresat repede, mâna de lucru fiind constituită, în cea mai mare parte din

Scanned with OKEN Scanner

militarii concentrați. Construcția are forma unei nave cu două turle mai mici deasupra pronaosului şi o turlă mare în partea centrală. Ca material de construcție s-a folosit betonul armat. Terenul aferent bisericii a fost terasat şi amenajat ca un impunător parc. Pictura a fost realizată de Ionel Iacobescu, pictor şi ofițer în rezervă în Regimentul 6 "Mihai Viteazul" şi cuprinde icoane şi scene din tipologia canonică ortodoxă, deosebite fiind reprezentarea ctitorului care dăruieşte locaşul sfinților Gheorghe şi Nicolae, precum şi îngerii ce aduc un pios elogiu unui cimitir de eroi. În pronaos se aflau câte două plăci de marmură, pe care erau înscrişi, pe unități, in ordinea gradelor: 106 ofițeri, 30 subofițeri, 1934 soldați şi gradați din Divizia de Gardă, căzuți în lupta contra bolşevismului in perioada 22 iunie-16 octombrie 1941. Între cele două plăci, la fiecare colț ardeau continuu patru candele. La exterior, sub cornişă, un brâu de 44 icoane, încingeau sfântul lăcaş asemenea marilor ctitorii voievodale din Țara Moldovei. Timpul efectiv de realizare a lucrării a fost de 14 luni şi jumătate (5 iulie 1942-19 septembrie 1943). Întregul edificiu fiind evaluat în acea vreme la circa 150.000.000 lei.

Hramul bisericii, conform pisaniei aflată deasupra uşii principale, era Sfântul Gheorghe, Sfântul Nicolae şi Înălțarea Sfintei Cruci, ca semn de biruință şi întru pomenirea eroilor din Divizia de Gardă. Dovadă grăitoare a acestui fapt sunt şi crucile ce se înalță semeț din vârfurile celor trei turle care au forma celui mai mare ordin militar de război - ordinul MIHAI VITEAZUL, simbolul suprem al vitejiei ostaşului român. Sfințirea bisericii a avut loc pe 19 septembrie 1943 în prezența a trei episcopi - între care P.S. Partenie Ciopron, episcopul armatei, a unui sobor de 30 de preoți, numeroşi diaconi şi cântăreți bisericeşti, corul Catedralei din Tecuci, a numeroase oficialități locale şi din țară, a unui număr impresionant de credincioşi, în total peste 5000 de persoane. Slujba religioasă a fost urmată de rugăciuni de pomenire a morților şi eroilor, de cuvântări de salut şi recunoştință. În cuvântul său, generalul Nicolae Şova, arăta: "Biserica voastră nu mai este o biserică oarecare, ci ea reprezintă prinosul de recunoştință al camarazilor supraviețuitori ai unuia din cele mai crâncene războaie

Scanned with OKEN Scanner

pentru camarazii lor jertfiți pentru patrie ... când veți păși pragul acestui sfânt lăcaș, văzând inscripțiile celor 2100 de Eroi veți avea dovada nestinsă a eroismului românesc ... Aici în acest lăcaș copiii voștri și urmașii lor își vor pregăti sufletele și mintea pentru a fi buni români ... Aici vor învăța că numai popoarele care știu să moară atunci când țara e în pericol, numai acela are dreptul la viață ..."

Prin ctitoria Sfintei Biserici de la Iveşti, dedicată eroilor marii unități pe care a comandat-o în campania de est - Divizia de Gardă - generalul Nicolae Șova rămâne în istoria noastră ca singurul general român care a făcut o asemenea faptă în anii grei de război. Fapta sa nobilă și onorată, pentru care a fost răsplătit cu Ordinul MERITUL CULTURAL în grad de ofițer "pentru servicii aduse bisericii" îl înscrie printre ziditorii de lăcașuri sfinte ai acestui neam. Astăzi plăcile de marmură nu mai sunt - ele având înscrise cuvintele eroilor care s-au jertfit în lupta contra bolșevismului. Au fost îngropate undeva lângă biserică, nu spre a fi uitate, ci păstrate pentru vremuri mai bune, și sperăm noi, alături de actualul paroh, preotul Vasile Chirca, să fie găsite și puse la locul lor, iar licărul celor patru candele să amintească de-a pururi de eroii Diviziei de Gardă, eroi ce stau la temelia acestei țări și a neamului românesc.

Generalul Nicolae Dăscălescu - "mucenic" al onoarei și devoțiunii

În ziua de 30 septembrie a anului 1969, un afet de tun purta sicriul cu corpul neînsuflețit al generalului de corp de armată Nicolae Dăscălescu spre Cimitirul Eroilor din Piatra Neamț. Până să fi murit, prea puțini știau ceva despre el. Numele lui nu figura în cenzuratele manuale de istorie ale vremii decât ca fiind decorat de către conducătorii sovietici pentru luptele purtate împotriva fascismului. Ici și colo, voci repede înăbușite încercau să spună câte ceva despre marile virtuți ale acelui care în ultimii ani era numit, la propriu sau la figurat, Generalul - Țăran. Acum, însă, cortegiul funerar era impresionant, format din oficialități, gardă de onoare, fanfară și o mulțime evaluată de presa vremii la aproape zece mii de cetățeni. Se

Scanned with OKEN Scanner

consemna chiar că: "pe acest ultim drum a fost salutat cu durere şi respect de un foarte numeros public, ieşit pe trotuare sau în balcoanele instituţiilor şi ale blocurilor de locuit".

Pe bătrânul general, această privelişte nu l-ar fi bucurat de loc. Cât s-a aflat după ieşirea din închisoare, în acel oraş sau în satul natal (Căciuleşti), prea puţini i-au acordat vreo atenţie. Aşa cum apărea în straie soldăţeşti, sau în cele simple de ţăran, constituia o ciudăţenie. Dar nu atât spre a sancţiona nerecunoştinţa şi tratamentul la care a fost supus ar fi privit generalul cu durere şi dezamăgire la propriul cortegiu. Toată ceremonia era absolut nefirească şi contrară tocmai felului în care trăise şi în care înţelesese să se dedice unui ideal măreţ, acela de a sluji Patria fără a-i cere despăgubiri, avantaje şi onoruri. "Dacă patria mă va trimite sub pământ şi acolo mă voi duce după ea", declara în cele mai grele împrejurări cel care avea să-şi închine viaţa unor principii morale pe care nu le-a trădat niciodată, din păcate, fiind zgârcit cu vorbele şi neacceptând să i se aducă laude deşarte, refuzând să-şi povestească faptele şi pomenind despre sine doar în Memoriile înaintate autorităţilor pentru a-şi demonstra nevinovăţia şi a obţine drepturile minime ce i se cuveneau, nu a lăsat în urmă mărturii prin care să i se poată reconstitui viguros personalitate. Din documentele aflate în arhivă sau în Muzeul Militar Naţional, s-a încercat după 1989, reconstituirea vieţii şi activităţii sale cu accentele de subiectivism şi de *romanţare* inevitabile.

Generalul Nicolae Dăscălescu reprezintă un simbol al Armatei Române. Generaţiile de azi şi cele viitoare trebuie să-l perceapă ca pe un *mucenic* al onoarei şi devoţiunii, ca pe un arhetip al ostaşului care nu cunoaşte alt fel de a trăi şi de a se *exprima* decât dedicându-se în totalitate slujirii Patriei. Principalele repere biografice ale Generalului - Soldat, cum a mai fost supranumit, scot la iveală un om ce s-a condus toată viaţa după principii simple, dar cu mari efecte în planul virtuţilor. Ţăran la origine, nu şi-a renegat proveniența, ci a căutat să adauge trăsăturile moştenite de o civilizaţie milenară, calităţi noi, ce puteau fi conferite numai de învăţătură. Simţise încă din fragedă vârstă, că nu te poţi menţine în ignoranţă, că simplitatea existenţei nu înseamnă a-ţi

Scanned with OKEN Scanner

reduce ființa la împrejurări neînțelese. De aceea străbate cu pasul, drumul până la Liceul "Petru Rareș" din Piatra Neamț. Purta ciorapi și era încălțat cu opinci, dar era printre primii la învățătură. În ultimele clase strânsese ban cu ban din meditații și adună astfel *taxa pentru cal*, necesară intrării la Școala de Artilerie, Geniu și Marină, pe care o absolvă în 1908, fiind distins cu "Medalia Jubiliară Carol I pentru muncă". Convins că învățătura este temelia formării personalității ofițerului, urmează cursurile Școlii Superioare de Război și cursul complementar de stat major. Un simț deosebit al valorii îl determină să considere că un comandant trebuie să-și formeze o riguroasă disciplină intelectuală, un orizont larg de cunoștințe și, deci, un statut prin care să se exprime cea mai înaltă treaptă a cunoașterii. Încă din primul an după repartiția sa la Regimentul 8 Artilerie din Roman este caracterizat în notarea de serviciu ca *inteligent și cu bun simț, disciplinat și demn, posedând spiritul datoriei și al onoarei, autoritar dar comandând cu tact inferiorii și fiind un bun camarad, posesor al unei mari puteri de muncă și dovedind curaj militar, precum și curajul răspunderii.*

Curajul militar îl determină pe ofițerul Nicolae Dăscălescu să nu accepte nici un compromis în privința respectării demnității și a drepturilor ostașilor. De la hrană, echipare, condiții de viață, până la îndeplinirea cerințelor spirituale. În acest sens este caracterizat *ca sclav al datoriei și de o scrupulozitate absolută în administrarea bunurilor statului, în care , nu admite nici o tranzacție*. Este foarte atașat de militari, îl preocupau sănătatea și problemele lor, viața lor de zi cu zi. Obișnuia să-i trimită duminica la biserică, dându-le chiar bani pentru liturghie, iar la întoarcere îi întreba ce au reținut din spusele preotului. Fiind cinstit nu admitea înșelăciunea, furtul, favorurile, abuzurile de orice fel. Lupta cu toată energia și cu toată responsabilitatea funcțiilor deținute pentru ca armata, *al cărei soldat credincios voi rămâne până voi muri*, să ofere exact condițiile riguros necesare pentru a-și îndeplini îndatoririle care i-au fost încredințate. A disprețuit fasturile și onorurile, ducând o viață modestă alături de ostașii săi. Strălucitele sale calități de militar au fost răsplătite cu numeroase ordine și medalii. Numai pe frontul de Est primise "Ordinul Mihai Viteazul", pe

Scanned with OKEN Scanner

care i-l oferise personal mareşalul Antonescu, "Ordinul Steaua României" cu spade în gradul de Mare Ofiţer cu panglica de Virtute Militară, "Steaua României" clasa a III-a în gradul de comandor, "Coroana României" clasa a III-a, decoraţia "Cruciada împotriva comunismului" precum şi Crucea Ordinul "Vulturul german".

La o zi după ceremonia conferirii Ordinului "Mihai Viteazul", generalul Dăscălescu semna Ordinul de Zi pe Divizie în care arăta: "Cu această ocazie este de datoria noastră să ne înclinăm cu recunoştinţă şi pietate înaintea celor ce şi-au părăsit mame şi soţii, surori şi prunci pentru ca să poată să spele cu sângele lor petele trecutului şi să poată întemeia cu mormintele lor fruntariile răsăritene ale Neamului. Acolo, în Răsărit, pe cuprinsul stepei stau de strajă cei care au murit ca să trăim acum. Să le urmăm porunca şi cuvântul ca la hotarul lor răsăritean de trupuri şi de jertfa lor nimic nu ne desparte".

Dar generalul Dăscălescu n-a luptat niciodată pentru recompense. Toate victoriile obţinute în lupte şi toate rezultatele dobândite în carieră le-a pus pe seama luptătorului, de multe ori anonim, aflat în prima linie de foc. De altfel, chiar şi într-una din ocaziile festive, când curgeau toasturile, generalul Dăscălescu nu ezită să se ridice şi să afirme: "Domnii mei, cu tristeţe am constatat că în toasturile dumneavoastră i-aţi uitat pe soldaţi. Lor le datorăm totul. Lor le datorăm faptul că ne aflăm aici şi avem răgazul să petrecem".

Prezenţa generalului Dăscălescu în rândul soldaţilor era o obişnuinţă. Se purta cu ei ca un adevărat părinte, îmbărbătându-i, impunându-le în acelaşi timp exigenţă şi respect. Astfel, după o carieră militară plină de glorie, regimul comunist îl supune aceloraşi umilinţe de care au avut parte toţi bravii comandanţi ai armatei române. Pentru general, toate acestea n-au constituit motive de a se deplânge pe sine. S-a întors la viaţa simplă, respectându-şi demnitatea şi principiile. Nu a mai acceptat niciodată onorurile. Pentru el, marii eroi ai neamului nu puteau fi umiliţi de nimeni. A murit sărac, retras în credinţa lui Dumnezeu, de la care va primi răsplata. Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Scanned with OKEN Scanner

14.6 Binecredincioşii voievozi: Ştefan cel Mare, Neagoe Basarab, Constantin Brâncoveanu - apărători ai legii strămoşeşti

Dreptcredinciosul voievod ŞTEFAN CEL MARE în evlavia poporului român

Întreaga suflare românească îşi aminteşte cu adâncă pietate de strălucitul voievod Ştefan Vodă, care timp de 47 de ani a condus cu inegalabilă râvnă, jertfelnicie, eroism şi conştiinţă creştină, ţara şi poporul său.

Ştefan Vodă s-a născut în anul 1435. Copilăria lui Ştefan este marcată de un episod tragic: omorârea tatălui său. La 16 octombrie 1451, Bogdan al II-lea este surprins şi ucis de propriu-i frate, în timp ce petrecea la nunta unui neam de-al său din Reuşeni, sat în preajma cetăţii Sucevei. E drept că Petru Aron, ucigaşul era frate vitreg cu Bogdan, dar tot fraţi se cheamă că erau, căci în vinele lor curgea sângele aceleaşi mame. Obsedat de această dramă, Ştefan nu va cunoaşte odihna sufletească până nu-şi va răzbuna tatăl. Astfel el trăieşte în pribegie până în 1457, când, cu sprijinul lui Vlad Ţepeş - domnul muntean îi dă cam o mie de călăreţi, la care se adaugă şi oamenii lui Şendrea, viitorul portar al Sucevei, şi rude de-ale lui din ţinuturile de sud ale Moldovei - îl alungă din scaunul domnesc pe unchiul ucigaş.

Fiu al lui Bogdan la II-lea (1449-1451) şi al doamnei Oltea, călugărită apoi, probabil sub numele de Maria, nepot al lui Alexandru cel Bun, Ştefan cel Mare este uns ca domn la 14 aprilie 1457 - la numai 22 de ani - "la locul ce se cheamă Direptatea", nume parcă predestinat pentru o domnie cum nu văzuse şi nici nu avea să mai vadă ţara Moldovei, învrednicindu-se de preţuire, atât din partea conştiinţei naţionale cât şi a celei europene.

În momentul când urcă în scaunul Moldovei Ştefan nu este însurat. Are, totuşi, un fiu, pe Alexandru, fructul unei iubiri din anii pribegiei sau, poate al unei căsătorii necunoscute. Istoricii susţin că pe mama acestui copil o chema Maruşca, rusoaică după nume. Nenorocirea e că Alexandru moare la vârsta de 45 de ani, fără să fi apucat să urce în scaunul Moldovei, aşa cum şi-ar fi dorit părintele lui.

Scanned with OKEN Scanner

Abia la 6 ani de la urcarea în scaunul Moldovei, Ştefan se gândeşte la însurătoare. Prima căsătorie, înregistrată în 5 iulie 1463, este, cum s-ar zice, pe placul voievodului. Mireasa, o ruteancă pe numele Evdochia din Kiev, sora cneazului Simion Olelkovici. O şansă în plus, care să strângă şi mai mult legăturile cu Polonia, Kievul fiind atunci sub stăpânire polonă. Cununia religioasă şi nunta au avut loc la cetatea Sucevei, cu fastul cuvenit unei petreceri domneşti, la care sunt cinstiţi şi invitaţi din ţările vecine.

Dar căsătoria aceasta este pe cât de scurtă, pe atât de nefericită. După ce dărui soţului ei, în 1465(1466), o fată - pe Elena sau Olena - doamna Evdochia se săvârşi din viaţă la o vârstă tânără şi la doar patru ani de căsnicie. Că ea ar fi şi mama copiilor Iliaş, Bogdan şi Petru, aşa cum afirmă unii istorici, este greu de crezut. Elena (Olena), prima fiică a lui Ştefan, are un destin necruţător, care va produce multă amărăciune în sufletul tatălui ei. Când abia împlinise 15 ani, este dată în căsătorie fiului lui Ivan al III-lea, marele ţar al Moscovei. Înrudire menită să statornicească relaţiile politice dintre cele două ţări. După ce dă naştere unui băiat, Dimitrie, Elena rămâne văduvă (1490). Datorită intrigilor de la curtea ţarului Ivan al III-lea - ţesute cu abilitate de Sofia, ultima lui soţie - Elena şi fiul său, Dimitrie sunt aruncaţi în temniţă, unde se vor şi stinge din viaţă (Elena în 1505, iar Dimitrie la vârsta de 25 de ani, în anul 1509).

Cea de-a doua căsătorie are loc la 14 septembrie 1472, cu principesa Maria de Mangop, descendentă din neamul vestit al Paleologilor. Dar şi această căsătorie se sfârşeşte trist, Maria de Mangop trăieşte cu Ştefan doar 5 ani. La 19 decembrie 1477, se stinge din viaţă, fără să-i lase soţului vreun fiu.

În sfârşit, a treia oară, s-a căsătorit cu Maria - Voichiţa , fiica lui Radu cel Frumos şi a soţiei acestuia Maria. Căsnicia cu Maria Voichiţa ţine 24 de ani, până la moartea lui Ştefan. În afară de Bogdan, poreclit Orbul, Maria i-a mai dăruit domnului o fiică, Maria, zisa Chiajna, rămasă fată bătrână până la moarte (1518).

Dar nenorocirile de tot felul întunecă, una după alta, zilele voievodului. La 26 iulie 1479, muri Bogdan Vodă, fiul cel de-al

Scanned with OKEN Scanner

doilea; la 8 august 1480, se duse la cele veşnice şi mătuşa domnului, fata lui Alexandru cel Bun şi al Marinei. O altă durere se abătu asupra sa la 21 noiembrie 1481, când se stinse şi tânărul Petru. Iliaş, amintit doar în pomelnice, a murit şi el de tânăr.

Ştefan era un tip sangvinic, înzestrat din fire cu inteligenţă, energie, prudenţă. "În sufletul lui, spune Iorga, era un instinct împărătesc: al hotărârii neînduplecate, al credinţei faţă de învoielile cu străinătatea şi al desăvârşitei cumpăniri, al perfectului echilibru, de care a dat dovadă şi în zilele bune şi în multe zile rele, de la un capăt la altul al unei domnii aşa de lungi. A ştiut să se facă iubit de moldovenii lui, mai cu seamă de oamenii simpli, nu numai prin faptul că era darnic cu cei viteji şi credincioşi lui, dar ştia şi cum să dea omului ce merită." Un portret moral admirabil îi face cronicarul Ureche. Îl redăm integral nu numai pentru frumuseţea şi savoarea limbajului, ci şi pentru faptul că el surprinde magistral, trăsăturile de caracter ale voievodului moldovean: "Fost-au acest Ştefan - Vodă un om nu mare la sfat, mânios şi de grab a vărsa sânge nevinovat; de multe ori, la ospeţe omora fără giudeţ. Amintrelea era un om întreg la fire, neleneşu, şi lucrul său îl ştia a-l acoperi, şi unde nu gândeai acolo îl aflai. La lucruri de războaie, meşter; unde era nevoie, însuşi se vâra, ca văzându-l ai săi, să nu îndărăpteze, şi pentru aceia raru războiu de nu biruia. Şi unde-l biruia alţii, nu pierdea nădejdea, că ştiindu-să căzut gios, să rădica de-asupra biruitorilor."

Astfel, Ştefan era aprig la mânie, dar ştia şi să ierte, şi să judece cu dreptate. N-a mai fost, în nici un caz, mai crud decât contemporanii săi şi nici decât alţi comandanţi din istoria lumii. Se purta simplu, modest şi fără trufie. În momentele de cumpănă, era de o energie şi tenacitate nemaipomenită. Fire optimistă, încrezător în sine şi în steaua lui. Nu-şi pierdea cumpătul, chiar şi în împrejurările cele mai grele. Dintr-un adânc şi sincer sentiment creştinesc, s-a îngrijit ca după fiecare bătălie câştigată să ridice câte o mănăstire, în semn de evlavie şi mulţumire bunului Dumnezeu, care l-a ajutat să biruiască vrăjmaşul. Portretul lui Ştefan este foarte bine redat în evangheliarul de la Humor, singurul portret pe care specialiştii îl consideră apropiat

Scanned with OKEN Scanner

de realitate. Când s-a zidit mănăstirea, domnul avea cam 35-40 de ani. Era în plină putere fizică. Păr bogat şi blond, lăsat să cadă pe spate, ochi albaştri, faţă ovală, fruntea lată, nas drept şi proeminent, bărbie rotundă, mustaţă stufoasă, sprâncene mari, frumos arcuite, mic de statură, îndesat şi vânjos la trup.

"În evangheliarul de la Humor ni s-a păstrat un Ştefan viguros, încrezător, peste care încă nu au trecut înfrângerile; peste chipul tânăr, anii au aşternut autoritatea maturităţii în portretul de la Voroneţ, în broderia de la Dobrovăţ şi osteneala bătrâneţii în sculptura de la Vatoped."

Ştefan Vodă s-a dovedit a fi un eminent conducător de oşti. Două calităţi militare incontestabile demonstrează încă din tinereţe: rapiditatea în acţiune şi priceperea cu care ştia să conducă o luptă. Ştefan a urcat pe scaunul Moldovei într-o vreme aprigă, când "sângele omenesc se vărsa larg". N-a venit anume să facă războaie, ele i s-au impus. Numai gata de luptă putea să se facă respectat, şi biruinţa aproape sigură era singura chezăşie faţă de vecinii lacomi, gata să se arunce la cel dintâi semn de slăbiciune. De la început şi-a făcut o oaste şi, după cele mai grele încercări a înnoit-o..."(N. Iorga).

Ca militar, Ştefan era genial. Arta lui militară ţine mai mult de talent decât de învăţătură în meseria armelor. Fusese înzestrat de la natură cu un formidabil dar al intuiţiei pe câmpul de luptă, capacitate destul de rar întâlnită la alţi comandanţi. Asta îl făcea să fie unde nu te aştepţi, să-şi asigure superioritatea în luptă şi chiar şi în faţa unor forţe mult mai numeroase şi mai bine înzestrate decât "mica lui oştire". Altfel spus, el a ştiut întotdeauna să aleagă clipa cea hotărâtoare şi să lovească necruţător şi mai ales a ştiut să aleagă locul, terenul adică, şi să tragă de partea lui avantajele care i le oferea acesta. Dacă îi vom analiza victoriile, vom vedea că, în aproape toate bătăliile, raportul de forţe i-a fost defavorabil. Şi la Baia, şi la Vaslui, şi la Războieni, şi la Codrii Cosminului... A câştigat 34 de bătălii şi a dat de 36 de ori piept cu duşmanii de toate limbile, după cum mărturisea el însuşi în cei din urmă ani ai bătrâneţii sale glorioase.

Scanned with OKEN Scanner

Nenumărate sunt izvoarele, cronicele şi referinţele străine (poloneze, germane, italiene, maghiare, slave, turceşti etc.), care conţin bogate informaţii şi numeroase aprecieri în legătură cu Ştefan-Vodă - titanul Moldovei. Din acestea, vom selecta, în prima parte, pe cele privitoare la măreţia, biruinţa şi gloria eroului nostru. În cea de-a doua parte vom grupa pe cele referitoare la profilul său moral-religios.

Cronicarul polonez Miechowschi, ale cărui constatări nu le putem pune câtuşi de puţin la îndoială date fiind şi evenimentele neplăcute dintre moldoveni şi polonezi (Codrii Cosminului - 1497), zice: "Bărbat glorios şi victorios, care a biruit pe toţi regii vecini... Om fericit căruia soarta i-a hărăzit cu dărnicie toate darurile. Căci, pe când altora le-a dat numai unele însuşiri şi anume prudenţa împreunată cu şiretenie, altora virtuţi eroice şi spirit de dreptate, altora biruinţa asupra duşmanului numai ţie ţi le-a hărăzit la un loc pe toate. Tu eşti drept, prevăzător, isteţ, biruitor contra tuturor duşmanilor. Nu în zadar eşti socotit printre eroii secolului nostru".

Cronicarul contemporan polonez Dlugosz, după ce descrie amănunţit lupta cu armatele lui Mahomed al II-lea, din faţa Vasluiului, de la 10 ianuarie 1475, exclamă atât de elogios: "O bărbat demn de admirat, întru nimic inferior ducilor eroici, pe care atât îi admirăm, cel care dintâi dintre principii lumii a repurtat în zilele noastre o victorie atât de strălucită în contra turcilor. După părerea mea, el este cel mai vrednic să i se încredinţeze conducerea şi stăpânirea lumii şi mai ales funcţiunea de comandant şi conducător contra turcilor, cu sfatul şi înţelegerea creştinilor, pe când ceilalţi regi şi principi creştini trândăvesc în lene, în desfătări şi în lupte civile".

Un alt polonez, cu numele de Wapowski, îl califică drept "strălucitul luptător foarte vestit prin victoriile asupra turcilor", adăugând că: "vitejia şi succesul lui Ştefan erau renumite la popoarele vecine, pentru experienţa în chestiunile militare şi fapte celebre săvârşite contra turcilor, tătarilor, ungurilor".

Scanned with OKEN Scanner

Antonius Bonfinius, cronicarul şi istoriograful oficial al lui Matei Corvinul, regele Ungariei, cel din urmă fiind aspru înfrânt de către Ştefan cel Mare în bătălia de la Baia din 1467, recunoaşte şi el calităţile deosebite ale conducătorilor Moldovei: "Era însufleţit pentru lucruri frumoase şi mândre, pe lângă acestea activ şi straşnic la război".

Cronica maghiară, cunoscută sub denumirea de Chronicon Dubnicene, îl prezintă pe Ştefan după lupta de la Vaslui (1475): "bun apărător al ţării sale şi al poporului său, care s-a împotrivit cu bărbăţie (turcilor), în mijlocul ţării sale, gata să moară pentru ai săi".

Însuşi Papa Sixt al IV-lea adresează elogii lui Ştefan, atunci când scrie: "Faptele tale săvârşite... cu înţelepciune şi vitejie, contra turcilor infideli, inamici comuni, au adus atâta celebritate numelui tău, încât eşti în gura tuturor şi eşti în unanimitate foarte mult lăudat".

Din referinţele până aici constatăm, cu îndreptăţită satisfacţie, că voievodul nostru este supranumitul "Cel Mare", că este o deplină concordanţă între aceste referinţe asupra meritelor sale personale şi sociale, conturând o personalitate plenară, un conducător de stat şi militar de mare elită, aureolat de razele genialităţii. Este cazul să precizăm de asemenea că marele voievod al Moldovei a dus în general războaie de apărare, defensive şi nu de cucerire.

Deschizând cronica lui Grigore Ureche la locul unde începe istorisirea vieţii acestui domnitor, ne atrage atenţia următorul titlu: "Domnia lui Ştefan Vodă, ce-i zic cel Bun, feciorul lui Bogdan Vodă şi multe războaie ce-au făcut". Cronicarul Macarie îl numeşte în 1542 "Ştefan Voievod cel Viteaz". În pomelnicul de la mănăstirea Putna, în dreptul numelui marelui voievod se află adnotarea: "Acesta a fost dintâi întemeietor şi ziditor al acestei sfinte mănăstiri. Acestuia îi zic Ştefan Vodă cel Bun şi Viteaz".

Ştefan cel Mare merită cu prisosinţă să fie considerat de toată suflarea românească un adevărat "Părinte al Patriei". Rezonanţa intimă pe care o capătă în inimile noastre sfârşitul voievodului, la care ia parte însăşi natura, ne duce cu gândul la inspirata dramă istorică "Apus

Scanned with OKEN Scanner

de Soare" a lui Delavrancea. Ştefan cel Mare a fost şi a ramas pentru Moldova marele ei luminător, soarele ei.

"Ştefan, Ştefan Domn cel Mare
Seamăn pe lume nu are
Decât numai mândrul soare.
Din Suceava când el sare
Pune pieptul la hotare
Ca un zid de apărare, etc."

Deşi, Ştefan simţi că i se apropie sfârşitul - zice N. Iorga - gândul său nu se întunecă şi voinţa lui de fier nu suferi nici o slăbire: chiar şi pe patul de moarte, continuă să fie preocupat de viitorul ţării şi al celui ce urma să-i ia locul în scaunul domnesc. La 2 iulie, Ştefan cel Mare, cel Bun şi cel Sfânt moare în Suceava, cetatea de scaun a Moldovei. "A domnit - cum zice cronicarul - 47 de ani, 2 luni si 3 săptămâni şi a făcut 44 de mănăstiri şi singur ţiitoriu peste toată ţara".

O domnie ca a lui nu s-ar fi putut realiza şi menţine decât bazându-se pe oameni de încredere, disciplinaţi şi devotaţi integral domnului şi ţării. Practic el şi-a menţinut aproape, lungă vreme, colaboratorii cinstiţi, ascultători şi gata de sacrificiu, i-a promovat în demnităţi mai înalte şi le-a făcut tot felul de favoruri şi înlesniri. Se cuvine să relatăm în acelaşi timp şi adevărul că marele domn ştia şi să ierte. Aşa este cazul cu boierii care ţinuseră cu Petru Aron, ucigaşul tatălui său, cărora le-a făgăduit iertarea şi restituirea proprietăţilor, dacă se vor întoarce în ţară şi vor recunoaşte noua domnie.

Tactica de luptă şi strategia de bază a lui Ştefan cel Mare justifică şi ele atitudinea neiertătoare faţă de boierii şovăielnici şi faţă de vrăşmaşi. Că, Moldova, avea nevoie de oameni neînfricaţi şi gata la tot lucrul cel bun se vede şi din faptul că epoca lui Ştefan cel Mare a însemnat şi o perioadă de mari construcţii, civile şi bisericeşti. Dintre cele civile, menţionăm în primul rând cetăţile ţării, curţile domneşti şi casele boiereşti. El înalţă cetatea de la Gândinţi, de lângă Roman, pe cea de la Chilia, reparându-le pe toate cele de pe Nistru şi din interiorul ţării.

Scanned with OKEN Scanner

Sărbătorile de la Putna au avut loc de-a lungul veacurilor, au luminat şi însufleţit mii şi mii de români, întărindu-i pentru evenimentele istorice deosebite care au urmat. Iată deci, că Ştefan cel Mare, şi după moarte a urmărit şi a redeşteptat idealurile de neatârnare (1877) şi unitate naţională a tuturor românilor (1916-1919). Multe sunt dovezile de preţuire a titanului Moldovei. Astfel, în anul 1883 s-a înălţat statuia ecvestră a lui Ştefan în faţa fostului palat administrativ din Iaşi, unde se află şi astăzi. Ea a fost executată de sculptorul francez Emmanuel Fremiet (1824-1910), bine cunoscut mai ales prin statuia asemănătoare a Jeannei d'Arc de la Paris. În anul 1904, cu prilejul sărbătoririi a patru veacuri de la moartea lui Ştefan, a fost constituită medalia jubiliară. Pe reversul medaliei citim următorul text, deasupra şi dedesuptul stemei Moldovei: "Marelui strămoş Ştefan Vodă, la împlinirea a patru sute de ani de la săvârşirea lui din viaţă, ca semn de recunoştinţă a neamului său (1504-1904)".

Din cele înfăţişate până aici s-a putut desprinde concluzia că două au fost apelativele mai deosebite cu care străinii şi poporul român, în totalitatea sa, au cinstit şi au însoţit amintirea lui netrecătoare: "cel Mare" şi "cel Sfânt". Temeiurile şi mărturiile externe şi interne prezentate până acum, au justificat îndeosebi denumirea de "cel Mare". În cele ce urmează ne propunem să demonstrăm motivaţia celui de-al doilea apelativ. De la început trebuie să precizăm o evidenţă istorică: voievodul Ştefan cel Mare a fost un om credincios, cu mare frică de Dumnezeu, un adevărat fiu duhovnicesc al Bisericii, cucernic împlinitor al convingerilor sale ortodoxe. De bună seamă că acestea le-a sădit în suflet tatăl său Bogdan al II-lea şi mai ales mama sa, Doamna Oltea Maria, călugărită după omorârea soţului său la Reuşeni. Poporul român o laudă în legendele sale statornic, ca una care a dat sfaturi fiului său, în împrejurările deosebit de dramatice pentru moşia strămoşească şi sfânta lor ţară.

Ne încredinţează despre acestea, mai întâi, frumoasele sale pisănii ale frumoaselor şi strălucitelor ctitorii, ajunse până la noi sau dispărute, cele mai multe dintre împodobitele sale documente interne sau destinate străinătăţii şi în însăşi inscripţia de pe lespedea

Scanned with OKEN Scanner

mormântului său, de la mănăstirea Putna. În toate documentele amintite se intitulează fără excepție: "Io, Ştefan Voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al țării Moldovei". Altele au următorul preambul: "În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, Treime Sfântă de o ființă nedespărțită, iată eu, robul Stăpânului meu, Iisus Hristos, Io Ştefan Voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei". Ne dăm pe deplin seama că nu este vorba aici de o simplă titulatură cancelaristică, de o formulă protocolară, profesată convingător, despre cauzalitatea tuturor lucrurilor.

După tradiție şi după vestigiile arheologice intrate în patrimoniul nostru național, cunoaştem că Ştefan cel Mare a purtat întotdeauna cu sine, mai ales în nesfârşitele sale războaie, un triptic. Pe el era la mijloc, Mântuitorul, înconjurat de Maica Domnului şi de Sfântul Ioan Botezătorul, ceea ce numim îndeobşte "Grupul deisis". Icoana se distinge printr-o rafinată tehnică a lucrăturii, prin subtilitate cromatică şi prin ornamentația cu pietre prețioase. Tripticul se păstrează astăzi, în Muzeul Mănăstirii Putna. Este şi aceasta o neîndoielnică dovadă a profundelor sale simțăminte religioase. Impresionantă este de asemenea certitudinea domnitorului în eficacitatea rugăciunilor din biserici, atât pentru cei vii, cât şi pentru adormiți. În ctitoriile sale, el însuşi le statornicește sorocul, cu grijă, cu deplină cunoaştere a rânduielilor tipiconale ortodoxe, cu nestrămutată credință, nădejde şi dragoste de Dumnezeu şi de oameni.

În primul înscris din 10 mai 1466, redactat la Suceava, după titulatura mai cuprinzătoare, de care am luat cunoştință mai sus, citim: "...cu voia lui Dumnezeu Atotştiitorul, ne-am gândit cu gândul bun al Domniei mele şi cu ajutorul lui Dumnezeu, că să fac pentru mântuirea sufletului meu şi de asemenea pentru sănătatea mea trupească şi pentru sufletul părinților mei şi ne-am legat şi am făgăduit să întărim sfânta mănăstire, care este le Sfântul Munte numita Zogrofu, unde este hramul Sf. Mare Mucenic şi purtător de biruință Gheorghe şi am făgăduit, să dau în fiecare an şi să trimit câte o sută de ducați ungureşti..."

Scanned with OKEN Scanner

"Iar după trecerea anilor noştri, după trecerea vieţii noastre, în primul an să ni se facă şi să ni se cânte sfântul parastas în sobor şi apoi slujbele de a treia zi şi asemenea la a noua zi, la a 20-a zi, la a 40-a zi şi la jumătate de an şi iarăşi la un an, iar după trecerea unui an, de atunci să ni se cânte, în fiecare an, într-o zi, un sobor de pomenire, seara parastas şi colivă şi băutură, iar dimineaţa sfânta liturghie şi coliva şi iarăşi la prânz băutură, spre mângâierea fraţilor. Aceasta să rămâie aşa, cât va dăinui sfânta mănăstire...".

În sensul comuniunii de dragoste, credinţă şi aspiraţii a diferitelor stări din cuprinsul Aşezământului mântuirii pledează şi următorul amănunt biografic al eroului nostru. După legenda comentată de cronicarul Ioan Neculce, în "O samă de cuvinte", Ştefan, în asprele zile de după bătălia de la Războieni, s-a dus pentru sfat la Daniil Sihastrul. Acesta l-a îmbărbătat şi l-a îndemnat să continue luptele cu turcii, care păreau complet încheiate din cauza pierderilor de oameni suferite, convorbire în urma căreia a ieşit iarăşi victorios. Gestul voievodului arată preţuirea sa pentru oamenii îmbunătăţiţi duhovniceşte, pe care îi frecventa.

Conturul lăuntric al personalităţii, religioase în primul rând, a marelui voievod moldovean se clarifică mai mult, când analizăm întrega motivaţie a ctitoriilor sale. Pisaniile câtorva dintre ele arată simţăminte de evlavie şi recunoştinţă, nu numai rudelor, ci şi colaboratorilor sau supuşilor săi credincioşi. Este cazul cu vestita biserică din Războieni, înălţată 20 de ani mai târziu, adică la 8 noiembrie 1496, exact pe locul luptei, unde atâţia moldoveni viteji au căzut în luptă. Din pisanie reţinem că osârdicul domnitor nu-şi îndeplineşte scrupulos datoriile religioase de pomenire numai faţă de membrii familiei sale ci şi faţă de mulţimile de ostaşi care au luptat alături de el, dându-şi viaţa pentru libertatea gloriei străbune.

Pe făgaşul trăirii efective şi personale a credinţei sale religioase, putem menţiona şi alte fapte al căror ecou, dintre multe altele a ajuns la noi. Amintim astfel gestul înzestrării şi al măritării unor fete sărace. Există apoi dovezi sigure de eliberare din robie, care sunt atât de semnificative încât ne duc cu gândul la

Scanned with OKEN Scanner

timpurile neotestamentare. Şi nu în ultimul rând atitudinea creştinească premergătoare bătăliei de la Podul Înalt (Vaslui, 10 ianuarie 1475): "Cu toţii s-au legat a posti patru zile cu pâine şi apă, dacă Dumnezeu va scoate din primejdie pământul ostenelilor lor".

Toate acestea sunt fapte autentic creştine, fapte ale dragostei de oameni şi Ortodoxiei, ale umanismului său românesc, şi probe evidente ale trăirii efective a credinţei strămoşeşti. Şi ele întregesc fericitul portret moral al lui Ştefan cel Mare, pentru ca poporul să-l fi putut numi, pe lângă "cel Mare", şi "cel Sfânt".

Cu cele 44 de ctitorii ale sale pe care le şi înzestrează în bună parte, Ştefan rămâne cu siguranţă, cel mai mare ziditor de locaşuri de închinare ortodoxă din Moldova şi unul dintre cei mai mari ai ţării întregi. În Moldova lui Ştefan se ştiu şi alte lucruri minunate despre marele înaintaş. Astfel se zice "că el a murit şi pe mormântul lui a ars trei zile şi trei nopţi o lumină pe care n-o aprinsese nimeni. Moartea nu i-a luat simţirea şi când neamul lui suferă, strămoşul plânge în mormântul său".

În încheiere subliniem că însuşi sufletul şi întreaga conştiinţă a neînfricatului conducător se întâlneşte într-un document de valoare unică. Prin el se justifică încă o dată mai mult evlavia cu care numele său e pomenit până astăzi la noi şi în largul creştinătăţii. Este vorba de scrisoarea pe care acesta a adresat-o cârmuitorilor Europei, la 25 ianuarie 1475, îndată după victoria de la Vaslui. Remarcăm, mai întâi, că scrisoarea pomeneşte de şapte ori numele lui Dumnezeu şi alte echivalente ale numelui său şi de nouă ori creştinătatea şi credinţa creştină, într-un spaţiu doar de o pagină.

Ştefan a fost cu siguranţă, la vremea sa singura căpetenie cu o conştiinţă europeană, care, dacă ar fi fost ascultată şi urmată efectiv, ar fi putut arunca pe musulmani din partea Europei cucerită de ei până atunci şi restaura imperiul creştin al marelui Constantin.

De aceea poporul român îl numeşte, cu netăgăduitul său simţ de adevăr "Ştefan cel Mare şi Sfânt", rezumând astfel tot respectul şi evlavia pe care i-a acordat-o de-a lungul veacurilor.

Scanned with OKEN Scanner

Documentele lui Ştefan cel Mare

1. Ştefan cel Mare către Papa Sixtus al IV-lea
(Vaslui, 29 noiembrie 1474)

Preasfinte întru Cristos Părinte şi prea binefăcătorule stăpân al nostru.

Facem cunoscut Sfinţiei Voastre cum că Assam-beg, preastrălucitul principe, ne-a trimis solii săi, cerându-ne ca împreună cu ceilalţi principi creştini să ne pregătim cu curaj împotriva înspăimântătoarei puteri otomane. De aceea încredinţăm Sfinţiei voastre faptul că noi totdeauna suntem foarte pregătiţi cu toată forţa noastră, pe care Atotputernicul Dumnezeu ne-a dat-o, cu toată dragostea noastră, să luptăm ca apărători ai creştinătăţii cu toţi bărbaţii noştri. Mai mult chiar, strălucitul ambasador al puterii veneţiene şi anume distinsul Paulus Omnibonus întorcându-se de la sus-numitul preastrălucit principe Assan-beg, s-a oprit la noi, şi cu care am discutat multe lucruri referitoare la problemele creştinătăţii, i-am dezvăluit dorinţa inimii noastre şi ne-a făgăduit să se înfăţişeze Sfinţiei voastre din partea noastră. De aceea am dori să acordaţi deplină încredere acestui ambasador, ca şi cum am vorbi noi de faţă cu Sfinţia voastră. Cu siguranţă noi înţelegem că toate stau în Puterea Sfinţiei voastre.

Aşadar rugăm pe Sfinţia voastră ca împreună cu ceilalţi regi şi principi foarte puternici să se organizeze în taină, în aşa fel încât creştinătatea să nu fie invadată de cei mai perfizi necredincioşi, şi ca noi să fim în stare să terminăm lupta învingători, nu singuri, ci dimpotrivă, cu ajutorul acestor principi.

Din cetatea noastră Vaslui, în ziua de 29 noiembrie 1474.

Sfinţiei voastre, acelaşi preacredincios Ştefan voievod, domn al ţării Moldovei etc.

Scanned with OKEN Scanner

Preasfântului întru Cristos Părinte şi stăpân Papa Sixtus al IV-lea, preabinefăcătorul nostru Stăpân.

(I. Bogdan, Documentele lui Ştefan cel Mare, vol. II, 1913, p. 318-319)

2. Ştefan cel Mare către solii săi din Ungaria
(Iaşi, 20 iunie 1475)

Noi Ştefan voievod, cu mila lui Dumnezeu domn al Ţării Moldovei. Scrie domnia noastră credincioşilor şi cinstiţilor boieri dumnealui Stanciu şi dumnealui Dumii şi dumnealui Mihău, ca să ştiţi prin aceasta toate câte sau întâmplat acum cu noi. A sosit un om cu scrisoare de la pârcălabii din Cetatea Albă, care ne scriu zicând că la Cetatea Albă a venit o corabie de italieni din Mangop, corabia care dusese pe cumnatul nostru Alexandru, peste care corabie este mai mare corăbierul Filip. Şi... mârzacul şi aia mârzacul au venit până la noi la Iaşi şi acel sol ne-a povestit cu gura lui spunându-ne astfel: că fratele doamnei domniei mele Alexandru a ajuns la oraşul Mangop, şi că a treia zi a cucerit zisul oraş Mangop, moşia lui părintească, şi el se află acum în Mangop; şi altfel nu este. Şi despre turci aşa să ştiţi că iscoadele noastre ne-au povestit acestea: că a venit pe mare Ahmat-paşa cu galere şi a încercat să cucerească Caffa, şi au bătut Caffa vreme de trei zile, iar în ziua a patra turcii au biruit şi au cucerit Caffa. Ea este acum în mâinile turcilor. Altfel nu este. Şi era în Caffa un ţar tătăresc, care mai-nainte fusese ţar în Ordă, cu o mie de tătari, care tătari s-au supus cu toţii şi cu toate ale lor; astfel acum şi ţarul Ordei şi ţarul (Perecopului ?) s-au supus turcilor. Şi s-au unit tătarii cu turcii.

Am mai aflat prin iscoadele noastre despre vrăşmaşii creştinătăţii despre necredincioşii turci, că vin împotriva noastră. Şi din nou ne-a venit vestea temeinică, că turcii vin spre noi, împotriva noastră şi împotriva ţării noastre, şi pe apă şi pe uscat. Şi aşa se zice,

Scanned with OKEN Scanner

că o puternică armată, întărită cu foarte multe şi mari bombarde, le merge înainte ca să cucerească Cetatea Albă şi Chilia, şi că sunt chiar pe drum, aproape. Împăratul are să vie însuşi pe uscat împotriva noastră, ca să cucerească în persoană ţara noastră, cu toată puterea lui şi cu toată oastea lui, şi cu toată puterea Ţării Munteneşti, căci munteni sunt pentru noi ca şi turcii. Şi să credeţi că aşa e cum spunem noi, căci nu este altfel decât aşa. De aceea, fără întârziere şi îndată ce veţi vedea această scrisoare, să vă sculaţi şi să vorbiţi cu solii care vin cu voi de la craiul Matiaş la noi, şi să trimiteţi un umblător iute cu scrisoare noastră şi cu scrisoarea solilor, care vin odată cu voi la noi. Umblătorul acesta să se grăbească ziua şi noaptea spre craiul Matiaş şi să dea de ştire Măriei Sale despre aceşti vrăşmaşi ai creştinilor. Poate va îndupleca Dumnezeu pe Măria Sa şi se apropie de noi şi de aceste margini, iute şi cu cât mai grabnic cu putinţă, şi ziua şi noaptea, cu toate puterile Măriei Sale şi cu toţi oamenii pe cari Dumnezeu i i-a dăruit; şi astfel nu ne va lăsa să pierim, noi şi ţara noastră, de aceşti păgâni. Dumnezeu să insufle pe Măria Sa, ca să puie toată graba pentru creştinătate şi împotriva acestor turci blestemaţi. Într-aceea voi înşişi, împreună cu solii craiului Matiaş care vin la noi, să nu vă odihniţi nicăieri, ci să vă grăbiţi ziua şi noaptea spre noi, cât se poate mai iute. Şi altfel să nu faceţi. Dată în Iaşi, în ziua de 20 Iunie. Să mai ştiţi că am trimis înainte pe sluga noastră Ilie, ca să însoţească pe solii care vin la noi de la craiul Matiaş.

(I. Bogdan, Documentele lui Ştefan cel Mare, vol. II, 1913, p. 326-327)

3. Ştefan cel Mare către Senatul Veneţiei

(Veneţia; 8 mai 1478)

Prea înălţate prinţ şi domn. Acestea sunt lucrurile pe care le spun cu gura mea, eu Ioan Ţambalac, sol şi unchi al domnului Ştefan voievod, din partea lui. Că toate acestea s-au săvârşit din partea

Scanned with OKEN Scanner

turcilor în țara sa, Luminăția Voastră trebuie să fi auzit de la mulți. E adevărat însă că cele ce au urmat nu i s-ar fi întâmplat, dacă ar fi știut că prinții creștini și vecini cu dânsul au să se poarte cu el, așa cum s-au purtat. Căci deși avea jurăminte și învoieli cu dânșii, ei l-au înșelat, și astfel a pățit ce-a pățit. Învoielile și jurămintele ce erau între dânșii cuprindea că toți trebuie să fie gata și să se ajute în orice loc pe acel dintre domni, împotriva căruia ar fi mers turcii. Și totuși, cu toată nădejdea mea într-înșii, mi s-a întâmplat nenorocirea pomenită. Căci dacă nu ar fi fost așa, aș fi făcut una din două: ori m-aș fi împotrivit cu adevărat vrăjmașului la trecătoare și nu l-aș fi lăsat să treacă, ori, dacă aceasta mi-ar fi fost cu neputință, aș fi încercat să scap de locuitorii țării mele și nu aș fi suferit atâta pagubă. Dar m-au lăsat singur, și s-a întâmplat cum am spus mai sus. Și dacă vrăşmaşul ar fi fost singur, n-ar fi fost așa de rău; dar el a poruncit să vie cealaltă țară românească de-o parte și tătarii de alta , iar însuși a venit în persoană cu toată puterea lui, și m-au înconjurat de trei părți, și m-au găsit singur pe mine, cu toți ostașii mei împrăștiați, ca să-și apere casele lor. Gândească-se Luminăția Voastră cu cât mă întreceau la număr, când împotriva mea singur erau atâtea puteri. Eu, împreună cu curtea mea, am făcut ce-am putut, și s-a întâmplat cum am spus mai sus. Care lucru socotesc că a fost voia lui Dumnezeu, ca să mă pedepsească pentru păcatele mele; și lăudat să fie numele lui. După ce într-adevăr vrăşmaşul a plecat, am rămas lipsit de orice ajutor din partea creștinilor; pentru că ei nu numai nu m-au ajutat, dar au fost între dânșii unii care poate au simțit plăcere pentru paguba făcută mie și țării mele de către păgâni.

Între acestea veni secretarul Luminăției Voastre și-mi spuse cele ce i se porunciseră, și-mi făgădui multe lucruri din partea Luminăției Voastre prea creștine, care de bună voie vă gândiți la binele creștinilor și la nimicirea vrăşmaşilor. Lucrul acesta m-a bucurat și mi-a dat mare nădejde; și am rămas parcă liniștit, când mi-au spus că din banii trimiși în Țara Ungurească și din alții voi avea și eu ceva ajutor și folos. Și totuși, eu cerusem ca voievodul Basaraba să fie alungat din cealaltă țară românească și să fie pus un alt domn creștin,

Scanned with OKEN Scanner

anume Drăculea, cu care să ne putem înțelege împreună; am înduplecat chiar la acest lucru pe Măria Sa craiul Unguresc, ca să se îngrijească și el, din partea sa, ca Vlad Drăculea să ajungă domn. Și înduplecându-se în sfârșit, el a trimis să-mi spuie ca să-mi adun oastea și să merg să pun pe numitul domn în Țara Românească. Și astfel repede am făcut și am mers, eu dintr-o parte și căpitanul craiului dintr-alta, și ne-am unit și am pus în domnie pe zisul Drăculea. Isprăvind aceasta, el m-a rugat să-i las, pentru paza lui, oameni de-ai noștri, fiindcă în români nu se prea încredea; și i-am lăsat două sute de oameni dintre curtenii mei. Și făcând aceasta, am plecat, dar numaidecât necredinciosul Basaraba se întoarse și îl găsi singur și îl omorî; și împreună cu el fură omorâți toți oamenii mei, afară de zece. Lucrul acesta aflându-l noi îndată, și găsindu-se lângă mine secretarul Luminăției Voastre și auzind și el cele întâmplate, îmi zise: nu cumva mi-ar face plăcere să-l las să plece, fiindcă venise vremea să se îndeplinească cele ce-mi spusese din partea Luminăției Voastre. Eu l-am sfătuit să nu facă aceasta, din pricina iernii care era foarte aspră; era cam pe la zece ghenarie. I-am spus că poate să scrie și să facă prin scrisoare; el îmi răspunse: aceasta o voi face în persoană, nu pot s-o fac prin scrisoare. Și mi-a cerut un om care să meargă împreună cu el pe care să-l aibă ori unde veți porunci și fără nici o zăbavă. Afară de asta, Luminăția Voastră va face o faptă foarte cinstită, ajutând pe un domn creștin. Atâta cer acum, și asta, fiindcă știu că turcii vor veni în vara aceasta iarăși asupra mea, pentru cele două ținuturi, al Chiliei și al Cetății Albe, care le sunt foarte supărătoare. De aceea vreau să fiu ajutat acum, în această treabă, căci vremea nu îngăduie să faceți altă pregătire mai obștească. Luminăția Voastră trebuie să aveți în vedere că aceste două ținuturi sunt Moldova toată, și că Moldova cu aceste două ținuturi este un zid pentru Ungaria și pentru Polonia. Ba zic eu mai mult, că dacă aceste două cetăți vor fi păstrate, va fi cu putință, ca turcii să piarză și Caffa și Chersonesul. Și lucrul ar fi ușor; dar nu mai spun în ce chip s-ar putea face asta, ca să nu lungesc scrisoarea. Dacă veți cere, vă voi arăta.

Scanned with OKEN Scanner

Aşadar, acestea sunt lucrurile ce mi-a poruncit să le aduc la cunoştinţa voastră, şi apoi celălalt lucru, că am scrisori şi vorbe de dus către Preasfântul Părinte. Dacă domnia voastră îmi veţi da voie, eu mă voi duce; dacă vi se pare însă că nu e bine să merg, nu mă voi duce. Toată nădejdea el şi-o pune în domnia voastră şi de la domnia voastră cere ajutor şi pentru ceilalţi creştini. Dacă Dumnezeu va vrea să nu fiu ajutat, din două lucruri unul se va întâmpla de bună seamă; ori această ţară va pieri, ori voi fi silit, de nevoie, să mă supun păgânilor. Lucrul acesta însă nu-l voi face niciodată, vrând mai bine o sută de mii de morţi, decât aceasta. Şi îmi pun nădejdea în domnia voastră.

(I. Bogdan, Documentele lui Ştefan cel Mare, vol. II, 1913, p. 348-350)

4. Moartea lui Ştefan-Vodă

Cum au început a vui clopotele în strălucitoarele turnuri ale Sucevei, s-a ştiut în norod că Ştefan Vodă s-a dus. Şi din sat în sat, din clopotniţă în clopotniţă, vaietele de aramă s-au împânzit ca o durere uriaşă peste întregul pământ al Moldovei. Din piscurile munţilor prinseseră a curge spre văi tânguirile buciumelor de cireş: plăieşii spuneau culmilor, şi codrilor, şi drumurilor de ape, tuturor colţurilor unde se găseau aşezăminte de vechi oşteni, spuneau durerea cea mare, cea fără de dreptate. Şi pe căile prăfuite de pe malurile râurilor aurite de soarele lui iulie, alergau pe cai repezi crainicii plecaţi pe oblâncurile şeilor, spintecau văzduhul ca nişte paseri îngrozite, suflate din urmă din viforul unei veşti grozave.

"A murit Vodă Ştefan ! A murit Vodă !" Vestea a fost un fulger. În frământarea jalnică a oraşelor şi satelor, cuvântul, deşi era de mult aşteptat, cutremură inimile. Şi clopotele de moarte plângeau pe întreaga moşie, şi boierii, norodul, cu capetele descoperite, umblau purtaţi într-un vârtej de jale, se gândeau la un viitor de cumpene şi întrebau: "Ce va fi după ce-l vom pune în mormânt ?"

Scanned with OKEN Scanner

În umilitele bisericuțe ale satelor, în mănăstirile clădite ori înzestrate de marele Voievod, se țineau priveghiuri de tăcere și mâhnire. Numai glasurile preoților vorbind sufletelor simple și oțelite în nevoi tresăreau sub bolți, din altare și chemau în lumina scăzută a candelelor umbra marelui lor Voievod.

Căci nu era în toată Moldova bărbat cu brațul tare care să nu-și aducă aminte ca de ieri de crâncenele războaie ale anilor din urmă și care să nu-și aducă aminte ca de un frate, ori de-un tată, de luminosul Domn.

Și acum toți tăceau cu sufletele amărâte. Iar în palatul lui din Suceava, Vodă Ștefan sta mort, alb și senin, cu mâinile cruciș pe piept. Se odihnea, alinat de moarte, neînvinsul al cărui tunătoare vrednicie spărsese cerul celor patru vânturi. Și preoții, și vladnicii, și mitropoliții în veșmintele lor de aur și mătasă cădelnițau în jurul mortului împrăștiind mirodenii și murmure, chemând pacea dumnezeiască asupra zbuciumatului suflet. Iar marii si vitejii boieri în haine cernite privea cu ochii împietriți spre trupul liniștit, pe care îl cerea pământul, și se gândeau la zilele de mărire care umpluseră cu lumina lor o jumătate de veac și se gândeau că sufletul cel mare al Domnului lor va trăi în veacuri.

Zilele se strecurară în jalea mută a poporului și în răsunătorul bocet al clopotelor. Pe urmă se întinse alaiul mare de preoți, de oșteni, de boieri și de norod. Și Vodă, înveșmântat ca în vremurile măririi, cu coroana în cap, cu sabia și buzduganul alături, fu ridicat pe năsălie de boierii mari; clerul își înălță glasul - și porniră. Muzicile ostășești, tâmpenii cu coardele slăbite și buciumul, prinseră a suna într-un bubuit adânc de tunet - și când ieși alaiul din cetate se umplură câmpiile de mulțimea norodului. Călăreții își duceau în pas calul, caii care lăcrimau în ochii plini de iarbă de pușcă, făceau o roata uriașă Domnului din zilele bune; dar armele, care se înălțaseră odată cu fală, acum erau îndreptate înspre pământul în care și Voievodul lor se cobora.

Merseseră multă vreme prin arșița lui iulie, spre Putna. Și în toate părțile, în sate, clopotele spărioase trimeteau văilor și văzduhului

Scanned with OKEN Scanner

vaiete de jale. Şi boierii se rânduiau să ducă sarcina nepreţuită. Se schimbau la prohoduri. Atunci în câmpii, în miile şi miile de oameni, se întindea o tăcere grea şi cântecele preoţilor se înălţau plutind peste capetele descoperite şi plecate. Când convoiul pornea iar, un glas rostea: "Dumnezeu să-l ierte !" şi mulţimea, urnindu-se în talazuri mari îşi făcea crucea murmurând răspunsul.

Şi prin mulţimea aceea mare trecea fiorul aducerilor aminte. Căci erau în jurul nedomolitului căpitan toţi oştenii încărunţiţi în lupte vechi, oşteni din norod, ridicaţi la o îndârjire şi la o mărire fără seamăn; erau toţi boierii cu paloşe ascuţite şi cu inimi mari şi drepte; erau acolo martorii zilelor de la Podul Înalt, de la Baia şi de la Cosmin. Erau bătrânii Ivaşcu şi Maxim, şi German şi Oană, şi întunecosul neamţ Hărman, vechii pârcălabi ai cetăţilor Mării; erau Clănău şi Muşat, şi Fruntеş şi Boldus, şi Tăut, şi Gangur, şi toate săbiile vrednice ale Moldovei, şi toţi acuma nu făceau nici o para fără mintea care se strânsese, fără braţul care amorţise!

Întinsele valuri de norod pătrunseră şi în Putna. Şi la mănăstirea sfântă se lăsă jos năsălia. În biserică nu era chip să slujească: nici pentru cler nu era loc îndeajuns. Slujiră deci afară, lângă fereastra altarului. Tot norodul se lăsă în genunchi, şi durerea muşca din toate inimile, căci se apropia parcă ceasul unei asfinţiri veşnice.

Un arhiereu cuvântăreţ se înalţă apoi deasupra capetelor şi începu a vorbi despre Vodă cel mare şi sfânt care din vifore a scăpat moşia şi mare şi luminoasă ne-a lăsat-o, plină de bunătăţi şi de pace. Ci ca un fulger a scăpărat paloşul lui în patru părţi a zării, pe duşmani i-a îngenunchiat în tină, spre veşnică a lor ruşine, sus înălţând neamul şi legea strămoşească. Pre voi, locuri cruşite de sângele nostru şi al duşmanilor v-a amintit cuvântătorul: pre voi, bătrânilor oşteni, v-a luat de martori şi spre tine, mărite Voievod, s-a întors suspinând şi închinându-se, apoi a tăcut şi şi-a ridicat ochii spre cer...

Şi norodul era bătut de valuri de durere. Cu ochii înotând în lacrimi, trecură rudele, oştenii, boierii, şi norodul, şi sărutară mâna care făcuse dreptate în lume şi crucea pentru care mâna se încordase atâta amar de ani. Şi a fost o uriaşă şi adâncă zguduire în inimi, când

Scanned with OKEN Scanner

patul cu chingi de fier fu coborât cu năframe de mătasă în bolta de piatră. Văzduhul se zgudui deodată la izbucnirea puştilor, muzicile prinseseră a suna, prin norod trecu un freamăt mare, clopotele vuiră mai cu putere, şi era o jale cum n-a mai fost de atunci în Ţara Moldovei. Mitropolitul se plecă şi zvârli asupra mortului o mână de ţărână; apoi meşterii se puseseră să zidească veşnica locuinţă. Mulţimea fierbea în talazuri fără astâmpăr şi murmura şi gemea neîntrerupt ca un codru în furtună, iar Domnul Ştefan fu zidit în lăcaşu-i de marmură şi piatră.

S-au strâns rânduri de oameni şi s-au schimbat vremurile. Bătrânul Voievod îşi doarme somnul chinuit poate de visuri; şi va mai dormi. Dar într-o zi şi sabia lui de oţel va străpunge mormântul şi va fulgera la soare. Şi duhul vredniciei lui va trece ca un fior prin inimile deşteptate la o nouă viaţă. Atunci după veacuri de visuri urâte, ţi se va descreţi chinul feţei, vei zâmbi şi vei ierta rătăcirile noastre. Atunci bătrânule, umbra ta uriaşă se va înălţa deasupra oştilor noi, şi-ţi vor scânteia iar ochii, şi se va cutremura văzduhul la glasul poporului tău !

(Sămănătorul, nr.27, 4 iulie 1904, p. 428-432; Opere vol.19, p. 11-15)

Legenda despre Ştefan cel Mare

Bunicu meu mi-a povestit despre Ştefan cel Mare, cum ne-a scos de la turci. Eu l-am întrebat pe bunicu:

- Bunicule, cu ce arme a bătut el turcii?

- Armele celea pă timpuri care erau, era o pădure scurtată, nu de tot căzută, şi când trecea turcii, el îi dădea brînci, un om de-al lui, un ostaş de-al lui îi dădea drumul şi cădea patru, cinci bucăţi de turci.

El când s-a bătut cu Suleiman Paşa la Podu Înalt, de la Vaslui, el l-a bătut pe Osman Paşa, l-a nenorocit. A scăpat cu fuga.

El s-a tras în Fundu Moldovei să se refacă. Osman Paşa s-a dus la Mahomed I sau al II-lea, ş-a spus c-a pierdut războiul, l-a bătut Ştefan-Vodă. Iar Mahomed al II-lea ce-a spus: "Ei măi ticălosule,

Scanned with OKEN Scanner

las'că strâng io oaste de douăzeci de ori mai mult, mă duc eu să-l bat pe Ştefan-Vodă, voi nu ştiţi să-l bateţi".

Aşa că Mahomed al II-lea a luat armă, câtă frunză şi iarbă, ş-a plecat spre Ştefan-Vodă şi l-o găsit tocmai sus la Piatra Neamţ, la Războieni. Acolo ostaşii lui erau în refacere. Acolo, când a ajuns Mahomed al II-lea, gata a pus mîna, ş-a bătut oastea lui Ştefan cel Mare, pentru că nu era organizată, a bătut zece mii de ostaşi, i-a făcut praf, i-a zdrobit, i-a nenorocit.

Ştefan-Vodă a plecat cu fuga înspre cetate, ş-a spus mamii sale:

- Dă-mi drumu, că mă omoară turcii!
- Nu-ţi dau drumu, că nu eşti tu Ştefan!
- Ba dă-mi, că io-s Ştefan!
- Dacă eşti tu Ştefan, te duci să faci altă trupă, să baţi pe duşman, nu ne laşi în mîna lui!

El a cîrmit calu, şi-n timp cît a cârmit calu, desface liziera la cetate soţia lui şi spune:

- Dacă eşti tu soţu meu ascultă un cuvânt de la mine: schimbă potcoavele de la cal cu acurile în faţă, că-ţi va fi de mare folos!

El se duce-ntr-o fumedenie şi schimbă potcoavele de la cal, cu acurile-n faţă, ş-a plecat.

Şi turcii, când îl urmărea prin munţi, nu mai vedea de el, că să ducea în spatele lui, nu să ducea după el.

Atuncea el merge zîle şi nopţi pe crestele munţilor, munţi unde nu era nimeni, decât fiară sălbatică.

Merge acolo, undeva, pe-un munte, care se numeşte Chiscu cu mesteceni. Acolo vorbeşte cu calu:

- Voitiş, sîntem obosiţi amândoi şi morţi de foame. Mai poposim aici oleacă!

El, în timpu ăsta, se duce ş-alege un loc de rugat, să se roage lui Dumnezeu. Scoate iconiţa din buzunar, dintre dicoraţii şi să roagă lui Dumnezeu, şi cînd aruncă ochii înspre cer, vede o fumeganie, pe-o coclaură departe:

- Ei, Doamne, ce să fie acolo? Să fie turci? Nu cred.

Scanned with OKEN Scanner

Atunci Ştefan-Vodă s-a sculat, a pus iconița-n buzunar, ş-a luat calu de frâu şi l-a bătut la gât şi calu a bătut cu picioru-n pământ, ş-a plecat amândoi, a coborît din dealu acela cu mesteceni spre Pucna. Merge la apa Pucnei, încalecă pe cal, trece apa şi dincoace de apă, în marginea Pucnei, vede o tăvălitură, un drumeag, da nu prea tare umblat.

- Ei, aicea nu-s turci, dac-ar fi turci, n-ar fi nici țărnă, n-ar fi rămas! Ce-o să fac, o s-o iau pe cărarea asta în josu apei!

A calculat în ce parte a fi fumu. Aşa, c-atuncea el mergînd pe poteca aceea mică, vorbeşte cu calu:

- Voitiş să nu mă laşi la duşmani, cum nu m-ai lăsat niciodată!

Calu nechează şi cînd nechează, s-aude un cîine.

- Cînd s-aude un câine: "Hei aicea-i băştinaş. Nu poate să fie turci, turcii n-au cîini".

În timpu ăsta se armează bine pe cal, ca să vază cam ce-ar fi, să vază e trupă străină sau-s turci, sau mai ştiu eu ce-o mai fi. Şi o ia cu calu în galop, cam până la o sută, o sută cincizeci, sau două sute de metri, acolo unde se vedea câinele. Trece cu mare viteză prin fața unui bordei, şi-n bordeiu cela, acolo era baba Vrîncioaia. Ş-acolo baba Vrîncioaia era pe prispă, torcea lînă; ş-avea pe Prîsnea , cu capu pus pe brațele ei. Ce-i spune Prîsnea, băietu:

- Bîtă, bîtă, bîtă!

- Ce-i mă?

- Ia uite ce-i aicea, minune dumnezeiască, trece Sf. Gheorghe c-un cal alb. Asta poate să fie un sfînt, nu altceva.

Mergea fără să atingă calu de pămînt. Între timpu ăsta, să ia câinele după el, latră de două ori şi el vede că acolo-i un bordei băştinaş. Merge cît merge la vale şi să-ntoarce-napoi.

Cîinele s-a tras înapoi şi nu să mai dădea la el. Cînd vine în fața bordeiului, la poarta babei Vrîncioaia, ce spune el acolo:

- Bună ziua bunico, bună ziua, bîtă!

- Da cine eşti dumneata?

Baba a fost o babă îndrăzneață, că a fost atacată de turci de mai multe ori.

Scanned with OKEN Scanner

- Şi eu sînt om bun şi nu fac rău la nimeni.
- Dacă nu ne faci rău, vino-ncoace la bordei. Dacă ne faci rău, să nu cumva să-ndrăzneşti să vii, că vin leii mei, ca nişte zmei, c-am şapte haiduci, te mănâncă.

El ce-a făcut, a intrat pe poarta babei, şi cân'să se coboare de pe cal, baba era atentă să vadă ce face el, el s-a văitat: oleu, oleu.

- Da ce-i, bîtă, cum e?
- Bunico, sînt rănit de-o hiară sălbatică, m-am întîlnit c-o hiară sălbatecă şi gata era să mă mănînce. Dă-mi ajutor.

I-a dat ajutor. Cînd i-a arătat babei rana, baba a văzut că nu-i rană de hiară sălbatecă.

Baba n-a mai avut timp să se mai ducă în podu bordeiului să-şi ieie unsorile de celea făcute de ea, din său de oaie albă. Ce-a făcut? A văzut rana aceia prea mare, era izbită de buzdugan. A cunoscut-o baba. A scos tină din nas şi-a uns rana baba, a luat o mînă de lînă din furcă şi-a pus peste rană, s-a desfăşurat de brîu ei şi l-a înfăşat pe Ştefan-Vodă şi l-a legat la rană.

Şi după ce l-a terminat de legat, a-ntrebat:

- Te mai doare?
- Nu mă mai doare.
- Dacă nu te mai doare, hai în bordei, că poate ţ-a fi şi foame.
- Da mi-e foame, n-am mîncat de v'o şapte, opt- zece zile.
- Mamă ,uite ce e, te pui pe scîndura asta lată!

C-aşa era atunci scîndură lată. A aşternut piei de oaie şi de berbece şi s-a culcat pe patu acela.

- Că, timp cît te hodineşti, io o să fac o azimă-n foc, sau turtă, cum se spune la ţară. Şi cînd să coace, te scol.

El, cînd s-a pus pe pat, a adormit imediat, c-aşa era de obosit. Şi-a-nceput să se lupte cu turcii:

- Stai, căpitane, dă-i, căpitane! Dă-i şi tu măi, dă-i şi tu!

A-nceput zvîrcolelea aia-n pat. Zvîrcolindu-se-n pat, să dă haina într-o parte. Cînd să dă haina-ntr-o parte, să vede decoraţiile lui Ştefan-Vodă.

Baba a rămas trăsnită că ăla-i Ştefan-Vodă.

Scanned with OKEN Scanner

Intreabă Prîslea pe babă:

- Bîtă, ce-s acelea acolo?

- Mamă, aiestea-s decorăţii, aiestea-s a lu Ştefan-Vodă. El e aesta. Te duci tu , iei buciumu şi cîinele, da te duci departe, departe tare şi suni pe Spulbăr şi după ce suni pe Spulbăr, ca să s-audă aici, să se scoale domnu, mai stai oleacă şi suni alarma.

Aşa a făcut; când a-nceput să sune, tot s-a auzit la bordeiu babei, buciumu.

Ştefan-Vodă a sărit din pat, a sărit buimac: hă, hă a-nceput să răcnească, buimac de tot, complect.

S-a dus baba la el, l-a-mbrăţişat, l-a strâns baba ca pe copilu ei, până l-a trezit, l-a dezmeticit.

Atuncea, ce-a făcut:

- Măria Ta, te cunosc cine eşti! spune baba Vrâncioaia.

- Da de unde mă cunoşti?

- Ţ-am văzut dicorăţiile. Dumneavoastră sînteţi Ştefan-Vodă.

- Da, bunică, eu sînt Ştefan-Vodă.

- Da ce-ai păţit? spune baba.

- Ce-am păţit? sînt bătut de turci.

Între timp spune:

- Treci la masă, c-am făcut mîncăruţa. Eşti flămînd tare, să-ţi aducă bîta brînză de oaie, de burduf, de oaie neagră ca să-ţi poţi prinde inima.

A adus acolo un burduf de brânză, l-a tăiet burduful, şi-a-nceput să mănînce Ştefan-Vodă. A spus babei:

- Bîtă, n-am mîncat niciodată aşa bine, aşa mâncare bună şi nici nu voi mînca!

- Cred că da.

Dacă nu mîncase de atâta timp.

Ş-a povestit Ştefan-vodă ce-a păţit cu turcii la Războieni.

Între timpu ăsta, cînd mînca Ştefan-Vodă s-a auzit un tropot de cal. Venea un haiduc. Ştefan-Vodă sare de la masă imediat, pune mîna pe buzdugan, încalecă pe cal, ca pentru luptă. Zice:

Scanned with OKEN Scanner

- Măria-Ta, nu te speria, că-i băietu meu Spulbăr, cel mare, căpitanu de haiduci.
- Nu-s turcii?
- Nu-s turcii, ci căpitanu, vine acuma şi mulţimea din urmă.

Când a venit Spulbăr:

- Mamă, cine-i acolo?
- Da tu nu-l cunoşti, că n-are asemănare ca pentru noi? N-are cine să fie decât Ştefan-Vodă!

L-a cunoscut Spulbăr, că-i Ştefan-Vodă. Ce-a făcut? S-a apropiet de el, a dat mîna cu Ştefan-Vodă şi-i spune:

-Sunt Spulbăr, fecioru babei Vrâncioaia, căpitan de haiduci!

El ce spune atuncea, Ştefan-Vodă:

- De astăzi n-ai să mai fii căpitan de haiduci, ai să fii căpitan de oşti. Io sunt Ştefan şi m-a bătut turcii. Ce putem noi face acuma să-i putem bate pe turci?
- Păi, Măria Ta, aici a mai venit turcii, da noi i-am bătut!
- Pe unde a mai venit?
- Pe la Măru Roşu, pe la Şa, pe-acolo vin turcii.

Aude alarma-n urmă.

- Cine-s ăia?
- Stai aşa Măria Ta, nu te-nfricoşa că sunt leii mei, fraţii mei cei mari, care sunt luptători. Vin şi ăia încă cinci.
- Nene, cine-i ăla?
- Ăsta-i Ştefan-Vodă care cere ajutor de la noi.
- Ei bine c-a venit, că tocmai acuma avem oastea gata.

Vine, dă noroc cu ei, ce spune Ştefan-Vodă:

- Vreau să ştiu cam cîtă oaste este? Spulbăr cîtă oaste ai tu?
- Eu am patru mii.
- Nistore, tu cîtă ai?
- Eu am patru mii şi două sute.
- Vasile?
- Eu am numai trei mii.

Întreabă pe Spînu:

Scanned with OKEN Scanner

- Eu am mai puțină. Am numai o mie cinci sute. Da oastea mea bate pe a lor toată. Eu am ales oamenii și oastea mea bate oastea lor toată.

- Atunci nu mai sunteți voi prin munți căpitani, sunteți în Țara Moldovenească împreună cu mine, batem turcii. Cît timp durează ca să se-adune armata asta, că turcii vin după mine, mă caută, mă găsește?

- Măria Ta, spune Spulbăr, mîine p-acu, oastea este toată strînsă la Măru Roșu. Dumneavoastră vă duceți la bordeiu mamei, faceți planurile de război, noi ne ducem s-adunăm oastea și cînd îi gata, v-anunțăm.

Cînd a fost gata, vine toți ăștia șase inși:

- Măria ta-i gata oastea!

- Ei să luăm mîncare, să luăm alimente, să luăm îmbrăcăminte, că poate stăm mult.

Atunci ce spune baba Vrîncioaia:

- Dragii mei băieți, să nu cruțați dușmanu, să dați cu buzduganele, cum știți c-ați făcut pe-aicea cu turcii.

Și ce-a făcut baba Vrîncioaia, vrea să-l alimenteze pe Bîrsan mai bine, îi era mai drag.

- Ia mamă cojocu la tine, ia mamă mîncare mai multă, ia buzduganu cel mare, mamă!

Ștefan-Vodă, fiind om deștept, a văzut că babei îi era mai drag:

- Bunicuță, nu-ți fie teamă de el, că p-ăsta-l las în spatele frontului, ca cînd vin turcii să fie în marginea frontului.

Ce s-a-ntîmplat? A plecat la luptă. A așteptat cît a așteptat. Turcii au întîrziat, n-au mai venit. Ei cînd au plecat, ș-au venit pe valea Putnei, n-a încăput pe valea Putnei, a cîrmuit la dreapta, ș-a luat-o pe valea Trotușului, așa erau de mulți, și chiar acolo unde era Bîrsan, cu trupa lui, era locu numit Lepșa. Au trecut de-acolo munții curmeziș, ș-a dat chiar de Bîrsan.

Atunci Bîrsan a pus mîna pe buzdugan și pe arc, ș-a-mbărbătat trupa lui:

Scanned with OKEN Scanner

- Băieți, ciobăneii mei, puneți mîna întîi pe comandantu turc, să-l trîntim. Dacă-l trîntim pe comandantu turc şi pe ajutoru lui, atunci armata putem s-o batem mai repede.

A-nceput cu buzdugane, cu buturugi, cu bolovani, copaci trîntiți, au început cele mai mari lupte crîncene. Ş-a auzit Ştefan-Vodă de-aici de la Bîrseşti.

A plecat cu lupta înspre Bîrsan. Acolo, cînd a ajuns mulțimea turcească, a ajuns şi ăştialalți frați a lu Bîrsan. Cînd a dat în stînga şi-n dreapta, cînd dădea cu buzduganu, cădea cîte şapte, opt odată, turci. Aşa era planu lui să facă. Şi s-au bătut, şi s-au bătut, şi s-au bătut, pînă cînd i-a bătut pe turci, cîți erau de mulți, era cîtă frunză şi iarbă, cît nisip în mare, şi i-a bătut pe turci.

Iar morți, au murit numa Bîrsan, iar vrîncenii ăştialalți, care au fost ciobăneii, nu au murit nimeni, că au ştiut să se păzească...

Cea mai mare luptă care a fost cu Ştefan-Vodă cu turcii pe valea Putnei, a fost pe Dumbravă, de la Bîrseşti. Acolo la Dumbravă la Bîrseşti este o aşezare foarte mare şi frumoasă, un teren foarte frumos, unde a fost cele mai mari lupte.

Acolo Ştefan-Vodă a dat ordin să facă monumentu lu Ştefan cel Mare. Şi-a făcut monumentu şi-au băut şi-au mâncat cu baba Vrîncioaia, pînă n-au mai putut.

Şi cîn'a fost la plecare, a spus aşa babei Vrîncioaia:

- Bunico, io mă duc la cetate la mama, să-i spun c-am bătut pe turci, iarăşi o să viu înapoi, să le plătesc la haiduci.

S-a dus la mamă-sa, mamă-sa era foarte bucuroasă, c-a bătut pe turci şi-a pus în libertate Țara Moldovei.

Atunci, în timpu ăla ce-a spus:

- Mă duc înapoi, c-am pe cei viteji, căpitanii ceia viteji ai babei Vrîncioaia, care mi-a dus lupta pînă la capăt. Ăştia oameni nu trebuie uitați, din neam în neam şi peste neam, cît o trăi pămîntu Țării Româneşti.

Scanned with OKEN Scanner

Aşa spune Vodă. El îşi ia chelea de mînz, îşi ia pana de gîscă şi pleacă la baba Vrîncioaia acasă. Acolo la baba Vrîncioaia să găsea numa un ficior al babei, Prîsnea, ceilalţi erau duşi cu vitele, cu oile. S-a dus Prîsnea din nou cu buciumu şi-a sunat din bucium pe coclaurile celea mari, pe unde ştia el şi i-a anunţat. Ş-a venit Ştefan-Vodă la baba Vrîncioaia şi i-a cerut o măsuţă:

- Bunicuţo, dă-mi o măsuţă rotundă mică, să poci scrie uricu Vrancei.

Şi i-a dat o măsuţă, atuncea a venit şi feciorii babei, toţi.

Cînd a venit băieţii babei Vrîncioaia, haiducii:

- Măria Ta, ai venit să ne faci vizită la bordeiu bîtei noastre?

- Da, vitejilor .Uite, am venit să vă plătesc munca voastră pe care am fost bătut de turci ,am fost nenorocit, am fost rănit, iar voi mi-aţi dat viaţă de trăit. Aşa să vă dau şi eu cît pămînt vreţi voi sau ce vreţi voi de la mine să vă plătesc.

- Nouă să ne dai cîte un munte şi cîte o vale de fieşcare .

- Voi sînteţi şapte haiduci , şapte munţi şi şapte văi. Nu cumva ar trebui să vă dau mai mult?

- Nu, ne ajunge ăştia.

Atunci a scris uricu Vrancei Ştefan-Vodă: "şapte haiduci, şapte viteji şi şapte munţi, şapte văi. Ş-al vostru să fie acest teren din neam în neam. Cine v-a supăra, va fi condamnat cu moartea. Ş-acest act îl iscăleşte Ştefan-Vodă cu slove de aur ".

Şi Ştefan s-a retras în Ţara Moldovei ş-a continuat mai departe, iar băieţii babei Vrîncioaia au fost cei mai văzuţi din lume, cei mai puternici oameni , care au bătut şapte-opt, zece mii de turci, dacă nu mai mult. Ş-aşa că, de-aicea noi acuma, ţara Vrancei, sîntem aceiaşi care ţinem minte de-aceşti viteji şi nu i-om uita niciodată, acei viteji care ne-au pus în libertate.

Legenda asta frumoasă îi compusă de mine. Io am compus de la moş Toader o bucată, de la moş Cîrstei, o bucată, de la moş Benim, altă bucată şi le-am adunat şi le-am pus aici pachet ca să

Scanned with OKEN Scanner

ştie şi băieţii noştri cine a fost Ştefan-Vodă şi cum a fost Ştefan-Vodă.

Text aflat în Arhiva I.E.F. Bucureşti, mgt. 4914 Ie-IIa, cules de la Radu Lăbunţ, comuna Paltin, jud. Vrancea (culeg. M. Canciovici) .

Cine a fost Ştefan cel Mare ?

Spun că Ştefan-Vodă era om mărunt la stat, iute la căutătură, aprig la mânie, viteaz mare la război, însă şi foarte chibzuit, biruind pe neprietenii lui nu numai cu oştile, ci şi cu înţelept meşteşug.

Aşa Ştefan-Vodă, stăpân peste o ţară mică, dar având de la Dumnezeu împărţită o minte şi vrednicie fără samăn, singur i-a bătut şi i-a stăpânit în sălaşele lor.

Aşa de mare uimire a fost în lume pentru aceste războaie ale lui, încât faima a ajuns în depărtate hotare, până în ţara persienească în răsărit, iar către apus, până la Veneţia şi la Roma, unde Patriarhul cel mare catolic, carele se cheamă Papa, l-a scris în carte aurită şi l-a numit: sabia creştinătăţii.

Şi era nedomolit şi tare, de-l priveau cutremurându-se căpitanii şi boierii cei tineri. Iar cei de demult îl cunoşteau.

Şi leşii nu puteau sta înaintea săbiei lui şi-i spuneau:

- Leul cel bătrân, de la Moldova.

S. Teodorescu- Kirileanu. Faptele şi vitejiile lui Ştefan cel Mare şi Sfânt. Bucureşti, 1943, pag.152. (Lacrimile Ieromonahului Veniamin, feţele 51, 52, 69) [n. a. c.].

Binecredinciosul Voievod NEAGOE BASARAB

Neagoe Basarab s-a născut probabil în anul 1482, în împrejurări pline de taină, pe care istoricii nu le-au lămurit pe deplin.

Scanned with OKEN Scanner

După moartea tatălui său, el a rămas să crească în familia lui Pîrvu, alături de doi fraţi Preda, viitor ban al Craiovei, Pîrvu şi două surori, Vlădaia şi Marga, copiii Neagăi cu Pîrvu. Puternica şi ambiţioasa familie a boierilor Craioveşti, care avea în Oltenia o situaţie aproape domnească, dar care nu putea domni, nefiind "os domnesc", şi-a dat seama că într-o zi, urcându-se pe tron le va crea o situaţie privilegiată.

Înzestrat cu însuşiri excepţionale şi cu o mare sete de a învăţa, la care se adaugă talentul de scriitor ce va face dintr-însul primul nostru creator de geniu, tânărul Neagoe i-a fost dat să crească şi să se formeze în împrejurări cu totul excepţionale. Membru al celei mai bogate şi mai puternice familii boiereşti din Ţara Românească, el a putut beneficia de o pregătire deosebită nu numai militară - ca a tuturor celor de rangul lui - dar şi cărturărescă. Barbul Banul şi fraţii săi au zidit, în 1485, mănăstirea Bistriţa din Oltenia, aducând aici din sudul Dunării moaştele sfântului Grigore Decapolitul, ceea ce făcea din noul lăcaş un prestigios loc de pelerinaj. Bistriţa a devenit imediat cel mai mare centru cultural, mai ales în urma relaţiilor directe cu muntele Athos şi cu centrele culturale rămase în Serbia, nedistruse de otomani.

Mănăstirea Bistriţa era pentru Ţara Românească, la sfârşitul secolului XV şi începutul secolului XVI, ceea ce Neamţu şi Putna erau în Moldova: "biblioteca centrală" şi prima şcoală de cărturărie a ţării. Unul din stareţii mănăstirii care conducea obştea de la Bistriţa chiar pe timpul când Neagoe se ridica la vârsta primei tinereţi, se numea Macarie, iar când ajunge domn Neagoe, este numit mitropolit al ţării, aceasta fiind de fapt primul învăţător şi părintele duhovnicesc al voievodului. Mănăstirea era pe atunci şi cea mai bună ascunzătoare pentru un fiu de domn care trebuia ţinut departe de primejdiile epocii până la momentul potrivit, când lumina urma să fie scoasă de sub obroc.

Tânărul Neagoe a primit educaţia de atunci a fiilor de boieri, perfecţionându-se în mânuirea armelor şi ascultând pe ai săi în discuţiile despre treburile statului. I-a fost dat să apuce în viaţă, pe

Scanned with OKEN Scanner

când el însuşi se ridicase la vârsta înţelegerii depline a lumii pe cel mai mare şi mai slăvit domn al românilor, Ştefan Vodă al Moldovei, ale cărui fapte se ridicaseră în legendă nu numai printre români, dar şi în ţările vecine şi chiar până în lumea apuseană.

Neagoe avea 22-23 de ani când titanul de la Suceava a fost aşezat în mormântul de la Putna şi neamul românesc, întreg s-a cutremurat văzând că a căzut stejarul ce străjuia spre toate zările. Din tot ce va scrie mai târziu Neagoe, se vede cât de adânc s-au întipărit în sufletul şi în mintea sa personalitatea şi faptele marelui Ştefan. Deşi nu-l numeşte nicăieri, acesta ni se desprinde ca modelul ideal de conducător al românilor propus de Neagoe fiului său.

În ctitoria de la Dealu putem descifra deopotrivă suflul, mândria epocii lui Ştefan cel Mare şi adierile Renaşterii. Radu cel Mare începe să-i aşeze pe români în curentul de idei şi aspiraţii ale veacului modern. Radu cel Mare urcă pe tron în anul 1495, şi pe timpul domniei sale tânărul Neagoe începe urcarea treptelor ierarhiei politice. În anul 1501 când Craioveştii emit amintitul act pentru mănăstirea Sfântul Pavel, Neagoe este trecut cu rang de postelnic şi va fi până în anul 1509, mare postelnic fără întrerupere. Funcţia era de intim al domnului şi totodată de tălmaci de protocol; era cel ce primea şi prezenta pe soli domnului, traducându-i spusele lor. Funcţia presupunea cunoaşterea limbilor străine şi faptul că, tânăr fiind încă, Neagoe şi-o asuma, dovedeşte că îndeplinea condiţiile.

Aşadar încă din 1501, la 20 de ani sau chiar mai puţin, Neagoe apare în rândul dregătorilor curţii şi-şi începe educaţia politică în preajma lui Radu cel Mare, de la care avea de bună seamă ce învăţa şi ce asculta în ceasurile de răgaz, când domnul le va fi împărtăşit celor din preajmă cunoştinţele sale despre acea îndepărtată Europa ce o călcase cu piciorul ani în şir. În faţa uriaşei presiuni a Imperiului islamic, zidurile de cetate trebuiau clădite acum nu din pietre de râu ci din pietre de granit ale credinţei strămoşeşti. Biserica devenea mai mult ca oricând cetatea sufletului neamului şi susţinătoarea luptei sale pentru dăinuire. O Biserică puternică şi bine condusă era pe atunci altfel de armată. Ştefan cel Mare o ştia de mult, de când îşi luase ca

Scanned with OKEN Scanner

ocrotitori ai oştilor pe sfinţii Gheorghe şi Dimitrie. Radu cel Mare a învăţat repede lecţia şi în 1503 el aducea în ţară, cu îngăduinţa sultanului, pe cel mai mare luptător pentru credinţă şi rezistenţă creştină din câţi urcaseră pe tronul patriarhiei ecumenice după tragicul an 1453: patriarhul Nifon al II-lea. Pentru întâia oară, un fost patriarh ecumenic devine, prin împrejurări istorice, conducătorul Bisericii din Ţara Românească. Opera întreprinsă de Nifon al II-lea în cei doi ani cât a îndeplinit acest rol se încadrează desigur politicii lui Radu cel Mare, politică de consolidare a Bisericii, ca sprijin în lupta pentru dăinuirea politică. Prin Nifon, acel "Bizanţ după Bizanţ" - cum l-a numit N. Iorga - îşi găsea la nord de Dunăre principalul punct de sprijin material şi moral, iar în locul "cavalerilor" atleţi cu sabia ai lui Hristos apărea un nou tip de domn român şi o nouă politică activă: moştenitorul tradiţiilor imperiale creştine şi sprijinitorul sistematic şi prestigios al creştinătăţii robite. Fostul patriarh ecumenic este cea dintâi personalitate a lumii creştine supuse imperiului care descoperea noua funcţie a pământului românesc: de citadelă necucerită a dreptei credinţe şi a civilizaţiei creştine din Europa sud-estică şi din Orientul apropiat. Pe urmele lui Nifon vor păşi timp de secole, numeroşi alţi mari ierarhi cărturari, oameni politici din lumea creştină supusă. Pentru toţi, pământul românesc va apărea aşa cum pentru prima oară îi apăruse lui Nifon: placa turnantă a rezistenţei creştine, rezistenţă ce se putea transforma, la un ceas hotărât de Dumnezeu, în ridicarea armată pentru aşezarea crucii pe Sfânta Sofia. Eroul acelei ridicări avea să apară abia la sfârşitul secolului şi va fi Mihai Viteazul. Dar pregătirea lui începe abia acum.

Dar nu numai moştenirea Bizanţului, ci şi moştenirea celeilalte foste ţări creştine cufundată deplin, în 1459, sub valurile cuceririi otomane, împărăţia sârbească, trece tot acum pe pământul Ţării Româneşti. Maxim Brancovici, ultimul descendent al celor din urmă conducători creştini ai sârbilor, se refugiază la Târgovişte, aducând cu el două rude apropiate, una fiică a fratelui său Ioan: Despina Milița şi Elena Brancovici. Maxim Brancovici va mijloci în 1507, pacea lui Bogdan al Moldovei, aducând pentru prima data în diplomaţie

Scanned with OKEN Scanner

argumentul unității de neam. El va spune că nu se cade a lupta între frații de același neam. Tot Maxim pune la cale căsătoria lui Radu, nepotul de soră al domnului, cu fata lui Dimitrie Iacsici, unul din fruntașii de atunci ai sârbilor. Dar cea mai strălucită unire matrimonială între conducătorii românilor și ai sârbilor o realizează Maxim când reușește să-și căsătorească fata, Despina Milița, cu tânărul postelnic Neagoe. Prin această căsătorie din care se vor naște trei băieți și două fete, Neagoe stabilea o legătură directă cu tradiția politică balcanică, fiind, după Ștefan cel Mare (soțul Evdochiei de Kiev și al Mariei de Mangop), al doilea domn român ce-și ia lângă sine o soție simbolizând un întreg trecut politic și o tradiție. Al treilea va fi Petru Rareș, viitorul soț al Elenei Brancovici, fiica lui Maxim Brancovici.

Patriarhul Nifon a fost cel mai mare dascăl al lui Neagoe. A fost cel care i-a transmis adânca lui cunoaștere teologică, patosul moral și gândirea politică a Bizanțului. Prin Nifon va fi aflat Neagoe și de obiceiurile împăraților bizantini de a scrie cărți de învățătură pentru fiii lor. Legătura dintre ucenic și dascăl a fost așa de puternică încât, odată ajuns domn, Neagoe va obține de la patriarhia ecumenică și celelalte patriarhii canonizarea lui Nifon aproape imediat după moarte, caz foarte rar în Biserică. Nifon părăsește Țara Românească în anul 1505, fiind înlocuit în funcția de conducător suprem al Bisericii de către Maxim Brancovici, care primește oficial titlul de mitropolit al Țării Românești.

Moartea lui Radu cel Mare în aprilie 1508, deschide drum unor încercări grele pentru țară, și-l pune pe tânărul Neagoe în situația de a face o experiență hotărâtoare pentru tot ceea ce va gândi și va scrie mai târziu în calitatea sa de cel dintâi gânditor politic al românilor.

Neagoe Basarab, care se urcă pe tron la 30 de ani, a adus în viața noastră politică și culturală o putere cum nu se mai văzuse până atunci de a modela timpul său și mai ales de a pune pe acest timp nu pecetea întunecată a arbitrariului și vărsării de sânge, ci pe aceea a înțelepciunii și deschiderii către viitor, ce-l va așeza în conștiința urmașilor ca începător de tradiție. Tânăr încă, atunci când devine

Scanned with OKEN Scanner

stăpânul absolut al unei țări, el și-a amintit de tânărul Solomon a cărui viață o va da pildă fiului său, tocmai fiindcă nu a cerut nimic altceva decât înțelepciune. Dumnezeu i-a dat-o și lui!

A fi puternic prin Dumnezeu și în Dumnezeu, fusese marea lecție a lui Ștefan Vodă care înfruntase dușmani de zeci de ori mai tari simțindu-și alături de el oștile nevăzute ale binelui și pe sfinții Dimitrie și Procopie! Neagoe nu mai putea cere o astfel de putere, ci numai puterea gândului care face față celor mai grele împrejurări. Dumnezeu i-a dat-o. Neagoe a întemeiat definitiv, în conștiința întregii lumi creștine din imperiu, ideea că românii continuă tradiția împărățiilor creștine robite de turci și că aici este refugiul și centrul rezistenței tuturor.

Secretul înfăptuirilor fără seamăn, la voievodul Neagoe, stă însă în echilibrul moral al personalității. Poate că văzând cu ochii săi urmările vieții lui Radu cel Mare va fi căpătat groaza bolii, dar e mai sigur că însăși vocația sa a fost aceea de om stăpân pe simțurile sale în care mintea este împărat trupului, cum va scrie chiar el. Într-un șir de domni, pentru care puterea însemna, din păcate, și frâu liber pornirilor trupești, este neîndoielnic faptul că Neagoe Basarab a avut o viață de familie fără pată. Viața l-a încercat din greu, și a primit totul creștinește, fără cârtire. Mama i-a murit pe timpul pribegiei la Constantinopol. Din trei băieți și două fete a îngropat doi fii, unul mic, altul în care își pusese nădejdea de părinte. Moartea lui Neagoe, la 39 de ani, în septembrie 1521, ar părea o mare nedreptate față de acest creștin care își puse nădejdea în Dumnezeu. Boala fără de leac și amenințarea morții au făcut din voievodul de la Argeș, cel mai mare scriitor al românilor din epoca veche și întâiul teolog și scriitor duhovnicesc de geniu ridicat din mijlocul Ortodoxiei românești. Neagoe Basarab a răspuns provocării bolii și certitudinii sfârșitului apropiat încordându-și toate puterile în elaborarea unui grandios testament; întâia capodoperă de valoare universală, a culturii române.

Neagoe Basarab și-a scris Învățăturile sale cu gândul limpede de a le lăsa fiului său. Dacă domnia de numai nouă ani, dar atât de bogată în roade, a lui Neagoe Basarab poate fi socotită o adevărată

Scanned with OKEN Scanner

minune înfăptuită de un om politic dăruit cu puterea harului, Învățăturile lui Neagoe Basarab pentru fiul său Theodosie au apărut la rândul lor o minune, şi mai greu de primit. Neagoe Basarab a reuşit şi minunea de a aşeza literatura română în rândul marilor literaturi ale lumii, creatoare de capodopere. Cartea lui, încă necunoscută cum se cuvine dincolo de hotare, este una dintre cele mai cutremurătoare mărturii omeneşti despre om, iar în lumea noastră dobândeşte o actualitate tot mai vădită.

Nimeni nu a mai întrupat în cultura română cu forța lui Neagoe această trăsătură fundamentală a sufletului românesc - credința în puterea binelui, în triumful lui final.

Fiindcă nimeni nu a legat-o mai strâns de credință şi de iubirea pentru Cel de Sus, Neagoe Basarab, binecredinciosul domn român, a dat cea mai înaltă cugetare creştină în problemele stăpânirii şi conducerii oamenilor. Nici învățatul episcop Bossuet, autorul, peste două secole a cărții intitulate "Politica scoasă din înseşi cuvintele Scripturii Sfinte" nu a reuşit să facă din duhul creştin şi puterea lumească o alcătuire atât de firească. Prin Neagoe Basarab, românii au dat lumii un model de cugetare politică umană şi creştină, neatins şi nedepăşit de nimeni. Dar nu numai un gânditor politic şi creştin era Neagoe, nu numai un scriitor politic a cărui artă a scrisului a atins culmi nemaiîntâlnite, ci şi un uriaş cugetător religios al neamului românesc.

Toata opera lui Neagoe Basarab este o "filocalie" şi am putea spune că el încearcă prima oară să facă din domnie o "filocalie". Învățăturile lui Neagoe Basarab sunt "Filocalia" omului politic, cum este Filocalia manualul monahului şi al creştinului dornic de desăvârşire. A fost o minune toată domnia lui Neagoe Basarab. A fost o minune scrierea unei asemenea cărți în timpul în care apărea Machiavelli. A fost o minune dăruirea şi renaşterea neamului românesc după atâtea încercări, întărite de duhul încrederii în triumful dreptății.

Scanned with OKEN Scanner

Dreptcredinciosul voievod CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

Constantin Brâncoveanu era, după tată, boier din neamul lui Matei Basarab, din satul Brâncoveni, fostul județ Romanați. Bunicul său, Preda Vornicul, fiul lui David din Brâncoveni, fusese căsătorit cu nepoata de soră a lui Matei Basarab. În luna februarie 1655, în timpul răscoalei seimenilor şi dorobanţilor ridicaţi împotriva domniei, printre alţii este omorât şi tatăl lui Constantin Brâncoveanu, în casele sale de la dealul mitropoliei. Constantin, care avea abia un an, a rămas în viaţă datorită doicii sale. Rămas orfan, el avea să fie crescut de mama sa, de bunica după tată, Păuna Greceanu, şi de unchiul său, stolnicul Constantin Cantacuzino, pe care îl cinstea ca pe bunul său tată. Şi-a petrecut copilăria în casele părinteşti din Bucureşti, aflate în vecinătatea imediată a Curţii domneşti. A deprins carte grecească şi latinească, dovedindu-se iscusit la învăţătură "cu dascăli ale căror nume au rămas necunoscute". Cei doi fraţi mai mari ai săi trec în cele veşnice şi toată moştenirea părintească rămâne în grija sa, pe care o măreşte prin căsătoria cu Marica, nepoata lui Antonie Vodă din Popeşti.

În anul 1678, când a ajuns domn unchiul său Ştefan Cantacuzino, este înaintat vel-agă, înaintând treptat până la vrednicia cea mai înaltă a ierarhiei bisericeşti. Prin poziţia pe care o avea în stat, prin averea pe care o stăpânea, prin însuşirile sale intelectuale şi morale, s-a impus în faţa tuturor, "mai ales că nu avea duşmani şi era privit cu simpatie de majoritatea reprezentanţilor clasei dominante". El n-a urmărit domnia, dar a acceptat-o la rugămintea şi la cererea sfatului de obşte al ţării: "Ne rugăm, nu lăsa ţara să intre alţi oameni, sau răi sau nebuni să o strice, ci fii". Şi Constantin Brâncoveanu s-a dovedit cu adevărat domn creştin al Ţării Româneşti, un sfert de secol, ridicând numele ei în veşnicia istoriei.

La 30 ianuarie 1695 i-a fost decernată domnitorului şi fiului său mai mare diploma de prinţ al Sfântului Imperiu care se adaugă la diploma primită în 1679 de nobil ardelean şi la aceea ulterioară de conte al Ungariei. La sfârşitul anului 1713, cei doi fraţi Mihai şi Constantin Cantacuzino, pe care cronicarii contemporani, Radu

Scanned with OKEN Scanner

Popescu şi Ion Neculce, îi acuză grav pentru comportarea lor, au intrat în acțiune trimițând petiții către Poartă, ca fiind din partea boierilor țării, având copii după sigiliile marilor boieri în funcție. Acuzațiile aduse lui Constantin Brâncoveanu erau cu totul neadevărate.

Voievodul era străin de complotul Cantacuzinilor şi-şi vedea de treburile domniei, fiind convins că poziția sa era consolidată. "El avea, cum scrie Del Chiaro, o fire atât de blândă încât nu credea niciodată că ar fi trădat". În primăvara anului 1714 situația voievodului s-a înrăutățit când a venit ca vizir Gin Ali Paşa, un nebun, cum îl caracterizează N. Iorga, care credea că putea reface prestigiul imperiului prin vărsarea de sânge.

Brâncovenii au fost deposedați de toate bunurile lor, fiind jefuite şi palatele de la Mogoşoaia, de la Potlogi, de la Obileşti şi casele din Scheii Braşovului, iar averile confiscate încărcate în 40 de care. Actul funest al trădării se încheiase. Înainte de despărțire, Del Chiaro informează că bătrânul mazilit a ținut să-i spună vărului său, noul domn şi celor din preajma sa: "Dacă aceste nenorociri sunt de la Dumnezeu, pentru păcatele mele, facă-se voia lui! Dacă sunt însă fructul răutății omeneşti, pentru pieirea mea, Dumnezeu să ierte pe duşmanii mei, dar păzească-se de mâna teribilă şi răzbunătoare a judecății divine".

Brâncoveanu şi ai lui au fost jefuiți de tot ce aveau şi aruncați în întunecatele subterane de la Fornetta, din Cele şapte turnuri fiind osândiți şi supuşi la cele mai cumplite chinuri.

Brâncoveanu a fost supus la torturi mai cumplite: întinderea pe roată, cetluirea capului cu un cerc de fier, arderea cu fierul înroşit în foc pe piept şi pe spate, înțeparea mâinilor şi a picioarelor...". La capătul suferințelor nu le mai rămăseseră Brâncovenilor decât sufletele din ei.

Condamnați la moarte, la 15 august 1714, zi aleasă anume ca să le mărească şi mai mult durerea, praznic împărătesc pentru creştini, când el împlinea 60 de ani şi era onomastica doamnei sale Marica, Brâncoveanu a fost scos din temniță cu toți fiii, ginerii, nepoțelul Constantin şi cu sfetnicul de încredere, bătrânul vel-vestier Ianache

Scanned with OKEN Scanner

Văcărescu. Istoviți de cumplitele suferințe, desculți, numai în cămăși, cu capetele descoperite, au fost purtați în lanțuri, ca făcătorii de rele pe ulițele Constantinopolului spre locul de execuție Ialy-Kiosc, din apropierea marelui serai. Convoiul îl deschidea cel mai mic dintre copii, Matei, în vârstă de 11-12 ani și îl închidea bătrânul voievod. Scena s-a desfășurat pe malul Bosforului "cu un ceas înainte de amiază". De față erau, pe lângă șirurile de ieniceri și mulțimea de popor îngrozită, și sultanul Ahmed al II-lea, crudul său vizir Gin Ali și ambasadorii marilor puteri europene Franța, Anglia, Rusia.

Cumplita dramă, spun martorii oculari, n-a durat decât un sfert de ceas. Călăul i-a pus în genunchi pe toți șase, la o oarecare distanță unul de altul. Li s-au scos bonetele și li s-a îngăduit să-și facă o mică rugăciune înainte de execuție. Del Chiaro, secretarul florentin, păstrează următoarele cuvinte de îmbărbătare ale lui Brancoveanu: "Fiii mei curajoși, am pierdut tot ce am avut în această lume, cel puțin să salvăm sufletele noastre și să ne spălăm păcatele cu sângele nostru".

Sub lovitura paloșului căzu mai întâi capul vistiernicului Ianache Văcărescu, urmară apoi al lui Ștefan și al lui Radu. Când călăul a ridicat paloșul să taie capul copilului Matei, acesta "în grozăvia spaimei se rugă sultanului să-l ierte" făgăduindu-i că se va face musulman. Atunci Constantin intervine, îmbărbătându-l "Din sângele nostru n-a mai fost nimeni care să-și piardă credința. Dacă este cu putință, mai bine să mori de o mie de ori decât să-ți renegi credința strămoșească pentru a trăi câțiva ani mai mult pe pământ". Copilul, ca renăscut, își puse liniștit gâtul pe tăietor și-i zise călăului: "Vreau să mor creștin: lovește!". Cele șase trupuri martirizate au fost aruncate în apele Bosforului. Pe ascuns, creștini milostivi au cules din valuri cât vor mai fi putut găsi "sărmanele rămășițe ale mucenicilor" și le-au adus în taină și le-au îngropat, nu departe de Constantinopol, în insula Halchi în biserica Maicii Domnului, zidită de împăratul Ion Paleologul al II-lea.

După uciderea lui Brâncoveanu și a copiilor săi, doamna Marica, spune Del Chiaro, se găsea închisă cu nepoțelul, scăpat ca prin

Scanned with OKEN Scanner

minune de la moarte, cu nora şi cu ginerii ei. Doamna Marica a stat închisă în Constantinopol până în martie 1715, când a fost exilată la Kutai, pe malul estic al Mării Negre, de unde a fost eliberată şi a venit în ţară în 1716, împreună cu Ion Mavrocordat, numit domn în locul fratelui său care fusese luat captiv de imperiali. Osemintele lui Constantin Brâncoveanu au fost aduse în ţară în taină de doamna Marica în 1720, în timpul domniei lui Nicolae Mavrocordat şi înmormântate în biserica Sfântul Gheorghe Nou.

La iniţiativa fostului Patriarh Miron Cristea, cu prilejul Praznicului Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena, hramul catedralei patriarhale din Bucureşti, sicriul cu osemintele lui Constantin Brâncoveanu a fost luat din biserica Sfântul Gheorghe Nou şi aşezat în paraclisul patriarhal, unde s-a săvârşit slujba vecerniei cu priveghere de toată noaptea.

Cu toate greutăţile întâmpinate şi cărora a trebuit să le facă faţă cu tact, cu perspicacitate, cu răbdare şi cu înţelepciune, Constantin Brâncoveanu a ctitorit epoca cea mai strălucită a culturii noastre vechi româneşti. Dar mai presus de toate, el şi-a încununat fruntea, a lui şi a celor patru feciori şi a lui Ianache Văcărescu, primul său sfetnic şi dregător, unchiul soţiei sale, cu nimbul sfânt al muceniciei pentru credinţa ortodoxă, pe care nu a părăsit-o nici în faţa călăului. După cum îl caracterizează N. Iorga, Constantin Brâncoveanu: "a ştiut, în curs de un sfert de veac, să servească pe turci de nevoie, fără să părăsească nici un drept al ţării sale; a ştiut să înlăture stăpânirea necondiţionată a creştinilor austrieci, polonezi, ruşi, asupra pământului românesc; a ştiut să lege de muntenii săi prin legături culturale şi politice, Moldova; a ştiut chiar după ce legăturile politice cu Ardealul au fost rupte să păstreze încă pe acelea a culturii cu acest pământ...".

În pacea sfântă, Constantin Brâncoveanu şi-a regăsit odihna trupului său mult pătimitor, în cinstirea de mâine a întregii suflări româneşti, ca unul care "ca mucenicii cei vechi s-au sfârşit".

Scanned with OKEN Scanner

14.7.Comandantul militar şi problematica religioasă

Libertatea sufletului omenesc de a se deschide în faţa semenilor mărturisindu-şi credinţa religioasă chiar în mediul militar este un bun câştigat de români prin jertfă. De aceea este bine ca ea să fie preţuită cum se cuvine întrucât în multe cazuri coeziunea sufletească între oameni îşi poate găsi reazem şi temei tocmai în împărtăşirea comună a unei anume credinţe în Dumnezeu.

Arta conducerii implică azi o atentă cunoaştere de către comandant a sufletului omenesc, deoarece lumea modernă prin multiplele ei oferte cere şi o pregătire pe măsură a celui chemat să conducă o fiinţă aşa de complexă cum este omul. Necunoaşterea sufletului omenesc este o grea pedeapsă pentru comandant căci azi, răspunderea promptă la comenzi, condiţie a randamentului în acţiune este foarte strâns legată de gradul de înţelegere dar şi de libertatea cu care subordonatul acceptă a fi condus.

Aparentul paradox de a te lăsa condus şi în acelaşi timp a te afla în stare de libertate ascunde de fapt o taină. Aceea a înţelegerii mecanismelor de funcţionare ale societăţii şi ale lumii în general.

Căci abordarea libertăţii omului, fiinţa socială se află permanent în stare de dependenţă şi interdependenţă cu semenii. A crede că libertatea este accesibilă omului la modul ideal este o utopie. Nu facem ceea ce vrem decât în măsura în care sănătatea, vârsta, pregătirea, condiţia socială, meridianul geografic, mediul înconjurător etc. ne permit acestea.

De aceea putem spune că este liber doar acel om care îşi înţelege limitele libertăţii sale, limitele de fapt ale condiţiei umane.

Căci nu putem fii liberi deplin atâta timp cât vom fi fiinţe biologice, cu trup supus legilor vieţii şi legilor universului înconjurător şi interior. Singura libertate întreagă este cea a sufletului nostru căci acesta este infinit asemeni cosmosului pe care îl poate cuprinde prin puterea gândului omenesc.

Revenind la relaţia comandant-subordonat putem constata că respectul pentru om, interesul pentru educarea acestuia, înţelegerea

Scanned with OKEN Scanner

problemelor diferite de conştiinţă şi intimitate sufletească constituie elemente deosebit de importante alę bunelor raporturi ce se impun a fi stabilite între aceste categorii militare şi umane.

În cadrul acestor raporturi problema religiozităţii oştenilor trebuie abordată cu deosebită delicateţe, căci credinţa, la marea majoritate a oamenilor, este "odorul cel scump" ascuns în tainiţele cele mai adânci ale sufletului. Orice aluzie răutăcioasă, orice ironie cât de subtilă sau nevinovată îl pot determina pe credincios să se închidă într-o crustă a prudenţei care să se transforme într-un zid despărţitor aşezat între el şi semeni. De aceea respectul credinţei celuilalt este primul care trebuie făcut în lucrarea de educaţie şi conducere a oşteanului.

Apoi la fel de important este a nu-l transforma pe Dumnezeu în "As-ul din mânecă" al comandantului, cu care acesta îl "agaţă" pe subordonat în cele sufleteşti spre a-l conduce mai uşor. Ieftinirea numelui lui Dumnezeu prin deasa folosire de către comandant este la fel de periculoasă ca şi ironia la adresa celor sfinte. Reacţia va fi aceeaşi, de închidere, şi la fel de promptă, căci credinciosul este obişnuit ca despre cele sfinte să vorbească cei ce au fost rânduiţi prin legea creştinească de Biserică sau cultul căruia îi aparţin.

Nu lipsit de importanţă este a cunoaşte în ce raport se află fiecare militar cu religiozitatea sau apartenenţa la o anumită confesiune religioasă. Căci chiar în cadrul aceleaşi confesiuni diferă foarte mult gradul de credinţă al fiecărei persoane ca şi modurile de manifestare ale acesteia. De la credinciosul care doar îşi declară apartenenţa religioasă ca fiind cea a familiei din care provine, el nefăcând însă din credinţă un capitol important al existenţei sale, până la practicantul tenace al unei anumite religii sau la fanaticul nestăpânit, paleta formelor de manifestare este deosebit de colorată şi variată. Important este în toate aceste cazuri a se cunoaşte valoarea elementului de legătură pe care credinţa religioasă îl constituie. Dar tot ea poate fi şi element al discordiei, al urii chiar, atunci când spiritele sunt aţâţate sau când respectul pentru celălalt nu sunt impuse cu autoritate încă din primele zile ale venirii oşteanului în unitate. Odată format acest reflex,

Scanned with OKEN Scanner

beneficiul va fi dublu căci, atunci când este lăsat la vatră, tânărul va respecta credința celor din preajmă fiind cetățean matur care va evita orice conflicte religioase, conflicte ce au adus atâtea nenorociri omenirii, de-a lungul veacurilor.

În concluzie, putem spune că lucrarea comandantului va fi încununată de succes dacă va ține cont de faptul că omul are un suflet, iar acolo, în tainițe ascunse, la loc de mare cinste se află o scânteie divină pe care o numim credința în Dumnezeu şi care are atâta putere încât ne poate face să mutăm munții din loc. Desigur că aceasta este un dar de la Dumnezeu şi ea diferă de la om la om şi ca forță şi ca forme de manifestare. Important este a ştii că ea există şi că nu trebuie neglijată.

14.8. Asistența religioasă - ca drept al militarului

Drepturile şi libertățile fundamentale ale omului - acest subiect incitant, controversat şi inepuizabil - au dominat de-a lungul timpului, scena vieții sociale, dar ele au dobândit noi dimensiuni şi tente de rafinament în perioada postbelică. Indiferent însă de momentul în care s-au inițiat şi adaptat normele referitoare la drepturile omului, copleşitoarea lor majoritate conțin şi acel capitol care a constituit şi constituie o prezență veşnică în viața omenirii - Religia. Privind spre trecutul nostru apropiat, ne putem întreba, pe bună dreptate: Dacă Religia nu ar fi fost decât un complex de concepții eronate despre drum şi viață, aşa cum am învățat majoritatea dintre noi în diferite şcoli, oare rolul ei în istoria popoarelor ar fi fost atât de important încât să apară ca un capitol distinct în toate documentele de referință? De ce omenirea a trăit atâta vreme conversând idei religioase? Nu înseamnă oare că religia a avut totuşi în istoria omenirii un rol pozitiv? Răspunsul la asemenea tulburătoare întrebări nu poate duce decât la concluzia acutei necesități, a abordării cu seriozitate şi discernământ a acestei probleme şi se pare că demersurile, în ce ne priveşte, au fost inițiate, atât pe plan intern cât şi pe plan internațional.

Scanned with OKEN Scanner

Iată de ce la conferința de la Viena din 1989 a reprezentanților statelor participante la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa, ca și la reuniunea de la Copenhaga a Conferinței asupra dimensiunii umane a C.S.C.E. din 1990, statele prezente, printre care și România, au confirmat că vor respecta drepturile omului și libertățile sale fundamentale, inclusiv libertatea de gândire, conștiință și religie sau convingere pentru toți cetățenii, fără nici un fel de deosebire. Dar, pentru a fi operante, drepturile și libertățile fundamentale încorporate în convențiile internaționale trebuie să fie introduse în legislația internă.

Ca urmare a acestor obligații asumate de statul român, Constituția din 1991 cuprinde prevederi privind libertatea conștiinței. Astfel, art.29, la punctul 1 prevede: "Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă". Punctul 3 al aceluiași articol stipulează: "Cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii", iar punctul 5 prevede: "Cultele religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, spitale, penitenciare și în orfelinate".

Întemeindu-se tocmai pe ultima dispoziție constituțională citată, Legea privind statutul cadrelor militare prevede în articolul 29, litera "d", ca pentru cadrele militare aderarea la cultele religioase este liberă, cu excepția celor care, potrivit legii, contravin normelor de menținere a ordinii publice, precum și a celor care încalcă bunele moravuri sau afectează exercitarea profesiei. Ministerul Apărării Naționale are, deasemenea, pregătit un proiect și anume: "Statutul clerului militar și al asistenței religioase în armată", care nu are alt scop decât de a asigura împlinirea nevoilor spirituale și confesionale ale militarilor, oferind cadrul legal, în care se va desfășura această activitate. Statutul respectiv are capitole distincte care se referă la constituirea, organizarea și activitatea clerului militar, selecționarea și pregătirea clericilor militari, numirea acestora, îndatoriri și drepturi, raportul lor cu autoritățile bisericești și militare, etc.

Scanned with OKEN Scanner

În procesul de restructurare şi modernizare a armatei române, proces care se află în plină desfăşurare şi care a fost sursa celor mai variate poziţii (de acceptare, de critică mai mult sau mai puţin virulentă, de aprobare fără rezerve sau de respingere apriorică) numeroase au fost elementele de montare ce s-au făcut şi continuă să se facă resimţite, în acest sens, un element îl constituie şi reintroducerea asistenţei religioase în armată.

În valul numeroaselor schimbări şi aspectelor de noutate ce s-au produs, în sistemul militar ce s-a scurs din decembrie 1989 (unele dintre ele fundamentale, aşteptate şi acceptate, altele cu caracter de surpriză, şi mai greu asimilate) se înscrie şi apariţia în armată a preoţilor militari.

Ca orice element de noutate, prezenţa preoţilor militari în unităţile militare a fost primită ba cu rezerve sau neîncredere, ba cu aşteptări pozitive a cadrelor militare şi militarilor în termen, au primit cu deosebit respect, cu multă admiraţie şi bucurie în suflet pe cei care şi-au exprimat dorinţa sinceră de a face parte activă din marea familie a celor ce iubesc meseria armelor, având totodată deplină încredere că îşi vor onora cu cinste nobila misiune ce le-a fost încredinţată.

Misiunea preoţilor militari este nobilă dar în acelaşi timp foarte complexă şi deosebit de dificilă, dar cu harul pe care l-a primit de la Duhul Sfânt la hirotonie şi încrederea şi nădejdea în ajutorul Bunului Dumnezeu va birui aşa cum a biruit Domnul Iisus Hristos. "În lumea aceasta, necazuri veţi avea, dar îndrăzniţi, Eu am biruit lumea".

Astfel, după căderea comunismului, care prin natura sa atee nu recunoştea nici o valoare factorului religios, armata română s-a aliniat armatelor occidentale introducând preotul militar ca recunoaştere a libertăţii religioase.

Asistenţa religioasă în armată, are, în principiu, misiunea de a corespunde dreptului militarului, chiar în condiţia particulară de viaţă în care se găseşte acesta, de a dispune de un sprijin moral şi religios ca drept fundamental al oricărei persoane, în respectul propriei libertăţi.

Asistenţa religioasă desfăşurată de preotul militar nu are doar un caracter religios, ci este concepută, mai ales, ca opera ce are scopul

Scanned with OKEN Scanner

să integreze formarea permanentă în spiritul valorilor umane şi civile, atât în lumina eticii naturale, cat şi în baza spiritualităţii ortodoxismului, care constituie spiritualitatea.

Asistenţa religioasă în armată trebuie să asigure o orientare spre un plan superior lumii acesteia şi celui pe care îl cunoaşte filozofia până acum şi ştiinţa aşa cum a fost concepută ca adresându-se unei unice realităţi şi anume lumii acesteia.

De altfel în tot trecutul nostru tot ceea ce ne-a întărit unitatea a fost credinţa şi anume credinţa strămoşească, credinţa ortodoxă. Întoarcerea la credinţa noastră strămoşească dintotdeauna nu poate duce decât la întărirea armatei noastre, la întărirea noastră ca popor cu o spiritualitate care poate fi plată şi Europei pentru că este o spiritualitate superioară. Trebuie să ne întoarcem la toată tradiţia noastră minunată de aleasă spiritualitate ca să însemnăm ceva pentru lume.

Biserica Ortodoxă Română acordă o mare importanţă prezenţei preoţilor militari în orice structură militară, permiţând ca acesta să îşi asume condiţia militară. În felul acesta se ating două scopuri precise: recunoaşterea din partea bisericii a valorii morale a condiţiei militare şi considerarea faptului că lumea militară - ca orice realitate în care trăieşte omul - este loc de propovăduire şi de animare a vieţii creştine, astfel încât preotul militar şi comunitatea militară (unitatea militară, garnizoana) se constituie o comunitate creştină, o parohie militară.

14.9. Aspecte ale asistenţei religioase din armatele diferitelor ţări

GRECIA - În Statul Major General al Armatei Naţionale a Greciei există un Birou pentru probleme religioase, condus actualmente de un arhimandrit - colonel. Astfel de birouri există şi la statele majore ale categoriilor de forţe armate ca şi la corpurile de armata; sunt conduse de clerici cu gradul de locotenent-colonel (la încadrare preoţii militari primesc gradul de căpitan).

Scanned with OKEN Scanner

În prezent sunt 27 de preoți militari și se preconizează numirea a încă 12 la mari unități, la unele garnizoane ca și în principalele instituții de învățământ militar.

Asistența religioasă în armata elenă este subordonată administrației Armatei, care asigură remunerarea preoților militari, înzestrarea, precum și gospodărirea locașurilor militare de cult.

Uniforma preoților militari greci este cea preoțească, de o culoare mai deosebită și cu semne distinctive pe guler, în dreapta crucea, în stânga gradul.

Deși în statul de funcții, adoptat în 1974, este prevăzut un episcop al Armatei, cu grad de general de brigadă, acesta nu a fost numit până acum, datorită disputei între Sinodul Bisericii Elene și Ministerul Apărării Naționale, care consideră funcția de natură preponderent administrativă și nu ecleziastică. Disputa s-a extins și asupra selectării și numirii preoților militari, Biserica dorind să aibă un rol mai activ și nu doar un consimțământ orientativ, ca în prezent. În garnizoanele fără preoți militari numiți, asistența religioasă este asigurată de diurniști.

Misiunea preotului militar constă în:

- a fi consilier fără atribut de comandă, al comandantului, la eșalonul respectiv, în probleme spirituale și de cult;
- a asigura slujbele și practicile religioase, a administra Taina Spovedaniei în unitatea pe care o deservește;
- a urmări starea moral-spirituală a personalului militar și a contribui la consolidarea acesteia;
- a desfășura o activitate antieretică și împotriva sectelor;
- a acorda asistență religioasă familiilor militarilor și militarilor din spitale;
- a se îngriji de buna funcționare a bisericii unității, unde își desfășoară activitatea;
- a se ocupa de îngrijirea cimitirelor și memorialelor militare, care sunt de altfel și mijloace de educație patriotică a ostașilor.

Condițiile ce se cer preotului militar:

Scanned with OKEN Scanner

- să aibă stagiul militar satisfăcut, studii teologice superioare şi vârsta între 28-40 de ani (la încadrare);
- să aibă comportament civic, moral şi pastoral ireproşabil;
- să dispună de abilitatea necesară lucrului cu omul;
- să respecte regulile şi principiile vieţii militare.

Preoţii militari se subordonează direct Sfântului Sinod al Bisericii elene şi colaborează cu ierarhii locali în probleme ce implică Biserica şi Armata.

Ei sunt salarizaţi potriviţi gradului şi funcţiei, iar pensionarea se face după aceleaşi criterii ca pentru ofiţerii cu grad similar.

Ei se bucură de respect deosebit din partea cadrelor Armatei şi militarilor.

ITALIA - În 1940 se consemnează constituirea oficială a ordinariatului militar, o circumscripţie ecleziastică ce va fi asimilată juridic diocezei în 1948. În anul 1986 este promulgată Constituţia apostolică prin care Sfântul Scaun reglementează disciplina canonică referitoare pentru fiecare ţară, cu preponderenţă religioasă catolică şi condiţii specifice. În Italia 90% din populaţie este romano-catolică.

Dioceza militară are în frunte un ordinatoriu militar, desemnat şi numit de înaltul Pontif. Acestui ordinariat îi aparţin credincioşii catolici militari, cei aflaţi în serviciul Forţelor Armate şi familiilor lor, cei din şcolile militare şi cu serviciul în spitale şi instituţii militare.

Prin Decretul din 24 februarie 1987, al ministrului de interne italian, ordinariatul are calificarea de instituţie ecleziastică, recunoscută oficial şi de către autoritatea civilă.

Statul protejează activitatea religioasă şi garantează asistenţa religios-morală a militarilor.

Ordinariatul militar are titlul de arhiepiscop şi poziţia lui militară este diferită de normele şi regulamentele statului italian.

Sarcina şi raţiunea fundamentală de a fi a ordinariatului este promovarea educaţiei creştine în mediul militar.

Capelanii militari, după o pregătire specială teologică şi un curs de orientare de un an în domeniul psihologiei sociale, sub

Scanned with OKEN Scanner

auspiciile ordinariatului, îşi asumă responsabilităţi pastorale, în cadrul uneia sau mai multor unităţi militare. Capelanul - conducător spiritual, imediat după comandant, are răspunderea şi misiunea antrenării militarilor în rugăciune comună, studiul biblic, de a participa la momente festive religioase, evenimente militare extraordinare din viaţa militarilor, ş.a.

De asemenea are datoria de a susţine psihologic şi moral, militarii aflaţi în dificultate, de a-i educa în spiritul tradiţiilor moralei creştine, amintindu-le datoriile civile, între care, la un loc de frunte, cea a slujirii şi apărării patriei.

În spiritul mandatului şi prezenţei sale specifice, va avea zelul misionar al răspândirii cu convingere a învăţăturii creştine şi va impulsiona nevoia de comuniune cu Dumnezeu a militarilor.

În relaţiile umane, preotul militar este promotorul vieţii autentic comunitare, omul prieteniei şi generozităţii, sfătuitor şi sprijinitor, cunoscător al greutăţilor, nevoilor şi frământărilor militarilor, omul de încredere, onest, model moral pentru cei de sub arme. Este nevoie pentru aceasta ca el să experieze, când este cazul, rigorile vieţii cazone, să se afle în permanenţă în mijlocul realităţilor vieţii militare.

GERMANIA - Asistenţa militară în armata germană are la bază prevederea Constituţiei ţării din 23 mai 1949, care se referă la libertatea religioasă, ca şi textul Statutului militarilor, din 19 martie 1956, care stipulează că "militarul are dreptul la asistenţă religioasă şi la practica nestingherită. Participarea la serviciile religioase este voluntară". Edificatoare şi cu orientări precise sunt încă două reglementări apărute ulterior, respectiv Contractul Republicii Federative a Germaniei cu Biserica Evanghelică şi Normativele anume ale Bisericii Evanghelice şi Romano-Catolică, acestea din urmă privind organizarea şi armonizarea activităţilor de cult în mediul militar, cu respectarea confesiunilor.

Cu deosebire Contractul este important prin prevederile ce definesc faptul că asistenţa religioasă în armată este coordonată şi

Scanned with OKEN Scanner

supravegheată de un episcop militar, aflat în serviciul Bisericii, iar nu al Statului; că preoții militari sunt de fapt civili, deci nelegați de ierarhia militară, putând fi detașați 6-12 ani după care se întorc la bisericile lor de enorie; că asistența religioasă, din sarcina, cum spuneam a Bisericii, are spijinul Statului. Capelanatul german are tradiția bunei colaborări între Stat și Biserică - doi parteneri egali. Specifică Germaniei, în prezent este integrarea militarilor profesioniști - circa 25.000 de oameni din armata defunctei R.D.G. Aceştia manifestă interes și dorință de a afla cât mai mult din domeniul religios și despre capelanat, în special problematici, la care n-au avut acces până acum.

În Germania se aplică în practică un nou concept - militarul considerat cetățean în uniformă - deci om cu aceleași drepturi, dar și cu datoria respectării și executării ordinelor, înțeleasă ca datorie patriotică. În prezent, un capelan militar german are în grijă, spiritual, în jur de 1500 militari, spre deosebire de Anglia, spre exemplu, unde este desemnat pentru numai 1000 de militari. De relevat este rolul fundamental acordat de factorii de decizie în materie de asistență religioasă germani educației militarului și pregătirii pentru formarea unor bune deprinderi de conduită în viață, întemeiată pe principiile credinței creştine. Bunele deprinderi contribuie la stimularea forțelor moral spirituale și pot influența mai mult decât cunoștințele tehnice, de specialitate militară.

Acest program educativ, împletind transmiterea de elemente religioase cu cele de morală, propriu și capelanului se anunță, recruților chiar la începutul perioadei de instrucție, pentru a determina participarea voluntară și cu interes a acestora, cu înțelegerea corectă a libertății de conștiință, a opțiunilor, dar și a marilor comandamente și răspunderi de viață.

FEDERAȚIA RUSĂ - Reformele democratice din societatea rusă, reorganizarea armatei asigură condiții favorabile și pentru militari de a avea opțiuni libere, de a se manifesta neîngrădit. Cu începuturi încă de la sfârșitul sec. al XVII-lea, preoția militară rusă are

Scanned with OKEN Scanner

frumoase şi îndelungate tradiţii prin veacuri. La începutul primului război mondial (1914), existau aproape 1000 de preoţi militari şi aproape 700 de locaşuri de cult, pentru armatele de uscat şi marină. În ciuda politicii anticlericale şi antireligioase dure de după 1917, s-au păstrat valorile patriotice, astfel că legătura dintre Biserică şi Armată, reînnodată în ultimii ani se poate raporta la o anumită continuitate.

În această perioadă de democratizare a vieţii sociale, au apărut noi structuri în Ministerul Apărării al Federaţiei Ruse, create cu scopul de a asigura drepturile creştine militarilor şi de a realiza legătura dintre organismele administraţiei militare şi cele religioase. Noile structuri au misiunea de a îmbogăţi munca educaţională în cadrul forţelor armate ruse, în acord cu principiile libertăţii de conştiinţă şi a celei religioase. În acest sens un ordin al ministrului rus al apărării spune: "În interesul educaţiei personalului, trebuie sprijinite şi întărite legăturile cu congregaţiile religioase, în acord cu atitudinea soldaţilor faţă de religie şi cu specificul serviciului militar".

În 1992, ministrul rus al apărării declanşează următoarele activităţi: înaintarea la Sovietul Suprem al Federaţiei Ruse a unor iniţiative pentru întărirea protecţiei drepturilor soldaţilor; evaluarea religiozităţii soldaţilor, prin studii sociologice în mijlocul trupelor (dintr-un sondaj pe un eşantion de 1000 de soldaţi a reieşit că 25% s-au declarat religioşi, 35% ezitând între religie şi ateism, 30% pasivi, 10% atei declaraţi); legături mai strânse cu organizaţii publice religioase; instruirea de ofiţeri, existenţa materialelor documentare pentru aceşti ofiţeri şi pentru aşezămintele educaţionale militare; dotarea bibliotecilor unităţilor militare cu materiale religioase.

Statul şi Armata sunt multiconfesionale, dar majoritatea personalului militar (soldaţi şi gradaţi) este ortodoxă. În 1992, patriarhul Alexei a declarat că "Nu este timpul să ne gândim la un sistem temporar de asistenţă religioasă până la instituţionalizarea preoţiei militare". În actualitate, Bisericile Neoprotestante sunt foarte active (şi misiunea întărea penetrarea în armată aducând însemnate cantităţi de materiale religioase, îndeosebi Biblii). Cu ajutorul

Scanned with OKEN Scanner

canadian s-a pregătit, de asemenea, şi o ediţie de buzunar a Bibliei, în limba rusă, pentru soldaţii ruşi.

Ministerul Rus al Apărării consideră prematură instituirea preoţiei militare, în primul rând, pentru că ea contrazice Constituţia Federaţiei Ruse, în conformitate cu care Biserica este separată de Stat, apoi fiindcă o astfel de iniţiativă nu se bazează pe cunoaşterea vieţii spirituale reale a militarilor ruşi. Legăturile dintre Armată şi Biserică trebuie să se dezvolte natural şi potrivit necesităţilor, nu prin directive. Prezenţa preotului militar - se recunoaşte - poate îmbunătăţi, sub auspiciile credinţei, moralul trupelor, poate elimina conflictele psihologice, dificultăţile de adaptare, deriva spirituală şi intenţiile suicidare, poate umaniza relaţia comandant - subordonat.

POLONIA - După primul război mondial (1919), ia fiinţă dioceza militară poloneză. Între cele două războaie mondiale problemele legate de preoţia militară au fost reglementate prin Concordatul între Sfântul Scaun şi Republica Poloneză (1925). În acest timp, la nivelul de dioceză, s-au stabilit nu mai puţin de 75, aşa-numite "parohii militare", având preoţi cu ranguri militare. După al doilea război militar, regimul comunist a declanşat, prin restricţii severe, distrugerea episcopiei militare poloneze. Datorită însă marelui prestigiu al Bisericii Catolice şi influenţei opiniei publice s-a stopat lichidarea completă a preoţiei militare, consimţind la menţinerea doar a unui vicariat militar. Aşa se pare că Polonia a fost singura ţară din blocul comunist cu capelani militari - 50 la număr - dar influenţa lor asupra Armatei a fost neînsemnată, neputând să-şi exercite îndatoririle. În acelaşi timp, preoţii militari au trecut sub jurisdicţia episcopilor locali, situaţia durând până în 1991.

Papa Ioan Paul al II-lea a restaurat dioceza militară printr-un decret din ianuarie 1991 ca răspuns al episcopului polonez şi a autorităţilor guvernamentale. S-a pus astfel în legalitate un act tip de activitate pastorală, adoptându-se totodată şi noul statut al diocezei militare poloneze. Structura organizatorică a acesteia cuprinde departamente: preoţie militară, administraţie militară, administraţie

Scanned with OKEN Scanner

bisericească, consiliul militarilor. Episcopul militar a înființat după 1989, 68 de "parohii militare" și vicariate pentru districte militare și diferite feluri de arme, două biserici militare, 37 capele, un seminar teologic și a hirotonit 170 de capelani. S-a editat o revistă a preoților militari, cu un tiraj de peste 20.000 de exemplare, adresată militarilor și familiilor lor.

Capelanii militari predau lecții de religie copiilor și tinerilor din familiile militarilor și organizează adesea colecte ale milei creștine. Dioceza militară poloneză are în pregătire crearea Asociației catolice a familiilor de militari, precum și programe catehetice pentru soldați și ofițeri, împreună cu calendarul amănunțit al ceremoniilor liturgice-militare.

BULGARIA - Despre o preoție militară în țara vecină se poate vorbi din 1885. Până în 1946 când s-a întrerupt brusc și brutal, a existat o bună relație între Armată și Biserică. Aceasta din urma era prezentă în viața militarilor la marile momente festive specifice, precum și la depunerea jurământului de către recruți, la sfințirea steagului de luptă, la marile sărbători ale întregii armate, ca și la sărbătorirea regimentelor și patronilor spirituali ai armatelor.

Din 1991, frumoasele tradiții au fost reluate și restaurate. În ultimii ani, nenumărate slujbe de pomenire a eroilor s-au făcut cu participarea Bisericii Ortodoxe Bulgare, nemaivorbind de prezența de acum firească, la marile sărbători militare. Acestor participări li se dau, în actualitate, și o instituționalizare acomodându-se elementele de ritual și protocol. De patru ani și Bulgaria parcurge drumul anevoios al reformelor în societate ca și în forțele armate. Se restabilesc cu temeinicie și legăturile între Armată și Biserica Ortodoxă (Bulgară). Primul pas s-a făcut prin restaurarea ceremoniilor militare (jurământ, noul drept al unităților) și a slujbelor îndătinate: la Bobotează - sărbătorirea Iordanului, vechea zi a Armatei Bulgare; 6 mai - ziua Sfântului Mucenic Gheorghe, abolită de regimul comunist în 1945.

Astfel, în 1992, o slujba festivă a inaugurat readoptarea vechilor culori ale drapelului de luptă, stabilite cu mai mult de o sută

Scanned with OKEN Scanner

de ani în urmă, în 1878. Din 1992 se creează pe plan extern, legături cu instituția preoției militare grecești și au loc succesiv două întâlniri între reprezentanți militari a două țări vecine și ortodoxe, de folos pentru preoția militară preconizată. La 6 ianuarie 1993, patriarhul Maxim și un sobor de episcopi ai Sinodului Bisericii Bulgare au binecuvântat garnizoana militară Sofia și au sfințit drapelul acesteia. Prin ordinul ministrului apărării din 6 mai 1993, sărbătoarea Sfântul Gheorghe redevine ziua armatei bulgare, iar prin alt ordin, din 3 ianuarie 1994, ziua Bobotezei se serbează oficial în toate garnizoanele din țară. Tradițional, în armata bulgară nu există preoți militari decât în caz de război. Totuși, urmare discuțiilor cu Sfântul Sinod al Bisericii Bulgare, a fost adoptată decizia ca la Academia Teologică din Sofia să se propună studenților un curs opțional de inițiere în regulamentele și ceremoniile armatei bulgare. În acest fel vor exista, în perspectivă, preoți cu inițiere militară și care vor constitui o legătura directă între Armată și Biserică.

Viitorii preoți militari vor avea în răspundere toate ceremoniile religioase, special adaptate celor militare cu prilejuri ca: depunerea jurământului, inaugurarea de unități militare, ziua armatei și cea națională, etc. Concomitent, se redactează și un ghid pentru nevoile armatei asupra ritualurilor și ceremonialurilor, îndeosebi cele ce beneficiază de participarea Bisericii Ortodoxe Bulgare.

14.10. Preotul militar și formarea militarului în spiritul valorilor morale și virtuților militare

Este bine cunoscut că în procesul de pregătire, o armată modernă acordă locul cuvenit tuturor elementelor care concură la dezvoltarea completă a capacității de prevenire, apărare și respingere a oricărui atac împotriva poporului și a națiunii pe care acesta le slujește. Elementele acestui aparat uriaș, al armatei, prin aceasta înțelegând militari de toate gradele, personal civil și familiile acestora, trebuie ca atare, bine instruite, cultivate și întreținute din toate punctele de

Scanned with OKEN Scanner

vedere, acțiuni care nu se pot desfășura la cerere, din când în când, ci din timp, cu continuitate și precauție și cu efort susținut.

În acest context, amintim că puterea combatantă a unei armate, depinde printre altele de doi factori importanți care au aceeași pondere: pe de o parte pregătirea de strictă specialitate militară, iar pe de altă parte pregătirea psihologică și religios-morală. Diminuarea sau neglijarea uneia în favoarea celeilalte poate prejudicia pe termen îndelungat, formarea unei armate de elită, bine instruită, organizată și operațională care să dovedească, în același timp, forță morală, tărie sufletească și de caracter, dragoste de patrie și de popor, pe care să le slujească cu eroism și spirit de sacrificiu.

Preotul ortodox român de totdeauna pătruns de un sublim patriotism întemeiat pe însuși exemplul Mântuitorului Iisus Hristos, Care a plâns pentru poporul Său, a fost deodată slujitor al Bisericii Ortodoxe străbune, dar și al neamului și țării sale. Pentru el, credința este nedespărțită de patrie. De aceea, atunci când țara l-a chemat, preotul s-a alăturat armatei pe care cu devotament a slujit-o, a binecuvântat-o, a învățat-o și a îmbărbătat-o.

Unul din bunurile spirituale pe care le poate avea militarul este onoarea. Ea constă în conștiința exterioară, opinia publică favorabilă cu privire la o anumită persoană. Dar ca și demnitatea, onoarea dezvăluie și conștiința lăuntrică, atitudinea omului față de sine însuși. Ea este sinonimă cu o conștiință morală curată. În sfera onoarei aprecierea raportului dintre valoarea bazată pe impresia ori intuiția opiniei colective și conduita individuală a militarului are și aspecte delicate. Căci valoarea morală personală nu corespunde, întotdeauna, cu opinia colectivă. Adesea nu suntem în realitate, așa cum socotesc alții că suntem. Valorăm moral, fie mai mult, fie mai puțin decât apreciază superiorii noștri.

Onoarea este și obiect al dreptului natural. Potrivit acestui drept, omul este îndreptățit să pretindă și să primească ce este al său. Dar respectarea impune și obligația corespunzătoare. Între onoare și respectarea unor îndatoriri de demnitate există o strânsă legătura. Atunci când obligațiile morale sunt încălcate, Dumnezeu îngăduie să

Scanned with OKEN Scanner

se piardă chiar şi drepturile naturale. Onoarea este o piatră atât de preţioasă încât, cel mai mic defect, îi scade mult preţul. Ea este o comoară ce nu se poate redobândi odată ce, dintr-o nesocotinţă a fost pierdută.

Cazul lui Isav, pe care Sfânta Scriptură îl consemnează detaliat în Cartea Facerii(25,21-34), este mult mai grăitor. Potrivit rânduielilor, Isav, că cel întâi născut, urmează să rămână după moartea tatălui, capul familiei Isav, tatăl, are o părere bună despre fiul său Isav şi-l iubeşte (Fac.25,28). Dar Isav nu corespunde opiniei favorabile a tatălui şi Dumnezeu ştie. Fire nestatornică şi nestăpânită, el se arată nevrednic de dreptul natural al întâiului născut. Nesocotindu-l, îl vinde fratelui geamăn, Iacov, pentru un blid de linte (Fac.25,34). Odată cu actul iresponsabil el pierde şi drepturile ce decurg din dreptul natural vândut. Dumnezeu va îngădui să piardă şi binecuvântarea tatălui (Fac.25,27). Pierde dreptul la stima semenilor contemporani şi a celor ce s-au succedat prin veacuri. Isav este considerat un personaj negativ. El simbolizează pe cei ce-şi vând onoarea, conştiinţa în vederea unui câştig care nu are virtuţi.

Militarul de onoare este constant în voinţă şi acţiune. El îşi este credincios sieşi, înfruntând toate primejdiile, toate ameninţările. Nu cedează presiunilor din afara şi nici celor dinăuntru. Nu face concesii în conduita demnă. Deşi hrana este o trebuinţă naturală, el se stăpâneşte chiar flămând fiind, atunci când hrana pune la încercare demnitatea. Nu se schimbă după împrejurări şi interes individualist. Pe cuvântul lui poţi pune preţ pentru că el confirmă, prin fapte atât convingerile cât şi cuvintele sale. Îşi ţine promisiunile faţă de orice camarad. Este principial cu sine şi cu alţii. Pe scurt, pentru a evita pierderea demnităţii omeneşti şi creştineşti, militarul de onoare disprețuieşte nu numai ghimpii durerii, ci şi fulgerele unor împrejurări obiective. Onoarea este averea celor aleşi, a celor bogaţi sufleteşte, giuvaer de mare preţ. Sfânta Scriptură o defineşte "Nume bun", drept la cinste şi cinstire la favorabilă apreciere, respect şi "Ai grijă, deci, de nume, că acesta-ţi va rămâne mai mult decât o mie de comori mari de aur" (Isus Sirah 41,15).

Scanned with OKEN Scanner

Solidaritatea umană este un sentiment care determină pe oameni, pe baza unor însuşiri înnăscute, să-şi acorde ajutorul reciproc în toate domeniile vieţii şi activităţii omeneşti, un liant puternic care încheagă pe toţi oamenii într-o unitate de voinţă, simţire şi acţiune. Biserica lui Hristos, străină de orice exclusivism naţional, preconizează o solidaritate universală, efectivă şi deplină, o solidaritate transfigurată de iubire, care scoate pe om din cazemata egoismului, îl aruncă în rândul semenilor săi şi-l solidarizează cu idealurile lor. Iubirea este magnetul dumnezeiesc care uneşte pe oameni într-o solidaritate durabilă. Semnele camaraderiei ostăşeşti, pe lângă iubire, se arată şi prin uşurarea nevoilor aproapelui nostru, prin susţinerea celor slabi, facere de bine a tuturor, ducerea greutăţilor altora, jertfirea de sine pentru alţii şi pentru orice slujitor al camarazilor noştri. Pentru realizarea camaraderiei ostăşeşti, Sfânta Scriptură ne oferă îndemnuri care influenţează egoismul şi îndeamnă la altruism. Apostolul Pavel recomandă camaraderia când spune: "Bucuraţi-vă cu cei ce se bucură, plângeţi cu cei ce plâng" (Roman 12,15). Prin aceste cuvinte surprinde camaraderia ostăşească în tot ce are ea mai propriu. Tot el ne îndeamnă: "Să aveţi aceleaşi sentimente unii faţă de alţii" (Roman 15,5), să iubim pe camarazi, pe concetăţeni (Roman 9,3), pe toţi oamenii (Galateni 6,10), inclusiv pe vrăjmaşi (Matei 5,44). Cel mai direct îndemn la solidaritate sunt cuvintele: "Purtaţi sarcinile unul altuia" (Galateni 6,22). Modul desăvârşit al solidarităţii îl aflăm între persoanele Sfintei Treimi din fiinţa lui Dumnezeu, în conţinutul moral, social, al predicii Sfântului Ioan Botezătorul (Luca 3,11) şi în viaţa primilor creştini, care au organizat colecte pentru ajutorarea reciprocă.

Solidaritatea este ilustrată şi în tradiţia creştină "Lucraţi împreună cu alţii" (Sfântul Ignatie Teofanul), pentru că "De la început oamenii sunt creaţi unii pentru alţii" (Sfântul Ambrozie). Sfântul Vasile arată că "Dumnezeu a hotărât ca noi să avem nevoie şi să trăim uniţi unii cu alţii", iar Sfântul Ioan Gură de Aur arată că este bine "Să ne ajutăm şi să ne fim de folos unul altuia". În scrierile profane solidaritatea umană este exprimată în diferite maxime, aforisme, sentinţe. "Suntem născuţi pentru societate" (Marcu Aureliu), "Ca

Scanned with OKEN Scanner

părticele pentru tot" (Leibnitz). O sinteză a solidarității umane o găsim în cuvintele: "Om sunt şi nimic din ce-i omenesc nu-mi este străin" (Terentiu) solidaritatea umană determină relații pozitive de natură morală şi socială, creează o viață prin excelență omenească, rodnică şi fericită, constituie suprema dovadă de trăire creştină. Cunoscând roadele ei bogate, datori suntem să practicăm solidaritatea creştină "În faptă şi adevăr" (Ioan 1,18), pentru realizarea noilor imperative majore ale lumii contemporane.

Caracterul este zestrea morală cea mai prețioasă a militarului, mai mult decât talentul şi geniul, decât ştiința şi cultura, pentru că el este fundamentul demnității sale personale, este onoarea sa. Experiența ne arată că omul de caracter este mai mult decât toți; el este căutat, apreciat, stimat şi iubit, în timp ce omul fără caracter este disprețuit, ocolit, respins şi urât de toți. El nici nu contează ca om, ci ca un lucru fără valoare şi aceasta este o ruşine şi o mare degradare.

Caracterul, spune Lacordaire, este energia ascunsă şi statornică a voinței care dinamizează şi inspiră gândurile, determină atitudinile şi comportamentul moral şi social. Cu alte cuvinte, militarul de caracter este credincios în planurile şi convingerile sale, este hotărât în scopul propus şi ferm în mijloacele pe care le alege. Este nestrămutat în cuvânt şi faptă, şi poate să înfrunte toate riscurile cu cel mai mare curaj. Formarea caracterului ține de formarea voinței morale, adică de armonizarea acesteia cu idealul moral din care rezultă însăşi virtutea. Poetul şi filosoful german Novalis (1802) a spus pe bună dreptate că, un "Caracter este o voință desăvârşit formată".

De aici rezultă că puterea caracterului este direct proporțională cu tăria voinței morale perfect educată îndreptată către disciplina vieții interioare, către autoeducație. Sunt oameni care au voința tare pentru cuceriri exterioare, dar sunt slabi când este vorba de a se cuceri pe sine înşişi, de a se autoforma, de a se stăpâni pe sine şi de a deprinde anumite virtuți. Acesta este cazul lui Alexandru Macedon, care a supus Asia şi a ajuns până la porțile Extremului Orient, dar nu a putut să se înfrângă pe sine, nu a fost în stare să-şi păstreze castitatea vieții de la

Scanned with OKEN Scanner

vârsta de 25 de ani pe care a elogiat-o, dar a căzut pradă desfrâului, murind la 33 de ani.

Baza caracterului moral, este deci, voința morală, iar formarea ei este de o importanță capitală pentru viață noastră personală, dar e în egală măsură și pentru profesiunea însăși. Pentru ea este clar, de o voință bine educată depinde caracterul moral și numai cel ce are bine format acest caracter este vrednic să conducă pe alții. Cu alte cuvinte, cel ce știe ce vrea și cel ce este capabil să biruiască toate piedicile și să facă toate jertfele pentru triumful virtuții, merită să fie păstor de suflete, poate să se dea pe sine exemplu de urmat pentru alții. Verba volant, exempla trahunt. Bine ar fi dacă tinerii militari ar fi formați după pilda Mântuitorului Hristos prin excelență. Omul cel mai de caracter, cu o voință religios morală desăvârșită, peste toate suferințele și jertfele căruia dușmanii nu i-au aflat nici o vină, iar Pilat L-a arătat lumii și istoriei că demn de urmat și de cinstit, în etern rostind: "IATA OMUL" (Ioan 19,5).

14.11. Preotul militar și formarea militarului în spiritul binelui și adevărului

Binele a fost dintotdeauna privit ca scop al activității umane. Până la Hegel și chiar după el, binele a fost tratat mai mult din unghiul de vedere al sensului. Binele a fost demonstrat (înțeles, acceptat) ca acord între activitatea individuală și exigențele normelor și perceptelor morale. Categorie fundamentală a eticii, binele desemnează ceea ce este recomandabil sau dezirabil din punct de vedere al moralei sau aprecierea cu privire la atitudinea, faptele și comportarea omului. Determinarea fundamentală a binelui o constituie natura sa socială, ceea ce înseamnă că societatea, comunitatea indică, specificând binele, și îl reclamă ca datorie a fiecăruia, ca traiectorie legitimă a deplasării insului. Opusul binelui îl constituie răul, categorie ce desemnează tot ceea ce este obiect de dezaprobare, de blam, de oprobiu, tot ceea ce contravine normelor morale.

Scanned with OKEN Scanner

Binele sau răul nu apreciază fapta, actul în sine, ci moralitatea individului care, prin faptă se obiectivează. Binele şi răul nu privesc însă toate actele umane, ci numai acelea care angajează şi pe altcineva: comunitatea şi ansamblul condiţiilor solidarităţii acesteia exprimate în valori şi norme morale. Manifestarea binelui în domeniul militar (în măsura în care ideea este acceptată) poate fi apreciată parafrazând titlul unei cărţi, cu expresia "Doreşti binele şi iese rău", în sensul că un ansamblu de stări face ca lucrurile să nu fie "în ordine". De fapt, fenomenul pare a se manifesta la nivelul întregii societăţi româneşti cuprinsă de criza morală ce o încearcă de câţiva ani. Astfel, în armată, militarul se confruntă cu ceea ce se poate numi ambivalenţa trăirii sale morale generată de confruntarea dintre valorile şi normele morale, împărtăşite de individ înainte de a intra în mediul militar, şi cele specifice armatei. Normal ar fi ca, în timp, să se realizeze o armonizare între normele anterioare şi cele specifice armatei. În măsura în care cele două *lumi* sunt însă mult diferite (un mediu civil conservator, delinvent sau pozitiv moral şi unul militar opus lui) sunt create toate condiţiile comportamentului deviant. Ceea ce *dincolo* era bine, *aici* e rău sau invers.

Pe de altă parte, persistenţa, în rândul educatorilor a unor valori, principii şi norme morale puternic impregnate în conţinutul lor de sistemul etic comunist, fac doar parţial explicabil printr-o aşa zisă *moştenire* inevitabilă, precum şi măsura în care sistemul aprecierii morale (valorile şi normele) cu care individul operează este dintr-o altă *lume*; toate acestea fac ca adevărul moral şi, ca atare, binele şi răul să fie supuse relativismului şi subiectivismului valoric până la demonetizarea completă. Erodarea, din diverse motive, într-o etapă de tranziţie prelungită a conţinutului unor valori morale şi virtuţi militare: demnitate şi onoare militară, mândrie şi curaj, camaraderie ostăşească, spirit de sacrificiu, dragoste de ţară, etc. generează tot mai mult constituirea unei deontologii militare. În acelaşi timp, asistăm la desfăşurarea unei educaţii morale viciată de cel puţin două aspecte: un fond teoretic precar şi, pe cale de consecinţă, insuficienţa

Scanned with OKEN Scanner

conştientizare a conţinuturilor şi semnificaţiilor unor exigenţe morale ce ţin de modul de viaţă spre care se îndreaptă societatea românească.

Profesia militară, serviciul militar obligatoriu şi condiţia de viaţă militară ce le corespunde, dacă sunt raportate la cerinţele de ordine, apărare şi securitate, la nivel naţional, au un caracter etic intrinsec deoarece se finalizează în ceea ce s-ar putea numi binele comun al ţării. Cetăţeanul care optează pentru condiţia militară, pentru a putea corespunde exigenţelor menţionate anterior, trebuie să se simtă purtători de valori ce privesc binele patriei şi, dacă este cazul, şi al altor ţări. Astăzi este necesar ca militarul să fie format în concepţia unei patrii mai largi, adică să fie receptiv la nevoile şi la necesităţile unei intervenţii dincolo de graniţele teritoriului naţional.

Militarul în termen trebuie să simtă datoria de a da un timp din viaţa sa serviciului pentru ţară ca expresie a dragostei de patrie, ca formă a participării la binele comun al societăţii din care face parte. Militarul trebuie să exprime din timp aceste valori şi să-şi trăiască viaţa sau condiţia militară conform normei care cere disponibilitatea absolută, subordonarea intereselor personale celor ale instituţiei, loialitatea faţă de instituţie şi faţă de scopurile acesteia, conştiinţa de a servi întotdeauna comunitatea chiar cu sacrificiul propriei vieţi. Militarul adevărat nu este mercenar sau aventurier. O armată de mercenari sau de aventurieri este lipsită de valori şi nu va fi niciodată în măsură să pună mai presus de interesele proprii, interesele colectivităţii, nu va înţelege niciodată valoarea binelui, a dreptăţii, justiţiei, solidarităţii pentru care merită să lupţi şi dacă este necesar să-ţi sacrifici şi viaţa.

Astăzi, valorile morale, spirituale şi religioase - al căror purtător este preotul militar - sunt mai importante ca oricând deoarece pot contribui puternic la a-i da militarului angajat în acţiuni pentru apărarea teritoriului naţional şi în misiuni umanitare şi de pace în alte ţări, forţa interioară, spiritul de solidaritate, generozitate şi curajul de a acţiona pentru o cauză justă dintr-un punct de vedere moral şi nobilă, dacă este necesar chiar cu preţul vieţii, ceea ce constituie premisa indispensabilă a succesului.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru atingerea scopului propus ARMATA ROMÂNĂ are nevoie de militari animați de aceste valori, în formarea cărora asistența religioasă poate avea un aport de neînlocuit, succesul acțiunilor militare nu este legat numai de numărul voluntarilor, de calitatea și cantitatea tehnicii de luptă și a armamentului, ci și mai ales de spiritul în care militarul își trăiește condiția militară, de idealurile care îl animă, de caracterul nobil al cauzelor pentru care el își jertfește chiar și viața, datorită bogăției de valori pe care el înțelege să le exprime servindu-și patria, acționând pentru dreptate și pace în lume.

Gândirea militară modernă trebuie să fie în măsură să reproiecteze un nou tip de militar care pe lângă un înalt profesionalism și echipamentul modern, sofisticat și adecvat din punct de vedere militar, funcțiile pe care le are de îndeplinit trebuie să aibă și o puternică încărcătură de umanitarism; el nu trebuie să se simtă un "Rambo" căruia îi este permis totul și nici un luptător, un mercenar, ci un adevărat militar cu virtuți militare și morale deosebite, gata să lupte și să moară nu numai pentru patria sa, ci și pentru orice altă mișcare umanitară în care se poate găsi angajat.

Cu alte cuvinte, înalta capacitate și profesionalismul militar trebuie să fie însoțite de acea bogăție de valori care conservă și glorifică mereu, chiar și în luptă, umanitarismul. Asistența religioasă acordată de preotul militar devine element unic și decisiv în atingerea acestui scop.

14.12. Preotul militar și formarea militarului în spiritul valorii păcii

"Fericiți făcătorii de pace, că aceia, fiii lui Dumnezeu se vor chema" (Matei 5,9), iată un verset de o minunată mărinimie și de o profundă înțelepciune. Pacea e buna orânduială desăvârșită, iar tulburarea, dezbinările, neînțelegerile, războiul, n-au intrat în lume decât prin călcarea bunei orânduieli sau prin păcat. Nu e pace acolo unde domnește păcatul; nu e pace în omul ale cărui gânduri, porniri și vreri nu sunt în totul potrivite bunei orânduieli, sau adevăruri și voinței

Scanned with OKEN Scanner

lui Dumnezeu; nu e pace în societatea ale cărui învățături şi legi se abat de la legea şi de la învățăturile descoperite de Dumnezeu şi oricine, om sau popor, dacă sfărâmă această lege, tăgăduieşte aceste învățături, fie chiar într-un singur punct, acel om, acel popor, potrivnic lui Dumnezeu, suferă îndată pedeapsa păcatului său.

O boală necunoscută îl cuprinde, o putere neînțeleaptă îl împinge şi îl respinge în toate părțile, şi nicăieri nu găseşte repaus. Ca şi Cain, după ce a omorât pe fratele său, are şi el frică. Nu, pacea nu există desigur decât pentru fiii lui Dumnezeu; ei o gustă în ei şi o răspândesc şi asupra celorlalți; ea curge, ca să zic aşa, din inima lor, ca acele râuri ce udau fericita locuință a primului nostru părinte, în timpul nevinovăției sale. Şi când va veni ceasul cel de pe urmă, atunci va fi tot pace, căci: "Împărăția lui Dumnezeu e dreptate şi pace" (Roman 14,7). Fii ai lui Dumnezeu "Intrați întru Împărăția, care s-a găsit vouă de la începutul lumii" (Matei 25,34).

Ține-te aşadar, mai întâi pe tine în pace şi apoi vei putea împăciui şi pe alții. Omul iubitor de pace foloseşte mai mult decât cel plin de ştiință. Omul stăpânit de patimi trage şi binele în rău, şi crede de alții mai bucuros răul decât binele; dar nu tot astfel e omul bun şi păciuitor - acesta toate le cârmuieşte spre bine. Cel întărit cu pace nu cugetă răul pentru nimeni; însă cel tulburat şi nemulțumit este frământat de tot felul de bănuieli; în veci nu e în pace şi nu dă altora pace. Spune adeseori ce n-ar trebui să spună şi nu face ce ar fi de datorie să facă. Ia seama la datoriile altora, şi de ale sale nu poartă grija. Să ai dar râvna virtuții mai întâi pentru tine, şi atunci cu mai multă dreptate o poți dărui şi aproapelui. Tu ştii a-ți dezvinovăți şi a-ți împodobi faptele tale; iar apărarea altora nu vrei să o asculți. Ar fi mai drept dacă te-ai învinovăți pe tine însuți, oricare ai fi, şi a-l apăra pe fratele de lângă tine. De vrei să te poarte alții, poartă-i tu mai întâi. Vezi cât eşti de departe de adevărata smerenie şi dragoste, care nu se mânie, nu se necăjeşte pe nimeni, decât numai pe sine. Nu e lucru greu a petrece în pace cu oamenii cei buni şi blânzi, căci aceasta place firește fiecăruia; şi fiecare îşi iubeşte pacea, şi simpatizează bucuros cu cei de un rând cu dânsul. Însă, a trăi în pace cu oameni barbari, răi,

Scanned with OKEN Scanner

neascultători, care cârtesc împotriva ta - iată dar mare şi fapta bărbătească vrednică de laudă.

Sunt oameni care trăiesc în pace, şi lasă şi pe alţii în pace. Sunt alţii care nici ei înşişi nu au pace, nici pe alţii nu-i lasă în pace. Aceştia sunt altora o povară şi lor şi mai mare povară. În sfârşit sunt aceia care rămân în pace şi se silesc a aduce şi pe alţii la pace. Cu toate acestea, pacea noastră în viaţa aceasta plină de necazuri se cade a o pune mai mult într-o smerită răbdare a răului, decât în disprețuirea lui. Care om va şti a suferi mai uşor, acela va avea şi pace mai mare. Unul ca acesta este biruitorul său, domnul lumii, prietenul lui Hristos şi moştenitorul raiului.

Astăzi, apărarea şi securitatea au o nouă semnificaţie şi o dimensiune mai amplă; este vorba atât de apărarea graniţelor patriei, cât şi de crearea tuturor condiţiilor interne şi internaţionale prin care România să-şi asigure integritatea teritorială, independenţa şi libertatea, precum şi să colaboreze cu alte state pentru făurirea acelor condiţii care să favorizeze pacea şi cooperarea dintre popoare. Astfel, în evenimentele concrete ale existenţei istorice, desfăşurate în timp şi spaţiu, se manifestă interese vitale, naţionale sau colective, adică comune ţărilor aliate, care se referă la integritatea teritorială proprie şi la aceea a aliaţilor, la protecţia conaţionalilor în străinătate, la libertatea circulaţiei şi a căilor de comunicaţii maritime şi aeriene.

Dar interesele naţionale şi vitale, colective sau ale unui singur stat, sunt supuse şi unor ameninţări nemilitare, cum sunt cele ecologice şi economice, drogurile, crima organizată, emigrarea în masă necontrolată, violarea ordinii şi dreptului internaţional precum şi a celui umanitar, subdezvoltarea, etc. Toate acestea şi încă altele trebuie înglobate în conceptul de interese naţionale vitale care, în sine nu implică intervenţii militare ci acţiuni de politică externă, ce pot fi urmate şi de operaţii militare de ajutor umanitar, de menţinere şi de întărire a păcii. Apartenenţa la diferite organisme internaţionale, aşezarea geopolitică, impun României datoria politică şi morală, de a-şi oferi colaborarea concretă pentru realizarea unei lumi mai drepte, mai paşnice şi cu mai mult respect faţă de drepturile omului.

Scanned with OKEN Scanner

Fără îndoială, principiul suveranității fiecărui stat în afacerile sale interne rămâne valabil, dar evoluția actuală a dreptului internațional şi a celui umanitar impune limite acestei suveranități, datorită prevalenței drepturilor umane fundamentale ale popoarelor, în situația când acestea ar fi încălcate serios şi continuu. Sistemul militar modern pare să țină seama de această evoluție juridică şi, deci, în măsura în care armata română îşi adaptează structura militară pentru a corespunde în mod flexibil noilor exigențe, îndeplineşte o operă nu numai de valoare politică şi militară, ci şi de importanță morală.

Astfel de intervenții nu trebuie văzute ca gesturi de solidaritate generoasă şi dezinteresată, deoarece ele au efect nu atât asupra prestigiului României, cât în urmărirea păcii, care este o valoare indivizibilă şi o condiție indispensabilă pentru însăşi bunăstarea şi dezvoltarea țării. Dacă într-adevăr se doreşte reevaluarea figurii militarului în fața opiniei publice, este necesar ca acesta, deşi instruit pentru folosirea forței, să fie prezentat mereu nu ca războinic, ci ca militar care luptă pentru pace.

14.13. Preotul militar - educator religios al militarilor

Înainte de orice, educatorul religios trebuie să aibă credința adâncă, pură şi sublimă. Oamenii atinşi de scepticism, nu pot face educație religioasă. Din nefericire astfel de oameni, puțini la număr, uneori se găsesc chiar şi în rândul profesorilor seminariilor, ori facultăților de teologie. Se întâlnesc astăzi, e adevărat foarte rar - aşa cum afirmă şi filozoful Vasile Băncilă în lucrarea să "Inițiere religioasă a copilului" - preoți şi profesori care declară deschis că ei nu fac decât act de conformism profesional, ca în orice altă meserie. Astfel de oameni bineînțeles că nu pot face educație religioasă datorită faptului că, acestora le lipseşte esențialul. Față de ei trebuie mai degrabă o acțiune de convertire. Iar această acțiune de convertire trebuie să ducă la însuşirea unui sentiment religios, care să fie adânc, pur şi subtil. Să fie adânc, pentru că adevăratul sentiment religios e în legătură cu cele mai vitale instincte ale omului, cu instinctul nemuririi,

Scanned with OKEN Scanner

cu nevoia de supremă motivare a existenței, cu instinctul de iubire și de devotare și cu toată drama cosmică a existenței umane și a existenței realității generale. Apoi sentimentul religios trebuie să fie pur, adică dezinteresat. Nu e destul că acest sentiment e în legătură cu instinctele cele mai vitale, ci el trebuie să aibă și orientare obiectivă și dezinteresată.

Există sentimente religioase foarte intense, chiar dramatice, dar ele nu sunt curate și aceasta e mai ales cazul experiențelor religioase ale oamenilor moderni. Omul care nu e religios decât într-o nenorocire sau când speră ceva sau când e stimulat de orgoliu, nu are religiozitate curată. În sfârșit sentimentul religios trebuie să fie subtil. La drept vorbind, n-ar mai fi nevoie să precizăm această condiție, fiindcă orice sentiment religios adânc și dezinteresat este subțire, chiar dacă e al unui preot militar. Oamenii dotați cu multă religiozitate se bucură de un grad de subtilitate naturală, dar, noi ne referim însă la altceva, și anume la necesitatea ca sentimentul religios să fie continuu cultivat și să fie continuu întreținut prin contactul cu operele marilor personalități ale spiritualității ortodoxe prin reflectare directă asupra evenimentelor din viață și, firește, mai ales prin adâncirea crescânda a textelor sacre.

Preotul militar este obligat să-și dea seama că sentimentul religios trebuie și el întreținut ca orice pe lume. De aceea, oricât de mare i-ar fi cultura religioasă, trebuie să o crească neîncetat. Și trebuie să fie oarecum filozof, tocmai pentru a fi mai religios: să gândească asupra vieții din jurul său pentru ca să extragă material de înțelepciune religioasă, preotul militar nu trebuie să uite un moment că sufletul său însuși trebuie să fie îngrijit și autovegheat, pentru ca flacăra credinței să se înalțe tot mai mult, mai curată și mai strălucitoare.

Având un sentiment profund, curat și luminat, preotul militar va putea realiza, măcar din când în când - în discuțiile individuale sau colective cu militarii, în cadrul temelor prezentate acestora - momente de transfigurare, deoarece aceasta trebuie să fie suprema și totodată modesta sa năzuință. Așa cum Sfinții Părinți au avut, în general, măcar câteva cazuri de extaz în viața lor, educatorul religios al militarilor trebuie să fi avut cel puțin câteva momente de reală

Scanned with OKEN Scanner

transfigurare. Cea mai mare izbândă a unei teme religioase prezentată militarilor, va fi atunci când asupra ei se va cobora un reflex de strălucire taborică ... "Şi se schimbă la faţă, înaintea lor, aşa încât faţa lui străluci ca soarele, iar veşmintele lui se făcură albe ca lumina" (Matei 17,2). Acest exemplu al Mântuitorului e nevoie să fie îndelung meditat de către preoţii militari. Credinţa nu se măsoară cu cantitatea, ci cu autenticitatea ei, un grăunte de adevărată credinţă, putând să schimbe lumea Sa. Mântuitorul a venit odată la un părinte cu un fiu lunatic, pe care nimeni nu-l putea vindeca, fiindcă nimeni din preajma acestuia nu se ridicase până la credinţa făcătoare de minuni. Mântuitorul i-a mustrat pentru necredinţa lor şi l-a vindecat pe bolnav. Dar şi pentru educaţia religioasă trebuie credinţă, căci şi ea este o vindecare, o alungare a demonului din om. Educaţia religioasă este consolidarea botezului, e ca un fel de botez prelungit.

Preotul adevărat va trebui să ofere în primul rând, exemplul aplicării practice a tot ce învaţă din faţa sfântului altar şi pretinde ascultătorilor săi, fiind urmărit în permanenţă de ideea că ochii tuturor sunt îndreptaţi mai întâi asupra vieţii sale şi apoi asupra pregătirii, a vocii, a frumuseţii sale, etc. *Înger în trup* cer Sfinţii Părinţi a fi preotul pentru a se achita cu cinste de toate îndatoririle sale oferind adevărata pildă în jurul său şi vibrând cu întreaga fiinţă când stă de vorba cu Dumnezeu, cu lumea din ceruri. Militarii, chiar cei cu mai puţine cunoştinţe sunt foarte aspri în judecata lor, atunci când este vorba de părintele lor sufletesc, pe care îl ascultă şi îl urmează cu toată convingerea, dacă acesta străluceşte în faţa lor, ca un astru ceresc. Sfântul Ioan Gură de Aur făcea următoarea recomandare: "Sufletul preotului să fie mai curat decât însăşi razele soarelui". Sfântul Grigore cel Mare cerea ca: "Orice predicator să se facă auzit mai mult prin fapte decât prin vorbă".

Prin însăşi misiunea sa preotul militar are îndatorirea de a învăţa, de a face educaţia religioasă. Cu atât mai mult, în structurile militare, educaţia religioasă este necesară ca parte integrantă a programului de fortificare morală, de dezvoltare a virtuţilor ostăşeşti, de înţelegere a menirii lor în viaţa societăţii, a poporului pe care-l

Scanned with OKEN Scanner

slujeşte. Procesul educaţional trebuie să fie constant, atât în timp de pace cât şi în timp de campanie şi trebuie să se bucure de sprijinul comandanţilor. Efectele acestui proces constau în modelarea conştiinţelor, în cultivarea idealurilor creştine şi patriotice, dar şi în redresarea comportamentului militarilor în funcţie de situaţiile în care se află, conforme cu perceptele morale creştine şi umanitare.

Religia nu este o ideologie, un sistem de filozofie sau un cod de principii morale, cum adeseori poate s-a vorbit despre ea.

Religia înseamnă viaţă în Dumnezeu şi pentru Dumnezeu. Ea este un mod de trăire plenară în "duh şi adevăr" (Ioan 4,23).

Religia ţine de cunoaşterea lui Dumnezeu şi de iubirea lui cu toată fiinţa noastră - trup şi suflet.

Religia nu este ignoranţă; superstiţie şi nici credulitate. Religia nu este o invenţie omenească a unor persoane din societate, ci ea este întâlnirea umanului cu Divinul, a omului cu Dumnezeu. Religia nu a apărut în urma fricii omului de fenomenele naturii, cum greşit se afirmă în multe scrieri ateiste, ci ea este un act de libertate şi de dăruire a omului către Creator. Omul, prin creaţie, are această deschidere religioasă, se naşte cu aceste predispoziţii de dialog cu Dumnezeu. Aşa cum floarea-soarelui se învârte tot timpul după soare, tot la fel se întâmplă şi cu omul care-L caută neîncetat pe Dumnezeu, după cum admirabil mărturisea Fericitul Augustin în celebra sa carte - Confesiuni: "Neclintit este sufletul meu până ce se va întâlni cu Tine Doamne".

Fiecare dintre noi am avut momente de reculegere în viaţă când ne-am regăsit şi am început să dialogăm cu Cel de sus care a făcut "cerul şi pământul" de unde provine viaţa şi spre care se îndreaptă existenţa noastră. Ca o dovadă vie a acestei realizări pe care o avem fiecare dintre noi este şi acea spontană manifestare a tinerilor în cadrul evenimentelor din Decembrie 1989, care, fără să fie învăţaţi de nimeni în şcoală, au început să strige din răsputeri pe străzile marilor oraşe: "Cu noi este Dumnezeu", au îngenunchiat, s-au rugat, spunând "Tatăl nostru", au invocat libertatea, L-au avut pe Dumnezeu în inimile lor.

Scanned with OKEN Scanner

Educația religioasă în rândul militarilor are tocmai acest rol de a ne descoperi aceste realități pe care deja le avem. Religia este un adevărat tezaur care trebuie pus la lumină. Religia probează personalitatea din noi, ne ajută la cunoașterea noastră, a mediului în care trăim, a universului și a relațiilor noastre cu Dumnezeu, Creatorul acestui Cosmos.

Credința religioasă înseamnă eliberarea noastră spirituală, înălțarea spre cele cerești, ridicarea omului la Dumnezeu și coborârea lui Dumnezeu în adâncul ființei noastre. Credința religioasă a fost aceea care a dat curaj și vitejie Armatei române, care a învins orice inamic, oricât de numeros a fost. Una este starea morală a unui cadru militar sau militar credincios și alta este atitudinea unor luptători necredincioși în fața primejdiei și a inamicului. Credința este o mare forță spirituală, ea ne dă mult curaj. Un mare scriitor francez, Victor Hugo, spunea că: "Cea dintâi trebuință a omului este credința religioasă; vai de cel care nu o are, căci este ca o corabie care nu are cârmaci". Închipuiți-vă un avion, căruia îi lipsește pilotul. La fel este și cu un cadru militar fără de credință religioasă. Credința creștină ortodoxă este cea care ne îndeamnă să ne iubim țara, pământul și neamul. A zice român înseamnă a zice creștin, spunea George Călinescu. Este mare nevoie de credință religioasă, de această educație religioasă în Armata Română; este foarte necesară o mai mare implicare a Bisericii în viața militară pentru a le ridica moralul soldaților și cadrelor militare pentru a le da mai mult curaj și dragoste față de țară, de trecutul înaintașilor și de valorile noastre naționale.

Religia este un act personal și liber. Libertatea este un cuvânt foarte îndrăgit de noi toți pe care-l găsim pretutindeni, dar pe care, din păcate, îl înțelegem de multe ori greșit. Până în prezent s-au dat multe definiții despre libertate, care de care mai filozofică, mai sofisticată. Semnificativă mi se pare cea expusă de strălucitul scriitor bisericesc Fericitul Augustin: "Iubește și fă ce vrei" aceasta este libertatea. Atunci când iubești pe cineva cu adevărat, îi faci numai bine. Libertatea înseamnă a iubi, a face numai bine. Libertatea nu este opțiunea omului între bine și rău, ci trăire în iubire, făcând binele mereu. Să nu

Scanned with OKEN Scanner

confundăm libertatea cu libertinajul pe care-l întâlnim la tot pasul. În armată nu are ce căuta libertinajul, care înseamnă imoralitate, dezmăț, haos.

Religia nu îngrădește libertatea omului ci dimpotrivă, ea o scoate și mai mult în relief, o nuanțează. Religia este un act de libertate. Nimeni nu ne forțează să credem nici chiar Dumnezeu nu ne silește să-L acceptăm. Dar în ziua judecății universale, Dumnezeu ne va judeca, adică ne va întreba pe fiecare cum a folosit această viață, ce am făcut cu ea, cui am închinat-o, care a fost sensul existenței noastre pe acest pământ. Devenim cu adevărat liberi când ne despovărăm de păcate și de vicii care ne robesc. Curățirea de păcate prin spovedanie înaintea duhovnicului ne redă libertatea harică, acea bucurie sfântă ce rezultă din unirea noastră cu Hristos și pentru Hristos.

După învățătura Bisericii ortodoxe, jurământul este un act de cult religios, prin care se preamărește numele lui Dumnezeu. Jurământul este chemarea lui Dumnezeu ca martor sau garant al promisiunii noastre. Condițiile care se cer unui jurământ, pentru a fi valabil, sunt următoarele: intenție, adevăr, libertate și dreptate. Fără întrunirea acestor deziderate nu se poate vorbi de un jurământ autentic și valabil. În Sfânta Scriptura care este cartea lui Dumnezeu găsim scris așa: "Să te temi de Dumnezeu (adică să-I crezi Lui) și numai Lui să-I slujești, de El să te lipești și pe numele Lui să te juri" (Deuteronom 6,13).

Avraam - un străvechi patriarh biblic, s-a jurat înaintea lui Dumnezeu (Facerea 21,23), ba, mai mult, chiar Dumnezeu personal s-a jurat pe Sine: "Juratu-M-am pe Mine Însumi, zice Domnul Dumnezeu" (Facerea 22,16), de asemenea, și Mântuitorul admite jurământul, în procesul de judecată înainte de a fi răstignit pe Cruce (Matei 26,63).

Pe baza acestor texte biblice mai sus amintite, fiecare dintre noi avem obligația morală să desprindem jurământul militar și să-l păstrăm cu prețul vieții noastre. Jurăm credință, jurăm vitejie și demnitate, jurăm să ne apărăm "Sărăcia și nevoile și neamul" cum glăsuia odinioară Mircea cel Bătrân, prin versurile poetului național

Scanned with OKEN Scanner

Mihai Eminescu. Pentru noi, militarii, Patria, pământul, neamul şi credinţa strămoşească înseamnă Grădina Raiului. Trebuie să amintim că sunt culte religioase de nuanţă neoprotestantă (sectară) care nu admit jurământul, care nu pun mâna pe arme în caz de nevoie pentru apărare. Iată încă o dovadă că sectele religioase constituie un pericol naţional. A jura pe drapelul ţării noastre înseamnă a-ţi lua angajamentul şi responsabilitatea de a apăra până la jertfa supremă, neamul şi patria strămoşească.

14.14. Pilde, sfaturi, îndemnuri de învăţătură creştină ortodoxă pentru tinerii militari

"V-am scris vouă, tinerilor, pentru că sunteţi tari şi cuvântul lui Dumnezeu petrece în voi şi aţi biruit pe cel viclean"

(I Ioan 2,14)

Sfântul Apostol Pavel scria celor din Corint: "Voi sunteţi scrisoarea noastră, scrisă în inimile voastre, cunoscută şi citită de toţi oamenii, arătându-vă că sunteţi scrisoarea lui Hristos... scrisă cu duhul lui Dumnezeu celui viu... pe tabele de carne".(2 Corinteni 3,13).

Aceste cuvinte rostite acum două milenii, se potrivesc oricărui tânăr. Voi sunteţi oglinda fidelă şi biletul de vizită care recomandă pe părinţii voştri trupeşti şi sufleteşti, în tot ceea ce faceţi; vă recomandă dacă aveţi cei *şapte ani de acasă*. Şi mare ar fi bucuria noastră, dacă aţi fi scrisoare spre laudă lui Dumnezeu şi spre cinstirea părinţilor voştri, dacă sunteţi bine crescuţi şi cu bun simţ.

Dragi tineri, sunteţi la vârsta când trebuie să înţelegeţi că puteţi fi educaţi prin sfatul şi pilda altora, dar şi autoeducaţi. Împreunaţi aceste două metode de educaţie, ca să reuşiţi deplin. Lepădaţi voinţa cea rea şi purtarea urâtă; lepădaţi neascultarea şi disprețul semenilor şi a superiorilor voştri. Buna creştere şi bunul simţ se văd în felul cum ascultaţi poveţele, în dragostea şi convingerea cu care săvârşiţi fapte bune. Un proverb vechi spune că bunul simţ şi buna creştere sunt obligatorii pentru zei, cu atât mai mult pentru noi, muritorii de rând. Dorim să vă câştigaţi numai deprinderi bune în tot ce faceţi. Să păstraţi spiritul academic în conduita voastră şi să fiţi

Scanned with OKEN Scanner

modești și moderați în fapte și gesturi. Nu vorbiți unde este oprit, nu vorbiți tare și nu vă băgați peste vorba altuia. În unele state civilizate, cel ce se plimbă prin parcuri, coboară tonul discuției când se întâlnește cu alte persoane; este semn de bună creștere, este dovada că nu vrea să tulbure gândurile altora. Și este mare lucru. La noi cei rău crescuți vorbesc țare, strigă, ca să arate cât sunt de puternici, ce bravi sunt; fac zgomot și nu se rușinează de nici o observație, dacă le spui că sunt la studiu, în dormitoare, la masă, etc.

Buna creștere se vede în tot comportamentul nostru, începând cu gesturile cele mai mici, cu felul cum deschizi și închizi ușa la biserică, de la sala de lectură, la sala de cursuri, dormitor, ca să nu strici liniștea celor de acolo. Buna creștere se vede în felul cum grijești avutul unității, cum păstrezi curățenia oriunde, cum ești de ordonat, disciplinat și punctual, cum îți respecți camarazii, cum îi saluți și ce ținută ai în fața superiorilor, în privire, în grad, în gesturi, etc. Căci toate cer autodisciplinare, autosupraveghere și bunăcuviință. Ele cer o manieră socială elegantă și demnă. Cel ce este manierat nu caută să predomine în discuții, lasă și pe alții să vorbească, respectă convingerile tuturor și nu ofensează pe nimeni, chiar dacă nu-i convine ceva, răspunde delicat. În schimb, tânărul care nu are bun-simț și bună creștere, discută tare, subiectele banale la un nivel inferior, sau aruncă batjocuri în controverse și rostește cuvinte triviale. El nu se gândește că se înjosește în fața conștiinței și a camarazilor săi, care nu-l mai respectă.

Celor buni și înțelepți le zicem: nu vă luați după ei, pentru că sufletul lor este plin de bălării și sunt împătimiți în rău și gata de scandal în orice moment. De pe buzele lor zboară înjurătura și obrăznicia cu nerușinare, sunt mândri și refuză sfatul bun; sunt răutăcioși și plini de invidie, uneltesc în ascuns, lingușesc în față și sunt fără caracter și fără de cuvânt. Bârfesc cu ușurință și nu-și recunosc greșeala. Nu se lasă convinși de nimic, sunt orbiți numai de interesele lor egoiste, de gândul parvenirii. Acesta este tabloul sufletesc al tânărului nedemn, necrescut, fără bun-simț, de care trebuie să vă feriți.

Scanned with OKEN Scanner

Fiți binecrescuți și cu bun-simț! Fiți cu rușine de oameni și cu frică de Dumnezeu! E mare lucru! Nu faceți fapte care să vă compromită, fapte de care să vă rușinați în fața camarazilor. Așa sunteți pe drumul cel bun, al progresului duhovnicesc și moral. "Să împlinim toată dreptatea", în aceste cuvinte ale Mântuitorului se cuprinde un întreg program, un îndreptar de viață. A rânduit bunul Dumnezeu, să rămână acest cuvânt în Sfânta Evanghelie de la Matei și să ajungă la cunoștința noastră, ca să ne fie și nouă spre îndreptare, în înțelesul de a ști să facem tot ce cunoaștem că ține de rostul pe care-l avem în această lume, tot ce știm că ne face vrednici de a fi numiți drepți, de a realiza tot ce ține de dreptate. Tot în Sfânta Evanghelie de la Matei ne-a rămas și cuvântul Domnului Hristos adresat fariseilor și cărturarilor, când le-a zis: "Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! că dați zeciuială din izmă, din mărar și din chimen dar ați lăsat părțile mai grele ale legii: judecata, mila și credința; pe acestea trebuia să le faceți și pe acelea să nu le lăsați" (Matei 23,23).

Deci, ca să se împlinească *toată dreptatea*, la cele făcute, ei trebuie să adauge și pe acestea, pe care încă nu le-au împlinit. Gânduri ca acestea îmi stăruie în minte de câtva timp. Prilejul pentru ele mi le-a oferit vizita unui prieten care a venit la mine cu fiul său, de nouăsprezece ani să ne sfătuim și să-l sfătuim. Băiatul a terminat o școală profesională, iar tatăl lui i-a găsit un loc de muncă, în meseria pe care a învățat-o. El însă nu s-a ținut de serviciu motivând că lucrurile care i se cereau, erau mai presus de pregătirea lui profesională. Ori toată lumea știe că, meseria se învață mai mult din practică, decât din teoria de la școală. Toată lumea știe că înveți lucrând. Tânărul nu s-a gândit la asta, și a renunțat la locul de muncă pe care îl avea. La serviciu nu a stat decât o lună, dar vreme îndelungată a plecat de acasă, ca și când s-ar duce la serviciu; în realitate el se ducea la niște întâlniri în parc, cu alți tineri, în majoritate și ei fără rost, de care se ocupau niște așa-zișI misionari care le vorbeau din Biblie. Pe considerentul că doar nu merge la bar sau la discotecă, prin restaurante și prin cârciumi, ci mergeau într-un loc în care se vorbește de Dumnezeu, băiatul se gândea că face un lucru bun.

Scanned with OKEN Scanner

El nu avea de unde să ştie cuvântul Sfântului Ioan Damaschin, că "nici binele nu-i bine, când nu se lucrează bine" şi nu se gândea nici la faptul că cei ce vorbesc despre Dumnezeu şi comentează Biblia pot să fie ei înşişi în greşeală şi să rătăcească şi pe alţii de adevăr.

La aşa ceva nu s-a gândit nici că el însuşi este în înşelare când este nesincer, faţă de părinţii săi şi când îi înşeală. Şi e ştiut că în Sfânta Evanghelie se spune clar: "Să nu înşeli pe nimeni" (Marcu 10, 19) şi că *înşelăciunea* face parte dintre cele ce întinează pe om. Tânărul la care ne este luare aminte, mergând la întâlnirile din parc, n-a ajuns la gândul că el, neîndeplinindu-şi datoria de a munci, se face nevrednic de binecuvântarea lui Dumnezeu, care ne-a dat nouă şase zile, în care să muncim - iar pentru Sine a ţinut o singură zi, în care suntem datori să-i slujim (Ieşire 20, 9-10). Nu avea de unde să ştie că "Cine nu vrea să lucreze, acela să nu mănânce" (I Tesaloniceni 3, 10) şi că era călcător al poruncii a cincea din Decalog, care spune: "Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta " (Ieşire 20,12). Cinstirea faţă de părinţi, cinstirea cu ascultare şi supunere ţine de dreptate şi fără ea nu se poate împlini *toată dreptatea.*

Astfel, pe tânărul respectiv l-am îndemnat să se ţină de Biserica noastră dreptmăritoare, unde-şi găseşte hrana sufletească necesară, nu în parcuri, să fie cinstitor de părinţi şi "să se ostenească lucrând cu mâinile sale lucru cinstit" (Efeseni 4, 28). Făcând aşa, va fi bine de el, căci binecuvântarea lui Dumnezeu va fi asupra lui. Pun aceasta în atenţia iubitorilor de învăţătură, bine ştiind că în vremea noastră sunt mulţi cei ce nu-şi îndeplinesc datoriile pe care le au. Tuturor celor care vor cunoaşte aceste gânduri, le pun în atenţie faptul că *întâi e datoria şi apoi vine şi bucuria* şi le spun lămurit că în programul nostru de viaţă trebuie să intre şi preocuparea de a împlini toată dreptatea, căci, după cuvântul domnului Hristos *se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea.*

"Ia aminte la învăţătură" (1 Timotei 4, 13), în aceste cuvinte se cuprinde un întreg program pentru învăţătură, cunoaştere, lectură. Cartea este mobila minţii şi motorul ei spiritual, căci ea scoate gândirea din trândăvire. După experienţa vieţii, cartea este cel mai bun

Scanned with OKEN Scanner

şi cel mai înţelept educator al omului, dacă ştie să o aleagă. Lectura cărţii bune este hrana sufletului. Ea dă mângâiere, bucuria de a trăi şi dragostea de muncă; alungă supărările şi necazurile, plictiseala şi ispitele, păcatele şi viciile. Necontenit este izvor de mângâiere şi tărie. "N-am avut nici o supărare, spunea Montesquieu, pe care o oră de lectură să nu o fi risipit. Ori de câte ori te simţi nefericit şi ai nevoie de uitarea necazurilor tale, rănit de loviturile vieţii, doreşti un mângâietor suprem, când plictisit de banalităţile şi vulgarităţile mediului aspiri la o societate aleasă, când vrei să plângi său să râzi de nimicurile de aici de pe pământ în tovărăşia unui spirit binevoitor, atunci n-ai decât să iei acest talisman de mare preţ, cartea şi ea va răspunde îndată la chemarea ta".

Da, cartea este o fiinţă vie, care grăieşte spiritului nostru şi acesta se trezeşte la viaţă, se încălzeşte şi se deschide la glasul său liniştit. Întrebat odată un bătrân înţelept, cum îşi duce viaţa a răspuns: "De mult a-şi fi murit, dacă nu ştiam să citesc". Cartea procură sufletului pasiunea marilor realizări, entuziasmul pentru ideal şi duce la împlinirea datoriei. Ea este izvor şi comoară de energie creatoare, spiritual-morală pentru orice suflet. Marele astronom Herschell a rostit: "Dacă mi-ar fi îngăduit să aleg o pasiune care să mă susţină în toate împrejurările vieţii şi care să fie pentru mine izvor nesecat de fericire, o protecţie contra relelor existenţei, şi contra răutăţilor oamenilor, aş alege pasiunea cititului". Cel ce a îndrăgit cartea bună, are suflet nobil, ştie ce vrea şi merge în viaţă pe drumul bun de lumină. El promite să fie un om de nădejde şi urcă treptele sociale prin muncă cinstită, în adoraţia tuturor. Cartea ajută tânărului cuminte să-şi făurească o cultură vastă pe lângă una profesională, care-i ridică prestigiul şi-i asigură respectul semenilor săi.

Oamenii mari ai tuturor veacurilor datoresc cărţii toată valoarea lor. Prin ele au intrat în contact cu sufletele distinse din istoria culturii şi civilizaţiei, au cunoscut invenţiile, descoperirile şi realizările lor şi i-au luat ca model. Prin cartea înţeleaptă, aceşti titani ai spiritului s-au luminat cu valorile absolute, adevărul, binele, frumosul şi sfinţenia şi s-au transfigurat de puterea duhului lor. Dacă un om se

Scanned with OKEN Scanner

prețuiește cum își folosește timpul liber, apoi această prețuire este direct proporțională cu lectura pe care o face. Un vechi și verificat proverb românesc spune: "Spune-mi cu cine te însoțești, ca să-ți spun cine ești...". Calitatea cărții descoperă caracterul, înclinările și preocupările fiecăruia. Ea ne informează și ne crește. De aceea, Sfântul Apostol Pavel îl sfătuiește pe fiul său duhovnicesc Timotei: "Ia aminte la citire ", deci ia seama ce citești (1 Tim. 4,13). "Cărțile, spune Montesquieu, sunt un fel de societate, pe care ne-o alegem singuri și fiecare le alege după firea sa". Cei care citesc cărți bune sunt în situația celor care trăiesc în societatea aleasă. Cei care citesc cărți rele, sunt întocmai ca și cei ce umblă în societatea rea și care - în cel mai bun caz - pierd timpul fără folos". Cartea bună înlocuiește un prieten bun, dar un prieten bun nu poate înlocui niciodată o carte bună. Aceasta este mărturia unui spirit ales, dovada omului superior. Prietenia cu o carte bună ne face și pe noi buni. Este de datoria noastră, să știm că există carte rea, ca și prieteni falși de care să ne ferim, pentru că ea izvorăște din minți viclene și propagă răul; este otravă sufletească ce duce spre moarte, pentru că lasă în urmă păcatul, durerea și amarul.

Totuși, să nu credeți că este ușor, sau că fiecare știe cum să citească o carte bună. Luând o carte se impune să vă uitați la autor, apoi cercetați cuprinsul ca să aflați scopul autorului și să vedeți logica ideilor expuse. Faceți-vă o listă de cărți bune pe care voiți să le citiți. Citiți cărți fundamentale, nu mediocre, nici la întâmplare - romane senzaționale și aventuroase - în fiecare disciplină, citiți cărți de mâna întâi, pe care să le alegeți cu ajutorul profesorilor de specialitate. Așa câștigați timp în viață și în studiu. Fiți cu mai mare grijă ca să nu deveniți unilaterali. Citiți ordonat și fără să vă neglijați celelalte îndatoriri. Citiți cartea cu creionul în mână și vă luați notițe după ea în caiet. Metoda aceasta o folosea chiar și Sfântul Apostol Pavel și atunci îi cere lui Timotei să-i aducă din Troia felonul și cărțile, nu uită să-i aducă și însemnările cele multe. Faceți-vă un orar de lectură zilnică și-l respectați cu strictețe. Este dovadă de caracter moral mai mult, căutați ca cele citite să le desprindeți; totul să intre în plămada sufletului vostru, să se formeze personalitatea voastră; ideile cărții să devină

Scanned with OKEN Scanner

motoul vieții, substanța eului și proprietatea voastră spirituală. Există nu numai cărți de căpătâi, cărți de mare valoare pe care vă sfătuiesc să le recitiți, pentru că le veți înțelege mai bine, mai complet și mai temeinic și veți pătrunde întregul sens urmărit de autori. Așa a făcut Carol cel Mare, care recita adesea. "De Civitate Dei" a lui Augustin, operă în 23 volume, la fel Bassuet recitea Biblia și pe filozofii creștini: Tertulian și Fericitul Augustin, Bourdalone recitea pe Sfântul Apostol Pavel și pe Sfântul Hrisostom; Montaigne pe Tacit, Rousseau pe Plutarh de unde a luat ideile sale pentru Emile, etc. La încheierea asupra lecturii vă sfătuiesc să citiți cartea: "Cuvinte către studenți" de G. Vâlsan de la Universitatea din București, carte care vă îndrumă cum trebuie citită o carte bună.

"Vreme este a tăcea și vreme este a grăi" (Ecl. 3, 7) în aceste cuvinte se cuprinde un program de înțelepciune. Mulți tineri suferă în viață pentru că nu știu să tacă, grăiesc pripit și necugetat. Fiind nestăpâniți la vorbă, ei strică prietenii bune și își fac dușmani chiar fără să vrea. De aici proverbul că limba este ca leul care dacă-i dai drumul te sfâșie pe tine însuți. Este scânteie care aprinde satul. Tăcerea este fundamentul autodisciplinei lăuntrice și dovada bunei creșteri și metodă de progres religios-moral. Despre filozoful Pitagora se spune că-și obliga ucenicii să tacă timp de un an și abia după ce treceau acest examen intrau în școala lui. Apoi le spunea să vorbească numai dacă au de spus lucruri care sunt de o mai mare valoare decât tăcerea. Să spună mult dar în cuvinte puține, fapt care dovedește gândire profundă și serioasă. De fapt, vorbind puțin suntem obligați la înfrânare și la ascultare - două virtuți care-l fac pe om înțelept și distins. Să vorbim numai ceea ce este de folos tuturor și în nici un caz să nu clevetim, să nu batjocorim pe nimeni, nici să învrăjbim pe oameni. Dumnezeu ne-a dat cuvântul să ne descoperim gândul, gândul cel cinstit, bun și curat și să nu-l ascundem cu viclenie. Th.Carlyle, autorul lucrării "Revoluția franceză", este socotit filozoful tăcerii. El spune pe drept cuvânt, că jumătate din păcatele noastre provin din josnicul viciu al limbuției, al nestăpânirii limbii, al vorbelor deșarte și calomniatoare. De aceea,

Scanned with OKEN Scanner

aduce tăcerii cele mai mari elogii. Un proverb popular românesc spune că tăcerea e de aur, iar vorba e de argint.

Laudele binemeritate aduse tăcerii le întăreşte Sfânta Scriptură care spune: "Cel ce-şi păzeşte limba sa, îşi scuteşte sufletul său de multe necazuri" (Prov. 21,23). "Moartea şi viaţa sunt în puterea limbii, iar cei ce-şi stăpânesc limba, vor mânca roadele ei" (Prov, 18, 21). A ştii să taci este o virtute cu mult mai mare decât a şti să vorbeşti, spune Sfântul Ambrozie din Milan, iar roadele lor sunt cu totul deosebite. Tăcerea aduce pace, armonie şi înfrăţire, bucurie şi fericire. Limbuţia şi clevetirea aduc mânie şi viclenie, vrajbă şi ură, duşmănie şi dezbinare între oameni. Sfântul Apostol Iacob ne învaţă: Orice om să fie grăbit la ascultare şi zăbovnicie, să vorbească, zăbovnic la mânie" (Iacob 1,19). De asemenea Mântuitorul nostru spune: "Din cuvintele tale te vei îndrepta şi din cuvintele tale vei fi osândit" (Matei 12,37).

Pune-ţi deci, la inima voastră curată aceste sfaturi şi îndemnuri şi luaţi aminte la cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos care spune: "Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, că văzând ei faptele voastre cele bune să preamărească Tatăl vostru cel din cer" (Matei 5,19).

14.15. Lăcaşurile de cult ale Bisericii Ortodoxe Române

A. Împărţirea administrativ teritorială a Bisericii Ortodoxe Române

Biserica Ortodoxă română este organizată ca patriarhie, cu titulatura de "Patriarhia română". Are în compunere cinci mitropolii:

- Mitropolia Munteniei şi Dobrogei, cu eparhiile:
  - arhiepiscopiile: Bucureşti, Tomis, Târgovişte;
  - episcopiile: Argeş, Buzău, Dunărea de Jos (Galaţi), Sloboziei şi Călăraşilor;
- Mitropolia Moldovei şi Bucovinei cu eparhiile:
  - arhiepiscopia Romanului şi Huşilor;
- Mitropolia Ardealului cu eparhiile:
  - arhiepiscopiile: Sibiu, Vadului, Feleacului şi Clujului;

Scanned with OKEN Scanner

- episcopiile: Alba Iulia, Maramureş şi Sătmarului, Oradea, Harghita şi Covasna;
- Mitropolia Olteniei cu eparhiile:
- arhiepiscopia Craiovei;
- episcopia Râmnicului (Vâlcea);
- Mitropolia Banatului, cu eparhiile:
- arhiepiscopia Timişoarei;
- episcopiile: Arad, Caransebeş;

Patriarhia Bisericii Ortodoxe române are în compunere: cinci mitropolii; nouă arhiepiscopii: zece episcopii; o sută două zeci şi şapte de protopiate.

Fiecare eparhie este organizată în unități administrative mai mici, protoerii (protopopiate). O protoerie cuprinde circa 80-120 de parohii şi are în frunte un protopop.

B. Împărțirea după funcție

Clădirile sau locaşurile special construite şi amenajate care au ca unică destinație desfăşurarea slujbelor religioase sau a cultului poartă numele de Biserici. Acestea sunt împărțite pe următoarele categorii:

Biserici parohiale, în care se desfăşoară slujbele sau serviciile religioase la care participă credincioşii dintr-o parohie. Este unitatea administrativă de bază din cadrul Bisericii Ortodoxe Române (o parohie cuprinde, în mediul rural, unul sau două sate, iar în mediul urban un număr de credincioşi cuprins între câteva sute şi câteva mii).

Biserici de mănăstiri, situate în incinta mănăstirilor, în care se oficiază slujbe religioase pentru monahi (călugări sau călugărițe) din mănăstire, dar la care pot participa şi credincioşii din afara mănăstirii.

Biserici catedrale, prin care se înțeleg cele mai importante biserici, câte una în fiecare oraş, în care se desfăşoară slujbele la care participă episcopii, mitropoliții sau Patriarhul Bisericii. Aceste biserici, dacă sunt situate în oraşele de reşedințe ale ierarhiilor susmenționați, vor purta denumirea care derivă de la instituția bisericească respectivă. De

Scanned with OKEN Scanner

exemplu: Catedrala Patriarhală în Bucureşti, unde-şi are reşedinţa Patriarhul; Catedrala Mitropolitană din Iaşi, Sibiu, Craiova sau Timişoara; Catedrala Episcopală din Buzău, Arad, Alba Iulia, etc.

Biserici de cimitir, construite în incinta cimitirelor cu scopul de a servi la oficierea slujbei de înmormântare a celor decedaţi sau a altor slujbe legate de pomenirea morţilor. De obicei, în cimitire se construiesc capele care sunt mai mici şi mai simple ca arhitectură decât bisericile.

Paraclisele, sunt biserici mici, construite în mănăstiri sau în clădirile care servesc drept reşedinţă pentru ierarhii bisericeşti. Ele se folosesc pentru slujbele de mai mică importanţă sau pentru un număr restrâns de participanţi.

C. Arhitectura bisericilor

Toate bisericile ortodoxe se construiesc cu altarul spre răsărit, având uşa de intrare la apus, sau, uneori, la miazăzi, partea din faţă numită altar, are forma de semicerc şi este rezervată preoţilor. Ea este despărţită de partea din mijloc, naos, printr-un zid pe care sunt aşezate icoane, numit iconostas sau tâmpla bisericii. În acest zid se află trei uşi de trecere, cea din mijloc dublă, prin care intră numai preotul, şi două laterale prin care intră cântăreţul şi alte ajutoare ale preotului. Partea din mijloc sau centrală poartă numele de naos. Aici stau de obicei bărbaţii în bisericile de la ţară, iar la oraş atât bărbaţii cât şi femeile. În această încăpere se oficiază cununiile şi alte slujbe bisericeşti. Partea dinspre apus, prima de la intrare se numeşte pronaos. Unele biserici au şi pridvor, fie închis cu zid (lemn), fie deschis. Întreaga biserică este pictată sau ornamentată cu scene din viaţa Mântuitorului Iisus Hristos şi cu chipuri de sfinţi. Tipurile de construcţii sunt: plan treflat (cruce); plan navă; planuri hexagonale, octogonale, rotunde.

14.16. Modul de adresare faţă de clerici

Prin cler se înţelege toţi deserveţii sau slujitorii bisericii, care au dreptul de a oficia servicii religioase. Clerul bisericesc este împărţit

Scanned with OKEN Scanner

în două categorii mari: clerul inferior şi clerul superior. În categoria clerului inferior intră cântăreții (dascălii) bisericeşti, care însoțesc de obicei preoții la toate slujbele. În categoria clerului superior intră slujitorii bisericii care au fost hirotoniți şi are trei subdiviziuni: diaconii, preoții, episcopii sau arhiereii.

Diaconii, puțini numeroşi, care slujesc de obicei la catedrale sau în mănăstiri, ei fiind nelipsiți de la slujbele unde oficiază ierarhii bisericeşti.

Preoții, care formează majoritatea clericilor şi care se diferențiază între ei prin anumite ranguri bisericeşti. Dintre preoți se recrutează protopopii, consilierii bisericeşti şi vicarii, care au funcții de conducere în administrarea Bisericii. Atât preoții cât şi diaconii sunt căsătoriți cu excepția celor care sunt călugări şi care poartă denumiri specifice: ierodiaconi (diaconi-călugări) şi ieromonahi (preoți-călugări).

Episcopii sau arhiereii, numiți şi ierarhii Bisericii, formează împreună organul colegial de conducere supremă în Biserica Ortodoxă Română, numit şi SFÂNTUL SINOD. Această categorie de clerici are următoarea subîmpărțire în ordine crescătoare: episcopi, arhiepiscopi, mitropoliți, Patriarhul. La episcopii, mitropolii şi Patriarhie, funcționează ca ajutoare ale titularilor, arhierei-vicari şi episcopi-vicari.

Episcopii sau arhiereii sunt recrutați dintre călugări sau preoții vaduci, prin urmare sunt necăsătoriți. Diaconilor şi clericilor ne adresăm cu apelativul "Părinte". Preoților care îndeplinesc funcții de răspundere ne adresăm şi cu denumirea funcției respective: de exemplu: "Părinte protopop", "Părinte consilier", "Părinte vicar". Există şi altă formulă de adresare către preoți folosită îndeosebi de către clerici, şi anume apelativul "Preacucernice".

Călugărilor şi monahilor, fie că sunt sau nu clerici, adică diaconi sau preoți, ne adresăm cu apelativul: "Preacuvioase" sau în general cu apelativul "Părinte".

Scanned with OKEN Scanner

Călugărițelor ne adresăm cu apelativul general "Maică", unei conducătoare de mănăstiri îi spunem "Maică stareță", la călugări "Părinte stareț".

Episcopilor, episcopilor vicari și arhiereilor vicari ne adresăm cu formula "Prea Sfinția Voastră" sau "Prea Sfințite Părinte Episcop".

Arhiepiscopilor și mitropoliților ne adresăm cu apelativul: "Înalt Prea Sfinția Voastră", sau "Înalt Prea Sfințite Părinte Arhiepiscop (Mitropolit)".

Pentru Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române se utilizează formula: "Prea Fericirea Voastră" sau "Prea Fericite Părinte Patriarh".

14.17. Apelul mareşalului Ion Antonescu către slujitorii altarelor

"Un neam trăieşte şi se înalță prin fapta de credință şi luptă, prin muncă şi zbuciumul fiecăruia din fiii lui"

(Mareşalul Ion Antonescu, 1941)

Pe plan social, la temelia Statului stă familia.

Pe plan spiritual e aşezată credința.

Am spus-o aceasta în scrisoarea de răspuns ce mi-am îngăduit să trimit Prea Fericitului Părinte Patriarh (Nicodim - n.n.), în calitatea mea de conducător responsabil de noua îndrumare a destinelor neamului, în aceste grele clipe ale istoriei lui.

Găsesc de datoria mea să mă întorc cu fața către Voi, nu pentru a mă amesteca în atribuțiile conducătorilor voştri fireşti, ci pentru a-mi îndeplini față de Voi şi de țară în îndatoririle mele de armonizator al activității şi al îndatoririlor tuturor în cadrul acestei concepții; vin în mijlocul Vostru şi cu dragostea de prim credincios, vă spun că: Biserica lui Hristos nu înseamnă numai ziduri, icoane, coruri, lumânări, clopote, slujbe. Ea este dragoste, jertfă, milostenie, trudă, curățenie sufletească. Oriunde trăieşte un suflet curat acolo este un altar al dumnezeirii.

Pentru ca Biserica şi toate podoabele ei să primească cu adevărat harul ceresc, dacă vreți, să adăpostească cu folos pe cei ce înalță rugăciuni, să-i facă să caute sprijin, şi genunchii lor, odată

Scanned with OKEN Scanner

ridicați de la pământ, să-i poarte mai încrezători ca înainte, dați voi întâi Bisericii tot ce Mântuitorul a așezat la temelia ei.

Cunoașteți mai bine ca mine în ce măsură cuvintele rugăciunilor Voastre cuprind și dezvăluie drept credincioșilor puterea sau slăbiciunea sufletului nostru (al fiecăruia și al tuturor - n.n.)

Dacă gândul nostru nu este cu totul dăruit Creatorului, dacă inima noastră nu se frământă cu adevărat pentru păcatele oamenilor, atunci și zidurile Bisericilor sunt reci, și chipurile sfinților de pe icoane sunt crunte și clopotele sună spart și lumânările par stinse.

Faceți în așa fel încât oamenii să simtă nevoia să meargă la Biserică și să dorească ceasul de rugăciune ca o mare liniște sufletească.

Evanghelia Mântuitorului este fapta. Ea nu a fost scrisă să fie, ci pentru că a fost trăită. Viața lui Hristos - Dumnezeu a fost supusă legilor omenești, a acceptat pecetea pedepsei divine și a luptat pentru răscumpărarea noastră; așa că din ea și numai prin ea tălmăciți viața credincioșilor.

Ascultați poveștele lor și arătați-le că toate au fost trăite și înfruntate de Dumnezeu pentru biruința lor. Cel mai mic zbucium din viața oricăruia faceți-l să intre, să se regăsească și să se alinte prin Evanghelie. Și veți vedea că rostul vieții nu le va mai fi străin, că durerile le vor primi și suferi cu credință că o fac întru biruința slavei.

Învățați-i să asculte cu interes și să folosească cu faptele lor, de fiecare clipă, tot ce această Carte a suferinței a scris numai din dragoste pentru oameni.

Numai astfel vor înțelege îndatoririle la care-i cheamă viața față de ei, față de familiile lor, față de semenii lor.

Învățămintele Evangheliei să le desprindă din fapta voastră. De aceea vă cer ca în viața noastră de toate zilele:

Să fiți cei mai iubitori.
Să fiți cei mai buni.
Să fiți cei mai drepți.
Să fiți cei mai cinstiți.
Să fiți cei mai muncitori.

Scanned with OKEN Scanner

Să fiți cei mai gospodari.

Să nu alergați niciodată după bani fiindcă ei vă fac să alunecați pe panta patimilor omenești.

Am pornit de la icoane și de la altare, să ne întoarcem la ele.

Propovăduiți și răspândiți de acolo lumina ce trebuie să întrețină nestinsă flacăra focului nostru sacru.

Fără această încălzire continuă a sufletelor credincioșilor noștri, nici eu, nici nimeni altul nu va putea îndrepta acest blând și înțelegător popor pe căile binelui.

General Ion Antonescu

(Din revista Arma cuvântului, anul I, nr.6-7, 1940, p.3-4)

15. MARELE MUCENIC GHEORGHE, PURTĂTORUL DE BIRUINȚĂ - PATRONUL (OCROTITORUL) SPIRITUAL AL ARMATEI ROMÂNE

"Minunat este Dumnezeu întru Sfinții Săi" (Psalmi 67,36), căci "Prin Sfinții care sunt pe pământul Lui, minunată a făcut Domnul viața întru ei"

(Psalmi 15,3)

15.1. Viața și activitatea Sfântului Mucenic Gheorghe

Marele mucenic Gheorghe a trăit pe vremea împăratului Dioclețian, s-a născut în Capadochia, fiu al unor părinți creștini și învățat din tinerețe în dreaptă credință. Rămas fără de tată din copilărie, Sfântul s-a mutat, cu maica sa din Capadochia în Palestina, fiind cu neamul de acolo și având acolo multe averi și moșteniri. Ajuns la vârsta desăvârșită și fiind frumos la chip și viteaz în luptă, prin osteneală, pricepere și destoinicie, tânărul Gheorghe s-a făcut prețuit și, îmbrățișând slujba armelor, în scurtă vreme, a cucerit cele mai înalte cinstiri, până și dregătoria de conducător de oaste, în garda împăratului.

Se știe că, deși păgân, împăratul Dioclețian până la anul 303 nu a luat nici o măsură împotriva creștinilor. Această stare de lucruri a

Scanned with OKEN Scanner

îngăduit creştinilor vrednici, să urce până la cele mai înalte slujbe în împărăţie. În anul 303 însă, din îndemnul ginerelui său Galeriu, pe care Diocleţian l-a luat ca însoţitor la domnie, a aprins prigoana împotriva creştinilor. Istoria creştinătăţii stă martoră că, din anul 303 până la 313 (anul decretului de la Milan, prin care Sfântul Împărat Constantin a dat pace creştinilor), Biserica a trecut printr-o cutremurătoare încercare şi o sângeroasă probă: creştinii au fost siliţi să aleagă , cu preţul vieţii lor, între zeii păgâni şi Hristos.

Cunoscând, deci, decretul de prigonire împotriva creştinilor, îndată Gheorghe s-a înfăţişat singur înaintea împăratului Diocleţian şi, înaintea întregii curţi împărăteşti a mărturisit deschis că este creştin şi că înţelege să slujească în oastea împăratului ca ucenic al lui Hristos. Uimit de această mărturisire şi îndemnat de Galeriu, Diocleţian a dat poruncă să fie dus în temniţă şi pus la chinuri, ca să se lepede de credinţă. Şi a fost trecut prin toate vămile muceniciei: loviri cu sulița, bătăi la tălpi, lespezi de piatră pe piept, chinul la roată, groapa cu var, încălţăminte cu cuie, băutură otrăvită, bătaia cu vine de bou, etc. Toate acestea şi altele asemenea, Sfântul Gheorghe le-a îndurat cu bărbăţie, stând tare în credinţă.

Pentru cei credincioşi, Mucenicii sunt creştini aleşi, luminaţi de Dumnezeu, pentru a duce lupta împotriva păgânităţii şi a diavolului. Drept aceea, în toiul prigonirilor şi în clipele când sunt puşi la încercările cele mai sângeroase, Mântuitorul îi luminează cu puteri dumnezeieşti care le ocrotesc trupul împotriva suferinţelor. Deci, cei de faţă, văzând chinurile de moarte prin care trecea Sfântul Gheorghe, atingându-se un mort, acesta a înviat. Însăşi, împărăteasa Alexandra, soţia lui Diocleţian, văzând acestea, a mărturisit credinţa ei în Hristos.

În cele din urmă, împăratul a încercat să-l înduplece cu onoruri şi făgăduinţe, dar Sfântul Gheorghe a ales să rămână pentru totdeauna cu Hristos. În faţa acestei mărturisiri şi văzând că toate încercările lui sunt zadarnice Diocleţian a dat poruncă să li se taie capetele şi Mucenicului şi împărătesei Alexandra. Deşi, ostaşii i-au scos afară din cetate, dar pe drum, înainte de a ajunge la locul de tăiere, împărăteasa, slăbind cu trupul, şi-a dat duhul. Iar, când au ajuns la locul hotărât,

Scanned with OKEN Scanner

Sfântul Mucenic Gheorghe şi-a ridicat glasul şi s-a rugat cu căldură mulţumind lui Dumnezeu pentru toate binefacerile primite. Astfel rugându-se, cu bucurie şi-a plecat capul sub sabie şi a fost tăiat în ziua de 23 aprilie (303), păzind până la capăt credinţa fără prihană şi luând cununa cea nevestejită din mâna lui Hristos, Domnul Său.

Dintre toţi Sfinţii sărbătoriţi în lumea creştină, puţini au ajuns la faima de care s-a bucurat şi se bucură Sfântul Gheorghe la poporul nostru. În satele, comunele şi oraşele ţării noastre, foarte multe biserici sunt ridicate în cinstea lui. Mulţi oameni, bărbaţi şi femei, îi poartă numele. De asemenea şi multe oraşe din ţară; al treilea braţ al Dunării, în Deltă se cheamă braţul Sfântul Gheorghe. Se ştie, apoi că multă vreme ocrotitorul oştirii române a fost şi este Sfântul Mare Mucenic Gheorghe. Asemenea, steagul Moldovei, trimis de Ştefan cel Mare la mănăstirea Zograful din muntele Athos, are chipul Sfântului Gheorghe, doborând balaurul. Iar acest chip al Sfântului doborând balaurul, a fost la noi ca un răsunet şi o chemare a poporului la lupta creştinilor împotriva bălăurilor vremii, adică a păgânilor otomani şi împotriva diavolului. O dovadă este şi rugăciunea lui Ştefan cel Mare scrisă pe steagul său: "O, luptătorule şi biruitorule, Mare Gheorghe, în nevoi şi în nenorociri grabnic ajutător şi cald sprijinitor, iar celor întristaţi, bucurie nespusă primeşti de la noi această rugăciune a smeritului tău rob, a Domnului Io Ştefan Voievod, din mila lui Dumnezeu, Domnul Ţării Moldovei. Păzeşte-l şi pe el, neatins în lumea aceasta şi în cea de apoi, pentru rugăciunile celor ce te cinstesc pe Tine, ca să Te preamărim în veci. Amin. Şi aceasta a făcut-o în anul 1500 (7008), în al patruzeci şi treilea an al Domniei Sale".

Păstrând tradiţiile marilor înaintaşi, Armata Română îl cinsteşte şi-l preamăreşte, şi în zilele noastre ca pe un Ocrotitor Spiritual al acesteia, bucurându-se de cea mai mare cinste şi preţuire din partea tuturor militarilor, căruia i se închină şi îi aduce cântări de laude ca acestea: "Ca un Mucenic nebiruit, ca un purtător de lupte, ca un apărător al credinţei neînfruntat fă-te acum turn neclintit celor ce te laudă pe tine, Preaînţeleptule Mare Mucenic Gheorghe, îngrădindu-i cu rugăciunile tale".

Scanned with OKEN Scanner

15.2. Minunile săvârşite de către Sfântul Mare Mucenic Gheorghe

În părţile Siriei era o cetate care se numea Ramel, în care se zidea o biserică de piatră, cu hramul Sfântul Mare Mucenic Gheorghe. Şi nu era în acel loc de piatră de un anume fel, din care s-ar fi putut face stâlpi mari, spre întărirea zidirii, ci, din alte părţi îndepărtate, se aduceau pe mare, nişte stâlpi de aceea. Deci, mulţi din cetăţenii cei iubitori de Dumnezeu, s-au dus în diferite locuri ca să cumpere stâlpi de piatră pentru Biserica ce se zidea.

S-a dus şi o femeie dreptcredincioasă, văduvă, care avea osârdie şi credinţă către Sfântul Mare Mucenic, voind ca din sărăcia sa, să cumpere Sfântului un stâlp. Şi cumpărând un stâlp ales dintr-un loc, l-a dus la malul mării, unde un bărbat bogat, tot din cetatea Ramel, cumpărând câţiva stâlpi, îi punea în corabie. Şi a rugat femeia mult pe omul acela, ca să ia şi stâlpul ei în corabie, împreună cu ceilalţi şi să-l ducă la Biserica Mucenicului. Iar el nu a ascultat rugămintea şi nu i-a luat stâlpul ei, ci punând în corabie numai stâlpii săi a plecat. Atunci femeia aceea, aruncându-se la pământ, plângea cu jale şi chema în ajutor pe Sfântul Gheorghe, să rânduiască, precum ştie el, ca şi stâlpul ei să fie dus la Ramel, la biserica Lui.

Astfel, femeia, mâhnindu-se şi plângând, a adormit şi i s-a arătat în vis Sfântul Gheorghe în chip de voievod călare, care, ridicând-o de la pământ, i-a zis: "Spune-mi, de ce te mâhneşti, o femeie ?". Iar ea i-a spus pricina jalei sale. Şi-a văzut pe Sfânt descălecând de pe cal, şi zicând către dânsa: "Unde voieşti să-ţi pui stâlpul ?", iar ea a spus: "În partea dreaptă a bisericii". Şi îndată Sfântul a scris cu degetul său pe stâlp astfel: "Stâlpul acesta al văduvei să se pună în partea dreaptă a Bisericii, după cel dintâi stâlp, acesta să fie al doilea". Aceasta scriind a zis către femeie: "Ajută-mi tu singură". Şi, apucând ei stâlpul, piatra s-a uşurat şi au putut amândoi să-l arunce în mare. Şi femeia deşteptându-se din vis, n-a mai găsit stâlpul în locul acela, dar, punându-şi nădejdea spre Dumnezeu şi spre Sfântul Gheorghe, robul lui, a pornit pe cale spre casă. Deci, mai înainte de

Scanned with OKEN Scanner

venirea femeii acasă, cum şi a corăbiei, adică îndată după acel vis, chiar a doua zi, s-a găsit stâlpul ei la malul mării, la Ramel.

Şi, după ce a sosit bărbatul acela, care îşi aducea stâlpii în corabie şi a ieşit la mal, a văzut stâlpul văduvei şi scrierea de pe el, care se închipuise pe piatră de către degetul Sfântului, ca şi cum literele ar fi fost însemnate în lut. Atunci s-a minunat mult şi cunoscând minunea ce se făcuse de către Sfântul Gheorghe şi pricepând greşeala sa, se căia că trecuse cu vederea rugămintea văduvei şi cerea iertare de la Sfântul, prin multe rugăciuni, ceea ce a şi dobândit de la el, arătându-i-se în vis. Deci, stâlpul acela al văduvei s-a aşezat în acel loc, întru care s-a poruncit spre pomenirea femeii şi spre arătarea minunii făcute de Sfântul Gheorghe, dar, mai ales spre slava Izvorului Minunilor, al lui Hristos, Dumnezeul nostru.

După mulţi ani de la această minune, sarazinii, luând Siria sub stăpânirea lor, s-a petrecut în cetatea Ramel, în mai sus-pomenita Biserică a Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, o întâmplare ca aceasta:

A intrat un sarazin vestit, împreună cu alţi sarazini, în Biserică, pe vremea citirii pravilei, şi văzând icoana Sfântului Gheorghe şi pe preot stând înaintea icoanei şi închinându-se şi săvârşind în taină rugăciuni, a spus către prietenii săi, în limba lor: "Vede-ţi voi, pe acest nebun, ce face? Se roagă la o scândură. Aduceţi-mi un arc şi o săgeată să o săgetez scândura aceea". Şi îndată i-au adus un arc, pe care el stând în spatele tuturor, l-a încordat şi aruncat o săgeată asupra icoanei Mucenicului, iar săgeata n-a zburat spre icoană, ci în sus, şi căzând din înălţime, a lovit pe sarazinul acela în mână şi i-a rănit-o. Deci, a ieşit îndată afară şi s-a dus acasă, durându-l mâna şi curgându-i mult sânge.

Apoi, mâna s-a umflat şi el striga suspinând, fiind cuprins de dureri de moarte. Şi avea în casa lui nişte slujnice de credinţă creştinească, pe care le-a chemat şi le-a spus: "Am fost în Biserica Sfântului Gheorghe şi am vrut să săgetez icoana lui, dar m-am săgetat pe mine, că întorcându-se săgeata, mi-a rănit mâna şi iată, mor de durere". Iar ele i-au spus: "Oare ţi se pare că bine ai făcut, îndrăznind să săgetezi chipul Sfântului Gheorghe ?". Zis-a sarazinul: "Au, doar, are putere chipul acela, să mă facă pe mine bolnav, precum sunt eu

Scanned with OKEN Scanner

acum ?" şi slujnicele au răspuns: "Noi suntem neştiutoare şi nu putem să-ţi răspundem, dar cheamă un preot şi acela îţi va spune cele ce ne întrebi pe noi. Acesta a ascultat sfatul slujnicelor sale şi a chemat pe preot şi i-a zis: "Vreau să ştiu ce putere are scândura sau icoana căreia te închini tu ?". Preotul i-a răspuns: "Eu nu mă închinam scândurii, ci Dumnezeului meu, Ziditorul tuturor, mă rugam celui închipuit pe scândură, Sfântul Gheorghe, ca să fie mijlocitor pentru mine către Dumnezeu". Zis-a bărbatul acela: "Cine este Gheorghe, dacă nu este Dumnezeu al vostru ?". Preotul a răspuns: "Sfântul Gheorghe nu este Dumnezeu ci sluga lui Dumnezeu şi a Domnului nostru Iisus Hristos, care s-a făcut pământean asemenea nouă. El multe munci a răbdat, de la păgânii cei ce-l sileau să se lepede de Hristos, dar el pe toate răbdându-le şi binesăvârşindu-şi mărturisirea numelui lui Hristos, a luat de la Dumnezeu, ca să facă semne şi minuni; iar noi, iubindu-l pe el cinstim icoana aceluia şi ca şi cum am privi spre el, ne închinăm, îl îmbrăţişăm şi-l sărutăm în acelaşi fel, cum şi tu faci, după moartea părinţilor tăi, că având îmbrăcămintea lor înaintea ta, lăcrimezi şi o săruţi, ca şi cum i-ar avea pe aceia înaintea ochilor tăi. Deci, aşa şi noi socotim icoanele sfinţilor, nu ca pe nişte Dumnezei - să nu ne fie nouă aceasta - ci, ca pe nişte închipuiri ale slugilor lui Dumnezeu, care prin icoanele lor, fac minuni, precum s-a întâmplat cu tine, cel ce ai îndrăznit a săgeta icoana Sfântului Mucenic, ca să şti puterea lui şi să fie spre învăţătură şi altora".

Acestea auzindu-le, sarazinul a spus: "Ce voi face ? Vezi mâna mea sângerând, cu multă durere şi patimă de moarte mă apropii". Răspuns-a preotul "De voieşti să fi viu şi întreg, porunceşte să aducă la tine chipul Sfântului Mucenic şi pune-l pe patul tău, apoi, o candelă plină de untdelemn arzând să fie înaintea lui aprinsă toată noaptea iar, a doua zi, luând untdelemnul din candelă să ungi mâna ta cea bolnavă şi, atunci, să crezi că te vei tămădui, şi-ţi va fi ţie aşa". Iar sarazinul îndată a rugat pe preot să aducă icoana Sfântului Gheorghe, pe care a primit-o cu bucurie, a făcut toate aşa precum a învăţat de la preot. Şi, după ce a doua zi şi-a uns mâna cu untdelemn din candelă, îndată i-a încetat durerea şi i s-a tămăduit mâna.

Scanned with OKEN Scanner

De o minune ca aceasta mirându-se şi veselindu-se, barbarul acesta a întrebat pe preot dacă are ceva scris în cărţile sale despre Sfântul Gheorghe. Iar preotul aducând viaţa şi pătimirea Mucenicului, i-a citit-o, iar el, cu luare aminte ascultând, ţinea în mână icoana Mucenicului, grăind către Sfântul închipuit pe icoană, ca şi către cineva viu, spunându-i printre lacrimi: "O sfinte Gheorghe, tu tânăr ai fost, însă cu minte, iar eu bătrân, dar nebun. Tu de tânăr eşti prieten al lui Dumnezeu, iar eu am îmbătrânit şi sunt lipsit de Dumnezeu. Roagă, pentru mine, pe Dumnezeul tău, ca şi eu să fiu robul său". După aceea căzând la picioarele preotului, îl rugă ca să-l învrednicească de Sfântul Botez. Iar preotul nu voia, că se temea de sarazin. Însă, văzând credinţa şi rugămintea lui stăruitoare, l-a botezat noaptea, în taină, de frica sarazinilor. A doua zi, sarazinul cel nou botezat a ieşit din casă şi, stând în mijlocul cetăţii, în privirea tuturor cu multă îndrăzneală şi cu mare glas a început a propovădui pe Hristos, adevăratul Dumnezeu, şi blestema credinţa sarazinilor. Şi îndată s-au adunat în jurul său o mulţime de sarazini, care umplându-se de mânie şi de iuţime, au pornit asupra lui ca nişte fiare sălbatice şi cu săbiile l-au tăiat bucăţi. Şi aşa, în scurt timp, şi-a săvârşit nevoinţa cea bună a mărturisirii şi a luat cununa muceniciei, ajutându-i rugăciunile Sfântului Mare Mucenic Gheorghe.

Tot astfel se vorbeşte şi despre această minune a Sfântului Gheorghe, în care un tânăr, era rănit de un şarpe veninos. Că, un oarecare dintre monahii cei plăcuţi lui Dumnezeu, anume Ava Gheorghe, avea de ajutător pe Sfântul cel de un nume cu dânsul, pe Sfântul Gheorghe. Şi el ne-a povestit aşa: "Ducându-mă eu, zicea, pe calea cea spre munte, şi având în mână o cruce, m-a întâmpinat pe mine un monah bătrân, care, luând de la mine crucea şi mergând puţin, s-a abătut din cale pe o cărare, iar eu mergeam în urma lui. Şi, iată o turmă de oi, iar tânărul cel ce era păstor zăcea, fiind pe moarte de muşcătura unui şarpe. Şi era un izvor aproape, şi mi-a spus mie stareţul: "Scoate apa şi să udăm crucea".

Aceasta făcând-o şi deschizând gura tânărului i-au turnat acea apă ce era vărsată pe cruce. Şi i-a spus stareţului: "În numele Prea

Scanned with OKEN Scanner

Sfintei Treimi, să te vindece pe tine robul lui Dumnezeu, Sfântul Gheorghe". Şi întorcându-se tânărul a lepădat dinlăuntrul său nişte venin răupurtător de moarte şi s-a sculat. Şi i-a spus stareţul: "Spune-mi mie, cum te-ai jurat ieri către acea văduvă săracă, pe a cărei oaie, dată în paza ta, ai vândut-o cu trei arginţi şi tu i-ai spus ei, că, pe acea oaie a mâncat-o lupul ?". Şi a spus tânărul: "Adevărat părinte, aşa este. Dar tu cum de cunoşti acestea ?". Şi i-a spus stareţul: "Şezând eu în chilia mea a venit la mine un bărbat pe cal alb şi mi-a spus mie: Sofronie, scoală-te şi du-te degrabă la izvorul cel ce este la dreapta ta, spre miazăzi, unde vei afla un tânăr muşcat de şarpe. Şi vei întâlni acolo un monah purtând în mână o cruce săpată în lemn. Şi luând crucea aceea, să torni pe ea apă, să dai tânărului celui muşcat de şarpe să bea din apa aceea, spunându-i aşa: În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, te vindecă pe tine robul lui Dumnezeu, Mucenicul Gheorghe. Şi să-i zici lui să nu se mai jure, pe numele lui Dumnezeu, nici pe numele sfinţilor lui, nici să facă strâmbătate cuiva. Şi să dea oaia văduvei celei sărace, ca să nu-i fie lui ceva mai rău".

Iar după ce a auzit acestea de la bătrân, tânărul a căzut la picioarele lui, zicându-i: "Iartă-mă pe mine, părinte, că aşa este. Că am vândut oaia femeii aceleia, cu trei arginţi şi ieri am amăgit-o pe ea, zicându-i că lupul a mâncat oaia. Şi mi-a zis mie femeia aceea, oare adevărul este acesta, sau minciună ? Şi i-am spus ei, aşa este, mă jur pe Dumnezeul cel adevărat. Şi mi-a zis mie femeia: tu mă şti pe mine că sunt săracă dar cum voieşti, aşa fă. Şi va caută la tine Dumnezeu şi Sfântul Gheorghe. Că am făgăduit oaia aceea la praznicul Sfântului Gheorghe să o dau pentru săraci". Deci, a spus tânărul: "Fiindcă m-am înşelat şi am greşit, te rog, pentru iubirea lui Dumnezeu, părinte, mijloceşte pentru mine la Dumnezeu şi la Sfântul Gheorghe ca să mi se ierte mie păcatul acesta. Şi acum, voi da femeii aceleia trei berbeci pentru ziua Sfântului Gheorghe, şi toată viaţa mea, la praznicul Sfântului, voi da zeciuială la săraci din turma pe care o pasc". Şi aşa tânărul cel ce s-a tămăduit cerând rugăciune şi iertare de la fericitul stareţ Sofronie s-a dus la lucrul său, mulţumind lui Dumnezeu şi plăcutului său Sfântul Mare Mucenic Gheorghe.

Scanned with OKEN Scanner

Se mai spune că la Paflagonia, este o Biserică vestită a Sfântului Mare Mucenic Gheorghe căreia cei de acolo îi spun Fratrinom. Deci, această Biserică vestită a Sfântului, din vremea aceea, a fost mică şi învechită, iar acum sta să cadă şi nu era cine să zidească alta nouă, sau pe cea veche să o înnoiască din lipsa locuitorilor. Şi aşa Biserica aceea, s-a pustiit şi s-a întâmplat într-însa o minune ca aceasta:

Nişte copii, adunându-se acolo, se jucau; şi era între dânşii un copil totdeauna biruit şi ocărât de toţi ceilalţi. Dar copilul acela supărându-se de ocările cele multe, şi-a întors ochii spre Biserica Sfântul Gheorghe şi a spus: "Sfinte Gheorghe, ajută-mi să biruiesc şi eu, şi-ţi voi aduce în Biserică o plăcintă". Şi îndată copilul acela a biruit pe ceilalţi copii în jocurile lor copilăreşti, şi încă, nu numai o dată, ci de două şi de mai multe ori, a făcut aceasta, mai mult decât ceilalţi. Deci, ducându-se la maica sa, i-a spus că a făgăduit Sfântului să dăruiască o plăcintă şi o cerea de la dânsa, ca să-şi împlinească făgăduinţa sa către Sfântul Gheorghe. Iar maica sa, iubitoare de fiu şi, mai ales, iubind pe Mucenic, a făcut degrabă, după rugămintea copilului, şi i-a dat plăcinta bună şi caldă. Iar el, ducându-se la Biserică, a pus-o înaintea altarului şi, închinându-se, s-a dus. La vremea aceea, trecând pe acolo patru negustori au intrat în Biserică ca să se închine Sfântului şi au aflat plăcinta bună, că era caldă şi cu aburi bine mirositoare. Şi au zis negustorii în sinea lor: "De aceasta nu are trebuinţă Sfântul; s-o mâncăm noi, şi în locul ei să punem tămâie". Iar, după ce au mâncat plăcinta şi voiau să iasă din Biserică, nu nimereau uşile Bisericii, pentru că uşile li se păreau lor a fi ca zidul şi nu puteau să iasă.

Deci, au pus câte un ban de argint şi n-au ieşit, apoi au pus toţi un galben şi s-au rugat Sfântului să-i lase să iasă şi n-au putut, fiind cuprinşi de orbire. Atunci au pus toţi cei patru câte un galben fiecare, şi s-au rugat cu căldură şi aşa, li s-a arătat lor ieşirea, că au găsit uşile Bisericii deschise şi au ieşit din aceasta. Aceşti galbeni şi bani de argint au fost începutul adunării banilor, ca să se înnoiască Biserica aceea. Că a străbătut ştirea despre acea minune şi mulţi oameni

Scanned with OKEN Scanner

dreptcredincioşi dând de la ei mult aur şi argint, au zidit o Biserică nouă şi mare de piatră, au înfrumuseţat-o cu toate podoabele şi au îndestulat-o cu lucrurile cele de trebuinţă. Şi se săvârşesc în acea Biserică semne şi minuni prea slăvite întru mărirea lui Hristos Dumnezeu şi întru lauda Sfântului Mare Mucenic Gheorghe.

Nu se cuvine, însă, a trece sub tăcere şi acea vestită minune, despre uciderea balaurului, pe care a făcut-o Sfântul Gheorghe, aproape de Palestina, patria sa, în părţile Sirofeniciei, lângă cetatea Beirut, nu departe de cetatea Lida, unde s-a îngropat trupul Marelui Mucenic. Această minune pe multe icoane din vechime a fost zugrăvită de cei vrednici de credinţă, zugravi ai pământului Palestinei şi despre ea povestesc şi cei ce călătoresc prin Palestina, care arată locul acestei minuni, ce s-a făcut aşa:

Era lângă cetatea Beirutului, spre muntele Libanului, un iezer foarte mare, în care era un balaur înfricoşător şi ucigaş, care, ieşind din acel iezer, pe mulţi oameni îi trăgea în iezer şi-i pierdea, mâncându-i. Şi de multe ori poporul înarmându-se pentru uciderea lui, era ucis şi gonit că apropiindu-se de zidurile cetăţii cu suflarea lui cea pierzătoare, umplea văzduhul de venin purtător de moarte, încât mulţi se vătămau şi mureau şi era necaz şi plângere mare în acea cetate, iar oamenii erau necredincioşi şi, împreună cu împăratul lor, toţi se închinau la idoli.

Deci, într-una din zile, adunându-se oamenii acelei cetăţi au mers la împăratul lor şi i-au zis: "Ce să facem, că pierim de balaurul acesta ?". Iar el le-a răspuns: "Ceea ce-mi vor descoperi zeii, aceea vă voi spune". Şi, prin descoperirea diavolilor care locuiau în idoli, pierzători de sufletele omeneşti, un sfat ca acesta le-a arătat: că de vor voi să piară toţi, să dea în fiecare zi, la rând şi cu sorţi, fiecare pe copiii lor, fecior sau fată, spre mâncare acelui balaur. Şi a spus: "Dacă va veni rândul până la mine, apoi şi eu, deşi am numai o fiică, şi pe aceasta o voi da". Şi oamenii au primit acel sfat împărătesc, dar, mai ales diavolesc. Şi, astfel, legiuind, făceau după sfatul şi rânduiala aceasta: îşi dădeau toţi cetăţenii, mari şi mici, pe copiii lor balaurului în fiecare zi spre mâncare, punând pe malul acelui iezer pe fii şi fiicele

Scanned with OKEN Scanner

lor, câte unul, înfrumusețându-i cu bună podoabă deşi le era jale şi plângeau mult pentru ei, iar balaurul acela, ieşind îi apuca şi-i mânca. Iar, dacă le-a venit rândul la toţi oamenii cetăţii aceleia, au mers la însuşi împăratul şi i-au spus: "Iată împărate, noi toţi după sfatul şi hotărârea ta, am dat pe copiii noştri balaurului, dar acum s-a sfârşit rândul; deci, acum ce ne mai porunceşti să facem ?". Răspuns-a împăratul: "Voi da şi eu pe fiica mea, măcar că numai pe ea o am, iar după aceea, ce ne vor descoperi, iarăşi zeii, eu vă voi spune".

Deci, împăratul chemând pe fiica sa, i-a poruncit să se împodobească cu bună cuviinţă şi a plâns mult cu toată casa sa, neputând să strice rânduiala aceea. Iar el cu ai săi, privind din înălţimea palatului cu ochii plini de lacrimi o petreceau. Şi, fecioara fiind pusă pe malul iezerului, la locul cel obişnuit, sta acolo tânguindu-se şi aşteptând să iasă balaurul şi să o mănânce. Însă, din purtarea sa de grijă, a lui Dumnezeu, care voia să izbăvească cetatea aceea de pierzania trupească şi sufletească a venit acolo Sfântul Mucenic, ostaşul Împăratului Ceresc şi, văzând pe acea fecioară stând pe mal şi mult plângând, a întrebat-o pe ea de ce stă acolo şi plânge aşa ? Iar ea i-a răspuns: "Bunule voinic, degrabă fugi de aici cu calul tău, ca să nu mori împreună cu mine". Iar Mucenicul a grăit către dânsa: "Nu te teme, fecioară, ci spune-mi ce aştepţi ? Nu mă voi duce până ce nu-mi vei spune adevărul. Pentru ce zăboveşti aici şi plângi ? Şi pe cine aştepţi ?". Deci, i-a spus fecioara, toate, pe rând, despre balaur şi despre ea. Şi a spus către dânsa Mucenicul: "Nu te teme, fecioară, că eu, întru numele Domnului meu, Dumnezeu celui viu şi adevărat, te voi izbăvi pe tine de la balaur". Iar ea i-a răspuns: "Bunule voinic, nu dori să pieri cu mine, ci fugi şi te izbăveşte de moartea cea amară, că nici pe mine nu mă vei izbăvi de înghiţirea balaurului, dar şi tu vei pieri".

Acestea grăindu-le fecioara, către Mucenic, acel balaur înfricoşător s-a arătat ieşind din iezer, şi se apropia de obişnuita lui mâncare. Pe acesta văzându-l, fecioara a răcnit cu mare glas strigând: "Fugi omule, iată balaurul vine !". Iar Sfântul Gheorghe s-a însemnat cu chipul crucii şi a chemat pe Domnul, spunând: "În numele Tatălui

Scanned with OKEN Scanner

şi al Fiului şi al Sfântului Duh". Şi s-a repezit cu sulița asupra balaurului. Deci, învârtind sulița l-a lovit pe acela în gâtlej şi, rănindu-l l-a culcat la pământ, iar calul călca balaurul în picioare. După aceea, Sfântul a poruncit fecioarei să lege pe balaur cu brâul şi ca un câine să-l ducă în cetate. Iar poporul privind, a început a fugi de frică. Iar Sfântul a spus lor: "Nu vă temeți, ci nădăjduiți şi credeți în Domnul Iisus Hristos, că El m-a trimis la voi să vă izbăvesc de balaur".

Şi a ucis Sfântul pe balaurul acela cu sabia, în mijlocul cetății. Apoi, scoțându-l din cetate, l-a ars în foc. Atunci împăratul cetății şi tot poporul au crezut în Hristos şi au primit Sfântul Botez. Şi erau cei botezați ca la douăzeci şi cinci de mii afară de bătrâni şi copii. Şi s-a zidit în acel loc o Biserică mare şi frumoasă, cu hramul Prea Sfintei Fecioare Născătoare de Dumnezeu şi în cinstea Sfântului purtător de biruință - Gheorghe, care, precum a izbăvit pe fecioară de balaurul cel văzut, aşa păzeşte fără prihană Biserica lui Hristos, şi pe tot sufletul credincios, cu ajutorul său, Dumnezeului nostru căruia îi aducem slava şi mărirea în vecii vecilor! Amin.

Scanned with OKEN Scanner

Bibliografie

Biblia, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994.

Sfinţi români şi apărători ai legii strămoşeşti, Patriarhia B.O.R., Bucureşti, 1987.

Noţiuni de catehism, Prof. Ene Branişte şi Prof. Ecaterina Branişte, Editura Credinţa Noastră, Bucureşti, 1992.

Împărăţia lăuntrică, Asociaţia filantropică medicală şi creştină CHRISTIANA, Bucureşti, 1996.

Monahismul – Chivotul Neamului Românesc, Dr. Irineu Pop Bistriţeanul, Editura Omniscop, Craiova, 1995.

Dicţionar de Teologie Ortodoxă A-Z, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al B.O.R., Bucureşti, 1994.

Dogmele Bisericii Creştine Ortodoxe, Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor, 1994.

Sufletul – icoana vie a lui Dumnezeu, Protosinghel Nicodim Mandita, Editura Agapia, 1995.

Şcoala rugăciunii, Antonie de Suraj, traducere de Irineu Slătineanu – arhiereu vicar, Editura Imprimeria CORESSI, Bucureşti, 1994.

Celălalt NOICA, Pr. Eugen Dragoi şi Pr. Ninel Tugui, Editura Anastasia, Bucureşti, 1994.

Mărturii din viaţa monahală, vol. I, II, Gheron Iosif, traducere de Pr. Dr. Constantin Coman, Editura Bizantină, Bucureşti, 1996.

Minipatrologie contemporană, Pr. Prof. Ion Buga, Editura Symbol, Bucureşti, 1994.

Familia creştină azi, Mitropolia Moldovei şi Bucovinei – Iaşi, Editura Trinitas, 1995.

Mama în familia de azi, Belu Dumitru, 1975.

Viaţa şi minunile Sfântului Gheorghe, Bogdan Vasile, 1938.

Dicţionarul Teologilor Români, Pr. Prof. Univ. dr. Mircea Păcurariu, Bucureşti, 1995.

Scanned with OKEN Scanner

Iisus Hristos, sau restaurarea omului, Pr. Prof. Univ. dr. Dumitru Stăniloae, Sibiu, 1943.

Sfânta Treime sau La început a fost iubirea, Pr. Prof. Univ. dr. Dumitru Stăniloae, Bucureşti, 1993.

Valoarea sufletului, Pr. Arhimandrit Ilie Cleopa, Galaţi, 1991, Bacău.

Cuvinte de zile mari, I.P.S. Mitropolit Antonie Plămădeală, Sibiu, 1989.

Pledoarie pentru Biserica neamului, Editura Omniscop, 1995.

Armata Română şi Marea Unire, Editura Daco-Press, Cluj-Napoca, 1993.

Magazin istoric, ediţiile anilor 1995, 1996, 1997, Bucureşti.

Apărarea credinţei, Ioan Gh. Sorin, ediţie îngrijită de Dora Mezdrea, Ed. Anastasia, 1996.

Omul şi tehnica-contribuţie la o filozofie a vieţii, Oswald Spengler, Editura Aion, Oradea , 1996, traducere de Gheorghe Pascu.

Viaţa lui Ştefan cel Mare, Mihail Sadoveanu, Editura Eminescu, 1982, Bucureşti.

Timpul Rugului aprins, Andre Scrima , Editura Humanitas, 1996, Bucureşti.

7 cuvinte către tineri, preot Gheorghe Calciu, Editura Anastasia, 1996, Bucureşti.

Biserica şi Cultura, Prof. Dr.Teodor M.Popescu, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al B.O.R., 1996, Bucureşti.

Cuvinte de învăţătură creştină, Pr. Nechita Runcan, Editura Europolis,1996, Constanţa.

Meditaţii despre rugăciunea inimii, Colecţia "Comorile Pustiei" îngrijită de Ignatie Monahul, Editura Anastasia, 1997, Bucureşti.

Revista de istorie militară, editată de Ministerul Apărării Naţionale, ediţiile anilor 1995, 1996, 1997, Bucureşti.

Scanned with OKEN Scanner

Ne vorbeşte Părintele Cleopa, vol. I, II şi III, sub îngrijirea Pr. Arhim Ioanichie Bălan, Editura Episcopiei Romanului, 1996, Roman.

Părintele Paisie Duhovnicul, Pr. Arhim. Ioanichie Bălan, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, 1993, Iaşi.

Sf. Ioan Gură de Aur - Omilii şi cuvântări, P.S. Irineu Slătineanu.

Teoria cunoştinţei, Nae Ionescu, Editura Anastasia, 1996, Bucureşti, ediţie îngrijită de Dora Mezdrea.

Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei, Cuviosul Siluan Athonistul , traducere de Pr.prof.dr. Ioan Ică şi Diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sf. Mănăstire Ioan Botezătorul, Alba Iulia,1994.

Codul bunelor maniere astăzi, Aurelia Anastasia Marinescu, Editura Humanitas, 1995, Bucureşti.

Taina originilor, Jean Kovalevsky, traducere de Dora Mezdrea, Editura Anastasia, 1996, Bucureşti.

Posibilităţile filozofiei creştine, Mircea Vulcănescu, ediţie îngrijită de Dora Mezdrea, Editura Anastasia, 1996, Bucureşti.

Noul Testament, versiune revizuită şi comentată de Bartolomeu Valeriu Anania sprijinit de numeroase alte osteneli, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al B.O.R., 1993, Bucureşti.

Preotul în Biserică, în lume, acasă, Antonie Plămădeală, 1996, Sibiu.

Biblia în Filocalie, episcop Calinic Botoşăneanul. Vol. I şi II, Editura Trinitas, 1995, Iaşi.

Hotare şi spaţii naţionale. Afirmarea vitalităţii româneşti, N. Iorga, Editura "Porto-Franco", 1996, Galaţi.

Mica Biblie, P.F. Teoctist-Patriarhul B.O.R., Editura Institutului Biblic şi de Misiune al B.O.R., 1993, Bucureşti, ediţia a cincea .

Religia şi omul, P.S. Lucian, Arhiepiscopul Tomisului, 1994, Constanţa.

Scanned with OKEN Scanner

In apărarea României Mari, Col. Dr. Costică Prodan, Dumitru Preda, Col. (r) Dr. Vasile Alexandru, Editura Enciclopedică, 1994, Bucureşti.

Viaţa cotidiană a Părinţilor deşertului în Egiptul secolului IV, Lucien Regnault, traducere de Diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, 1997, Sibiu.

Fiinţa eclesiastă, Ioannis Zizioulas, traducere de Aurel Nal, Editura Bizantină, 1996, Bucureşti.

Ortodoxie şi contemporaneitate, Dumitru Popescu, Editura Diogene, 1996, Bucureşti.

Drumuri spre mănăstiri, Mihai Vlasie, editată de schitul Crasna-Prahova, 1995.

Ştefan cel Mare în tradiţia populară românească, Mihai Alexandru Canciovici, Editura Ştiinţa, 1994, Chişinău.

Medicina isihastă, Ghelasie Gheorghe, Editura "Axis Mundi", 1992, Bucureşti.

Biserica Ortodoxă ieri şi azi, Jean Meyendorff, traducere de Cătălin Lazurca, Editura Anastasia, 1996, Bucureşti.

Dogmele Bisericii creştine ortodoxe, Irineu Mihălcescu, Editura Episcopiei Romanului, 1994.

Omul – Tratat de antropologie creştină, Petre Ţuţea, 1991, Bucureşti.

Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie, versiunea originală, Editura Roza Vânturilor, 1996, Bucureşti.

Fiinţă şi timp, Martin Heidegger, traducere de Dorin Tilinca, Editura Jurnalul Literar, 1994.

Introducere în Gneosologia Teologică, Nikos Matsoukas, traducere de Maricel Popa, Editura Bizantină, 1997, Bucureşti.

Comunicările ştiinţifice prezentate la Simpozionul "Armata şi Biserica - instituţii fundamentale ale unităţii şi continuităţii româneşti", organizat la Iaşi, februarie 1996.

Scanned with OKEN Scanner

1. SIMBOLUL CREDINȚEI

1. Cred întru Unul Dumnezeu, Tatăl atotştiitorul, Făcătorul cerului şi al pământului, tuturor văzutelor şi nevăzutelor.

2. Şi Întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii. Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut iar nu făcut; cel de o ființă cu Tatăl prin care toate s-au făcut.

3. Care, pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire, s-a pogorât din cer şi S-a întrupat din Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara şi S-a făcut om.

4. Şi S-a răstignit pentru noi în zilele lui Pontiu Pilat şi a pătimit şi S-a îngropat.

5. Şi a înviat a treia zi, după Scripturi.

6. Şi S-a înălțat la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui.

7. Şi iarăşi va să vie cu slavă, să judece vii şi morții, a Cărui împărăție nu va avea sfârşit.

8. Şi întru Duhul Sfânt, Domnul de viață făcătorul, Care de la Tatăl purcede, Cela ce împreună cu Tatăl şi cu fiul este închinat şi slăvit, care a grăit prin prooroci.

9. Şi întru una, Sfânta, sobornicească şi apostolească Biserică.

10. Mărturisesc un botez spre iertarea păcatelor.

11. Aştept învierea morților.

12. Şi viața veacului ca va să fie. Amin.

Scanned with OKEN Scanner

Redactor: VICTOR IANCU
Tehnoredactor: CONSTANTIN RUSU
Corector: MARIA BUZURA

Apărut: 1997. Bun de tipar: 14.10.1997. Comanda nr. 3758/97.
Coli de tipar: 26,75. Hârtie velină 60 g/mp. Format: 61 x 86/16

Tiparul executat sub comanda nr. 3758197
la Imprimeria S.C. ATID PRODIMPEX, CLUJ
ROMANIA

Scanned with OKEN Scanner

L-am căutat pe Dumnezeu în oamenii din satul meu, apoi în cărți, în idei și în simboluri.

Dar aceasta nu-mi dădea nici pace și nici dragoste. Într-o zi am descoperit în scrierile Sfinților Părinți, că este posibil să-l întîlnești pe Dumnezeu cu adevărat în rugăciune.

Cu multă răbdare, am încercat și am înțeles, puțin câte puțin, că Dumnezeu este aproape, că mă iubește și că lăsându-mă umplut de iubirea Lui, inima mea se va deschide celorlalți.

Am înțeles că iubirea este comuniune cu Dumnezeu și cu cel de lângă mine. Și că fără această comuniune lumea nu este decât tristețe, ruine, dezolare, masacrare. Numai dacă va voi să trăiască în această iubire, lumea va cunoaște viața veșnică.

Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloaie

EDITURA DACIA

ISBN 973-35-0677-X

Scanned with OKEN Scanner